

UNIVERZITA KARLOVA
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Katedra pomocných věd historických a archivního studia

ADOLF LUDVÍK KREJČÍK EDICE PAMĚTÍ

Bakalářská práce

Diplomant: Renata Kuprová
Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jan Dobeš

PRAHA 2007

Prohlašuji, že tato práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Všechny prameny a literaturu, které jsem při vypracování používala nebo z nich čerpala, v práci řádně cituji s uvedením úplného odkazu na příslušný zdroj.

V Praze dne 29.7.2007

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Janu Dobešovi za odborné vedení, cenné rady, upozornění a připomínky.

OBSAH

1. Úvod	
1.1. Vymezení cíle a metody	I
1.2. Zhodnocení pramenů a literatury	III
1.3. Paměti jako historický pramen	IV
2. Stručný životopis A. L. Krejčíka	VI
3 Poznámky ke stručnému životopisu A. L. Krejčíka	
3.1. Dětství, rodinní příslušníci	IX
3.2. Nižší gymnázium	X
3.3. Vyšší gymnázium	XI
3.4. Spolková činnost	XII
3.5. Pražská univerzita	XIII
3.6. Vídeňská studia	XIV
3.7. Pobyť v cizině	XVI
3.8. Třeboň	XVI
3.9. Brno	XVII
3.10. Praha	XIX
3.11. Soudní proces	XX
3.12. Odborné znalosti	XXI
4. Seznam použitých pramenů literatury	XXI
5. Závěr	XXIV
6. Ediční poznámky	
6.1. Úvod	XXV
6.2. Ediční zásady	XXVII
7. Edice – Paměti Adolfa Ludvíka Krejčíka	
7.1. Paměti	1
7.2. Paměti 1897	169
7.3. Projev u příležitosti šedesátých narozenin	172
8. Osobní rejstřík	178
9. Místopisný rejstřík	226
10. Seznam zkratk	244
10. Bibliografie Adolfa Ludvíka Krejčíka	245
12. Obrazové přílohy	257

1. Úvod

1. 1. Vymezení cíle a metody

Jako téma své bakalářské práce jsem zvolila práci ediční. Při archivní praxi v Národním archivu mne zaujal osobní fond Adolf Ludvík Krejčík, v kterém jsou uloženy rukopisné paměti tohoto archiváře. Tato práce má zpřístupnit tento rukopis dalším badatelům a krátký úvod má osvětlit životní osudy archiváře, pracujícího v první polovině dvacátého století.

Sledovaným cílem bylo zpřístupnit dochovaný archivní materiál a opatřit jej vědeckým aparátem. Dochované paměti se skládají ze dvou samostatných celků. Vybrána byla část životopisná, vzhledem ke skutečnosti, že druhý díl pamětí, který autor nazval „Lásky pásky“, je velmi intimní. Jedná se o milostné vzpomínky na autorovy partnerky. Proto do edice nebyla tato část zařazena.

Komplexní historické zhodnocení postavy A. L. Krejčíka a jeho role v archivnictví a knihovnictví v prvorepublikovém Československu není cílem této práce.

Posouzení z různých profesních hledisek je navíc obsaženo v literatuře, která bude dále uvedena a komentována.

Dosažených výsledků bylo docíleno respektováním metodických zásad pro vydávání novověkých historických pramenů¹ a řádným seznámením se s celým dochovaným osobním fondem a výběrem doprovodného materiálu k základnímu textu pamětí.

Přínos tkví v edičním zpracování dochovaného pramene, tedy pamětí Adolfa Ludvíka Krejčíka a jejich kritickém vydání.

Z metodologického hlediska zde mohl být využit aspekt heuristický, který čerpal především z osobního fondu A. L. Krejčíka. Následovala excerpce řady informačních zdrojů k docílení kvalitního vědeckého aparátu edice.

¹ Ivan Štoviček a kol., Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti (Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.-20. století pro potřeby historiografie), Praha 2002.

Pozornost byla koncentrována na metodiku zpracování archivního materiálu a jejího obsahu. Části pamětí jsou seřazeny tak, aby tvořily logický celek.

Při analýze textu bylo využito kritiky pramenné a textologické. Úkolem pramenným bylo zhodnotit text a texty doprovodné, textologická kritika je primárně zaměřena na text. Rozčlenění pamětí na jednotlivé kapitoly vychází důsledně z členění pisatele těchto pamětí.

Edičním pasážím předchází krátký životopis A. L. Krejčíka a kapitoly, které chronologicky zachycují a komentují některé autorovy životní etapy, tak jak je sám vymezil, nebo přinášejí rozšiřující komentář k jednotlivým osobám nebo událostem. Tyto komentáře jsou výsledkem podrobné analýzy dochované korespondence různých odesílatelů s Krejčíkem a jiných dochovaných archivních materiálů. Jinde je poznámka věnována profesnímu životu kolegů. Některé poznatky se podařilo získat výzkumem v terénu.

K analýze věcných motivů, kterým se autor pamětí věnoval, je vhodné využít především již vydanou literaturu, která jednotlivá témata hodnotí. Je však nezbytné přistupovat k jednotlivým závěrům obezřetně, protože mnohdy analyzují proces, který byl završen, případně překonán již dlouhou dobu před vydáním těchto prací. To přináší vždy jistou míru subjektivního nahlížení na danou problematiku.

Největší prostor je věnován edici pamětí, která je uvedena ediční poznámkou a doplněna rejstříky. Edice je doprovázena také přílohami, které dokreslují některé životní postoje a pocity autora. Jedná se o první dochovaný pokus sepsat paměti, to bylo autorovi sedmnáct let, a projev u příležitosti svých šedesátých narozenin. Oba tyto doprovodné texty vznikly před sepsáním vlastních pamětí. Další přílohou je ukázka písma Adolfa Krejčíka.

1.2. Zhodnocení pramenů a literatury

Užitý pramenný materiál je uložen v Národním archivu. Celý fond zahrnuje 894 inventární jednotky obsažené ve 40 kartonech. Fond je rozdělen do tří základních okruhů:

1. osobní doklady a písemnosti dokumentující činnost původce fondu, 2. korespondence, 3. rukopisy.

Paměti jsou součástí osobního fondu Adolf Ludvík Krejčík. Fond byl Národním archivem (respektive jeho předchůdci) získán v roce 1955 od dr. Emanuela Janouška, kterému jej svěřil sám A. L. Krejčík jako dar pro zemědělsko-lesnický archiv v Praze. Cenným zdrojem doplňujícím paměti je literatura zabývající se význačnými událostmi v oboru archivnictví a knihovnictví, v kterých byl A. L. Krejčík osobně zainteresován.

Jedná se především o příležitostné příspěvky vzniklé k životním jubileím a nekrolog.² Dále práce věnované archivnictví v Československu³ po roce 1918 a především zemědělskému archivnictví. Zde je nejdůležitější práce Zdeňka Šambergera⁴. Dalším velmi zasvěceným autorem je Emanuel Janoušek⁵, dlouholetý pracovník zemědělského archivu. Významná práce je z pera Jaroslavy Honcové⁶. Oba posledně jmenovaní autoři se věnovali ve svých statích dějinám zemědělského archivu a významu zemědělského archivnictví. Vlastní osobou Adolfa Ludvíka Krejčíka jako knihovníka se zabýval Antonín Blabolil, ovšem stejně jako ostatní autoři se věnuje životní etapě po roce 1918.

²Bedřich Jenšovský, Archivářská jubilea, Časopis archivní školy, ročník 15-16, 1937-1938, s. 400.

Emanuel Janoušek, Archivář Dr. Adolf Ludvík Krejčík osmdesátníkem, Archivní časopis 7, 1957, s. 162-164.

Jiří Špět, Úmrtí českých historiků v roce 1958, in: Zprávy československé historické společnosti 2, 1959, s. 72.

³ Jan Kahuda, K počátkům zájmové organizace českých archivářů, in: Pocta Josefu Kollmannovi, sborník k životnímu jubileu, Praha 2002, s. 125-135.

⁴ Zdeněk Šamberger, Československé archivnictví po roce 1918. Stav a organizační vývoj, in: Studie k dějinám československého archivnictví, Praha 2005, s. 9-101.

⁵ Emanuel Janoušek, Vznik a počátky zemědělského archivu, Archivní časopis 18, 1968, s. 147-180.

⁶ Jaroslava Honcová, Státní archiv zemědělství a jeho osudy, in: Z českého ráje a podkrkonoší, Semily 1998, s. 109-123.

Aktivity Adolfa Ludvíka Krejčíka v obou vědních disciplínách, tedy archivnictví a knihovnictví se pokusil shrnout Jaroslav Boubín. Jeho práce⁷ se více než předešlé věnuje Krejčíkovým návrhům na reorganizaci archivnictví.

K dosažení co největší úplnosti vědeckokritického aparátu bylo využito řady dobových příruček, které zmiňují personálie osob z Krejčíkova okruhu a pochopitelně i moderních slovníkových příruček. Pro určení méně významných osob bylo využito sbírky matrik. Tyto prameny jsou citovány v kapitole bibliografie. Přistoupíme-li k hodnocení literatury a dílčích studií pojednávající z určitého úhlu o Krejčíkově významu pro budování československého archivnictví a knihovnictví, zjišťujeme, že nejvíce publikací se snaží postihnout jeho význam při vytváření archivního systému v Československu po roce 1918.

A tak se nejvýznamnějším odborníkem na tyto životní etapy A. L. Krejčíka stává Zdeněk Šamberger.

Z hlediska knihovnického je pak základní literaturou práce Blabolilova.

1.3. Paměti jako historický pramen

„Paměti, cizím slovem memoáry, dříve memoiry (tedy francouzsky vzpomínky), je literární žánr blízký autobiografii, se kterou se někdy ztotožňuje, ve kterém autor (většinou ich-formou, tedy vyprávěním v první osobě) líčí důležité události svého života, prostředí, v němž pobýval, osoby, s nimiž se stýkal. Rozsah pamětí může být různý, stylizovány jsou většinou jako vyprávění o minulosti, vzpomínání autora. Paměti jsou většinou psány ve stáří, velmi často se pisatelé soustřeďují pouze na konkrétní úsek života. Paměti jsou většinou důležité historické dokumenty, méně jsou pak literárním dílem.“⁸

⁷ Jaroslav Boubín, Adolf Ludvík Krejčík in: Sborník prací členů Socialistického svazu mládeže při Státním ústředním archivu v Praze, 1985, s. 96-152.

⁸ Encyklopedie Wikipedia, heslo Paměti.

Paměti jako subjektivní pramen nám však přinášejí jen možnou podobu zachycených událostí a procesů. Již samotný výběr témat, na které autor vzpomíná, je do jisté míry výrazem jeho postojů. Každý nový popis jisté historické etapy ovšem přináší možnost nového pohledu na určitou část minulosti⁹.

Paměti bývají různorodé, závisí vždy na osobnosti pisatele, na jeho vzdělání, názorových postojích, zaměření, veřejném postavení a životních zkušenostech.

I přestože v Národním archivu je v mnohých fondech řada pamětí či vzpomínek uchovávána¹⁰, je sepsání pamětí archivářem jevem poměrně řídkým, protože známých pamětí archivářů není mnoho. Pokud ještě vyloučíme archivní vzpomínky, které byly psány na požádání, jako příspěvek do konkrétního sborníku¹¹, stanou se tyto vzpomínky téměř jedinečnými.¹²

Z vnějšího hlediska jsou paměti historickým pramenem, který lze dělit tak, jak uvádí Jaroslav Šedivý¹³, do tří základních skupin. První skupina podle tohoto dělení obsahuje klasické osobní paměti a vzpomínky, druhou skupinou jsou paměti v ústním podání (nadiktované historikovi, kronikáři či spisovateli, který je zpracuje) a jako třetí skupinu uvádí soubor předem vybraných dokumentů o činnosti osobnosti, které jsou tak vytrženy a připraveny ke zpracování.

⁹ Jan Randák, *Životní světy, paměti a jejich interpretace*, in: *Paměti a jejich vzpomínky jako historický pramen*, Praha 2006, s. 75-90.

¹⁰ Základní přehled - Filip Paulus, Jiří Křestan, *Paměti a vzpomínky ve fondu Státního ústředního archivu*, in: *Paměti a vzpomínky jako historický pramen*, Praha 2006, s. 167-178.

¹¹ Sborník archivních prací č.2, ročník 48, 1998 - zvláštní příloha. Zde Historický klub požádal české historiky o vzpomínky na doby minulé. Předmluvou opatřil Ivan Hlaváček. Přispěli: Karel Beránek, Antonín Gába, Josef Chruňo, Bohumír Janoušek, Jaroslav Lameš, Zdeněk Šamberger, Zdeněk Šimek, Václav Šolle, Josef Tlapák, Jiří Zálaha, Jiří Života.

¹² V Národním archivu ve fondu Václav Davídek, je uložen rukopis paměti tohoto archiváře a paměti Karla Kazbundy „Moje archivní poslání ve Vídni 1919-1923“ a „Paměti (vzpomínky na rodiče a mládí)“ uloženy v Archivu Národního muzea, v osobním fondu Karel Kazbunda. Z první části těchto pamětí čerpal - Zdeněk Šamberger, K archivní rozluce po roce 1918 (Z vídeňských vzpomínek docenta Karla Kazbundy, Sborník archivních prací 2, ročník 38, Praha 1988, s. 217-389.

¹³ Jaroslav Šedivý, *Kouzlo i záludnosti vzpomínek pro historikovu práci*, in: *Paměti a vzpomínky jako historický pramen*, Praha 2006, s. 91-96.

Krejčíkovy vzpomínky splňují parametry pro skupinu první i druhou, protože jsou psány autorem samým, který je však zároveň historikem a který vědomě odevzdal své vzpomínky k archivaci, tedy předpokládal jejich zpřístupnění veřejnosti. Pod pojem vnitřní hledisko můžeme zařadit problém pravosti originálu a jazyk, jehož bylo užito. Jsou to jistě poznatky s velkou vyprávěcí schopností, které však bývají neprávem opomíjeny.

Zpochybňována byla autentičnost textu, protože již zmiňovaná druhá část vzpomínek, nesoucí název Lásky pásky, je uvozena matoucím prohlášením. „Lásky pásky našeho staříčkého pana archiváře, z pozůstalých jeho rukopisů vydává jeho nedůstojná nástupkyně Maria Š. Boubínová“. Tyto intimní paměti jsou však psány totožným rukopisem jako je text samotných pamětí.

Totožným písmem jsou také psané všechny Krejčíkovy poznámky, osobní i vědecké. Dokonce i přehledy vynaložených nákladů na domácnost, poznámky v trhacím kalendáři z roku 1897 i korektury knih připravených k vydání. Je tedy nemožné, aby toto písmo patřilo cizí osobě. Dalším důkazem Krejčíkovy autorství je absence jména Boubínová jak v personáliích bývalého SZA¹⁴, tak v biografickém slovníku archivářů. Naproti tomu, je v tomto slovníku uvedeno, že Krejčík používal mimo jiné pseudonymy též Boubín, můžeme tedy doplnit, že i Boubínová.

2. Stručný životopis Adolfa Ludvíka Krejčíka

Dne 14. června 1877 se v Dobrovici č. p. 5 narodil vrchnímu hospodářskému správci Josefu Krejčíkovi a jeho manželce Marii rozené Hessové syn. Při křtu, který se konal dne 21. 4. 1877, dostal jméno Adolf Josef Jan František Krejčík¹⁵.

¹⁴ SZA – Státní zemědělský archiv

¹⁵ Státní oblastní archiv Praha, Sbírka matrik, Farní úřad Dobruvice, Matrika č. 29 (Narození od roku 1860 do roku 1888), fólium 227.

Adolf se narodil jako jedenácté dítě svých rodičů. Tři sourozenci zemřeli v útlém věku a tak byl Adolf vychováván v rodině, která pečovala o osm dětí. V Mladé Boleslavi byl biřmován jménem Ludvík. I přestože v roce 1919 vystoupil z katolické církve a zůstal bez vyznání, používal po celý život jména Adolf Ludvík.

Prožil šťastné dětství a mládí, jak potvrzují jeho osobní vzpomínky. V roce 1904 se oženil v Jindřichově Hradci s Aloisií Šilhou, se kterou prožil celý život, až do jejího úmrtí roku 1948. Manželku nazývá Lolou, ale častěji Cvrčkem. Již na gymnáziu si oblíbil studia jazyků a humanitních předmětů. Jak sám uváděl, ovládal mimo mateřský jazyk ještě latinský, řecký, německý, italský, francouzský a polský jazyk. Svá vysokoškolská studia zahájil na Univerzitě Karlo-Ferdinandově v Praze, kde studoval historii a filologii. Mezi jeho učitele patřili Tomáš Garrigue Masaryk, Jaroslav Goll, Čeněk Zíbrt, Jan Gebauer, Antonín Rezek. V době vysokoškolských studií absolvoval učitelský kurz a naučil se těsnopisu. Tento předmět vyučoval jako externí učitel na obchodních školách.

Po Krejčíkově rozhodnutí stát se archivářem, nikoli středoškolským profesorem historie, byl doporučen profesorem Gollem v roce 1897 ke studiu na Ústavu pro rakouský dějezpyt ve Vídni. (Institut für österreichische Geschichtsforschung). Absolventi tohoto ústavu byli jediní v monarchii, kteří splňovali odborné předpoklady pro práci archiváře, muzejníka a opravdu školeného knihovníka.

Institut Krejčík úspěšně absolvoval v červenci 1899. Bylo mu uděleno státní stipendium, jehož cílem byl výzkum archivů prováděný v Německu a Itálii, v letech 1899 až 1901. V letech 1904 až 1905 získal státní stipendium na výzkum archivů a knihoven v Itálii, především archivu a knihovny vatikánské. Stipendijní úkoly byly zaměřeny na bohemika a měl zde shromažďovat materiál pro český diplomatář.

Po jednorroční vojenské službě nastoupil Krejčík své první místo archiváře ve schwarzenberském archivu v Třeboni. V Třeboni se seznámil s mnohými venkovskými archivy na jednotlivých statcích schwarzenberského panství. Zde začala i jeho vědecká práce o jihočeských urbářích a studiu patrimoniální správy na českém venkově a zájem o zemědělskou problematiku.

Od roku 1909 do roku 1919 působil Krejčík v Moravském zemském archivu v Brně. I zde pokračoval ve vědecké práci, zabýval se problematikou moravských klášterů.

V těchto letech působil také jako znalec v soudních sporech o pravost inkolátů¹⁶. Zde využil především své znalosti diplomatiky, paleografie, sfragistiky, heraldiky a genealogie. Dne 25. 6. 1914 získal na pražské univerzitě titul doktora filozofie a to na základě disertační práce o Tomáši Pešinovi z Čechorodu „Mars Moravicus“.

Na konci první světové války - v září roku 1918 - předložil svůj první návrh na organizaci budoucího československého archivnictví, který předpokládal vytvoření zemědělského archivu. V únoru 1919 byl Krejčík povolán z Brna do Prahy, na ministerstvo zemědělství, a pověřen vytvořením tohoto archivu. Dne 20. června 1920 se stal jeho ředitelem. V letech 1925 až 1931 stál také v čele Ústřední slovanské zemědělské knihovny a Čítárny československé akademie zemědělské.

V roce 1934 byl obžalován ze zpronevěry. Tohoto obvinění byl téhož roku soudně zproštěn a uznán nevinným.

Roku 1937 byl předčasně pensionován.

Na počátku druhé světové války využil Krejčík svoji znalost paleografie a genealogie a pomáhal vypracovávat rodopisné studie k prokázání árijského původu rakouským občanům narozeným na území Čech.

¹⁶ Jedná se například o soudní případy Růžků z Rovného, Šlechtů ze Všehrd, Tunklů z Brníčka a Zábřehu, Versbachů z Hadamaru, Salm - Neuberga, Mierzenského, Niemczewského.

Na odpočinku se věnoval především zveřejňování svých prací, které byly zatím pouze v rukopisech¹⁷.

Adolf Ludvík Krejčík zemřel dne 4. ledna 1958 v Praze.

Urna s ostatky byla uložena do hrobu Krejčíkovy sestry Marie Kučerové na Loučeni.

3. Poznámky ke stručnému životopisu A. L. Krejčíka

3.1. Dětství, rodinní příslušníci

Rodištěm Adolfa Ludvíka Krejčíka se stalo městečko Dobrovice, kde rodina právě pobývala. Sourozenci se narodili na různých místech alodiálního statku Dobrovice-Loučeň-Mcely-Cetno.

Adolfův otec byl na tomto statku zaměstnán ve funkci správce dvora¹⁸ a byl v průběhu své kariéry několikrát přeložen. Adolf Ludvík zažil poslední stěhování rodiny a to z Dobrovice na statek ve vesnici Horní Cetno. Krejčíkovým se narodilo jedenáct dětí¹⁹, ale tři z nich se nedožily ani jednoho roku věku. V rodině tak vyrůstali dva chlapci a šest děvčat. Celý život udržuje Adolf Ludvík písemný kontakt s mnoha sourozenci a jejich rodinami.

Zajímavou osobou z nejbližší rodiny je bratr Karel, který se živil nejprve na různých místech jako sládek, později si pronajal hospodu nedaleko Prahy. V roce 1910 se rozhodl, že se pokusí o podnikání. Spolu s manželkou odjel do Ruska, kde se pokoušel na vlastní náklady vystavět a zprovoznit pivovar. O svých aktivitách informoval jako pravidelný dopisovatel

¹⁷ Poslední vydanou prací byl Urbář z roku 1378 a účty kláštera třeboňského z let 1367-1407, Česká akademie věd a umění, Historický archiv, Praha 1949.

¹⁸ pracovní zařazení otce dokládá například: Ottomar Beyer, Statistik und Beamten schematismus des Grossgrundbesitzes im Königreiche Böhmen, Praha 1881, s. 38-40.

Dále Státní okresní archiv Praha, fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň-Mcely, Kniha zaměstnanců a platů (roky 1881-1882), inv. č. 177.

¹⁹ Rodiče uzavřeli manželství v roce 1860, děti se narodily v tomto pořadí: Marie 1861-1932, Bedřich 1863-1863, Karel Konstanc 1864-1913, Anna Lucie 1865-1912, Ludvík Augustin 1867-1867, Berta Josefa 1868-1964, Gabriela 1870-1932, Albertina Almeria 1872-1948, Juliána Josefa 1875-?, Adolf Ludvík 1877 - 1958.

v Národních listech. Podnikání se mu ne zcela dařilo, z dochovaných dopisů vyplývá, že pivovar sice skutečně pivo vařil, ale Karel, jeho žena Marie a adoptivní dcera Růženka žili ve velmi skrovných poměrech. Před zimou 1911/12 se bratr obával, že zimu jeho rodina nepřežije. K dokončení podnikatelských záměrů skutečně nedošlo, protože Marie Krejčíková ukončila sebevraždou zastřelením svůj život v říjnu 1912 a Karel zemřel v prosinci téhož roku.

Sestra Juliána se provdala v roce 1899 v evangelickém kostele v Bošíně za angličana Sidneye Milla, který byl na loučeňském zámku zahradníkem a později se s ním vystěhovala do Anglie. Mill byl jedním z prvních propagátorů kopané v Čechách a spoluzakladatelem zámeckého kopacího mužstva, tedy prvního fotbalového mužstva v Čechách.

Jediným sourozencem, který neuzavřel manželství, byla sestra Berta.

Vnuk sestry Albertiny, Vladimír Pospíšil, žil v posledních letech života A. L. Krejčíka ve společné domácnosti se svým prastrýcem.

Otec, Josef Krejčík, zemřel náhle v roce 1891 ve věku šedesáti šesti let. Matka byla o čtrnáct let mladší než její manžel a zemřela v roce 1916.

Manželka, Aloisie Krejčíková rozená Šilhová, pocházela z Jindřichova Hradce. Manželé zde byli oddáni dne 26. 9. 1904. Na rodiče své manželky A. L. Krejčík nevzpomíná. Aloisie Krejčíková používala jméno Lola, tímto jménem podepisovala i úřední dokumenty. Manželství zůstalo bezdětné a Lola zemřela dne 12.12.1948.

3.2. Nižší gymnázium

Studia na mladoboleslavském gymnáziu popisuje A. L. Krejčík velmi podrobně. Gymnázium, které navštěvoval, se, jak sám uvádí, za první republiky jmenovalo Josefa Pekaře. Tento název neslo gymnázium od roku 1937, v roce 1941 byl název zrušen a

gymnázium opět neslo jen název Realistické gymnázium v Mladé Boleslavi. Nyní je opět pojmenováno jménem tohoto slavného žáka.

Již na gymnáziu v Mladé Boleslavi získal Krejčík kladný vztah k historii, jak sám uvádí, především díky výbornému profesoru Františku Barešovi. Ten ovlivnil i jiné ze svých žáků:

- Josefa Čihulu (1871–1940), člena Historického klubu, profesora v Jičíně. Tento Gollův žák se ve svých pracích věnoval dějinám luterství.
- Josefa Antonína Jíru (1868–1930), archeologa, zakladatele sbírek Muzea hlavního města Prahy, který studoval především památky neolitu a eneolitu.
- Josefa Pekaře (1870–1937), žáka J. Golla, významného univerzitního profesora, autora mnoha historických studií a edic historických pramenů.
- Josefa Vítězslava Šimáka (1870–1941), který se stal žákem J. Golla a věnoval se především regionální historii Turnovska. Zabýval se však jako jeden z prvních historiků i historiografií a je autorem Kroniky československé. V letech 1920–1941 se stal prvním profesorem historické vědy na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.
- Františka Zumana (1870–1955), laika mezi historiky. Stal se odborníkem v oblasti papírenství a všech oborů s tím souvisejících. Věnoval se například i filigránům.

3.3. Vyšší gymnázium

Krejčíkovo směřování k historii podpořili i jeho další profesori na gymnáziu v Žitné ulici v Praze – Josef Ladislav Píč²⁰ a Alois Jirásek²¹.

²⁰ Ladislav Píč (1847–1911) nejprve působil jako středoškolský profesor v Mladé Boleslavi a později v Praze. V roce 1883 byl habilitován pro obor rakouských a slovanských dějin. Působil jako kustod muzejních sbírek Zemského muzea v Praze. Zahájil systematický archeologický výzkum střeňích Čech.

²¹ Alois Jirásek (1851–1930), autor historických románů a dramát, který historii podával především jako příběh.

Spolužákem, který se také, možná díky těmto profesorům, nechal zlákat studiem historie, byl Vojtěch Birnbaum (1877–1934), který vědecky pracoval do roku 1918 v zahraničí a v Československu se stal profesorem dějin umění na Karlově univerzitě.

3.4. Členství ve spolcích

Od studentských let na univerzitě byl A. L. Krejčík členem Historického klubu. Účastnil se pravidelně klubových setkání a stal se zde knihovníkem. Dalším spolkem, kam vstoupil záhy po imatrikulaci a kde pracoval také jako knihovník, byl krajský spolek Jungmann.

V letech 1922 až 1930 pracoval A. L. Krejčík ve Spolku československých knihovníků a jejich přátel, kde se v roce 1925 stal členem nově ustavené subkomise pro bibliografii. V témže roce začíná pracovat v redakční radě nově vzniklého Časopisu československých knihovníků, který od roku 1928 sám vedl.

V roce 1926 je zvolen předsedou sekce administrativních knihovníků, Spolku československých knihovníků.

Po založení Knihovědné společnosti v roce 1930 začal pracovat zde. V této společnosti zastával funkci pokladníka.

V lednu 1924 se stal A. L. Krejčík jedním ze zakládajících členů Společnosti archivní školy, která nesla od roku 1926 název Československá archivní společnost²².

Od roku 1930 byl Krejčík mimořádným členem Královské české společnosti nauk.

Práce v zemědělském archivnictví a knihovnictví přivedla Krejčíka do Československé akademie zemědělské.

Jeho práce soudního znalce v oboru genealogie přivedla A. L. Krejčíka, stejně jako dalšího soudního znalce v tomto oboru Františka Mareše, k práci v rodopisné společnosti.

²² Jan Kahuda, K počátkům zájmové organizace českých archivářů, in: Pocta Josefu Kollmanovi, sborník k životnímu jubileu, Praha 2002, s. 125–135.

V každém místě svého pobytu se Krejčík zapojil do ochotnických spolků, kde hrál divadlo, a zapojoval se i do dalších osvětových aktivit.

V době studií začal Krejčík působit ve studentském hnutí. Byl sympatizantem Neodvislé strany, která se ustavila v roce 1892. Byla čistě studentskou stranou a orientovala se především na osvětovou činnost. V roce 1897 se stal A. L. Krejčík starostou spolku Slavie. V pozdějších letech byl přívržencem Masarykovy lidové strany. Vzhledem k postupu při prosazování myšlenky o zřízení samostatného zemědělského archivu byl Krejčík v úzkém vztahu se špičkami agrární strany. Nebyl však nikdy politicky organizován.

3.5. Pražská univerzita

Na Karlo-Ferdinandově univerzitě studoval Adolf Ludvík Krejčík v letech 1895-1897.

Stal se žákem Jaroslava Golla a dalším profesorem, který formoval Krejčíka profesně i lidsky, byl T. G. Masaryk. Mimo předepsaných přednášek, které bychom dnes hodnotily jako z pomocných věd historických, navštěvoval Krejčík ještě hodiny profesora Hostinského - Dějiny hudby dramatické, Dějiny italského umění 15. a 16. století a z filologie Jana Gebauera Soustavnou mluvnici jazyka českého, Nauku o slově a Českou literaturu jazykovědnou. Poněkud překvapivou volbou jsou přednášky Jana Palackého O oceánografii. Dále navštěvoval Durdíkův Pedagogický seminář.

V roce 1897 vzniká první Krejčíkova práce vydaná v Rozhledech, která nese název Pracovní program Palackého²³. Tomuto tématu zůstal věrný a roku 1898 vydal nákladem Studentského sborníku svojí první samostatnou práci - Františka Palackého život,

²³ Adolf Ludvík Krejčík, Pracovní program Palackého, Rozhledy, ročník 7, 1897-1898.

působení a význam.²⁴ Na žádost svého profesora, Jaroslava Golla²⁵, napsal v roce 1900 i příspěvek *Paleografie a paprsky Röntgenovy*, který byl vydán v Českém časopise historickém.²⁶ Pro tento časopis napsal v roce 1902 další stať – *O zakládacích listině kapituly litoměřické*²⁷.

Na univerzitě vzniká celoživotní přátelství s o rok starším spolužákem Kamilem Kroftou²⁸, je tedy možné, že počátky Krejčíkova zájmu o agrární dějiny jsou tímto do jisté míry utvářeny.

V době svých pražských univerzitních studií, ve školním roce 1896/1897, A. L. Krejčík vyučoval těsnopis na obchodní škole v Resslově ulici.

3.6. Vídeňská studia

Studium na vídeňském Institutu pro rakouský dějezpyt přivedlo Krejčíka k zájmu o pomocné vědy historické a k činnosti ediční. Ediční práci vždy pochopitelně spojoval s kritikou pramenů. Za vlastní převzal stanovisko, že interpretovat české dějiny lze teprve na základě vydávání pramenů, což je nejdůležitější částí historikovy práce. Vídeňský pobyt probudil v Krejčíkovi zájem o organizační otázky české historiografie a archivnictví. Považoval za nemožný rozvoj archivnictví, pokud nebude vytvořena lépe organizovaná a vyspělejší organizační základna. Asi v této době vystoupil Krejčík poprvé s kritikou českého archivnictví a

²⁴ Adolf Ludvík Krejčík, *Františka Palackého život, působení a význam*. Královské Vinohrady, nákladem Studentského sborníku 1898.

²⁵ o naléhání Jaroslava Golla na své žáky aby publikovaly příspěvky v Českém časopise historickém – Jiří Suk, *Studie o počátcích Gollovy školy*, in: *Acta universitatis Carolinae – Philosophica et Historica* 3, *Studia historica* XXXIX, *Problémy dějin historiografie VI.*, Praha 1993, s. 147–172.

²⁶ Adolf Ludvík Krejčík, *Paleografie a paprsky Röntgenovy*, Český časopis historický, ročník 6, Praha 1900.

²⁷ Adolf Ludvík Krejčík, *O zakládacích listině kapituly litoměřické*, Český časopis historický, ročník 8, 1902.

²⁸ Kamil Krofta – univerzitní absolvoval studia v Praze, *Institut für österreichische Geschichtsforschung*. Jeho publikační činnost byla zaměřena především na dějiny české reformace a agrární dějiny.

historiografie a od této chvíle jeho zájem o toto téma neustává.

V roce 1899 uveřejnil článek²⁹, v němž požadoval zřízení české archivní organizace, která by byla obdobná jako je v Bavorsku. Tedy tvořena zvláště ústředním archivem místodržitelenským v Praze a čtyřmi krajskými archivy. K nim by náležel i zvláštní archiv desek zemských. Přitom k archivní službě by byli připouštěni pouze absolventi vídeňského ústavu pro rakouský dějezpyt, případně filozofických a právnických fakult, kteří ovšem složí přísnou archivní zkoušku.

Podle Krejčíkova návrhu se má přednostně věnovat pořádání a úschově obecních, městských, duchovních a šlechtických archivů v Čechách dle vzoru archivu vratislavského.

Kritické stanovisko vyjadřuje Krejčík i k výzkumu v zahraničí. Požaduje za nezbytné soustředit řízení českých výzkumů v rukou mladého historika. Doporučuje Václava Novotného³⁰. Požaduje plnou nezávislost na zemském archivu.

Od těchto názorů A. L. Krejčík ustoupil v době, kdy se rýsovala naděje na vytvoření samostatného česko-slovenského státu. Jeho návrhy z období první světové války a pozdější již postrádají strach o identitu českého národa a tím i obavy o rozptýlení českých archiválií. Naopak předpokládá archivní rozluky a získání archiválií české provenience. Na základě těchto předpokladů pak vytváří návrh nové archivní struktury, která již obsahuje vytvoření rezortních archivů.

Mimo úvahy o archivní teorii je pro Krejčíka v době vídeňských studií nosným tématem postava Zachariáše Theobalda³¹. Práci o

²⁹ Několik poznámek k sněmovní debatě ze dne 17. května 1899 o archivu zemském a dějinách království Českého, Čas 13, č. 22 (27.5.1899), článek nepodepsán, ale určen Z.Šambergerem a koncept článku Národní archiv, osobní fond Adolf Ludvík Krejčík, karton č. 17, inventární číslo 626.

³⁰ Václav Novotný (1869-1932) byl žákem Jaroslava Golla a Josefa Emlera.

³¹ Adolf Ludvík Krejčík, Zacharias Theobald, Mitteilungen des Institutes für österreichische Geschichtsforschung, ročník 19, 1989, s. 847-850. Beiträge zur Biographie des M. Zacharias Theobald, Mittheilungen des Vereines für Geschichtsforschungte der Deutschen in Böhmen, ročník 38, 1900, s. 274-286.

tomto historikovi se věnuje i při svých zahraničních cestách do Drážďan a Mnichova.

I ve Vídni navštěvoval Krejčík nepovinné přednášky. Zde to byla Nauka o knihovnách a úvod do bibliografie a také se účastnil nepovinného cvičení ve čtení rukopisů z 16.-18. století. Zajímal se tedy o novověkou paleografii, což bylo v této době velmi pokrokové.

Svá studia ve Vídni ukončil závěrečnou zkouškou v červenci 1899.

3.7. Pobyť v cizině

V roce 1899 po skončení studií ve Vídni se Krejčík stal členem Istituto austriaco di studi storici v Římě. Začal studovat ve vatikánských archivech. Věnoval se tématu, které mu doporučil profesor Theodor von Sickel, vznik sekretariátu v papežské kanceláři za Pia II. Tuto práci považoval za zajímavou také proto, že se mohl věnovat shromažďování bohemik doby Pia II. (1458-1464). Začala zde práce na koncepci a přípravě IX. svazku zatím nevycházející edice Monumenta Vaticana.

3.8. Třeboň

Před nástupem do svého prvního archivního místa absolvoval A. L. Krejčík dobrovolnou jednoroční vojenskou službu.

Do schwarzenberského archivu v Třeboni nastoupil jako archivní asistent v září 1901. V roce 1904 byl povýšen na adjunkta.

Ředitelem tohoto archivu byl František Mareš, také absolvent Institutu pro rakouský dějezpyt ve Vídni³².

Ve svých vzpomínkách Krejčík uvádí, že při své archivní praxi v schwarzenberském archivu v Třeboni postupoval podle pertinenčního systému. I přestože provenienční systém, tedy tzv. holandská teorie, byla české veřejnosti zpřístupněna V.

Adolf Ludvík Krejčík, Zacharias Theobald. Eine biographische Skizze., Mittheilungen des Vereines für Geschichtsforschungte der Deutschen in Böhmen, ročník 39, 1901, s. 63-77.

³² František Mareš studoval Institut für östereichische Gesichtsforchung v letech 1871-1874.

Kratochvílem v roce 1907. Za zdi třeboňského archivu se tedy nejméně do roku 1909 neprosadila. Tento jev není výjimečný, protože po Kratochvílovu zpřístupnění těchto zásad přistupuje teprve ve dvacátých letech dvacátého století odborná archivní veřejnost k jejich aplikaci.

Je tedy nepravděpodobné, že by právě tyto teorie ovlivňovaly Krejčíkův postoj k systému budování archivnictví v nově vytvořeném Československu po roce 1918.

I pobyt v Třeboni přinesl aktivity týkající se nových edičních podniků. Předložil odborné veřejnosti stať o potřebě edice Monumenta graphica Bohemiae. V Krejčíkových představách se jednalo o sbírku faksimile písemností všech druhů, listin, konceptů, aktů a rukopisů a to písma listinného i knižního, která by byla přípravou a zároveň i doplňkem českého diplomatáře. Byl by to i pevný základ pro českou paleografii. Dalším projektem organizační povahy byl návrh na zřízení Husova muzea v Táboře, který Krejčík publikoval v roce 1907. Husovo muzeum mělo být veřejným vědeckým ústavem, který by byl pramenem a shromaždištěm veškeré práce historické o Husovi a době husitské. Předložený návrh předkládá i organizační strukturu tohoto vědeckého zařízení. Zamýšlel vytvoření dvou oddělení, z nichž první je muzejní a druhé knihovnické³³.

3.9. Brno

Po neúspěchu v konkurzu na uvolněné místo v moravské zemské knihovně se povedlo Krejčíkovi, za přímluvy T. G. Masaryka, uspět v konkurzu do moravského zemského archivu. V Brně nastoupil dne 1. 5. 1909 na místo adjunkta.

I zde pokračuje ve svých projektech na restauraci českého archivnictví, inspirován zřízením School of local history při liverpoolské univerzitě, předkládá stať na zřízení archivního

³³ Jaroslav Boubín, Adolf Ludvík Krejčík, in: Sborník Socialistického svazu mládeže při Státním ústředním archivu v Praze, 1985, s. 96-152.

školství v Čechách³⁴. Jeho představy byly uskutečněny až zřízením Státní archivní školy.

Dalším počinem byl návrh na reorganizaci Moravského zemského muzea. Zde Krejčík požaduje, aby správa zemského muzea, jeho knihovny a galerie nebyla nadále řízena Moravskou muzejní společností, ale aby podléhala zemskému sněmu markrabství moravského.

První světová válka zastihuje A. L. Krejčíka stále v Brně, je odveden na srbskou frontu.

Po celou dobu války se však zabýval plány na organizaci poválečného archivnictví. První plány předal K. Kramářovi již v roce 1917. Další plán, který je označován jako Pamětní spis, vypracoval v létě 1918, byl předán na podnět rady zemského soudu J. Matouška Národnímu výboru³⁵. Pamětní spis odvezl do Prahy František Drtina, který jej po vzniku republiky dal k dispozici řediteli českého zemského archivu J. B. Novákovi. 20. listopadu 1918 se konala porada význačných archivářů, která se nazývala anketou. Zde byl předložen Janem Bedřichem Novákem jen jeho vlastní návrh na organizaci československého archivnictví. Tedy návrh, který předpokládal vytvoření velikého Národního archivu, který by vznikl rozšířením českého zemského archivu.

Tento návrh byl v podstatě přijat. Situace se změnila, když se ministerstvo vnitra rozhodlo v lednu 1919 zřídit svůj vlastní rezortní archiv pod vedením Ladislava Klicmana. Tehdy přichází Krejčík opět se svým návrhem na vytvoření rezortního zemědělského archivu. Tuto koncepci neopouští od svých prvních válečných plánů. Tentokrát je návrh podpořen i výsledky jednání s J. Kazimourem, R. Rolíčkem, A. Prokúpkem a předán K. Práškoví.

³⁴ Josef Kollmann, Státní archivní škola v Praze (Příspěvek k dějinám archivního školství), Sborník archivních prací, ročník 32, 1982, s. 225-307.

³⁵ Znění celého návrhu viz Jaroslav Boubín, Adolf Ludvík Krejčík (Návrh organizace československého archivnictví připravený A. L. Krejčíkem pro Národní výbor), Sborník prací členů Socialistického svazu mládeže při Státním ústředním archivu v Praze, str.142.

Ministr zemědělství Karel Prášek, kterému byla již 28. listopadu 1918 svěřena starost o zemědělské archivnictví, se na základě nových skutečností rozhodl povolát do Prahy A. L. Krejčíka. Učinil tak dopisem ze dne 14. 2. 1919, číslo 861, pres. 1919, ve kterém jmenuje A. L. Krejčíka ministerským tajemníkem ministerstva zemědělství a ukládá mu odbornou službu archivní a muzejní v rezortu ministerstva zemědělství.

3.10. Praha

Pobyt v Praze představuje v Krejčíkově životě nejen novou etapu v profesním růstu – v červnu 1919 je jmenován ředitelem nově vybudovaného zemědělského archivu, ale zároveň je to etapa vědecké práce věnující se zemědělskému archivnictví a knihovnictví. V této době se zabýval i genealogií a připravám latinsko-českého slovníku.

Za Krejčíkova vedení musel zemědělský archiv zvládat mnoho úkolů na něj kladených. Evidence a péče o řadu patrimoniálních archivů a přebírání zestátněných fondů, práce na delimitaci vídeňských fondů, v neposlední řadě také dvakrát stěhování³⁶. Archivní práce souvisely přímo s prováděním pozemkové reformy a s činností ministerstva zemědělství³⁷.

Jako první Krejčíkovi spolupracovníci byla přijati historici Václav Černý³⁸, Emanuel Janoušek³⁹ a Karel Jeřábek⁴⁰. Zprávu o činnosti zemědělského archivu v prvních deseti letech jeho fungování podal Krejčík ve své práci Příspěvky k soupisu archivů velkých statků v roce 1929⁴¹. Další pracovníci byli

³⁶ Nejprve se zemědělský archiv stěhoval ze strahovského kláštera do Domu zemědělské osvěty a odtud na Těšnov.

³⁷ Jaroslava Honcová, Československý státní archiv zemědělský a jeho osudy, in: Z českého ráje a podkrkonoší – supplementum 4, Semily 1998, str. 109-123.

³⁸ Václav Černý, vystudoval na FF UK československé dějiny a pomocné vědy historické a absolvoval Státní archivní školu.

³⁹ Emanuel Janoušek, vystudoval na FF UK historii.

⁴⁰ Karel Jeřábek, vystudoval filozofii na FF UK a absolvoval Státní archivní školu.

⁴¹ Adolf Ludvík Krejčík, Příspěvky k soupisu archivu velikých statků, Praha 1929.

přijati ve třicátých letech - Jan Marek⁴², Josef Nožička⁴³ a Václav Davídek⁴⁴.

V těchto letech však A. L. Krejčík nepracoval jen v archivnictví, ale v letech 1925-1931 vytvářel a potom vedl Ústřední slovanskou zemědělskou knihovnu při Československé akademii zemědělské a Čítárnu československé akademie zemědělské.

Po Krejčíkově předčasném penzionování v roce 1937 bylo místo ředitele Státního zemědělského archivu obsazeno dne 1. 7. 1937⁴⁵ archivářem doktorem Václavem Černým, který v tomto archivu pracoval již od roku 1920.

V roce 1923 vypracoval A. L. Krejčík návrh jednacího a kancelářského řádu pro ministerstvo zemědělství.

Angažoval se i v archivním školství, přednášel v roce 1924 o úkolech Československého státního archivu zemědělského na Státní archivní škole a v roce 1925 byl povolán jako přísedící komise pro státní zkoušku archivní na této škole.

3.11. Soudní proces

V roce 1934 byli Adolf Ludvík Krejčík, Václav Procházka, Ladislav Novotný, František Schneller a Josef Armbruster obžalováni u krajského trestního soudu v Praze. Veden byl společný proces.

A. L. Krejčík byl konkrétně obžalován ze zneužití úřední moci. Jednalo se údajně o obohacování na základě špatně vedeného účetnictví a neoprávněné fakturace. Dne 2.6.1934 byl obviněný rozsudkem tohoto soudu obvinění zproštěn. Na základě tohoto zprošťovacího rozsudku bylo zrušeno i rozhodnutí disciplinární komise. Ta v květnu 1934 Krejčíka suspendovala a jeho plat zkrátila na čtyři pětiny. Zrušovací rozhodnutí vrchní

⁴² Jan Marek, Dr. Ing.

⁴³ Josef Nožička, vystudoval na univerzitě v Praze obor dějepis-zeměpis, a absolvoval náhradní archivní zkoušku.

⁴⁴ Václav Davídek, vystudoval na FF UK historickou vlastivědu a etnologii a absolvoval Státní archivní školu.

⁴⁵ Václav Babička, Jaroslava Hoffmannová a kol., 40. výročí ústředního archivu v Praze, Praha 1994.

disciplinární komise při ministerstvu zemědělství v Praze bylo vydáno 15.6.1934⁴⁶.

3.12. Odborné znalosti

Mimo odborné znalosti, které souvisí s dosaženým vzděláním byl Krejčík velmi dobře jazykově vybaven. Ovládání klasických jazyků bylo základem jeho vzdělání, ale navíc ovládal jazyk německý, francouzský a polský.

Znalostí, která se studiem jazyků ani historie nesouvisela, byla znalost těsnopisu. Krejčík tento předmět krátce vyučoval v době svých vysokoškolských studiích v Praze, ale také některé poznámky v diářích a kalendářích jsou psány těsnopisem.

Další znalostí nad rámec studia je klavírní hra, dvou i čtyř ruční a schopnost dirigovat orchestr.

4. Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

Národní archiv, osobní fond Adolf Ludvík Krejčík, (1893 - 1957)
- inventář

Státní oblastní archiv Praha, Sbírka matrik:

Matrika římsko katolického farního úřadu Dobrovice (narození
1860-1888)

Matriky římsko katolického farního úřadu Rejšice č. 14, 19

Matriky římsko katolického farního úřadu Strenice

č. 30 (narození, oddaní, zemřelí 1851-1885) Horní Cetno,

č. 32 (narození, oddaní, zemřelí 1848-1910) Niměřice

Matrika římsko katolického farního úřadu Dolní Slivno, č. 14

(narození 1821-1850) Hřivno, č. 15 (narození 1858-1880), Hřivno

Matriky římsko katolického farního úřadu Mladá Boleslav č. 20,

č. 21, č. 57

⁴⁶ Zprošťovací rozsudek a rozhodnutí disciplinární komise - Národní archiv, fond Adolf Ludvík Krejčík, karton č. 1, inventární číslo 14.

Matrika evangelického farního úřadu Kovánec č.6 (narození 1881-1900)

Státní oblastní archiv Praha, Fond Velkostatek Dobrovice-Loučeň-Mcely, Inventární číslo 177, Kniha zaměstnanců a platů (roky 1881-1882).

Matrika zemřelých obce Loučeň, 1950-2000, Místní úřad Loučeň

Literatura:

Vácslav Babička, Jaroslava Hoffmannová a kol., 40. výročí Státního ústředního archivu v Praze, Praha 1994.

Ottomar Beyer, Statistik und Beamten schematismus des Grossgrundbesitzes im Königreiche Böhmen, Praha 1881, s. 38-40.

Jaroslav Boubín, Adolf Ludvík Krejčík, in: Sborník prací členů Socialistického svazu mládeže při Státním ústředním archivu Praha, 1985, s. 96-152.

Jaroslav Čechura, Průvodce po fondech a sbírkách archivu Národního muzea, Praha 1998.

Jaroslava Hoffmannová - Jana Pražáková, Biografický slovník archivářů českých zemí, Praha 2000.

Věra Helešicová, Jiřina Juněcová, Ústřední zemědělsko-lesnický archiv a jeho začlenění do SÚA, in: Z dějin Státního ústředního archivu v Praze a jeho předchůdců (Sborník příspěvků z konference ke 40. výročí SÚA konané dne 6.10.1994 v Praze), Praha 1995, s. 23-33.

Jaroslava Honcová, Československý státní archiv zemědělský a jeho osudy, Z českého ráje a podkrkonoší, supplementum 4, Semily 1998, s. 109-123.

Anna Hostomská, Průvodce operní tvorbou, Praha 1993.

Milan Churaň a kol., Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20 století, Libri 1994.

Emanuel Janoušek, Archivář Dr. Adolf Ludvík Krejčík osmdesátníkem, Archivní časopis č. 7, 1957, s. 162-164.

- Emanuel Janoušek, Vznik a počátky Zemědělského archivu, Archivní časopis 18, 1968, s. 147-180.
- Bedřich Jenšovský, Archivářská jubilea, Časopis Archivní školy 15-16, 1937-1938, s. 400.
- Jan Kahuda, K počátkům zájmové organizace českých archivářů, in: Pocta Josefu Kollmannovi, sborník k životnímu jubileu, Praha 2002, s. 125-135.
- Josef Kollmann, Státní archivní škola (Příspěvek k dějinám archivního školství), Sborník archivních prací 32, Praha 1982, s. 225-307.
- Karel Kuča, Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, I.-V. díl.
- Václav Kotyška, Úplný místopisný slovník království Českého, Praha 1895.
- Václav Kudrnáč, Adresář politického okresu Mladoboleslavského, Turnov 1901.
- Lexikon české literatury, Academia 1993-2000.
- Jiří Martínek, Miloslav Martínek, Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové, Praha 1998.
- Masarykův slovník naučný, I.-VII., Praha 1927.
- Ottův slovník naučný, Praha 1900.
- Ottův slovník naučný nové doby.
- Alena Pazderová a kol, Průvodce po archivních fondech a sbírkách, Díl I. Svazek 1, s.53-61.
- Filip Paulus, Jiří Křestán, Paměti a vzpomínky ve fondu Státního ústředního archivu, in: Paměti a vzpomínky jako historický pramen, Praha 2006, s. 167-178.
- Alena Polívková, Naše místní jména a jak jich užívat, Praha 1985.
- Jan Randák, Životní světy, paměti a jejich interpretace, in: Paměti a vzpomínky jako historický pramen, Praha 2006, s. 75-90.
- Jiří Suk, Studie o počátcích Gollovy školy, in: Acta universitatis Carolinae - Philosophica et Historica 3, Studia

historica XXXIX, Problémy dějin historiografie VI., Praha 1993, s. 147-172.

Zdeněk Šamberger, Československé archivnictví po roce 1918. Stav a organizační vývoj, in: Studie k dějinám československého archivnictví, Praha 2005, s. 9-101.

Zdeněk Šamberger, K archivní rozluce po roce 1918 (Z vídeňských vzpomínek docenta Karla Kazbundy), Sborník archivních prací 2, ročník 38, Praha 1988, s. 365-404.

Jaroslav Šedivý, Kouzlo i záludnosti vzpomínek pro historickou práci, in: Paměti a jako historický pramen, Praha 2006, s. 91-96.

Špét, Jiří, Úmrtí českých historiků v roce 1958, Zprávy československé historické společnosti 2, Praha 1959, s. 72.

Ivan Štvoříček a kol., Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti, (Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.-20. století pro potřeby historiografie), Praha 2002.

Kolektiv, Průvodce po státním archivu v Brně, Brno 1954.

Ze vzpomínek našich archivářů, in: Sborník archivních prací č.2, ročník. 48, zvláštní příloha, 1998.

Kolektiv, Statistický lexikon obcí české republiky 2005, Praha 2005.

5 .Závěr

Tématem mé bakalářské práce byla edice vzpomínek Ludvíka Adolfa Krejčíka, archiváře a knihovníka, archivního ředitele a zakladatele zemědělského archivu.

Svojí prací jsem zpřístupnila nejen text pamětí, ale opatřila je rejstříkem osobním a zeměpisným. Rejstříkům jsem věnovala velkou pozornost, protože jsou podle mého názoru důležitou pomůckou při čtení textu. U osobního rejstříku jsem se pokusila určit osobní data maximálního počtu osob a určit nejen jejich profesní postavení, ale i osobní vztah k A. L. Krejčíkovi.

Zpřístupněný text je jistě přínosem pro pochopení zázemí především gymnazistů osmdesátých let devatenáctého století. Tedy generace, které bylo okolo čtyřiceti let v době, kdy se budovalo Československo. A byla tak generací s rozhodujícím vlivem v řadě profesí. Text umožňuje také poznání funkčních a pracovních postupů v soukromém archivu období monarchie a velmi konkrétně přibližuje systém obsazování vědeckých míst ve státních institucích.

6. Ediční poznámky

6.1. Úvod

Své paměti psal Krejčík v letech 1949 až 1952. Práci si rozvrhl do několika kapitol podle svých životních etap – Moje dětství a chlapectví, Jinošství, Na univerzitě, Řím, Třeboň, Brno a podle okruhů svých zálib a jiných hledisek –

V archivech venkovských panství schwarzenberského, Naše podvečerní táčky, čaje a společnosti domácí, Rodopisné práce pro vídeňského rodopisce Hanse von Bourcy, Cvček stůně a umírá, Hrajeme divadlo, Co jsem sám a pak s Lolou viděl na divadle, Naše byty, Služky, pomocnice v domácnosti, posluhovačky.

Svému dětství se věnuje velmi pečlivě a v této kapitole nám vykresluje velmi barvitě život rodiny správce dvora na šlechtickém velkostatku v poslední třetině devatenáctého století. I následující kapitoly jsou popsány podrobně, bohužel, tak jak to u starších lidí bývá, směrem do současnosti zápisy řídnou a k sepsání kapitoly o činnosti v Praze po roce 1918 pisatel vůbec nepřistoupil. Rovněž nedošlo k sepsání kapitol o archivní práci a vědecké práci, tedy kapitolám, na které sám Krejčík ve vzpomínkách odkazuje. Jistě velmi zajímavé jsou zkušenosti a postřehy z práce divadelní, ke které autor přistupoval jako k osvětové činnosti oslovující hlavně české obecnstvo.

Tématu založení zemědělského archivu se Krejčík vlastními slovy dotýká v projevu při oslavě svých šedesátých narozenin, tedy sepsaném v roce 1937⁴⁷. Protože se zde oslavenec pokusil písemně shrnout celý dosavadní život, domnívám se, že je vhodné zařadit jej jako přílohu edice.

I přes tuto skutečnost, lze v textu vzpomínek některé pasáže týkající se archivních metod a zvláště vztahů mezi kolegy a kariérních postupů nalézt.

Osobní vzpomínky Adolfa Ludvíka Krejčíka jsou uloženy v Národním archivu ve fondu Adolf Ludvík Krejčík - pozůstalost, karton č.40, inventární číslo 893 - Paměti A. L. Krejčíka.

Jsou psány na stránkových korekturách Urbář z roku 1378 a počty kláštera třeboňského z let 1367-1407, vydal PhDr. Adolf Ludvík Krejčík, v Praze nákladem Československé akademie věd a umění 1949. Rukopis Pamětí je psán na druhé straně stránkových korektur Urbáře z roku 1378 a účtů kláštera třeboňského z let 1367-1407, rozměr rukopisu je 16,5 x 24 cm. Písmo je drobné, se silnými tahy, působí úhledně. Čitelnost je komplikována vyšší koncentrací inkoustu na svém podkladě. V textu není provedeno mnoho škrtů.

Paměti psané v roce 1894/1895 jsou uchovávány pod inventárním číslem 2, karton číslo 1. Psány jsou oboustranně na listech formátu 11 x 17,5 cm.

Projev psaný u příležitosti šedesátých narozenin je pod inventárním číslem 8, karton 1. Je psán na listech 17 x 27 cm. Rukopisy jsou psány perem.

⁴⁷ Uloženo v Národním archivu, fond Adolf Ludvík Krejčík, inv. č. 8, karton č. 1.

6.2. Obecné zásady ediční práce

Ediční práce se řídila především Pravidly pro vydávání novodobých historických pramenů⁴⁸.

Rukopis byl přepsán podle základních pravidel transkripce, tedy přesného kritického přepisu textu při využití současné grafické soustavy písma.

Přesto jsem narazila na některá úskalí, která plynou z toho, že se jedná o rukopisný text.

Kvantita samohlásek

Bylo třeba vyřešit především označování kvantity některých samohlásek. Ta v původním textu není označena (někdy naopak je označena) zcela pravidelně a vychází ze zvyku pisatele, jinde je zcela prokazatelně náhodná. Přistoupila jsem ke sjednocení kvantity samohlásek podle současných pravidel s ohledem na význam slov.

Dalším specifikem bylo kolísání psané podoby především zeměpisných názvů, která zachycují zvukovou podobu: Hoření Cetno/Horní Cetno. Toto kolísání bylo zachováno.

Grafika

Velká písmena jsou upravena v textu do současné podoby, u náboženských výrazů a citací v uvozovkách je ponecháno autorovo psaní.

Psaní číslovek je ponecháno tak, jak je v původním textu - tedy deset i 10, tři čtvrtě i $\frac{3}{4}$.

Psaná podoba slov je upravena takto: th je přepisováno jako t (glyphothéka > glyptotéka, kathar > katar, kathedra > katedra, matematika > matematika, pinakothéka > pinakotéka,)

Zdvojené souhlásky jsou upraveny do dnešní podoby (approbace > aprobace, halla > hala, illuminace > iluminace, korrektní > korektní, passivní > pasivní, portreit > portrét, praehistorie > prehistorie, supplemt > suplent, terror > teror)

⁴⁸ Ivan Štoviček a kol., Zásady vydávání historických pramenů od počátku 16. století do současnosti (Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.-20. století pro potřeby historiografie), Praha 2002.

Slova převzatá z cizích jazyků jsou přepsána podle současných gramatických pravidel: *colega* › *kolega*, *loggie* › *lodžie*, *prakse* › *praxe*, *repertoire* › *repertoár*, *toileta* › *toaleta*, *jardiniéra* › *žardiniéra*, *joviální* › *žoviální*.

Hláskosloví a tvarosloví

Pravopis i/y byl upraven podle současné pravopisné normy.

Psaní hláskových variant s/z bylo také přizpůsobeno současnému úzu.

Interpunkce, hranice slov a členění textu

Interpunkce textu byla zachována. Výjimkou je několik čárek vložených do souvětí, které bylo možno posoudit z gramatického hlediska za opomenuté. Autor sice používá většinou dlouhá souvětí, ale bez nově vložených slov, by nebylo možné vytvořit kratší celky. Domnívám se však, že délka souvětí není na úkor schopnosti vnímat text.

Foliace není průběžná, ale začíná u některých kapitol znovu od folia 1. Dodatečná paginace archiváři, kteří zpracovávali inventář (Antonín Blabolil a Lidmila Dědková) není provedena precizně. Některá čísla stránek chybí, některá jsou doplněna indexy a, b. Kapitoly jsou řazeny nelogicky. Za kapitolou *Hrajeme divadlo* následuje kapitola *Cvrček stůně a umírá* a další kapitolou jsou *Divadelní vzpomínky*. Proto není na původní foliaci ani paginaci odkazováno.

Dobové a nářeční tvary slov byly zachovány.

Ediční značky

Uvozovky byly v textu zachovány.

V původním textu byly všechny hranaté závorky nahrazeny závorkami kulatými. Hranaté závorky tak byly vyhrazeny edičním poznámkám. Tam, kde v textu přetrvalo nejisté čtení je vyznačeno [?]. Pro upozornění na chybný text či věcnou chybu je použit znak [!], jinak jsou veškeré editorské zásahy do textu uvozeny [].

Zjevné a běžné písařské chyby byly opraveny bez označení, podobně i chyby gramatické.

Postup v případě psaní a rozepisování zkratk a značek je takový, že v [] jsou rozepsány jen zkratky, v nichž existuje možnost různého čtení. Specifikem je skupina zkratk datačních pak zejména zkracování vlastních jmen osob. Zkratky vlastních jmen jsou uváděny tak, jak je užito v originále a jména jsou rozepsána v osobním rejstříku.

Všechny tyto zásady neplatí pro text, který je autorem zvýrazněn uvozovkami. Ten je transliterován. Také text psaný německy, francouzsky, italsky a latinsky je důsledně transliterován, včetně interpunkce, hranic slov a velikosti písmen.

Edice je opatřena rejstříkem místním a osobním. U osobního rejstříku jsou řazena hesla abecedně, ve tvaru příjmení a jméno. Tam, kde je v textu paměti označována osoba jen osobním jménem je i toto zařazeno do rejstříku. Pokud se podařilo přiřadit k tomuto osobnímu jménu i příjmení je na něj odkázáno. Hesla jsou opatřena životopisnými daty, tedy rok narození - rok úmrtí. Dále je v hesle uvedena profese osoby a případně určení osobního vztahu ke Krejčíkovi. Pokud se tato data a vztah podařilo určit. Do rejstříku nebyla zahrnuta příjmení rodů, kterým A. L. Krejčík vypracovával genealogické rešerše.

Zeměpisný rejstřík je také řazen alfabetycky, pokud se liší současný název od názvu použitého v pamětech, je na soudobý odkázáno. Lokality jsou určeny podle posledního zařazení do okresů. Pokud se jedná o zahraniční lokality, je určen stát, ve kterém lokalita nyní leží.

U obou rejstříků je vždy odkázáno na příslušnou stránku, kde se heslo nalézá.

Jméno autora paměti (tedy Adolf Ludvík Krejčík, Adíček) a jméno manželky (Aloisie Krejčíková, Lola, Cvrček) nejsou opatřeny

odkazy na stránky. Krejčík je v případě potřeby citován v osobním rejstříku jako A. L. K.

Dále nebyly zahrnuty do rejstříku části 7.2. Paměti z roku 1897 a 7.3. Projev u příležitosti šedesátých narozenin.

Bibliografie prací A.L.Krejčíka:

Jak již jsem uvedla v úvodu, Krejčík ve svých vzpomínkách odkazuje na kapitolu, která se bude věnovat jeho vědecké činnosti. Tu však nikdy nesepsal a tak chybí i autorova bibliografie, kterou by on sám sepsal. Proto jsem ji zařadila jako samostatnou přílohu své práce. Zařadila jsem práce prokazatelně Krejčíkovy, tedy ty, které uveřejnil podepsaná svým jménem.

EDICE

Die Frage ob eine seine eigene Biographia
schreiben dürfe ist höchst ungerescht Ich hate den
der es thut für den höflichsten aller Menschen
Goethe: Bedeutung des Individuellen

Moje dětství a chlapectví

Nyní, kdy mi jest již dvaasedmdesát let, chci vzpomínati svého mládí, let mužných i dnešního stáří. Jako historik počínám vzpomínkami na své dětství a chlapectví, které jsem prožil jako synek vrchnostenského úředníka na osamělém panském dvoře Horním Cetně v soudním a politickém tehdy okrese mladoboleslavském.

Jak jsem již podle úředních spisů vylíčil, byl tatínek přeložen z důvodů zdravotních r. 1877 v létě z Dobrovice na statek Niměřice-Cetno se sídlem ve dvoře hornocetenském. Byl jsem tehdy nemluvně, (Narodil jsem se jako jedenácté dítě svých rodičů Josefa Krejčíka a Marie rozené Hessové, jak svědčí křestní matrika dobrovická) které teprve za tři, čtyři roky si uvědomilo, že do nového bydliště jsme přijeli horními vraty, za nimiž se rozkládal pro dětské oči, rozsáhlý dvůr čtvercového tvaru. Pravou stranu hned u horních vrat zabíralo přízemní stavení s obydlím ovčáka o světnici, sínce a komoře s malým dvorkem, kurníkem a chlívky pro ovčákův vepřový brav. Po téže pravé straně dvora, hledící na ves Horní Cetno přes údolí dosti hluboké, následovaly kůlny pro kočáry a saně, jakož i parádní postroje pro koně vrchní hospodářské správy, pak prostorná, dobře krytá kůlna pro hospodářské nářadí dvorské (ruchadla, pluhy, „sakováky“, brány, secí a žací stroje na trávu i obilí). Vedle této kůlny byla velká řezárna na píci, kde vládl za celé mé dětství řezáč, poselák a nádvorník v jedné osobě, dýchavičný starý Prokop , který si svá slabá prsa s oblibou natíral psím sádlem. (O Prokopovi

jsme my děti měly později říkačku: „Šla Prokopka po příkopě: Pojd', Prokope, po příkopě domů jíst!“). Mezi řezárnou a další vysokou budovou, která sloužila za dvorskou sýpku, plně zděnou v přízemí s klenutou konírnou, byl dvorek s kurníky, holubníkem a chlívkou pro vepřový dobytek vrchního správce. Od špýcharu až k dolním vratům šla vysoká zeď, prolomená dvířkami do menší deputátní zahrady správcovy a druhými dvířky do prádelny pro správcovu domácnost.

Dolní vrata dvorská, jimiž vybíhala cesta k panským loukám vedoucí kolem velké naší deputátní zahrady, uzavírala s přílehlými budovami správy, v ní bytem správce (pod patro), přízemní budovou, v níž byla v pravo ratejna pro kravačky, kuchyň a komora pro šafáře, v levo pak byt poklasného a skotáka, dolní stranu dvorského čtverce, v které pokračoval kravín a teletník se zásobárnou zelené píce. Kolmo na kravín uzavíraly severní stranu dvora rozsáhlé dvorské stodoly se čtyřmi obsáhlými přístodůlky. Popsané budovy stály v rovině dvora, v jehož středu se zvedal malý pahorek, v jehož nitru byl velký sklep pro úschovu mléka a mlečných výrobků. Čtvrtou stranu dvora od hořených vrat k stodolám zaujímal celou zděný patrový ovčín se seníky a byty koňáků a voláků i jejich rodin. Roh mezi stodolami a těmito byty zaujaly dřevníky, kurníky a chlívkou zemědělské čeledi. Před kravínem bylo velké hnojiště a kal na plavení dobytka, před bytem správcovým vysázeno křovím kolo trávníku, v jehož středu měl otec malou meteorologickou staničku s teploměrem a ambrometrem (barometr rtuťový měl za oknem v kanceláři). Správní budova za níž se na východ rozkládala velká květná, zelinářská a ovocná zahrada, měla v pravo kancelář o třech oknech a za ní pokoj pro hospodářského (svobodného) příručího.

Ze síně s 2 zamřížovanými okny společné kanceláři i bytu správcovu vcházelo se v levo od kanceláře, do správcova sklepa, dále do velké kuchyně, vedle níž byl jednookenní pokoj, námi dětmi jmenovaný „klepárnou“ sloužící za ložnici

děvčat, pokud byla doma. Před dveřmi kuchyňskými po levé straně byla příruční spíž, pod schodištěm do prvního patra komora se s. v. záchodem. Točité lomené schodiště vedlo do prvního poschodí, v kterém světlá chodba lomená v pravém úhlu zpřístupňovala směrem do dvora menší jednookenní pokoj hostinský, podle potřeby též ložnice děvčat, z něhož se vstupovalo do tříokenní velké (letní) jídelny. Druhý vchod z chodby umožňoval vstup do menší (zimní) jídelny, na níž hraničil o dvou oknech „salon“ přístupný též z velké jídelny. Zvláštní vchod z chodby šel do dvouokenní ložnice rodičů, s nimiž jsme spávaly i my nejmenší děti. Jula a já. Za dveřmi do záchodu byly v koutě chodby dveře do velké spíže, v níž schovány hospodyňské zásoby, pokud se pamatuji vždy ve velké hojnosti. V komíně ložnice a kuchyně proti záchodu dal otec matce zříditi domácí udírnu, které jsme po zabíjačkách s prospěchem užívali. Mouky ukládány byly do zvláštní moučnice se třemi velkými truhlami na půdě.

Na půdě býval v rohu směřujícím na ves Horní Cetno, někdy holubník, jehož se však za mé paměti neužívalo, poněvadž pro naši potřebu stačily menší holubníky zavěšené nad sklepem na budově sýpky. Velká půda, určená pro sušení prádla v nepohodě, byla nám dětem častým hřištěm, když nebylo možno hráti si v bytě, na dvoře neb v zahradě.

Život ve dvoře za mé paměti začínal se slunce východem, neboť v době polních prací již po šesté hodině ranní se vyjíždělo na pole. Do té doby musil býti tažný dobytek, koně a volové, nakrmen, v kravíně musilo býti podojeno, i když úprava stájí a chlévů trvala déle dopoledne.

Rodiče vstávali také časně, jen my děti později, ale nikdy, mimo nemoc po sedmé. Dospělejší sourozenci musili snídati s rodiči, což bývalo kolem sedmé, neboť otec zvláště později za mé již dobré paměti v polovici let osmdesátých, už po sedmé hodině odjíždíval, ne-li denně, tedy obden kočárem na přehlídku příkázaných dvorů v Niměřicích, Sýcině, Nepřevázce a

Podhradí u Ml.Boleslavě. Tuším, že také týdně aspoň jednou dojížděl na úřední porady do Dobrovice a v době obilních a dobytčích trhů do Boleslavě.

Při jízdách do Boleslavě jezdívávala s otcem v delších obdobích též maminka, aby v krámech tamních obchodníků nakoupila větší zásoby zboží osadnického, látek, prádla a jiných potřeb pro domácnost. Z doby, kdy mne rodiče již většího kloučka brávali s sebou, pamatuji se, že jsme se vždy stavovali a stravovali u strýce notáře Jana Hessa, jehož manželce maminka vždy přivážela plný košík másla, smetany, nějakou drůbež a ovoce. Otec, jel-li sám do Boleslavě, obědvával v hostinci „U věnce“, kde tehdy vládl pan Lexa. Obchody boleslavské, kde maminka nakupovala, byly tehdy většinou židovské. Zboží koloniální se kupovalo u Eisenschimmelů, látky u Robitstharů z Mělníku, ženské pláště u Elbogenů. Jen módní zboží u starých známých Kreibichů nabo Domalípů a Štastných, cukroví a perníkářské výrobky u Smutných a Ančičků. Zvláštní pochoutku nám přiváživali rodiče z města: párky jež u Klofátů v Dolním Cetně nedělali.

S rodiči jezdívávali jsme obyčejně se sestrou Juliánou, a to na sedátku proti rodičům. Když jsem byl větší, a jela i sestra Týna, směl jsem seděti na kozlíku vedle kočího Josefa Bureše neb Václava Čecha, s nimiž oběma jsem pěstoval chlapecké přátelství i mimo kozlík v kočárové kůlně i v konírně.

K jízdám kočárem oblékal tatínek, který v těch letech mnoho trpěl revmatickými bolestmi, v létě lehčí svrchník, z jara a na podzim neb za deště těžší soukenný „menšikov“, nohy si přikrýval dvojitou černou a rudě hnědou přikrývkou kočárovou, které já ještě nyní užívám v chladných dnech, když sedám u svého psacího stolu. V zimě na těžká vysoká flanelem nastavená prkna natahoval otec velký nánožník, kožešinou podšitý, a přes látkový zimník navlékal obširný zaječinou podšitý kožich s vysokým kožešिनovým límcem. Od prvního sněhu po celou zimu, ať se jezdilo kočárem neb za sanice saněmi, rád

jezdil otec za zvuku stříbrných zvonků, které naši kočové připínali na chomouty, prostraňky a zvláště na podušku náhřbetní. (Jezditi koňmo otce nepamatuji - vždyť byl přece léta na Dobrovicku pojezdným - jen dosud v svých „sbírkách“ chovám jednu ostruhu, které on užíval).

Po snídani začínal v domě pravidelný život v domácnosti, kanceláři, na dvoře i venku. Dokud jsem nebyl „školou povinen“, abych byl vzděláván slečnami vychovatelkami svých sester, trávil jsem své dětství v hrách doma, na dvoře a v zahradách. Hry a zábavy dětské, při nichž mi byly druhy především starší sestry Týna a Jula, pak šafářovic (Lajnerovic [Lainerovic]) Ančička, Kudláččin[!] Pepíček a dcerušky koňáka Srba, střídaly se podle ročního počasí. Jaro se počínalo hrou v kuličky neb fazole, jimiž jsme cvrkávali do jamek, uměle vyhloubených do chodníčku na zápraží pod okny kuchyně šafářovic, kde mohla na nás dohlížeti šafářovic babička. Děvčátka dávala před kuličkami přednost fazolím a zvláště vynikala nad námi chlapci uměním hry v drábky neb kamínky, které si s oblibou vyhledávala na procházkách v polní cestě k Sovinkám vedoucí. Když vyschl jarním sluníčkem dvůr před domem, přicházela na řadu káča, kterou čím větší tím raději jsme mrskávali biči, které nám strojili naši kočové a přizdobovali mlaskavě práskajícími barevnými šňůrkami. Skoták se nám chlapcům zvláště zavděčoval mičudami z kravských chlupů, nevím již jakým tmelem pevně ztuženými, že krásně zvonily na pálkách a citelně přiléhaly k záďům, jestliže jsme jich užili ke koulování při hře v pána. Mistrně uměl nám přisekávati lehké i těžké špačky kočí Josef Bureš, který si s námi často přisadil do hry. To jsme se ale musili se svým hřištěm odstěhovati hezky daleko od domu do horní části dvora, aby nebyla okna v nebezpečí před špačky, neuměle odpálenými. Jak napínavé bývalo měření pálkami, když se nám podařilo špačka hodně daleko odpáliti, že slabé dětské ruce nebylo možno dohoditi daleko dopadlého špačka do pevného cíle a

poraziti statnějšího soupeře! Mičudami neb gumovými míčky a míči, jimiž na nás děti pravidelně vzpomínali naši rodinní hosté z Boleslavě neb Prahy, hrávali jsme na domě „školu“, chytajíc padající míče nejružnějším způsobem (stojmo, oběma rukama, jen levicí neb pravicí, kolenačky) a vyhazující hravý míč buď nízko neb vysoko pod střechu a na střechu, přes týl, pod nohu a jiným způsobem, na jaký jsme v své dětské fantasii připadli.

Jara přinášela však nejen hry, nýbrž i práce, zejména zahradní. Na svých zahrádkách pod ořešinami jsme napodobovali práce zahradníka Linharta - to byl hodný člověk, leč velký milovník kořalky a skončil si svůj život oběšením na kravatě - a jeho pomocnice - manželky, ryli si malými rýčky záhonky, na něž jsme si sázeli fazole, seli hrách, sem tam nějaké ředkvičky, brukev neb mrkev. Nikdy jsme nezapomínali všecky cestičky mezi záhonky pečlivě posýpati žlutým pískem, který vždy po jaru byl do zahrady přivážen aspoň dvěma fůrama z pískovny před dvorem (na cestě vedoucí do Dolního Cetna). Na rozvážku písku po cestách a cestičkách měl jsem svoje kolečko a později pěkný zeleně barvený vozík „Tuto práci“ - hru jsem velmi miloval.

Jarní tání, jarní a letní deštíky a deště strojily mi jiné ještě radosti a potěšení. Bylo možno stavěti hrázky, rybníčky, brouzdati se v nadržené teploučké vodě bosky nebo i v botách, když to maminka neb slečna vychovatelka neviděla. Kočí Václav neb Josef, kteří musili vybrouzdané botičky leštiti, nikdy na mne neprozradili - byli ke mně moc hodní.

Jarní tání jen jedinkrát za mého dětství - nepamatuji kterého to bylo roku - ukázalo, co dovede velká voda udělati z tichošlápka Skalsko-strenického potoka. Nevím, jaká noc předcházela, jen nás dvorské děti i od práce volné lidi vidím „na vyhlídce“ nad Dolním Cetnem, jak nezvykle hledí do údolí, jindy hýřícího zelení luk s malou skupinou domů a budov cukrovaru dolnocetenského z všude po údolí až k vyvýšeným

cestám po krajích údolí, dnes plného žlutohnědé hladiny velkého rybníka od Brůdku až po Strenice. Nízko položené domy a zahrady židovského Podcetna jsou zaplaveny, jen vyšší poloha cukrovaru a domů sousedních odolává záplavě. Tehdy jsem poprvé v svém životě viděl čápy, kteří se klidně brouzdali v panské louce za vodárnou. S touto povodní, když voda opadávala, jsme v slavném průvodu vynesli ze dvora smrtku, výdunkami bohatě po celý půst hromaděnými vyzdobenou, s veselým zpěvem „Smrt nesem ze vsi“ a přinesli od pramene, kde jsme smrtku hodili do potoka, zpět jaro, mladičké jaro s veselým sluníčkem, které nám zakrátko v lesíku Nad Brůdkem na odpolední procházce dalo nové jarní květy, podléšky, sasanky, a petrklíče, když jsme si předtím ke Květné neděli z břehů potoka U Brůdku donesli z jív krásné zlaté kočičky.

Letní hry začínaly tajnými, bohužel záhy objevenými výpravami za zrajícími „zoftníčkami“, které se zlatily na stromě uprostřed zahradního makoviště. Polámané stvoly máku na první pohled usvědčily neopatrné, lahůdky chtivé Adama a Evu. Kdo koho k činu svedl, nepamatuji. Po „zoftníčkách“ přišly ovšem ty ostatní lákavé plody zahrady: jahody, maliny, méně ceněný rybíz, za to hledaná žlutá, sladká srstka, slívy a blumy. To vše zrálo v takovém množství a tak rychle, že bylo třeba rychle česati a sbírat, a to celým sborem dětským, že „výpravy“ ztratily svůj půvab a staly se prací, které se Eva s Adamem raději hleděli vyhnouti a uspokojili se načesaným a nasbíraným na kredenci v jídelně.

K letním radostným hrám patřilo koupání se v plavidle potoka mezi pramenem a vodárnou. Jaký to byl rozdíl pro děti rozměrného, nehlubokého plavidla, s čirou pramenou chladnou vodou proti, zděné stírce v kuchyni a proti odměřené teplé neb dokonce horké vodě, v níž se mýdlem, žínkou neb kartáčem týdně musilo obmývat často v nářku a nevoli tak příjemně zapatlané dětské tělíčko! Ke koupadlu vedla topolová alej k pramenu, leč to bylo tak pět minut cesty za zahradou.

To bylo lepší a kratší hned za lomem přímo dolů po stráni ke koupadlu, šaty dolů a hup do vody! Při senoseči bylo možno přebrouzdati koupaliště a svaliti se, když to pantáta Rybář, poklasný, který vládl práci na lukách, neviděl, do kupky vonného sena a rozpřádati s Josífkem Kudlánkův dětské a později chlapecké rozhovory. Zde zaslechl jsem od Josífkova vážné povězení koncem jednoho srpna, že se nesmí koupati v září měsíci, poněvadž jelen - toho jsem do té doby ještě nikdy neviděl v přírodě, jen na obrázku - již načůral do vody a tím ji pokálel.

V létě zdá se mi v mé paměti, nebylo snad tolik času na hry, když se toho tolik dělo na dvoře, doma a venku na polích. Bylo třeba všude býti, aby mi nic neuteklo. Dům býval plný domácích i hostů. Starší sourozenci, pokud byli na školách mimo dům, vraceli se na prázdniny, přijížděli sestřenicí Hofmeisterovy z Prahy a Hessovi (Anina a Gusta) z Ml. Boleslavě, došla časem i teta Lisková z Milovic s dětmi, a často se tou dobou vracel bratr Karel z „vandru“. Ti všichni měli ovšem své zábavy a výškrabek. Ada jim byl spíše přítěží, proto bylo, tuším, rádo viděno, když zmizel z jejich společnosti a věnoval se svému potěšení. A toho bylo zvláště v době žní mnoho. Již přede žněmi musil přece dohlédnouti, jak se připravovaly žací stroje, pohrabovačky, žebřinové vozy, pavůzy, lana. Musil vyslechnouti v konírně a volárně příkazy šafáře, pantátů Lajnera, kam na které pole podle rozkazu otcova se toho dne vyjede, kam poklasný dojde se svými ženci a ženkami, kde se bude kositi a vázati, kde stavěti mandele - u nás se ještě nestavěly snopy do panáků, kde pohrabovati, kam svážeti obilí a kde ukládati do stohů. Nemohl jsem, když už jsem povyrosl, propásti otce, když vycházel neb vyjížděl na pole, abych mohl s ním a když se mi to nepovedlo, abych si získal některého koňáka neb voláka, aby mne na svém voze na pole dovezl. Když se sváželo obilí do stodol, musil jsem přece býti s pantátou Rybářem, když se na poli nakládaly mandele musil jsem býti u

obratné a veselé Mařky Ledvinové, která uměla tak skvěle vidlemi podávati koňákům i volákům. Při stavbě stohů musil jsem býti u báby Čiňovské, která se skvěla svým uměním rovnati stoh jako hrad. Jak rozkošně se sjíždělo s doloženého stohu do náruče pantáty Rybáře, který s uznáním a pochvalou obdivoval skladačské umění báby Čiňovské i jejího pomocníka Adíčka. Nejslavnější dny však nastaly ve žních a po nich, když přivážena z Dobrovicka parní mlátička, pro níž dojíždělo za vedení samého pantáty Lajnera [Lainera] čtvero nejsilnějších koní a čtvero volů. S ní přijíždíval strojník a topič Fiedler, s kterým jsem se brzo spřátelil, poněvadž mne naučil péci brambory ve žhavém popelu, z parního kotle vybraném. Podzim svými plískanicemi zaháněl děti zase více do domu kde ožily hry s houpacím koněm, se skládacími špalíčky, nastalo poslouchání pohádek, které buď vypravovaly maminka a služka Barča, neb čítala nejstarší z menších dětí Týna. Snad se nás již tehdy v zastoupení maminky ujímala na vypravování nejstarší sestra Mařenka, leč ze svého dětství se na to nepamatuji, o tom vím až ze svého chlapectví. V podzimu přišla radostná sklizeň ovoce, z níž mne nejvíce zajímalo kláčení ořechů a sbírání kaštanů. Kaštany se sbíraly pro lesní úřad v Jablkynicích, kam se dovážely pro krmení vysoké. Ořechy se sušily v sušárně pro Vánoce. V sušárně sadařské u kalu na rozcestí niměřicko-doubravičském sušily se také švestky a křížaly. Povidla švestková vařila se v kotli v prádelně na dvoře pod kaštany, a bylo pro nás malé děti vyznamenáním, mohli-li jsme si „vaškem“ v kotli povrtěti. Odměnou za tuto „pomoc“ byly krajíce chleba hojně mazané teplými povidly nebo, pekla-li v ty dny, kdy se vařila povidla, Barča chléb, chutné podplamenice. Neklame-li mne paměť, přijíždíval za mého dětství sv. Martin na bílé brůně[!] a přivážel mlsným dětským jazykům martinské podkovy, plněné sladkými zavařeninami, a první mrazy a sněhem a ledem na dvorském kalu i potoce Strenickém. Také kal u

topolu a sušírny, přinesl-li podzim dosti deště, zamrzal a byl nám vítaným kluzištěm. Zasněžený dvůr se svým pahrbkem nad mléčným sklepem a vozovka od dolních dvorských vrat topolovou alejí k pramenu byly oživenou drahou pro dětské sáňky. Jakou radost jsem míval, vzal-li mne tatínek aspoň na kousek cesty k Niměřicím do saní, když odjížděl na své objížďky dvorů. Jak vesele klusávali koníčci za hlaholu stříbrných zvonků... A ubíhal při krátkých dnech a dlouhých večerech, při nichž se v kuchyni dralo peří a pilnými dračkami dvorskými semlelo, co se na dvoře i ve vsi událo, studený zimní čas, který se kvapem chýlil k nejveselejším svátkům ročním - Vánocím. Co těšení bylo v dětské mysli, co příprav v domácnosti, při nichž přece děti nemohly nebýti, aby nepřišly o blízačku tolika sladkostí, které maminka s Barčou a staršími sestrami připravovaly. Tu se podsívala mouka na vánočky, čistily a přebíraly rozinky, loupaly mandle, sekal a tloukl cukr (tehdy byl jen homolový) zadělávalo těsto, pletly vánočky a zkynuté odnášely do pece za ratejnu. Kolik druhů cukroví se strojilo: rybízové koláčky, vaječné truhličky, mandlové medvědí tlapky, sypké cukrové rohlíčky, čajové pečivo roztodivných tvarů, nějaký dort a krémový koláč. Jak hmoždíř mosazný zvonil, struhadla hudla různými tóny, měchačky šlehaly bílky, nože vesele ukrajovaly podle předpisů potřebné dávky másla, váhy odvažovaly přesná množství kupeckého zboží všech druhů - co tu bylo blízaček, odpadků, spratků pro mlsná ústa a chtivá očka okouňujících dětí!

Několik dní před Štědrým dnem dojížděl některý koňák do Charvátec pro deputátní ryby a přivážel ve vypůjčené za sádek lejtě příslušné množství kaprů, línů, štik a někdy i nějakého candáta. Jak mohl Adíček chyběti u velkých necek, do nichž se ukládal tento rybí úlovek!

Co tu na maminku, Barču i sestry čekalo práce, aby vše bylo včas rozděleno mezi domácí kuchyň a ostatní deputátníky! Co práce s přípravou vlastního přidělu pro domácnosti nejméně

dvanáctičlenné. Co tu strojení jídel z kaprů - na černo, na modro, na smažení - štik na sardeli, candátů na másle! A ještě z domácí hlemýždárny bylo připravit aspoň 2 - 3 kopy hlemýždů, neboť bez hlemýždů, které tatínek právě tak rád jako raky jídal, nebylo si možné představit štědrovečerní večeři. A přece Vánoce pro maminku - kuchařku nebyla jen štědrovečerní večeře. Ještě tu byl Boží Hod a koleda, na něž se dali určitě čekati nějací hosté, a za týden přišel Silvestr. Co tu bylo ještě hospodyňských starostí s přípravou drůbeže, zvěře a mas! A přece nikdy při takových starostech a přípravách neviděl jsem maminku zamračenou, unavenou, ba naopak sršela vtipem a veselím a myslím, že nikdy nebyla spokojenější, nežli když se Vánoce po jejím přání ke spokojenosti všech vydařily.

Bylo se na co těšiti nejen po stránce žaludečních a chuťových požitků, nýbrž i podle radosti, kterou všem zúčastněným po štědrovečerní večeři, ke které jsme zasedli do velké jídelny, připravovala nejen v mém dětství, nýbrž do smrti maminčiny, nadílka pod vánočním stromkem.

Vánoční stromek, o němž mne v mém dětství učili všichni domácí starší věřit, že jest darem Ježíškovým, o němž jsem se však již v ranném chlapectví očitě přesvědčil, že jej donesl poklasný, pantáta Rybář, stával na Cetně vždy v saloně, který jako rohový pokoj bylo možno pro nás malé děti bezpečně uzavřítí z obou - velké i malé - jídelen. Náš strom býval vždy krásný smrk do stropu sahající, jistě více než dva metry vysoký, přebohatě vyzdobený skleněnými cetkami, plný dobrého domácího cukroví, zavěšený vybranými jablky a ořechy, ozářený četnými barevnými svíčkami, které jak jsem později zvěděl kupovala maminka v Boleslavi u voskaře Sezemského. Pod stromečkem a na pohovce, židlích a stole pozdně barokního salonního nábytku složeny dárky pro všechny členy domácnosti, rodiče, děti, vychovatelku, hospodářského příručího, Barču (služku) a otcova kočího, vše ve vkusných obalech a značném množství.

Když byla skončena štědrovečerní večeře mizívala s maminkou a sestrou, která měla ten týden stolní službu, také slečna vychovatelka, jejímž úkolem bylo rozsvítiti vánoční strom a zazvoniti na znamení, že Ježíšek na saních za cinkotu zvonků přijel a přivezl vánoční strom a dárky. Matka, která se zatím se sestrou již vrátila do jídelny, ve chvíli, kdy my s Julou jsme u okna marně na dvoře vykulenýma očima hleděli spatřiti Ježíškovy saně, otevřela dveře salonu a vyzvala stolující ke vstupu do salonu. My nejmenší jsme trochu váhali, dokud nepovstal i sám tatínek, který nás pobídl, abychom jen vstoupili. Slečna vychovatelka a starší sestry rozdělovaly dárky, z nichž všichni právem se mohli radovati, neboť splnily ba často překvapily jejich přání.

Zda-li starší sestry zpívaly u stromečku píseň „Narodil se Kristus Pán“ se z dětství nepamatují; pamatují se však, že mne jako chlapce bratr Karel na touž melodii naučil parodii „Narodil se mladý švec, veselme se“.

Výpis z matriky

Místní národní výbor v Niměřicích, dne 2. dubna 1952

Výpis z knihy úmrtí

sv[azek] Horní Cetno str[ana] 33 č[íslo] řad[ové]-

farního úřadu církve římskokatolické v Strenicích

Dne 21. listopadu 1884 zemřel v Horním Cetně

Okresu Mladá Boleslav (jméno a příjmení) František Kubovič

Narozený dne - 20 a ½ roku starý stav -

Jméno pozůstalého manžela -

Příčina smrti: rozklad krve v následku nezaviněného se postřelení

Předseda : Kupka

Časově přesně vročenou, paměti mé nezapomenutelnou jest vzpomínka na hospodářského příručího tatínkova Františka Kuboviče, rodáka z Odoleny Vody u Prahy, či jak se u nás

obecně mluvílo, Vodolky. Bylo to v řípách, tedy na podzim, kdy, nepamatuji, který den pozdě odpoledne přiběhla z pole, kde se sklízela cukrovka, vyděšená žena se zprávou, že se hospodářský příručí Kubovič plným nábojem poranil do levého stehna. Kubovič prý odhodil na hromádku řepy patrně odjištěnou tatínkovu lakesterku, nedávno zakoupenou a Kubovičovi k zastřelování zapůjčenou, - vyšla rána, a neštěstí bylo hotovo. Jak byl Kubovič dopraven domů a uložen ve svém pokoji nepamatuji. Vzpomínám jen, že ihned poslány povozy pro obvyklého domácího lékaře Dr. Kämpfa na Skalsko a pro bezenského mladšího lékaře Dr. Ledvinku, odchovance profesora Michla. První ošetření rány provedli tito dva lékaři, leč, jak nyní mohu posouditi, operace nebyla as čistá, poněvač se objevila sněť, ženské tomu říkaly prant, a to nejen v prostřelené, nýbrž později i v druhé noze. Ač z Prahy telegraficky povoláný prof. dr. Michl dvakráte operativně zasáhl, pacient utrpenému zranění přes všecko pečlivé opatrování se strany maminciny, mých sester i svých příbuzných, kteří k nám přijeli a byli našimi hosty, v několika dnech zemřel (+ 21. XI. 1884). Podle přání rodičů bylo vše připravováno k převozu nebožtíka do jeho rodiště. Pamatuji, že mrtvola zesnulého - byla to první mrtvola, kterou jsem ve svém životě viděl - vložena byla v dřevěné rakvi do druhé kovové a obě uloženy ještě do velké bedny prkenné, neboť musel býti převoz nejen povozy, nýbrž i železnicí. Smutný byl pohřeb, který šel z cetenského dvora do niměřické kaple, kde byly zádušní pobožnosti, po nichž ostatky zesnulého odvezeny povozem na dráhu do Chotětova, odkudž putovaly do rodinné hrobky Kubovičů v Odolené Vodě. O událostech těchto se mnoho a dloho mluvílo tak že vlastní můj citový zážitek ztráty člověka, kterého jsem měl dětsky rád, léty nevybledl, spíše se utvrzoval a jasněl. I po letech jsme na Františka Kuboviče v rodině rádi a dobře vzpomínali.

Veselejší, ba radostné vzpomínky mého chlapectví váží se k roku 1884, kdy měla nejstarší sestra Mařenka před svatbou s Janem Kučerou, tehdy adjunktem Freyova cukrovaru ve Vysočanech u Prahy. Jeníka, jak jsme později tohoto nejstaršího švagra jmenovali, upozornil asi na Mařenku jeho bratr Josef, nájemce selského statku v Niměřicích a později nájemce Thurn-taxisských dvorů v Nepřevázce a Újkovicích. Tohoto Josefa Kučeru, který byl tehdy starostou obce niměřické, převzal vtip starších sester na „Kümmernisse“, pod kterýmž přízviskem zůstal po celý můj život v mé paměti. Uštěpačné jazýčky sester ctily téhož také posměšným „kundyktor“, jak jmenoval s oblibou železniční průvodčí. A do třetice o tomto Josefovi: S radostí citovaly blahopřejný dopis Josefovy milenky tohoto znění: „Den po dni ubývá, a mně jest jako v snění. I přiblížil se den Vašeho svátku. Proto Vám na památku posílám tyto vyšíváné kšandi[!].“

Rozumí se, že výprava prvorozené dcerušky, a to celou rodinou milované, velmi zaměstnala pečlivou naši maminku. kolikrát jsem se v té době dostal při nákupech do Boleslavě! Jaké to byly „spanilé“ jízdy, které přivázely četné bohaté nákupy všeho druhu, z nichž se doma v „klepárně“ pilně stříhalo, šilo, v prádelně pralo a na trávníku v květné zahradě bílilo, v kuchyni žehlilo a v hostinském pokoji a na půdě ukládalo do košů a beden.

V tomto švadlenském a jiném honu a shonu blížil se den sv. Šťastného a Zbožňovaného, sobota dne 30. srpna 1884, den určeného sňatku. V kostele strenickém, jak dosvědčovaly sestry, ohlásil pan farář P. Košťák Láskám svých farníků, že v stav sv. manželství vstoupiti míní atd., při čemž ovšem sestry dodávaly: „A tak Mařenka a Jeník spadli z kazatelny.“ Svatební obřady určeny nikoli ve farním kostele strenickém, nýbrž v pseudogotické cihelné kapli niměřické, jejíž hlavní oltář zdobila socha P. Marie od sochaře Václava Levého.

Pro svatební hostinu určena tenkrát nikoliv velká letní jídelna v prvním poschodí, nýbrž kancelář v poschodí, aby přínos jídel a nápojů mohl se díti bez chůze po schodech přímo z kuchyně. Kancelář byla slavnostně vyzdobena chvojí a kvítím, na čemž pracovali všichni domácí i mnozí dvorští. Co sestrojeno na hostinu v kuchyni se nepamatují, jen tolik si vzpomínám, že přípravy byly rozsáhlejší, pestřejší a bohatší než obvykle před svátky vánočními. Jak četný byl kočárový tlum svatebního průvodu nemohu říci, spočítati vozy jsem nedovedl, jen tolik pamatuji, že koní byla přeplněná velká konírna, z níž musili ustoupiti na ten den domácí tažní koňové před přibylými kočárovými. Byl-li jsem sám účastníkem svatebního průvodu, nevím, ale jistě jsem se všude pletl a nezvyklé divadlo nejsem okukoval, nýbrž i hrál. Z hostiny svatební jsem asi mnoho neměl, poněvadž mne můj milý bratr, který jako odborník pivovarský vládl sklepem a pilně čepoval, obloudil pěnivým mokem podkovánským tak, že ještě za plného denního světla bylo mne uložiti do dětské postýlky v níž jsem se probudil až na druhý den v neděli. Tak bez mého vědomí skončilo svatební veselí, v němž rozjaření svatebčané v tanečním reji prý zakroužili kolem mého lůžka, tak zmizeli hosté z našeho domu, tak odjeli i novomanželé a nastal čas úklidu a každodenního všedního života.

S přechodem z dětství do chlapectví přestaly jen hry a zábavy, nastaly též povinnosti a práce. Začal jsem se pod vedením vychovatelky, sl. Marie Trunečkové, rodačky pražské, učiti psáti, čísti a počítati. Také jsem v té době poprvé zasedl na sklopnou lavici, v níž skladovány byly hudebniny, abych podle Prokschovy školy byl zasvěcován v umění hry klavírní. Piano, na němž jsem začal svá cvičení, bylo slušný výrobek firmy Giržikowsky, které jsem ocenil teprve mnohem později ve svém jinošství, když jsem za studija na vyšším gymnasiu v Praze měl častěji příležitost poznati hru vynikajících pianistů a sám

také dorostl k ocenění hudby, zejména klasické. Než toho všeho, co mi dá hudba jednou v životě pro uspokojení srdce i hlavy, jsem tehdy ovšem netušil a proto často jen s malým nadšením jsem zasedal na povědomou lavici a tuším, že někdy i s pláčem jsem stavěl neumělé prstíky na klavírní klávesy. Jak nyní se na vše dívám, jistě jsem nebyl od přírody obdařen zvláštním sluchem hudebním - o absolutním hudebním sluchu vůbec nemluvně - a také pamět hudební jsem si za celý život nevyvíčil. Jen rytmus byl mi vždy vlastním a píle dala mi zvítěziti v technice tak, že se ze mne stal dobrý hráč jak v hudbě komorní, tak v reprodukci symfonické hudby a čtyřruční hře klavírní. Mnohým hraním naučil jsem se skvěle čísti i nejtěžší úpravy z listu, ač pro nedostatek hudebního sluchu nezaspívám ani takt, a mohl jsem za svého života klavírem poznati přebohatou literaturu hudební od Johanna Sebastiana Bacha až po často příšernou kakofonii dnešních modernistů. V letech chlapeckých přišel jsem častěji do styku s dospělými domácími dvorskými, přichozími občas obchodníky a řemeslníky, hostmi rodinnými i cizími. Moje „společenské“ styky s dvorskou čeledí rozšířeny o novou známost s poklasným pantátou Rybářem, jako holičem, neboť v té době přestala mé vlasy stříhati maminka a svěřila mou rozcuchanou hlavu péči nůžek pantátových. V té době seznámil jsem se také blíže s pantátou ovčákem Hradeckým, který jako jiným i mně pletl ze žitné slámy slamněné letní klobouky, již jsem dovedl za jedno léto jistě dva odpraviti. S týmž pantátou jsem měl však i styky „obchodní“. Když kozlík babou Čiňovskou mi darovaný, dorostl, pantáta jej za krásný stříbrný dvacetník u mně zaplacený připouštěl na kozy domkářské z Horního a Dolního Cetna. Jako stvrzenku zaplaceného skočného dostávali ode mne jako hospodáře průvodci koz velký krajíc silně posoleného chleba, kterým pantáta Hradecký posiloval kozlečí hormony. Z řemeslníků docházel na práci, ale často jen na řeč dolnocetenský mistr zámečnický Antonín Dobrý, který ještě za

našeho pobytu na Cetně nahradil svou malou dílnu zámečnickou menší továrnou na hospodářské stroje, kterou jeho synové Antonín a Eduard po letech přenesli do Ml. Boeslavě a povznesli jakostní své výrobky k známosti doma i v daleké cizině.

Vítaným hostem býval náš pan mistr švec Heřman ze Spikal, který přicházel pravidelně s některým úředníkem, neboť nových i spravených bot přinášeli pro náš dům vždy mnoho a zase do správký odnášeli. Pamatuji s jakou umělostí brával tento pan mistr míru na nové boty na proužky starých novin, které v určitém pořadí jemně natrhával a pak jménem zákazníka poznamenával. Tohoto pana mistra ještě dnes vidím před sebou: Vysoká postava, trochu hranatý obličej s rusými vousy, trnkovými očima, pravidelně ve vysokých, pečlivě vyleštěných faldovačkách, dlouhý šosák a pravidelně tvrdý černý klobouk. Na nějakého krejčího, který by byl k nám docházel, se nepamatuji. Tatínek ten šil u Kamperta v Boleslavi a na mne se, tuším, šilo ještě švadlensky doma nebo se snad nové kupovalo také v Boleslavi.

Truhlářem byl nám pan Hrubý ve Strenicích, jehož poctivý výrobek velký roztahovací stůl pro dvanáct osob ještě dnes nás hostí, sejdemeli se u „tetičky“ Bertý na Loučeni. Pravidelným návštěvníkem dvora v době okurek a zelí byl zelinář ze Všetatska, který přijížděl s plným vozíkem, taženým dobře hleděným oslíkem. Býval někdy ve dvoře přes noc a mně dovolil s oslíčkem se blíže seznámiti; bylo to milé zvířátko se svým hlučným i - á.

Tatínkovými hosty, kterým se maminka vždy hleděla zavděčiti hojným chutným pohostinstvím, bývali za mého chlapectví na Cetně především knížecí Thurn-taxisští nadřízení úředníci, velmi korektní hospodářský rada Nabl, který v dochovaných dopisech otci jeví se uznaným přítelem, a pan kmotr intendant Janovský, prvý z Loučeně, druhý z Dobrovice. S dětmi Janovských byli starší moji sourozenci rostenci a jak

s Tonýnkou, později provdanou za plukovníka Itze z Mildensteinu, tak Judr Zdeňkem Janovským, na konec senátním presidentem nejvyššího správního soudu první republiky Československé, udržovali jsme občasné styky návštěvami na jejich velkostatku ve Vokovicích u Prahy. Maminka s paní intendantovou si kmotříčkovala až do její smrti. Tito dva pánové přijížděli velmi zřídka a nikdy se přes noc nezdrželi. Vytrvalejším hostem byl nástupce rady Nabla inspektor Umlauft, starší kulaťoučký břichopásek, náruživý kuřák a obdivovatel své do hněda zakouřené „merzschaumky“ - my děti říkaly meršvajnky. Pamatuji dvě jeho dvou nebo tří denní návštěvy. Nerad jsem se v jeho přítomnosti zdržoval nad potřebu v jídelně, poněvadž mluvil jen německy. Rada Nabl, ač byl Němec, s námi dětmi třeba lámaně mluvil česky, a o panu kmotru Janovském nemusím při jeho jméně ani zvláště říkat, že hovořil jen česky.

Za hosty byli považováni i vyslaní úředníci, kteří zastupovali tatínka v době jeho lázeňského pobytu v Karlových Varech, kontrolor Kasalický a pozdější hlavní pokladník Bayer. První si získal mou přízeň, že mi několikrát uvařil kakao, které jsem dotud nikdy nepil, na druhého ze svého chlapectví pamatuji pro jeho vypravování o jakémsi moravském faráři, který jezdil v kočáře, taženém - voly. Co všechno na léta utkví v paměti?!

Více než spolubydlícími v témže úředním domě byli s námi spolustolující, otci k službě přikázaní příručí, z nichž pamatuji jména a představou dva „černé“. Český Černý byl pro mne postavou hromotluk, veselý vousáč, nepolepšitelný „kvartálník“, který rád chmelil a často se při kolotavých návratech ze strenického Adamova „Ráje“ řádně zmazal a potloukl. Vzpomínám, jak loudíval po „tahu“ na mamince aspoň jednu skleničku ořechovky, kterou nazýval magadorem. Německý černý, Schwarz, byl drobný suška, ostýchavý, který když k nám na Cetno byl služebně přikázán, mimo nadávek pořádného českého

slova neznal. Český se u nás učil též jeho nástupce Robert von Steyn, s nímž jsem se po letech sešel v Třeboni, kde byl tehdy revidentem ústřední schwarzenberské účtárny.

Nečastými hosty tatínkovými byli oba starostové spojené obce niměřicko-cetenské Josef Kučara a J. Matouš, kteří mívali asi s otcem jako virilistou velkostatku porady ve věcech obecních. O věcech okresních často na svých pěších cestách ze Všelis do Ml. Boleslavě přišel si pohovořiti tehdejší okresní starosta, statkář pan Papoušek, bystý, pružný muž menší postavy, rychlé řeči a živých gest. Na přehlídku včelstva došel asi dvakráte po okolí chválně známý včelař statkář Prášek z Řivna, otec pozdějšího rakouského i republikánského ministra Karla Práška. Na konec vzpomenu obou správců duchovních obročí našeho okolí - suchého, studeného katolického strenického faráře, P. Ant. Košťáka, a někdejšího osmačtyřicátnického studenta a tehdy evangelického pastora kováneckého Straku, který přicházel se svou manželkou a tuším i se synem. Společenský styk tatínkův s oběma těmito duchovními osvětlil mi ovšem až po letech, jakého as byl přesvědčení náboženského. Nepamatuji, že by se byl tatínek někdy s námi dětmi modlil a nějak projevil svůj zájem o naši náboženskou výchovu. To přenechal úplně mamince, která sama dostala se za této doby zřídka do kostela, aby v patronátní lavici vyslechla celou mši, a jen někdy snad i kázání. Nevím, zda maminka či snad dokonce moje chůva a později služka Barča naučily mne Otče náš, Zdrávas, Věřím v Boha, Andělíčku můj strážníčku, a Zdrávas královno, které jsem před spaním více méně mechanicky spěšně odříkával, abych už už byl v postýlce.

Maminčinými a dětskými hosty byli jednak pražští Hofmeistrovi a boleslavští Hessovi, sourozenci maminčini se svými dětmi. Byl-li u nás na Cetně někdy hostem strýc MUDr. František Hofmeister, svého času velmi vážený primář nemocnice pražských milosrdných bratří, vůbec se nepamatuji.

Jasnou vzpomínku mám však na jeho manželku, tetičku Annu, která nás na některý den navštívila se svými dcerkami Annou a Jokou. Na tuto návštěvu se jasně pamatuji, poněvadž jsme my děti dostaly mnoho dárků, já prvního plechového, pestře barevného hracího vlka. Všem dětem společně mimo dárků osobních dovezli Hofmeisterovi velký gumový míč, který jsme v společné hře zasvěcovali v parku niměřického zámku, kam jsem se tehdy vypravili. K našemu zármutku jsme se však ze hry dloho netěšili, neboť míč nám zapadl někam do hustého křoví, v němž jsme ho přes usilovné hledání více nenašli. Víím, že jsem tehdy byl poprvé uvnitř niměřického zámku, procházel všemi jeho četnými místnostmi a na schodech na půdu pod věžními hodinami spatřil poprvé v životě kostru lidského těla, která mne nijak zvlášt' nevystrašila, ač starší sestry mi o ní vykládaly, že je to smrt. Měl jsem snad již tenkrát uděláno pro strach před smrtí?

Ze sestřenic Hofmeisterových více mi utkvěla v paměti temperamentní mladší Joka, nevím, zda ještě žačka pěvecké školy či již operní zpěvačka, která zavedla pro lesní potulky svolávací heslo Ho - jo - to - ho!, kterýmž jsme se potom i po jejím odjezdu svolávali. Tehdy jsem ovšem neměl ani potuchy, že to byl válečný pozdrav germánských valkýr v podání Richarda Wagnera.

Mluvím-li o našich hostech, nesmím vynechat slečny Horynové, z nichž mladší byla tou dobou zpěvačkou berlínské opery, starší pak se pyšnila se svým oblíbeným bílým hedvábným pinčlem. Pamatuji, že zpěvačka u nás ve velké jídelně zapěla některé operní árie v jazyku německém. Mě se to nelíbilo, a k rozhořčení mamincinu jsem „v nejlepším“ opustil pokoj. Dostalo se mi ovšem dodatečně poučení, že se něco podobného nesluší.

Častěji než boleslavský stýc Jan Hess a jeho manželka, o nichž budu vzpomínati více později, přicházeli k nám neb je tatínek přivážel, děti jejich, starší Anina, která velmi měla „rrháda

kuřřhatha" - a to nejen živá, ale hlavně smažená - a mladší tehdy již vyšší gymnazista Gusta po otci nadšený botanik téměř vždy s velkou zelenou botanickou plechovou torbou. Anina byla převýmluvná, uspěchaná řečnice, Gusta nenasytň žrout, tloušťík znamenitý s hrčivou řečí. Jak mluvím o Gustovi, nemohu nezpomenouti jeho „mistrného“ výkonu poskakujícího mistra ostrého meče, kata z R. Nejedlého operety „Král Vondra“, kterou moji sourozenci, nepamatuji kterého roku, návodem bratra Karla před hojným sezvaným obecnstvem předvedli na našem domácím divadle.

Vzájemnými návštěvami udržovala maminka přátelské styky s rodinami podcetenského účetního cukrovaru Sosny, se strenickou mlynářkou Hýbnerovou, podčejckou mlynářkou Dědinovou, paní pastorkou Strakovou, farskou kuchařkou Aninkou P.Košťáka a horeckou správcovou Herfortovou. Starší moji sourozenci často se stýkali s dětmi Sosnovými, Hýbnerovými a Dědinovými, vesměs svými více méně rostenci. U Sosnů byly tři dcery a tehdy medik Jaroslav, který na jejich zahradě v besídce, když přijel na prázdniny, pilně pitval žáby, což jsem zvědavě a chtivě okukoval. V staročeském mlýně strenickém u Hýbnerů byly dvě dorostlejší dcery, tuším vrstevnice Mařenčiny, a dva synové, z nichž starší byl později báňským inženýrem v Ostravě, mladší Antonín zanechal po otcově smrti studií práv, aby převzal mlýn a rodinné polní hospodářství. U Dědinů v Podčejku bylo plno dětí jako u nás, tak bylo o zábavu postaráno. V mlýnech a na zahradě Sosnových bývalo veselo a volno, za to na obou farách (na Kovánci a Strenicích) bylo třeba chovati se „slušně“. A proto Adíček, který odjakživa rád sladké, stejně jako na Kovánci i ve Strenicích k velkým rozpakům dospělých poprosil pannu Aninku, farářovu hospodyní, když mu zachutnalo nad míru farské cukroví: „Prosím Vás, paní farářová, dejte mi ještě kousek!“ Tableau... Vykládejte šestiletému chlapci, že hospodyně katolického faráře, není paní, nýbrž slečna z fary!

Uplynulo dětství, vychovatelčíným vyučováním započalo moje školení doma, které skončilo r. 1885, kdy jsem po prázdninách začal chodit do obecné školy ve Strenicích, pro níž mne ve školním roce 1884/5 chodil dvakrát týdně připravovati pan učitel Fr. Hanuš, mírný, laskavý člověk dobrého srdce. V Strenicích vstoupil jsem do třetí třídy řídicího učitele p. Václava Vlacha, který byl zároveň ředitelem kostelního kůru místního.

Jak se změnil tehdy poprvé dosavadní život hry v život práce, třeba, že hry a zábavy nepominuly!

Nyní bylo nutno mimo neděle a svátky denně vstávali po šesté hodině ranní, abychom se po sedmé s Jozífkem Kudlánkovým a holkami Srbovými dolními dvorskými vraty přes vyhlídku po pěšině nad lomem vydávali přes Dolní Cetno ke Strenicím.

Chodili jsme pravidelně pěšinou po pravém břehu Strenického potoka kolem dolnocetenského cukrovaru a Pickovy koželužny – ještě dnes při té vzpomínce vzpomínám na ostrý, nepříjemný zápach surových koží, máčených v kádích a příjemný pach třísla, hromaděného za koželužnou.

Pak šla pěšina k niměřické vodárně, za ní jsme míjeli na rozhraní luk cetenského a bezenského panství velké plavidlo ovčí, a za chvíli vodárnu (parní) bezenskou a již jsme byli u mlýnského náhonu Hýbnerova klapáče, který nás vítal do Strenic a svým klapotem doprovázel až do školy. Před školou bývalo vždy živo, zvláště za příznivého počasí, když se tu scházeli školáci a školačky ze Strenic, Horek, Niměřic, obou Ceten, Pětikožel a Rokytovce.

Po ránu jsme se tu ovšem nemohli dlouho zdržovati, poněvadž ještě před vyučováním aspoň třikrát týdně se chodilo na mši do kostela, a to průvodem Strenicemi kolem hostince „V ráji“, pak přes dřevěný mostek kolem bývalé palírny a po schodech na hřbitov na kopečku, v jehož středu byl kostel. Za to v poledne ve chvíli oddechu pilně se „obchodovalo“ na dvou velkých křídelných dubových kmenech pana otce Hýbnera, které ještě po

letech za první světové války jsem shledal na týchž místech hladounce obroušená přečetnými našimi nástupci ve stejných zálibách. Co se tu vyměnilo kudel, knoflíků, motouzů, hřebíků a jiných cenností pánů kluků i holek, ketré zase rády vyměňovaly své přesnídávky a chlebové obědy za buchty a ovoce. Těchto obchodů jsem se sám málo účastnil, nejvýše přesnídávku, poněvadž na obědy mimo středu a sobotu - byly do odpoledne prázdninové dny - jsem chodil z počátku k matce p. učitele Hanuše a později na faru, kde jsem jídal s farářem P. Košťákem v jeho pokoji. Na tyto farní obědy, které pro mne zamluvila maminka u farské sl. Aninky, ještě dnes neblaze vzpomínám pro nešťastnou páteční pivní polévku, která se mi znechutila pro celý můj život svými nečekanými následky. Nikdy od té doby jsem ji již nejedl!

Školní učebnu měli jsme ve třetí třídě v přízemí, odkudž bylo radostno pozorovati okny život na kolem vedoucí silnici k Niměřicům, na níž ke konci vyučování častěji se zastavil tatínkův kočár, aby nás dvorské cetenské děti dovezl domů. Ještě radostnější taková cesta byla v zimě na saních, kdy naše koně po přemožení prudkého kopce horeckého dali se po rovině do klusu za veselého cinkotu stříbrných a mosazných zvonků a drnkáčů. To se nám zdávalo, že jsme doma hned, a přece ráno jsme musili pěšky cupati přes půl hodiny.

Ze spolužáků tkví v mé paměti jen dvě jména Tichý a Šťastný. Tichý byl syn Niměřického kováře a Šťastný syn statkáře z Rokytovsi. A přece ještě jedno jméno: Žďánský; to byl synek našeho příštípkáře a zvoníka z Horního Cetna asi, z kterým jsem vyměňoval svůj výražkový bílým vepřovým sádlem mazaný přesnídávkový chléb za černý krajíc pomazaný přičmoudlým, špinavě žlutošedým sádelným omastkem. Podoby jmenovaných spolužáků však úplně vymizely z mé paměti.

Mimo povinné předměty školní učil mne pan řídící Vlach také s jinými svými zpěváky kostelnímu zpěvu, čímž jsem se dostal na kostelní kůr, kde jsem velmi rád vystřídal hrobaře Hrbka

v šlapání varhanních měchů. Z fary znal jsem kostelníka Kalinu, který mne někdy bral s sebou na kostelní věž a dovolil mi vyzváněti hrany.

Ministranství jsem nebyl uznán za hodna. Za to doma jen v těchto letech rád si hrál na pana faráře a před oltáříčkem, postaveným na stole, ozářeným svíčičkami z vánočních stromků, v ornátě z maminčiny zástěry „sloužil mši“, prozpěvuje při tom jistě málo lahodným hlasem „Dominus vobiscum“ „sedum liber masa malo“ - to mělo býti „Sed libera nos a malo“ - a zvláště si dal záležeti na kudrlinkovaném „Hehe“ (Ite missa est). Také zbožně jsem vyzpěvoval „Tisíckrát pozdravujem Tebe“ a v loajálním nadšení „Zachovej nám Hospodine“!

Mám dochovánu „školní zprávu“ čís. 61 na školní rok 1886 - 7, kde ze všech předmětů nižšího oddělení čtvrté třídy mám samé jedničky, jen v I. - III. čtvrtletí z psaní dvojku.

Frekventační vysvědčení čís. 4 z 8. září 1887 praví, že jsem byl nejprve doma soukromě vyučován, pak navštěvoval zde učení ode dne 30. září léta 1885 až do dne 15. července léta 1887 velmi pilně a choval se v příčině mravů velmi chvalitebně.

Hledíc k výsledkům učebným obdržel známky následující:

z náboženství velmi dobře, z jazyka vyučovacího velmi dobře, z počtů velmi dobře. Žákem jsem byl podle dochovaných vysvědčení velmi dobrým a nepamatují se, že bych byl býval někdy kázán nebo dokonce trestán, což jak jsem několikrát viděl, na jiných spolužácích pan řídící Vlach rákoskou velmi zručně a citelně uměl.

Odměnou za můj školní prospěch obmyslel mne tatínek dvojspřežím dvou bezrohých vymiškovaných kozlíků, které pantáta Hradecký naučil tahat, strenický sedlář Legner vystrojil postrojem, jehož ohlávky opatřeny byly udidly, aby dětský vozka snáz zvládl někdy velmi svéhlavé spřežení. Učení „hříbat“ začalo v zimě nejdříve na polenu, později v sáňkách, zeleně barevných. Pro jaro a léto připravil hornocetenský kovář čtyřkolý vozík s vysokým opěradlem na místě zadního čela

a natřel je modrou blankytnou barvou. I brzdu řádnou měla moje koleska a čalouněné sedátko. Nejen po dvoře a jeho okolí, nýbrž i na Niměřice, ba až do Strenic na faru a do mlýna jezdil jsem se chlubiti svým uměním kočovským. Mnoho radosti jsem užil s tímto spřežením, které při mém přestupu ze čtvrté třídy školy obecné na gymnázium mladoboleslavské bylo prodáno nepamatuji již komu, za dvacet osm stříbrných zlatníkův.

Rozloučení s kozlíky jsem - to vím - oplakal...

Postupem ze čtvrté třídy obecné školy strenické na gymnázium nastalo období mého života studentského. O mém studiu bylo rozhodnuto již před prázdninami r. 1887 a sjednáno se strýcem notářem Hessem, že po dobu než se přestěhují naši, kteří si pro dobu tatínkovi výslužby, jež měla počítati rokem 1888 zakoupili dům v Ml. Boleslavi, budu bydleti u nich.

Notářů Hessů bydleli na Starém městě na Velkém náměstí na začátku Železné ulice proti okresnímu hejtmanství v starobylém jednopatrovém domě. V přízemí vlevo od průjezdu s širokými vraty byly dva klenuté krámy pod loubím, z nichž v jednom bylo papírnictví p. Kohnovo. Z průjezdu se vcházelo do velké klenuté notářské kanceláře, za níž byla menší pracovna strýcova. Před kanceláří vpravo vedlo krátké schodiště do poměrně úzké strýcovy bohaté knihovny, vlevo stoupalo se po širokých schodech do patrového bytu s velkým mázhauzem, z něhož byl přístup jednak k velkému obývacímu pokoji (zároveň jídelně) a menšímu pokoji (ložnice) jejichž okna hleděla na pěknou vyhlídku na Chlum a výletní místo Boží Vodu a do kraje k Sobotce a Troskám; jednak k nepřímo osvětlené kuchyni a „parádním“ pokojům (byly dva s alkovnou) směrem na náměstí. Nad mázhauzem a schodištěm byl rozsáhlý světlík, který byl - jak jsem velmi často slyšel - zdrojem mnohých nepříjemností, poněvadž velmi těžko odolával prudkým přivalům dešťovým a ležáckým sněhům. Také podélné střešní žlaby byly zvláště tetě častých nářků.

Strýc Jan, politickým přesvědčením Mladočech, horlivý čtenář širokého čtenářského rozhledu, jak se mi toho později stala svědkyní jeho knihovna, z níž jsem po dědičce velmi cenou starší naší literaturu dějepisnou, byl prostřední, spíše menší obtloustlé postavy s bílými vlasy a rozsochatými kníry, dosti slabého zraku. Se svým přítelem profesorem PhDr. Hynkem Konvalinkou náruživě se oddával studiím botanickým a pyšnil se právem svým herbářem, který jeho syn Gusta pilně obnovoval a doplňoval.

Strýc byl náruživý kuřák, milovník „gypsovek“ s dlouhými troubely tak, že jich často při své nevelké postavě ani sám nemohl dobře zapalovati a dal si rád od svých dětí i ode mne zápalkou posloužiti. Jedlík byl strýc znamenitý: v době švestkových knedlíků bývaly téměř pravidlem třikrát týdně závody, kdo jich po polévce a hovězím mase sní kopu i více. Ač se Gusta - bratranec - všemožně činil, jen zřídka nad strýcem, ba i tetou zvítězil. Po obědě usedl strýc na křeslo umístěné mezi dvěma skříněmi na dlouhé stěně pokoje, pokuřoval, četl noviny, Národní listy a pravidelně na čtvrt i půl hodiny usínal, leč nikdy kancelářských hodin nezaspal. Po kanceláři téměř denně, nebyl-li vázán nějakou funkcí veřejnou ve spořitelně neb obecním zastupitelství, vydával se na oblíbenou procházku do Boží Vody. Přes svou otylost až do Jemník vesele cupital, teprve odtud mírnil krok do vršku a vynahražoval pohyb na zpáteční cestě, aby nezmeškal večeři a večerní partii bri[d]že, ketrý s oblibou hrával. I mně té hře naučil.

Teta Marie byla rodačka přibyslavská, kde její rodiče měli kvetoucí živnost barvířskou, kterou jsem po letech sám poznal za své cesty po Sázavě. Teta byla vyšší spíše hubené postavy a velmi opatrná na krejcer. Proto, aby se ušetřilo na písarích v kanceláři, pilně strýci svým psaním pomáhala. Skoupost tetina se rozdávavé a pohostinné naší mamince nikdy zvláště nezamlouvala, také její městská povýšenost a někdy afektovaná mluva tetina nenalézala u maminky zalíbení. Kvůli strýcovi,

kterého maminka sestersky upřímně měla ráda, snášela povznešenost tetinu, ale nemilovala jí.

Sestřenice Anina byla již dospělá slečna, když jsem přišel na gymnázium, a měla před svatbou s druhorozeným synem pozdějších mlynářů Dědinů Fráňou (Františkem), který byl tou dobou vyšším úředníkem odbočky Škodových závodů v Kyjevě v Rusku. Do svého snoubence byla zuřivě zamilovaná a hořela a plála projevy své lásky v polibcích a objetích, což mne lidské kůzle nezkušené v lásky hře, strašně překvapovalo. Za dlouhých zářijových podvečerů zastihl jsem několikrát zamilované snoubence, jak Anina seděla Fráňovi na klíně a dala se mlaskavě líbatí a sama udýchaně líbala. Jak jsem tím nevídaným divadlem byl překvapen...!

Bratranec Gustav - v rodině Gustou zvaný - byl při mém příchodu na gymnázium již posluchačem práv na pražské universitě, leč studoval většinou doma, při čemž se zaučoval praxi notářské v kanceláři strýcově.

Strýc i Gusta rádi mne v podvečer při černé hodince zasvěcovali v znalost latiny skloňováním i časováním, při čemž strýc rád žertoval časováním sloves passuero, passueravi a serudo-tro, serudotravi, nebo větou „Caisar dixit posse rem esse“[!].

Vstup na studia gymnaziální počal písemnou zkouškou v učebně na konci prvního patra gymnázia. Ještě dnes živě pamatuji, s jakou radostí seběhl jsem z širokého a dlouhého přímého schodiště před budovou gymnázia, abych se tatínkovi pochlubil, že jsem přijat! V knihkupectví Nešnerově nakoupil mi otec předepsané učebnice a u Kohnů v domě strýcově potřebné sešity, tužky, pera a kalamář. Tak jsem byl připraven, abych po obvyklém „Veni sancte Spiritus“ dne 19. září 1887 zasedl v primě, řízené milým, otcovským třídním profesorem Františkem Burianem s 41 nově zapsanými žáky. Čtu-li dnes „Seznam studujících“ z roku 1887/8, kolik těch jmen jest mi jen

jménem?! Na koho z nich dovedu si něčím vzpomenouti?
Nastupte, chlapci, ať o Vás něco povím!
Tak tady je to rtuťovité švíčko Bohumil Borecký, kterému jsem v sekundě vlepil políček, až málem kamna porazil. A přece, jak jsme spolu kamarádsky indiánčili na Šámalovic zahradě!
Co jsme se nazáviděli Pepíčkoví Bulířovi z Horních Pasek, že měl jako strážník školníka Bednáře denně na přesnídávku párek. Dva lenochodi byli Josef Honsů (tlustý) z Turnova a Edvard Král, sládkův synek z Hrubého Rohozce. Důvěrným kamarádem stal se mi jedináček chudé pradleny paní Houškové od neštovic nekale zřízený, slaboučký Dominik Houška, pištec na flétnu na svá léta velmi zručný. Škoda, že si své slabé plíčky za čtyři roky provždy vyfoukal. Koťátka různě barevná měli jsme ve třídě tři, za to Krále jen dva. Z přední městské rodiny poslance a starosty města MUDr. Karla Mattuše studoval s námi nejmladší synek Břetislav, s nímž jsem se v tercii velmi sblížil. Stařešinou třídy byl Alois Macoun z Hoškovic, tuším syn železničáře, velký, mohutný mládenec, silák, kterému již v primě rašily černé kníry pod nosem - byl jistě o 3 léta starší než většina nás desíti až dvanáctiletých chlapců; však měl také vyspělejší choutky, byl vášnivý kuřák dýmky, kterého jsem často vídal mohutně v bytě bafati. Prvenství v studiu dobyl si záhy pradlenin a posluhovaččin synek Antonín Kolínský. Žida měli jsme ve třídě jednoho, Emila Vohrla, ketrý nás však v sekundě opustil a věnoval se rodinnému obchodu. Vládce ústavu v prvních dvou letech mých gymnaziálních studií byl historik a zaměpisec Norbert Hajnovský, který však v naší třídě neučil. Pro nás byl jen panem ředitelem, přísným strážcem vojenského pořádku, který se vzláštňi oblibou zkoušel pevnost přišíti knoflíků na našem oděvu a běda žáčku, u kterého shledal, že mu dokonce knoflík chybí. Takový hříšník musil ihned do ředitelny a pod dohledem neúprosného vládce musil si knoflík tlustou nití pevně přišíti. V tomto bodě jsem se s pořádkumilovností p. ředitele nesetkal, ale stalo se něco

horšího. Již jsem zmínil, že schodiště v gymnáziu z prvního patra bylo příkré a značně dlouhé. Na tom jsme s oblibou pořádali závody, kdo dříve seběhne do přízemí, a tam mne již již vítěze chytil do náručí p. ředitel. Dopadlo to celkem dobře: ostrá domluva všem účastníkům a pozastavení před bytem školníka na dobu, až odešli všichni, kdož toho poledne odcházeli i z jiných tříd a školy. Špatně mohla dopadnouti jiná zábava v zimě, kdy jsme se na napadlém sněhu koulovali na Vrabčíně a hnali nepřítel kolem rohu dívčí školy.

V nejprudším boji objevila se na rohu vysoká postava s beranicí, která se šťastnou náhodou stala terčem ustupujících nepřátel a pod střelou sněhovou sesula se na obličej „Hejnovského“, jak hlásil prchající útok, což dalo možnost rychlého ústupu do úkrytu v Klášterní ulici, kde jsme našli útočiště u rychle vyložených učebnic a úkolů v bytě Houškových. Neznámí pachatelé nebyli zjištěni, poněvadž vrabci z „Vrabčiny“ ulétli...

V tercii jsme uvítali nového ředitele gymnázia, klasického filologa Josefa Podstatného, který za mé boleslavské doby učil latině jen v septimě a oktávě. Zjevem byl nový ředitel mohutný pán s dlouhým, bohatým šedivým vousem, značně tělnatý tak, že jen zvolna a vážně se vždy nesl po chodbách gymnázia, kde před tím zaznívaly rychlé, vojenské kroky jeho předchůdce.

V pozdějších letech svých gymnazijních studií poznal jsem Podstatného jako pilného komentátora naší latinské četby vybraných básní P. Ovidia Nasona a P. Vergilia Marona.

Z profesorského sboru mladoboleslavského gymnázia vzpomenu rád všech, s nimiž jsem se jakkoli seznámil. Přidržím se seznamu gymnazijních programů z let 1887 - 1891. Počnu seniorem Janem Wegerem, který po léta našeho boleslavského pobytu byl naším blízkým sousedem: bydlel u Homolků na rohu Mattušovy ulice. Byl to výborný otec, předobrá člověk, krutě stížený chromýma nohama, které mu nedovolovaly rychlého pohybu a nutily jej k sedění za katedrou a zavdávaly tak ošemetným žákům veškerou

příležitost k všemožným alotrím a podvodům. Ač jsme jej měli rádi, mnohému jsme se u něj z řečtiny nenaučili a nepravidelná slovesa musil teprve na vyšším gymnáziu s námi prof. Vojtěch Hanačík tuze probírat. Přírodovědec PhDr. Hynek Konvalinka ovládal plně svou vědu a dovedl svým žákům přírodu milou učiniti. Na jeho botanické - dobrovolné! - vycházky rád vzpomínám. Matematik Václav Valášek, otec četné rodiny, stačil na učební látku nižšího gymnázia, leč ve vyšší matematice prý se často „zaběhl“ a svému předchůdci piaristovi PhDr. Josefovi Justýnu Hradilíkovi se nevyrovnal, třeba že byl jinak „piarista“. Náš třídní profesor František Burian, byl mi kmotrem při biřmování, při němž jsem přijal jméno Ludvík - utkvěl mi z boleslavských profesorů nejvíce svou laskavostí a péčí o nás přece ještě děti. Byl velmi dobrý učitel a dal nám pevný základ v latině, který jeho nástupce po náhlé smrti Burianově, prof. František Nekola svou strohou a neústupnou snahou o zvládnutí nejen gramatiky, nýbrž i syntaxe latinské s řádnou copia verborum skvěle rozhojnil naše vědomosti pro četbu klasiků. Dějepisce jsem v Boleslavi poznal dva: Františka Bareše a Františka Chuma. Tento byl suchý historik politických, dynastických dějin, které diktoval své učení se všemi chronologickými daty je doslova vyžadoval. Bylo to učení mučení paměti, leč utkvělo v paměti. Od těch dob jsem jen málo dat si vtěsnil v svou paměť. Fr. Bareš měl naproti tomu smysl pro vědecké bádání, zabýval se hojně písemnými prameny boleslavských dějin, přihlížel ve svých výkladech více k dějinám kulturním a jistě od něho, nikoli od dogmatika Chuma získali jsme Josef Pekař, Josef V.Šimák, František Zuman i já svou lásku k historii. Chum byl dřič svých žáků, Bareš vypravovatel minulosti a milovník nových objevů v dobách prošlých. Nejen Mladá Boleslav, nýbrž celé Boleslavsko dloho, ne-li vždy, bude vzpomínati historické práce Barešovy. Z nepovinných předmětů učili zpěvu dva skuteční posvěcení hudebníci František Hruška a Josef Sychra, oba vynikající

skladatelé v oboru hudby církevní. Získal jsem si zájem obou, tak že mne brali i k svým kostelním sborům - byli oba řediteli děkanského kůru. V kreslení za vedení ředitele všeobecné školy řemeslnické Tadeáše Schellera jsem daleko nepokročil a po roce této výučby zanechal pro malý prospěch. Za to ve hře klavírní, již jsem se věnoval v hudební škole slečny Marie Breylové, žačky Smetanovy, jsem dobře prospíval a za čtyři roky, po které jsem byl jejím žákem, postoupil jsem přes Bertiniho, Kuhlauovy a Hummlovy etudy až k sonátám Mozartovým a Beethovenovým, které jsem ovšem chlapec zmáhal jen po stránce technické, neoceňuje tedy dostatečně citovou stráku obsahovou. Jen lituji, že při vyučování nebylo věnováno více pozornosti teorii hudební a rozboru skladeb. To jsem si musil později doplniti vlastním studiem při četbě dějin hudby. Gymnazijní studia moje a výslužba tatínkova převedly nejen mne, nýbrž celou naši rodinu do nového prostředí společenského, z vesnice do města, a to krajského města s úřady (okresní hejtmanství, okresní a krajský soud, berní správa a úřad). Obecnými a měšťanskými školami, chlapeckými a dívčími, řemeslnickou a hospodářskou školou, továrnami (Klingerova přádelna, Dobrého hospodářských strojů), lihovarem, pivovarem, mydlárnou, továrnou na svíčky s četnými obchody a živnostmi všeho druhu a značnou posádkou vojenskou. Jaký to byl přerod v životě chlapce, vyrostlého dosud na osamělém dvoře venkovském! Jaká změna ve společenských stycích rodiny, která se v únoru 1888 nastěhovala do domu čp. 126-II. na Novém Městě v Ml.Boleslavi zakoupeného rodiči od manželů Václava a Marie Horákových za 10 500 zl. dne 13. září 1887. Obývali jsme první poschodí, kde vedle kuchyně, poměrně malé, byly dva menší a čtyři velké pokoje. Z malé předsíně vcházelo se v pravo do jídelny (tam jsem měl svůj pracovní stůl, tam jsem také na pohovce spával), z té se šlo do ložnice rodičů. Kuchyň a tyto dva pokoje hleděly svými okny do domovní zahrádky a dvorku, uzavřeného dvěma komorami a

jednosvětnicovým bytem podnájemníka. Velké čtyři pokoje byly do ulice s vyhlídkou na obdélný přízemní byt sousedů Šámalových. V přízemí domu bydlil a truhlářské dílny měl mistr Zahradník se svou čtyřčlennou rodinou. Závod Zahradníkův, kde byli zaměstnaní stále u hoblic 3 - 4 tovaryši truhlářští, 1 - 2 řezbáři - tehdy byl ve velké oblibě vyřezávaný nábytek - soustružník Repš, který se později osamostatnil a až na živnostenského poslance vyrostl, a můj oblíbený čalouník, zábavný Pražák - Podskalák Kánský. U Zahradníka byli v učení za mé doby kuřívodský rodák Antonín Eichler, později známý pražský nábytkář, a silně nahluchlý Macek, pozdější uznáný básník a žurnalista sociálně demokratický.

Našimi sousedy byli vedle košíkářů Laštovičků a naproti vedle Šámalů učitelů Vildů. Přátelské styky se Šámalovými byly s naší strany brzo navázány, byli to staří známí mamínčini z mládí a tatínka připoutala asi jednak stejná příslušnost politická - oba staří Šámalovi, Václav účetní městské spořitelny a majitel uzenářského závodu a Arnošt, ředitel hospodářské školy a majitel tou dobou chvalně proslulého pomologického závodu, byli pilíři staročeské radniční většiny - jednak známost jejich závodů. U Šámalů bylo také mnoho dětí v stáří mých sourozenců i mých. U Václavů Šámalů byli vedle dvou dcer, Lídy a Zdenky, které byly rostenkami Týny a July, vesměs synové. Karel starý, mládenec, okresní soudce v Bělé pod Bezdězem, který každou sobotu přijížděl na nedělní oběd - u Václavů Šámalů se mocně hodovalo, bohatě vařilo a hodně pilo. Václav, melancholik, který po letech skončil v blázinci, Bolek, statný jedlík a piják, který vedl závod uzenářský na Novém Městě, Ladislav, zahradník, Mirek, tehdy student obchodní akademie v Chrudimi, Otakar mne o rok starší a Ivan, který ještě chodil do obecné školy. U Arnoštů Šámalů byli dospělí Božena a Jaroslav a mladší Vratislav, kterého jsem zastihl jako repetenta, když jsem přišel do kvarty.

Jiná rodina rodičům, známá již z Dobrovice , byli Schorschovi, kteří měli velké zahradnictví ve Stakorské ulici. Pan Schorsch byl proslulý „básník“, který s takovou oblibou nemluvil pravdu, které ale sám skálopevně věřil. Velmi rád vykládal, že když byl zahradnickým pomocníkem v Schönbrunně, sám císař pán František Josef jej pozval na svačinu, a když k němu přišel, zavolal na císařovnu: „Bětuško, uvař Schorschovi kafe!“ - Schorschovi měli dvě dcery Ernu a Herminu, později vdanou za úředníka spořitelny Jana Slavíka. Erna zemřela záhy záhadnou mrtvicí.

Starým známým tatínkovým byl podhradský nájemce dvora Salač, jehož bratr, inženýr v Mannheimu, se as za rok neúspěšně ucházel o sestru Aninu. K Salačům chodil tatínek dosti často udílet rady hospodářské. Svou radou pomáhal otec i jiným městským hospodářům (Kahnovi v Mattušově ul., Vranému proti Flaklovce). Na táč docházeli otec i matka, šli-li do města, k paní Taussigové, majitelce obchodu s obilím na Starém Městě. K nám mnoho hostů, pokud si vzpomínám, mnoho nechodilo.

Tatínek žil životem více méně samotářským a o společenský mnoho nestál. Nebyl piják, ani kuřák, jen rád šňupal. Denně jsem mu chodil s šestákem pro rapé[!] stálo 9 krejcerů a zbylý krejcer jsem dostával od cesty.

Mým mimoškolním eldorádem stala se rozlehlá Šámalovic zahrada, která nám chlapcům, kteří jsme prožívali „indiánská“ léta, poskytovala hojnost skrytů svými křovinami a rozsochatými starými stromy. Tam bylo možno budovati wigvamy, pořádati ryčné boje, uzavírati smlouvy pokoje a kouřiti suché listí neb nať kaštanových dýmek míru podle desítikrejcarových indiánek, které jsme si v knihkupectví Vačlenově kupovali ze svých úspor a horlivě četli. U rybníčku ve školce za kaštanovými alejemi jsme jeden čas pilně pěstovali střelbu z pistolí, vlastnoručně upravených z patron vojenských, sebraných buď na vojenském cvičišti na Radouči neb získaných různým výměnným obchodem.

Sychravý podzim trávil jsem buď při ohníčku v svém indiánském stanu a pekli brambory, neb utíkali se při dešti do teplého skleníku, kde bylo možno několikrát se zahradnickými pomocníky upéci v sklípčích chycené kočky – škodné a pěkně si pochutnati na této cikánské pečince.

V zimě nastala jiná zábava: při sněhu sáňkování od vojenské pekárny na Podolec a bruslení na kluzišti pod měšťanskou střelnicí a na Klenici, když zamrzla, daleko do luk a polí směrem k Březnu. Na kluzišti začaly, styky s druhým pohlavím, dívčenkami dívčích škol. Tam začala také moje první „známost“ s baculatou zrzavou Minkou Jungvirtovou, která se utvrzovala i v hudební škole sl. Breylové, kde jsme se shodnou rozvrhu střídali ve svých hodinách. V zábavách, které naše sl. učitelka pořádávala po dvou ročních zkouškách, dostal jsem od dorostlé, bujné Malvíny Reissové, důstojníky hojně obletované Židovičky – první políbení nepříbuznou ženou. Bylo to pro ni výkupem za zástavu v známé společenské hře na zástavy. Než vrátíme se od zábav k práci. Ta čtyři léta studia na nižším gymnáziu plynula a mizí téměř v mé paměti. Nebylo žádných nevšedních událostí v tomto školním životě. Jen, tuším, puberta byla příčinou, že jsem v sekundě pozbyl obvyklého vyznamenání, poněvadž jsem trudně zápasil s nepravidelnými slovesy latinskými. Leč prof. Nekola nepovolil a přinutil mne k moření tohoto oříšku a svým důsledným vymáháním latinských slovíček přinutil mne osvojit si za tři léta, co nás učil latině, k takové znalosti latiny, že na vyšším gymnáziu jen zřídka jsem musil sahati k velkému latinskému slovníku Křížkově-Říhově, abych rozlouskl tehdy prozaiků i básníků římských. Kéž by byl i profesor Wegner tak učinil i v řečtině! Ten nedostatek bylo později profesoru Vojtěchu Hanačíkovi trudno léčiti.

Mimo sekundu měl jsem po celé nižší gymnázium velmi dobrý prospěch a býval vždy na konci roku s vyznamenáním. Zvláště mne již v chlapeckých letech zajímal zeměpis a dějepis, kterým

nás učil profesor Chum, kterého jsem již dříve scharakterizoval. Pro reálné předměty jsem neměl zvláštní záliby, leč přece jsem v nich pod „dobrou“ nikdy neklesl, dosahuje – jak svědčí dochovaná vysvědčení – téměř pravidelně „chvalitebně“, ba i „výborně“. Všechna vysvědčení mám dochována.

Odměnou za školní prospěch vzal mne tatínek po sekundě do lázní v Bělohradě, kde léčil svůj revmatizmus. Byli jsme tehdy hosty v rodině strýce Františka, bratra otce, který byl pokladníkem na tamní stanici. Z Bělohradu vypravil mne tatínek s bratrancem Josefem na první mou cestu do Krkonoš. Jeli jsme drahou do Trutnova, odkudě jsme šli dále pěšky přes Maršov, Svobodu a Pec na Sněžku. Tam jsem došel s rozbitou či lépe řečeno utrženou podrážkou. Nejbližší švec byl na pruské straně v Krummhüblu tři hodiny cesty, kam se nám bylo vypravit po namáhavém dopoledním výstupu na Sněžku z české strany. Tož do Němec zase dolů a po správce boty zase z pruské strany nahoru na Obří boudy, kam jsem došel s pěknou horečkou. Bratranec Josef, který byl studentem německé reálky turnovské získal nám nocleh v studentské noclehárně v Obří boudě, kam mne uložil a odešel mezi své známé, tam přítomné. Noclehárna se vyprázdnila, zdola zazněly německé studentské písně, které mne, dokonale unaveného brzo uspaly. Ráno jsem byl již zase svěží a v tlumu německých studentů, s nimiž jsme si za deštivého počasí odpustili výstup na vrchol Sněžky, šlapali jsme po hřebeni Krkonoš na Labskou boudu a přes vodopády Labe a Mumlavy došli do Harrachova. Kde jsme mimo Maršova a Obří boudy nocovali, opravdu nepamatuji.

Do Bělohradu jsme se vrátili, tuším, vlakem z Tanvaldu přes Železný Brod a Paku. To byla moje první studentská cesta, kterou však podrobněji nemohu vylíčit, abych zbytečně nepřidal něco ze vzpomínek a zážitků, které jsem měl za pozdějších výletů do Krkonoš.

Oplátkou za náš pobyt v Bělohradě byla ještě o týčž prázdninách návštěva bratrance Josefa u nás v Boleslavi. Nebyla tato návštěva dlouhá, nevím již které výlety neb vycházky jsme podnikli do okolí, jen tolik pamatuji, že mezi mnou, který jsem se snad nikdy nepral, a Josefem došlo k velké rvačce, poněvadž se velmi neslušně Josef, nasáklý německým buršáctvím, vyslovil o Češích. Ještě dnes cítím, jak jsem byl uražen a jak jsem do něho zuřivě, ač byl větší a silnější než já, bil a mlátil. Na léta bylo mezi námi po přízni a náklonnosti.

Po tercii, kdy jsem zase přinesl vysvědčení s vyznamenáním a dobyl si pořadí hned za primusem Kolínským, měl jsem s Šámalovic Otto a Vrábou podniknouti svou druhou prázdninovou cestu. Šli jsme přes Radouň, Josefodol na zříceninu hradu Zvířetic, odtud za nádražím bakovským krásnými valdštýnskými lesy na Klokočku, kde jsme s velkým zájmem přihlíželi v tamním bystrém průzračném potoce hemžení mrštných pstruhů. Přes Bílý kříž a Páterov - stále krásnými lesy - došli jsme do Bělé pod Bezdězem, menšího okresního města s úpravným sadem na náměstí s výstavnou renesanční radnicí. I to jsme o Bělé věděli, že jest tam v zámku vyšší lesnická škola, na níž odcházeli někteří boleslavští gymnazisté, kteří se věnovali lesnictví. Po letech tam studoval také náš druh Otta Šámal. Dalším cílem naší cesty byl hrad Bezděz s překrásnou vyhlídkou na moře lesů a sem tam probleskujících hladin několika rybníků a nad lesy zadumaný zámek Houska. Na věži hradu Bezděze byli jsme překvapeni ohromným rojem bojových velkých mravenců, kteří pokryli celou vyhlídkovou plošinu a zdi cimbuří. Nevím, zda jsme si tehdy zadeklamovali Sv. Čechovu báseň „Zas v okně zadumán, zas toužíš v dáli“, jistě však vím, že nikdo z nás tří „cestovatelů“ neznal tehdy Smetanovy opery „Tajemství“ a jejího děje, odehrávajícího se v Bělé a na Bezdězi. Z Housky zamířili jsme zadumaným údolím na Kokořín, kde jsme stejně jako v Podbezdězí nocovali. Kudý jsme z Kokořína putovali na

Říp, který byl cílem našeho výletu, opravdu nepamatuji, nechci-li smíchatí tehdejší vzpomínky s pozdějšími, kdy jsem táž místa zase navštívil. Jen tolik se pamatuji, že na zpáteční cestě z Řípu jsme navštívili Mělník a určitě přes Cetno se vrátili, tuším, pátý neb šestý den do Boleslavě. Za výborné vysvědčení z kvarty odměnil mne tatínek výjezdem do Prahy na jubilejní zemskou výstavu r. 1891. Jak mne pečlivě prováděl průmyslovým palácem a jednotlivými pavilony, jak mne poučoval o životě v české chalupě!

Co jsem tehdy všecko viděl poprvé! Jaké dojmy naplnily zrak i sluch. Největší však překvapení podle zkušenějších dospělých mělo všem korunovati zážitky dne: Světelná fontána.

Na její spuštění jsme s tatínkem čekali u fontány v pivnici třeboňského pivovaru při večeři. Napětí čekajících na setmění rostlo každou minutou. Již začaly prouditi mohutné stříky vod, snad i zazářila světla fontány - leč toho všeho jsem již nevnímал. Můj zrak i sluch zaujaty byly zjevem tatínkovým, který nedokončil započaté věty, jehož ruka, nesoucí k tváři kapesník, klesla bezmocně, tvář zbrunátněla, ústa se snažila o pohyb, oči hasly...

„To je mrtvice“, řekla jedna z osob vedle sedících. Nastal rozruch, sháňka po ochrance, příchod lékaře, přenos tatínka do sanitního vozidla a cesta Prahou do všeobecné nemocnice. Příjímací kancelář nemocniční slabě osvětlená plynovým hořákem, kde čtrnáctiletý venkovský student, který si neuvědomuje vážnost okamžiku, udává na obvyklé dotazy data nemocného, odvoz pacienta na pokoj, zavezení chlapce ke krámu svaka Bernarda Taške, zmatené líčení posledních chvil na výstavišti, úvahy Bernardovy a Gábiny o tom, co třeba nazíttra zaříditi, jak uvědomiti maminku a děti v Boleslavi... Chaos, z něhož únik jen v spánku zdravého chlapce, který za čtyři dny bude sirotkem.

Jinošství.

Smrtí otcovou přerván byl náhle, mimo vše očekávání teplý vnitřní poměr, který mne v posledních dvou letech před smrtí tatínkovou počal poutati k tomuto uzavřenému samotáři. Přestala opora v usměrněné, na oko chladné autoritě hlavy rodiny a nastala vláda snad až příliš po hmotné stránce milující mne matky. Vzdělání, poskytované školou a počínající vlastní vážnější četbou ztratilo v otci vůdce a stavělo mne s dalším vývojem a rozvojem brzo mimo plné pochopení měšťánsky vychované a duchovně méně pružné matky, shledávající své mateřské povinnosti především v péči o tělesné a hmotné blaho dětí. Po této stránce se nám maminka vždy věnovala do krajnosti a měla s námi ještě mnoho, přemnoho starostí, vždyť jí po smrti otcově zůstaly vedle mne ještě tři nezaopatřené dcery (Berta, Týna a Jula) a také starší bratr Karel svým toulavým životem sladovnického, jí přečasto zatížil hlavu mnohou „radostí“. Ještě za života tatínkova provdali se dvě starší sestry Anina a Gábina v Boleslavi, a to starší Anina za liblínského zahradníka Rudolfa Hrdličku, vdovce, a mladší Gábina za pražského kupce Bernarda Taške, rodem z Mnichova Hradiště.

Nevím, zda již v Praze za nemoci tatínkovy, která od počátku zahrozila brzkou jeho smrtí, či za příprav k pohřbu či snad až později bylo rozhodnuto, že se přestěhujeme z Boleslavě do Prahy. Myslím, že bylo tak rozhodnuto, protože dvě dcery - Mařenka a Gábina - byly vdány v Praze, třetí Anina pak v Liblíně u Plzně, a byla snad i naděje, že ostatní tři dcery naleznou v Praze spíše ženichy neb nějaké zaměstnání. Tak bylo také rozhodnuto o mém dalším studiu v Praze, a to na gymnáziu v Žitné ulici, které za první republiky nazváno gymnáziem Jiráskovým.

Než se rozloučím s mladoboleslavským gymnáziem, vzpomenu ještě těch starších i mladších studentů tamních mé doby, se kterými jsem se ještě později v svém životě sešel, neb kteří se

nějakým způsobem uplatnili v naší veřejnosti. Pomůckou mé paměti jsou tu seznamy studujících, tištěné v programech let 1887 - 91.

Ze starších mne byli:

1. Josef Čihula z Ml. Boleslavi, s nímž jsem se za univerzitních let setkal v Historickém klubu, kde byl vážen jako dobrý historik lutherství u nás v 16. století. Zemřel jako ředitel gymnázia, tuším, v Jičíně.

2. Davídek Václav z Mladé, později katolický duchovní a ředitel studentského konviktu v Ml. Boleslavi.

3. Germář Rudolf z Ml. Boleslavi později ředitel Ringhoferových závodů na Smíchově, s jehož manželkou rozenou Tetřevovou, Boleslavačkou, jsme se za pražského pobytu za první republiky častěji společensky stýkali zejména na Šafařovičovičově Turbě.

4. Jíra Josef z Bukovna, výborný pracovník v prehistorické archeologii, zakladatel Jírova archeologického muzea na Hanspaulce, s nímž jsem za první republiky často se stýkal v klášteře strahovském, kde jsme se svými ústavy našli pohostinnou střechu. Byl to archeolog - umělec koncertvátor, člověk předobrný a přenezištný, který dlouhá léta veškeré své příjmy úředníka zemského finančního ředitelství ukládal do vykopávek v cihelnách dejvických, na Jenerálce a jinde. Bez jeho práce mnohého bychom z pražské prehistorie neznali.

5. Kuba Ladislav z Ml. Boleslavi původně po studiu gymnázia tiro lékařnický, později účetní úředník obce pražské, manžel naší známé Fínyny Fiedlerové, na konec správce olšanských hřbitovů a od první světové války neúnavný a přehorlivý pokladník Českého srdce až do jeho likvidace.

6. Mikoláš Jan z Kněžmostu za republiky odb. přednosta ministerstva pošt, na jehož laskavost jistě vzpomínají mnozí zaměstnanci tohoto úřadu.

7. Pekař Josef z Malého Rohozce vedle Josefa Šusty nejsilnější a nejvznosnější sloup historické školy Gollovy, který svými

dějepisnými studii a velkými díly zařadil se mezi nejlepší naše historiky své doby. Pekař vždy si uměl se zvláště jemným umem vyhledávat zajímavá témata svých prací, často ohromné množství látky pramenné dovedl mistrně zvládnouti širokým pojetím, byl pohotovým obhájcem svých tezí, se zvláštním citem a pohotovostí odpovídal na útoky našich národních politických nepřátel, neúprosně razil nové cesty v dějepisném bádání a, i když se mýlil ve svých vývodech, zasloužil se o pokrok historiografie, vyvoláváje nové práce svých odpůrců, kterými pak dějepisné bádání novými a novými kroky zdárně kráčelo vpřed. Svým bádáním a dlouholetou činností profesorskou vychoval nejen dobré středoškolské profesory - dějepisce, nýbrž i pilné vzdělavatele a badatele dějepisné. Podrobnější vyličení Pekařovy práce a jeho zásluh v českém dějepisectví vypsals jsem v svém článku „Univ[ersitní] prof. doktor Josef Pekař šedesátníkem“ v „Časopise Společnosti přátel starožitností československých v Praze“ roč. XXXVIII (1930) str. 49 - 56.

8. Pavlousek Bohuslav z Ml. Boleslavi syn advokáta, vystudoval po gymnáziu techniku, stal se úředníkem rakouského patentního úřadu ve Vídni, odkudž po převratu r. 1918 přešel jako vicepresident do našeho státního patentového úřadu jako zástupce našeho hrdého přítele +JUDr. Aloise Němce.

9. Šimák Josef V. z Turnova, o dva roky mladší Josefa Pekaře, stejně jako tento našel pod vedením prof. Frant. Bareše životní lásku a úkol v historii. Věnoval-li Pekař své úsilí širokým dějinám celých Čech, Šimák, ač se nevzdával téhož úkolu, přece jen více se soustředil na studium dějin svého rodiště a užší vlasti Turnovska a Mnichovohradištska.

Přeskromnému, dobrému člověku, neúnavnému badateli, laskavému příteli podali jsme k jeho šedesátninám vzpomínkovou publikaci „Přátelé čl. starožitností svému učiteli“ (Příloha Časopisu Společnosti přátel starožitností čl. v Praze roč. XXXVIII

(1930), do níž jsem přispěl článkem „Archivy velikých statků a vlastivěda“.

10. Wilhelm Jan z Ml. Boleslavi později univerzitní profesor.

11. Vinš Josef z Dobrovice, syn ředitele škol, náš studentský varhaník, studoval po maturitě na filozofické fakultě české univerzity v Praze matematiku a fyziku, byl poté středoškolským profesorem a po převratu r. 1918 ředitelem reálného gymnázia v Liberci. Na universitě svedla nás hudba v přátelství, v němž jsme často hráli čtyřručně na klavír, v čemž jsme po letech, když jsme se zase sešli v Praze častěji pokračovali. Přítel Josef jest spisovatelem několika učebnic fyziky pro střední školy. Syn jeho dr. práv učí se zpěvu u paní Maryčky Jeníkové, jest také výborný hudebník a přes svých čtyřicet let sní o dráze dramatického pěvce.

12. Zuman František z Bělé pod Bezdězem studoval po gymnáziu práva a vstoupil do služeb finanční správy, kde došel hodnosti vrchního finančního rady. Dnes žije ve výslužbě ve vlastní vilce ve Staré Boleslavi, odkud často dojíždí za archivními studii do Prahy. Zuman, ač není školeným historikem, jest vážným dějepisným badatelem samoukem a výborným znalcem a pracovníkem v dějinách průmyslu, zejména papírnictví, a rodopisu, jemuž výborné služby koná jeho umění kreslířské. Společník jest Zuman roztomilý.

Z vrstevníků a mladších byli :

13. Karel Mečíř z Ml. Boleslavi, z počátku teolog, který studoval v římském Colegio boemo, odkud však vystoupil či snad byl vystoupen pro své protikatolické příspěvky, psané pod značkou -esi v Čase, později člen redakce Času a Venkova. Po převratu pro své jazykové znalosti byl povolán do ministerstva věcí zahraničních, odkud jmenován mimořádným vyslancem, tuším, v Nizozemí, leč brzo zaměnil tuto funkci za generální tajemnictví mezinárodního agrárního burzau . Byl žurnalistou velkých osobních znalostí a bystrého postřehu a pera.

V beletrii, dramatické literatuře, v politické a memoárové spisovatelské činnosti byl hotovým nezmarem.

14. Miler Josef z Jizerního Vtelna stal se bystrým právníkem a velmi se vyznal v „politikaření“, které jej opatřilo jako člena agrární strany místem odborového přednosty v presidiu ministerstva zemědělství a nakonec mu dopomohlo k místu vrchního ředitele Zemské banky. S mužem tímto jako přednostou prezidia jsem měl mnoho co dělat a jen velmi nerad vzpomínám na jeden rozhovor, v němž mi velmi důtklivě radil při úpravě systemizace míst v archivní službě, abych vstoupil do agrární strany, že bude pak snadno dosíci pro mne místa ministerského rady. Ještě dnes nelituji, že jsem tento postup velmi rozhodně odmítl.

15. Karel Pelikán z Loučeně, syn někdejšího tatínkova příručího a později vrchního Thurn-taxiského hospodářského správce v Dobrovici. Kulhavý Karel vystudoval práva a dosáhl místa ředitele banky, v kteréžto funkci nabyl značného významu a moci. Sám jsem se s ním setkal jen náhodou.

16. Podpěra Josef z Jílového studoval po gymnáziu přírodní vědy a brzy si získal pověst váženého botanika, třeba že dlouhá léta musil se spokojiti jen středoškolskou profesurou. Tak setkal jsem se s ním po letech v Brně, kam se po převratu po první válce světové dočkal konečně povolání na Masarykovu univerzitu, při níž založil mezi botaniky chvalné pověsti požívající botanický ústav. Hlavním předmětem jeho jest studium květeny moravské. Zda také vzpomíná na společného gymnazijního profesora dr. Hynka Konvalinku?

17. Syrový Čeněk z Hrušova věnoval se moderní filologii, překladatelství při profesuře středoškolské i práci úřední v ministerstvu školství.

18. Špitálský Václav ze Zdětína studoval za mé doby vídeňské na tamní vysoké škole zemědělské nauky vodohospodářské, před světovou válkou byl soukromým podnikatelem vodohospodářských a kulturních prací zemědělských, po převratu stal se přednostou

odborovým ve Státním pozemkovém úřadě. Do jeho odboru patřila pozemková reforma na velikých statcích, a tu jsem měl s ním časté styky, pokud šlo o archivy a jiné památky. Výborně se s ním spolupracovalo. Pro letovisko „Bon repos“, známé z života Smetanova, které leží blízko Špitálského rodiště, měl Špitálský, který je získal z pozemkové reformy, nějaké nepříjemné oplétačky.

19. Valšík Miloslav z Turnova došel mne v studentském životě vysokoškolském při svém studiu strojního inženýrství na pražské technice. Již tehdy byl Valšík spolkově velmi činný, zběhlý řečník a všudybyl. Jako inženýr dal se aktivovati u rakouského námořnictva a teprve za republiky se zase objevil v Praze, kde ve výslužbě se stal ředitelem záložny inženýrů. S ním a s jeho chotí jsme strávily jedny prázdniny ve Františkových Lázních.

20. Vondrouš Václav z Hodkova přešel po nižším gymnáziu na vyšší hospodářskou školu, z níž jej osud zavál jako mne do služeb schwarzenberských. Tak jsme se sešli po více než desíti letech. A přece se zase Václav v zimě objevil s týmž bobřím „kulichem“ na hlavě, jak jej nosil za chlapeckých let. V Třeboni jsme si spolu zahráli ve Vrchlického „Noci na Karlštejně“, já Karla IV. a Vondrouš Petra, krále cyperského. Dlouho se mu chudákovi kamarádi posmívali pro snědou jeho masku, škádlili jej popěvkem „Co ty, černý, ty tam vzadu, vystrkuješ na nás bradu?“ Ještě za schwarzenberské služby jsem se s ním sešel ve Vimperku a pak již až za republiky při úřední prohlídce archivu jako s důchodním v Chýnově.

Než jsem byl vypraven na studia do Prahy, vynahradila mi maminka tatínkovu slibovanou cestu do českosaského Švýcarska výletem do Českého ráje, který uskutečněn v měsíci srpnu 1891. Vůdcem mi byl bratranec Gusta Hess. Byl to jen krátký, dvou - či třídní výlet drahou do Turnova a odtud pěšky přes Valdštýn, Hrubou Skálu, Trosky, Prachovské skály do Sobotky a

odtud domů do Boleslavě. Humprechtu a Kostí jsme vyhnuli, poněvadž Gusta zamilovaný tehdy do své příští manželky Míny Smutné, strašně s návratem spěchal. Nechtěje míchatí vzpomínky na tuto první návštěvu Českého ráje s často opakovanými pozdějšími, vzpomenu jen toho, že na Troskách nám předvedl slezení Panny tamní „horolezec“ Zeman za šesták a že jsme přenocovali v prostinké chatě Prachovských skal na tvrdých lavicích, když jsme unaveni celodenním pochodem již za soumraku dorazili do středu skal. Uvítání jsme tu byli zavřenými dveřmi a strachem dvou mladých dívek hostinských, které jen výmluvností Gustovou dali se přesvědčiti o naší nemožnosti za tmy hledati nocleh ve vzdáleném Jičíně a poukazem na naši počestnost studentskou. A na tvrdé lavici dobře se spalo po celodenní únavě.

15. dnem měsíce září 1891 končily se prázdniny, končil se můj pobyt v Ml. Boleslavi a uvítala mne Praha, kam mne poslala maminka a odevzdala péči svaka Bernarda Taške a sestry Gábiny. Taškovi bydlili tehdy na Novém Městě v Ječné ul. v domě u Nepevných a Bernard měl svůj obchod kupecký naproti v rohovém domě s ulice Ječné do ulice V Tůních. První vycházka z bytu patřila návštěvě tatínkova hrobu na vyšehradském hřbitově blízko kaple proti arkádám. (V tomto hrobě zůstaly pozůstatky tatínkovy uloženy až do úmrtí mamínčina v r. 1916, kdy jsme je dali přenést do společného hrobu rodičů na Olšanech. Když si sestra Berta postavila vilku na Loučení byly pozůstatky obou rodičů ze země vyzvednuty, spáleny a popel jejich od té doby chová „tetička“ Berta ve skleníku v jídelně své vilky.)

Do gymnázia, které bylo tehdy umístěno v dvou domech na rohu Žitné a Tůnní ulice (dnes sanatorium Čsl červeného kříže) jsem měl pár kroků. Naše kvinta byla v druhém poschodí rohového domu s okny do ulice V Tůních. V této rozlehlé místnosti, v níž za lavicemi i před nimi směrem ke katedře bylo volné místo v šíři aspoň tři metrů, sešlo se nás před Veni sancte dne 19. září 37 žáků podle rodiště z různých krajin Čech, abychom na

čtyři roky srůstali a přece nikdy nesrostli v plnou, jednotnou hromadu. Důkazem toho nejpřesvědčivějším jest, že od maturity sešli jsme se jednou jedinkráte po čtyřiceti letech (1935), k čemuž by bylo jistě ještě asi bylo nedošlo, kdybych se já neujal tohoto podniku. Z ostatních spolužáků nikdo se o něco podobného nikdy nepokusil. Tolik si mohu snad s hrdostí říci, že jsem měl jisté vlastnosti, které ke mně připoutaly, ne-li trvale, aspoň na čas větší či menší skupiny, které pak udávaly tón v celé třídě. Vždy jsem cítil, že člověk jest živočich společenský a toužil po společnosti, nikdy jsem nebyl povznešeným aristokratem neb vyznavačem měšťácké „jeunesse doreè“, kterou mezi námi zastupovali Jan Emler, syn univerzitního profesora, Otakar Herold, syn advokáta a mladočeského poslance, Otta Eisenstein, syn nájemce velkostatků, a Jan Krčmář, syn soudního presidenta. Mne brzo k starému kmenu třídy přivábili bodrý „statný v ryku Diomedes“, Augustin Čermák, syn zámečnickův, tichý František Čermák, syn vdovy po učiteli, pištec flétny a violoncelista, František Fressl, syn kožešníka, zadumaný Jahodář, houslista Otta Jelínek, sirotek učitelský, výborný basista Fr. Kotěšovec, syn obchodníkův, divoký rozervanec F. Lexa, syn bývalého advokáta a melancholický klarinetista Richard Moser. Dalšími léty společného studia sblížil jsem se s dobráckým kloučkem Karlem Baštářem z Jaroměře, s velmi vybíravým, jemným Vojtou Birnbaumem, s nímž jsem později, jak svým časem povím, strávil mnoho krásných chvil ve Vídni a v Římě. Zvláštní nákloností jsme brzo byli spoutáni s Janem Gotzem, s dolíčkovatým, černovlasým nadšencem nad gregoriánskými zpěvy beuronských benediktů na Slovanech, synkem chudičké pradleny a baráčnice z Nuslí. Jiným triem než Eisenstein, Emler a Krčmář byli Otakar Dolenský, syn úředníka univerzitního rektorátu, Karel Frypés s opičím obličejem, z něhož se později vyklubal pilný a zdatný překladatel z ruštiny, a Bohumír Gregor, zvaný obecně „král Alfa“, mrňavce postavou, který z gymnázia přešel

na techniku a skončil jako ředitel vyšší průmyslové školy v Pardubicích. Aristokraty třídy byli Vladimír Jindra, syn inženýrův, a Hugo Mayer z notářské rodiny rakovnické, který se až do skřipce a širokou černou stuhou zhlédl do tehdejšího hrdiného tenora Národního divadla Florijánského. Exotem třídy byl tichý samotář Timothej Blahoslav Kašpar, syn vinohradského evangelického faráře, jediný evangelík mezi námi. Zvláštním triem byli naše tři N v abecedě: hrbáček taškář Václav Náhlík z Nymburka, kulhavý Miloslav Němčík a unylý melancholik, a pozdější samovrah Václav Novák bratr později slavného skladatele Vítězslava Nováka.

V sextě přibyli mezi nás bratři Bedřich a Jan Grossové, synové ředitele pražské rafinerie cukru, v jejichž bytě jsme uspořádali naše první pěvecké vystoupení, neúnavný kolpoltér pokrokových časopisů a literatury František Hlaváček a Adolf Leigert, syn majitele hudební školy v Žitné ulici, kde našel náš pěvecký kroužek útulek pro své zkoušky. V septimě na nás počkali repetenti Alfred Paul, Karel Gassmann, kulhavý, a častým, bolestným zápallem zubů stíhaný Jaroslav Neumann, s těmi i v oktávě přibylým Václavem Berlou jsme již nesrostli. Když nyní po 55 letech po maturitě procházím staré gymnazijní programy a seznamy žáků, vidím, že někteří druzi vypadali z mé paměti a teprve jejich tištěná jména mi je připomínají. Tak na mladovožičana Karla Adalbertmanna, který jen do septimy s námi pobyl, jen matně vzpomínám. Po sextě zmizeli z obzoru Antonín Blumauer, syn ředitele kanceláře zemských desk, a nezapomenutelný mluvka a paňáca Měčislav Filipovič, syn někdy továrníka rukavičkáře, kteří oba odešli do zeměbranecké kadetky. Filipovič byl milý druh, veselý, lehké povahy, kterou zdědil asi po své matce, v níž jsem poznal první buržujku-kuběnu. Do sexty nedošel s námi Vinohradán Adolf Hauptmann, který přešel do záloženské praxe. A tak abych byl úplně práv, uvedu ještě jména obtloustlého Turnovana Josefa Černovického, hřmotného Josefa Dynybyla, dnes pražského vrchního

magistrátního rady v. v., Stanislava Gäztnera, později katechety a samovraha, Karla Kořínka, který teprve za první světové války jako magistrátní úředník pražský dokončil svá medicínská studia a dal se aktivovati, a útlého, hbitého Ludvíka Koubu, který zmizel v službách poštovních.

Jako v Boleslavi i v Praze dožil jsem se vlády dvou ředitelů na gymnáziu. Prvním tu byl milý dobrý stařeček Karel Tiefrank, rodák z Bělé pod Bezdězem, vědecký badatel historický, druhým dlouhý, suchý, byrokratický, klasický filolog František Grešl. Katechetou - „káťou“ - po všechny čtyři roky měli jsme PhDr. Václava Hlavatého, kňouravého, strohého upjatého jako dřevěného patrona s měnivou parukou, lesklým cylindrem a čtyřhrannými botami, rádi jsme jej neměli, byl nám směšný. Velmi, a to brzo, oblíbil jsem si třídního, klasického filologa Vojtěcha Hanačíka, vždy pečlivě upraveného elegána, a sám se též těšil jeho oblibě.

Od kvinty učil nás latině, od sexty též řečtině, v níž musel s námi mnoho dohánět, čemu jsme se po přípravě minulých let nedoučili. Učitele dějepisu měl jsem v Praze výborné. V kvintě a sextě byl to prof. dr. Josef Ladislav Píč, známý archeolog, ředitel archeologických sbírek Musea království Českého, starý mládenec, pravidelně veselé mysli a vtipného slova. Vážně se na naši třídu rozhněval a rozkřikl jen na konci sexty, kdy, nevím již, zda nepozorností neb úmyslem některého ze spolužáků v zadních lavicích ztratil se beze stopy krásný bílý grošík Václava II., který nám přinesl ukázati ze sbírek musejních na doklad mincovní reformy Václavovy. Tehdy se zařekl, že si již nikdy v naší třídě dějepis nevezme - a hrozbu splnil.

Na štěstí pro nás náhrada nebyla pro nás trestem. Za profesora Píče přišel v septimě přemilý, předobrá učitel a mistr vyprávěč - Alois Jirásek! Toho jsem si brzo naklonil odpovědí, proč sluje pražská univerzita Karlo-Ferdinandovou a v septimě - to jsem již pilně chodil za docentem dr. Čeňkem Zíbrtem do

muzejní knihovny - přiznáním, že se učím polštině a přečetl již Mickiewiczova „Pana Tadeusze“.

Češtině po celé vyšší gymnáziu učil nás obtloustlý, ducatý profesor Josef Sládek, u kterého jsem se velmi dobře zapsal před zemským inspektorem Kotsmíchem svým výkladem staročeského textu. „netaře toho dořieci“. Od té doby jsem měl výbornou z češtiny zajištěnou. V matematice nás vzdělávali v kvintě rozsochatý, zrzavý huhňal Kamenický, v sextě „arbiter elegantiarum“ dr. Jiří Guth, za něhož několikrátě dopočítal po provedené opravě příkladu „náš“ matematik kolega Lexa a mohl skončiti právem: „Quod erat demonstrandum“. V septimě učil nás nejen matematice, nýbrž i fyzice pozdější známý astronom, tehdy suplent Bohuslav Mašek, nejmladší z našich učitelů a náš opravdový starší přítel a kamarád. V oktávě jej vystřídal „otac“ Koch Josef, c. k. profesor v VIII hodnostní třídě, který při císařských a jiných slavných dnech s pýchou se parádil ve svých zlatem lampasových kalhotách a peřím zdobeném dvourohém klobouce a u nás se stal nezapomenutelným svými oblíbenými přesmyčkami a úslovími „Vymychemeli“ - vychýlíme-li - směrem „ořepeného“ - opeřeného šípů a vítězného „Quod erat demonstrandum“ podařilo-li se mu popsati celou tabuli bez zaskuhrání Františka Lexy „Prosím, vašnosti, v třetí řádce od konce je chyba“. Filozofii, logice a psychologii umně nás učil docent univerzity PhDr. František Drtina, jehož slavná doba nadešla za první republiky. Jako dokladem tehdejší suplentské mizerie byl v Boleslavi Fr. Nekola, tehdy již ženatý otec dvou dcerušek, tak jím v Praze byl suplent Vincenc Kočvara, který nás učil a sebe mučil v kvintě. Toho nám snad všem, mně určitě, bylo srdečně líto, neduživý, ošuntělý, často bez knoflíků s manžetami uvázanými na motouze. Na předměty nepovinné měli jsme za učitele vážného Sokola Josefa Klenku na tělocvik, hudebního skladatele a profesora konzervatoře, varhaního virtuosa Josefa Kličku, trochu šilhavého a v nasálech si libujícího Vojtěcha Pauluse na francouzštinu a

po tři roky na němčinu dr. Drtinu, který si v těchto hodinách u nás vysložil přezdívky „Matáfr“ jak vyslovoval název známé figury básnické, metafory. V oktávě vystřídal dr. Drtinu profesor František Wiedemann, který nás za rok naučil více než všichni jeho předchůdci za sedm let.

Do února roku 1892, kdy se maminka se sestrou Bertou, Týnou a Julianou přestěhovala do Prahy, spřátelil jsem se již s kruhem Augustina Čermáka, který nám ve sklepě Rubešovy ulice ochotně poskytoval příležitost cvičiti na hrazdě. Při těchto cvičeních seznámil jsem se s Ladislavem Tůmou, pozdějším zevlounem, redaktorem Národních listů, synem redaktora téhož listu Karla Tůmy, pro něhož v svých „Božích bojovnicích“ J. S. Machar razil epitheton constans .et ornans. „Tůma krvavý“.

Maminka pro nás vyhledala byt na Král[ovských] Vinohradech v Brandlově ulici (dnes Římská) vedle Měšťanské besedy. Byt byl třípokojový bez koupelny. Do ulice byly dva pokoje, do dvora jeden a kuchyň. Od školního roku 1892/3 bydlil jsem v tomto dvorním pokoji se synovcem (nevlastním) Rudou Hrdličkou a Pepčou Honkem, adoptovaným synkem správce vysočanského cukrovaru p. Houfka. Oběma spolubydlicím byl jsem prefektem a preceptorem.

Praha, matka měst, přes to, že bylo jen hlavním městem rakouské provincie, byla pro nás mládež s historickým cítěním hlavním městem nejen království Českého, nýbrž i hlavním městem koruny svatováclavské. Nemohl jsem v tehdejší jinošství srovnávat tuto milovanou krasavici s jinými světovými hlavními městy, nepoznav jich, dotud, leč zamiloval jsem si ji od první chvíle a plně se oddával jejím kouzlům. Již na ulicích jaký tu byl ruch, co lidí, co povozů, ač tehdy v devadesátých letech minulého století neznali jsme rychlých automobilů a hlučných motorek a nákladních motorů a traktorů, jejichž příchod byl vyhrazen teprve století dvacátému. Hlavním dopravním prostředkem pro široké obecnstvo byla tehdy koňská dráha, která spojovala samostatná předměstí (Král[ovské]

Vinohrady, Smíchov, Holešovice, Libeň, Karlín a Žižkov) s vnitřními městy Pražskými. Středem Prahy bylo Staré Město s památným náměstím, na němž popravou 27 pánů zatali vítězní Habsburkové na tři sta let svobodný vývoj Českého národa. Kolikrát jsem stál v zadumání před staroměstskou radnicí s umělým orlojem mistra Hanuše, zneuctěným kostelem Týnským a potupným Mariánským sloupem, který teprve osvobozující převrat r. 1918 srovnal se zemí! Za náměstím směrem ke klášteru Anežskému a kostelu sv. Haštala až na František spleť úzkých smrdutých uliček se starým hřbitovem, synagogami a radnicí Židovského města, gheta, kam jsem si zatroufal jen v průvodu některého kamaráda.

Často jsem zabrousil na Malý ryneček a Karlovou ulicí do Klementina, které v nedalekých letech mělo se státi cílem každodenních docházek na přednášky na filozofické fakultě a na studia do univerzitní knihovny.

Další procházky vodívaly přes Václavské náměstí na Příkopy, šlo-li se k Prašné bráně a kadetce (někdejšímu Královu Dvoru) na jejímž místě i vojenského kostela stojí dnes Obecní dům. Zabrousil-li jsem z Václavského náměstí vlevo Ovocnou ulicí (dnes 28. října), dostal jsem se na českou promenádu Ferdinandovu třídu (dnes Národní) k Národnímu divadlu, odkudž s radostí a pýchou Čecha zdravil jsem symbol našeho království Hradčany s nedostaveným tehdy ještě chrámem sv. Víta. Kolem pomníku cís. Františka k staroměstským mlýnům, kde jsem si brzy všiml pamětní desky, že zde redaktoroval v Národních novinách Karel Havlíček Borovský. Zpod oblouků Colleredo-Mannsfeldovského paláce vyskočil nečekaný pohled na staroměstskou mosteckou věž s Karlovým mostem (gotika!) a barokní kopulovitý kostel Křížovníků s červenou hvězdou a pozdě renesanční kolej jesuitskou s italskou fasádou kostela sv. Salvátora. Dále vedla později často cesta na Rejdiště k Rudolfinu, když jsem začal choditi na koncerty konzervatoře a orchestru Národního divadla.

Touž cestou se chodívalo na řetězovou lávku v místech dnešního Mánesova mostu, za ní kolem nyní zbořených vojenských pekáren ke Klárovu ústavu slepců a starými zámeckými schody neb Opyšem na Hradčany, cíl celoodpolední vycházky. Černá, Bílá Věž, purkrabství, Daliborka, tereziánský ústav šlechtičen, kostel Všech svatých, basilika sv. Jiří, chrám sv. Víta s kaplí svatováclavskou, hrobkou královskou a hrad královský se sály Vladislavským, Španělským a Německým. Jiná vycházka platila Zlaté uličce s pohledy do Jeleního příkopu, Míčovně, Jelenímu příkopu, letohrádku královny Anny (Belvederu), Písecké bráně a baštám z Letné.

V nejbližším okolí bytu Taškových a gymnázia v Žitné ulici seznámil jsem se s románskou kaplí sv. Longina na Rybníčku a gotickým kostelem sv. Štěpána. Na Karlově náměstí shlédl jsem kostel a jesuitskou kolej sv. Ignáce - vedle garnisonní nemocnice, bývalou mohutnou kolej téhož řádu před jeho jesefínským zrušením a z nemoci tatínkovy již známou všeobecnou nemocnici. Na gymnazijní služby boží jsme kolem Faustova domu chodili do kostela sv. Jana Nep. na Skalce, odkud bylo pár kroků k beuronským benediktinům v Emausích neb na Slovanech, kam mne častěji později zaváděl kolega Götz poslouchati gregoriánské zpěvy tamních mnichů. Směrem ke Karlovu, který vděčil za svůj původ Karlu IV. bylo možno shlédnouti rozlehlý blázelec, někdy klášter sv. Kateřiny, zemskou porodnici. Červený dům umně postavenou skutečným zakladatelem a mecenášem České akademie věd a umění, architektem Josefem Hlávkou - císař František I. akademii, propůjčil jen své „vzácné“ jméno. Na místě bourání Slepé brány zastihl jsem ještě zbytky starých hradeb v místech dnešních ulic Sokolské a Legerovy, kde jsme ještě si zahráli o volných dnech rádi „pána“. Přes Karlov jsem často chodíval na hřbitov vyšehradský na hrob tatínkův, při čemž jsem nikdy neopomenul zastaviti se u hrobů všech našich vynikajících lidí, pohřbených na tomto hřbitově. Mnohem řídčeji přišel jsem na

hřbitov olšanský a jen zvláštním výletem na malostranský hřbitov u Košíř.

Menší město pražské přišlo na řadu nejprve svými kostely řádu maltézskeho, velkopřevorského a Pražského Jezulátka neboli (proklaté) Panny Marie Vítězné, Dienzenhoferova sv. Mikuláše, sv. Josefa a sv. Tomáše a sv. Kajetána. Častým cílem vycházek stala se však Malá Strana, když jsem začal po řadě prohlíželi aspoň zvenčí šlechtické paláce pražské. Vzpomenu nejdříve zbořeného jednopatrového paláce aerenthalovského s arkýřem do Václavského náměstí, harrachovského v Jindřišské ulici, Sylva Taroucova a Příchovských (Deutsches Haus) na Příkopě, Kinských na Staroměstském náměstí, Clam-Gallasova v Husově třídě, Buquoyského, Rohanovského, Vrtbovského, Lobkovickovského, Thunovských, Valdštýnského atd. na Malé Straně, Toskánského, arcibiskupského, Schwarzenberského, Lobkovického na Hradčanech.

Do roka po příchodu do Prahy vyznal jsem se v celé vnitřní Praze. Neznámými mi zůstávala a někde zůstala dosud pražská předměstí, která ještě dlouho žila vlastním životem, neboť tehdejší Prahu tvořily jen Staré a Nové Město, Malá Strana, Josefov (Židovské Město) a Vyšehrad. Holešovice - Bubny a Libeň staly se částmi Prahy na přelomu století, teprve později ztratily obecní samostatnosti Karlín, Žižkov, Smíchov, Vršovice, Nusle a teprve za republiky vytvořena zákonem Velká Praha, které vlastně ani dnes ještě neznám.

Když jsem přišel do Prahy zastihl jsem ještě koňské drožky a fiakry jako nejrychlejší dopravní prostředky městské, každé živější nároží a všecka nádraží strážovali veřejní posluhové s červenými čepicemi s nápisem „Express“ neb „Veřejný posluha“, v každé čtvrti byly veřejné studny neb pumpy s právem veřejnosti, v zapadlých uličkách blikaly večer jen malé petrolejky a veřejných sadů mimo Karlovo náměstí a sadů pod nádražím císaře Františka Josefa (Wilsonova) nebylo. Jen Petřín a Letná s Královskou Oborou, Kanálka na Vinohradech

byly veřejně přístupné. Pražská paroplavební společnost oživovala Vltavu jen v létě - jako dosud - malými parníčky - velký byl tuším jediný „Primátor Dittrich“, který skončil za mé paměti nešťastnou katastrofou. Mimo železnici tzv. státní žádná nebyla dvoukolejná.

Velké divadlo s činohrou, operou a baletem měli jsme my Češi jen jedno, Národní. Menší divadla činoherní a operetní byla na Smíchově, Švandova aréna a u Libuše, a na Vinohradech Pištěkova aréna v Kravíně. Němci se honosili Stavovským a Novým německým divadlem. Konzervatoř a akademie malířská byly utrakvistické. Univerzity, obě zvané Karlo-Ferdinandovými, byly chudě vybavená česká a bohatě opatřená německá. Stejně tak bylo s technikami.

Hospodářský život, jak ukázala jubilejní výstava, které se čeští Němci z politických důvodů nezúčastnili, se i v Praze utěšeně rozvíjel a český živel se zdárně uplatňoval jak v podnikatelích tak zejména v dělnictvu, které se národně i odborově a politicky rychle uvědomovalo. Třeba že peněžní ústavy pod titulem Česká spořitelna a Česká první pojišťovna měly německé vedení neudolaly Zemské banky vedené výborným Dr. Karlem Mattušem, a Živnostenské banky, které skvětaly.

Majitelé většiny továren byly buď Němci (Ringhofer, Ginzkey) nebo němečtí Židé (Portheim, Mauthner) - úředníci buď většinou dělníci menšinou Češi.

V politice nastal po volbách r. 1891. podstatný obrat vítězstvím Mladočechů nad Staročechy a počaly se jeviti nové pokrokovější proudy jak v inteligenci tak v rolnictvu a dělnictvu. Vědecký realismus Masarykův počal se utvářeti i politicky, dělnictvo počalo bojovati za své požadavky socialistické. V žurnalistice a krásném písemnictví počaly se v Rozhledech, Nových Směrech, Časopise českého studentstva, Nových Proudch, Pokrokových Listech hlásiti nové směry, které získávaly nové a nové příznivce.

„Omladina“ se hlásila o slovo

Ke konci jubilejní zemské výstavy připravována byla návštěva císaře Františka Josefa, Pražany vulgo zvaného „Starý Procházka“, a provedena proto i změna na stolci místodržitelenském. Místodržitelem jmenován dlouhý děčínský hrabě František Thun, který se jako český místodržitel na zemském sněmu jako první zemský úředník uvedl německou řečí a to právě v době nejožehavější pro řešení otázky české úřední řeči. Nálada dospělejší mládeže ukázala se hned při slavnostním vítání císaře - naše gymnázium stálo na Františkově nábřeží - kdy hlučně provolávaly „Sláva“ jen nižší ročníky, kdežto studenti vyšších tříd buď mručeli, neb přes přísná napomínání profesorů jen bezzvučně otevírali ústa. Ve škole v přestávkách a mimo školu začalo se politicky debatovati, mimo opatrnickou „jeunesse dorée.“ začaly se navazovati styky s nestudentskou mládeží, které stejně jako nám byli trnem v očích kulérovi buršáci, panující a rozpínající se na Pražských Příkopech. Zvláštní pak to pobouření studentstva, zvláště vysokoškolského vyvolalo již rozpuštění (1889) Akademického čtenářského spolku pro zaslání pozdravného telegramu francouzskému studentstvu při jubileu Sorbony a „Literárního a řečnického spolku Slavia“ (1894), který se po rozpuštění „Akademického řečnického spolku“ založeného již r. 1848, stal střediskem pokrokového studentstva vysokoškolského, nepřátelského nově obnovenému „Akademickému spolku čtenářského“, vyloženě konzervativnímu t.zv. „Ačesu“. Nás studenty zajímaly nejen otázky politické a veřejné, nýbrž hlavně nové myšlenkové proudy a nová literatura domácí a zejména cizí, jejíž překlady přinášela Sokolova „Vzdělávací bibliotheka“ a Pelclova „Knihovna Rozhledů“. Básníkem naší generace stal se břitký J. S. Machar, výše než Svatopluk Čech (přes Písně otroka a Jitřní písně) ceněný Jaroslav Vrchlický zejména pro své překlady poezie světové. Dekadentní básně Arnošta Procházky a Jiřího Karáska ze Lvovic a jejich „Moderní revue“ nestaly se mi nikdy četbou oblíbenou. Zato s čtenářskou

vášni vrhl jsem se již tehdy na historickou prósu Aloise Jiráska a zůstal tomuto autoru věrný od „Nevolnice“ až po „Husitského krále“. Stejně s Jiráskem milován mnou i prozaicky začínající Zikmund Winter a ze starších Kutnohorští Josef Kajetán Tyl a brzo zemřelý Braun. Rozumí se, že nechyběl ani klecanský kaplan Václav Beneš Třebízský. Také již v kvintě začal jsem čísti některé povídky a romány z Ottovy „Ruské knihovny“.

Jiný okruh četby přineslo mi členství Matice České, a to odbornou literaturu historickou. Prvním dílem, které mne chytlo, byl Z. Wintrův „Kulturní obraz českých měst“, jejž dodnes rád беру na poradu. Přes Matici Českou a jejího tehdejšího expeditora Schnabla-Kalenského dostal jsem se do knihovny Muzea království Českého, kde jsem v pozdějších letech velmi zdomácněl. Tehdy jsem poznal dobře její úředníky, vesměs činné i ve vědecké práci badatelské, bibliotékaře, filologa Adolfa Pateru, kustody Kršku a Wegnera (také knihovníka Král. České společnosti nauk) skriptory dr. Václava Řezníčka a doc. Dr. Čeňka Zírta, kteří oba velmi si mne oblíbili a byli mi ochotnými rádci, když seznali můj opravdový zájem o studium dějepisné. Podporoval-li dr. Řezníček spíše mé zájmy literárně historické, vedl mne dr. Zíbrt k národopisu a kulturní historii, což při Národopisné výstavě československé roku 1895 pořádané, k mnohému dalo výbornou průpravu a základ plného poznání.

Mimo školní vlastní studium začalo hned v kvintě moje preceptorství u sekundána Tremla, synka úředníka České spořitelny. Za tuto kondici jsem dostával, tuším, pět zlatých měsíčně, které jsem si se svolením maminciným ukládal na prázdninový cestovní fond. Až to bylo kázeňským řádem zakázáno býti členem spolku, stal jsem jako kvintán členem Klubu českých turistů, dostával klubovní časopis a mohl užítí podstatných výhod hmotných v stanicích klubovních, čehož jsem všeho plně využíval. Abych odbyl historii svých kondic, zapíši

si, že v sextě jsem učil Richarda Sýkoru, synka vdovy křivoklátské hoteliérky, který po letech mne na Křivoklátě sám jako hoteliér hostil, když jsme přejímali od Fürstenbergů panství pro státní lesy a statky. Treml i Sýkora nebyli zvláště nadaní a jen s bídu procházeli, dali mnoho práce. Nadán zato byl Richard Ackermann, synek cerhovického pošmistra a majitele pěkného hospodářství, kterého jako kvintána jsem učil v septimě a oktávě. Tento Richard byl však dokonalý nedbalec školní, ale tak milý, že jsem mu rád vypracoval potřebné úkoly a s novým požitkem a s ním překládal Homerovu Illiadu, jejíž krásy jsem v dospělejším věku teprve plně vychutnával. U Ackermannů jsme se sestrou Bertou při prázdninové cestě k Hrdličkovům do Liblína v Cerhovicích nocovali a dobře byli pohoštěni. Richard Ackermann byl za první republiky poslancem sociálně demokratickým a jako přisedící zemského výboru intendantem Národního divadla. Již v kvintě sebrali jsme si ze svých knihovniček soubor mimoškolní četby i novější literatury, jaký nám neposkytovala žákovská knihovna gymnazijní. K této sbírce jsem dostal ze svých knih jak mám poznamenáno v zápisníku z roku 1892 tyto knihy :1. Allegoria Protheus felicitatis et miseriae čechicae. 2. O. Jedlička „Josef Jungmann“ 3. V. Řezníček „Pod praporem naděje“, 4. Vl. Šír „Motýlové a brouci škodliví lesu“ 5. Josef Kajetán Tyl „Vdovec“ a J.K. „Český dobrovolník a francouzská selka“ 6. K. Detlev „Melanie“, 7. Oldřich Kostelecký „Radešínský pantatínek ze zámku“, 8. Časopis turistů, 9. Dr. Jos. Novák „Čtyry sochy antické“ 10 - 13. Časopis Českého museum roč. 1849 díl I. - IV., 14. Tomíček Jan „Děje anglické země“, 15. J.Amos Komenský „Didaktika“, 16. Časopis matematiky 1891 - 1892, 17. J. K. „ Král Rudolf“ 18. K. May „Syn lovce medvědů“, 19. T.Grossi „Marek Visconti“ 20. V. Lužická „Chlumy“, 21. E. Mazlitová „ V domě obchodního rady“, 22. Besedník 23. August Šenoa „Diogenes“ 24. Habertonová „Děti jiných rodičů“ 25.Rovetta „Baby“ 26. M.Jókai „Včera a dnes“

27. Ciampoli D. „Jako sen“ 28. Těsнопisná beseda, 29. Havlík „Humoresky“ 30 V. Lužická „ Salomena“ 31. Schulz F. „ Latinská babička“

Tuto naši sbírku jsme za výjmečného stavu (1892 - 1895) darovali roku 1894 spolku akademiků „Štítný“, jehož starostou byl tehdy Jindřichohradečan PhC. Kiminich, domácí učitel bratrů kolegy Fr. Lexy a to s výslovným určením, že knihy ty věnovány putovní menšinové knihovně v oblastech Národní Jednoty Pošumavské. Věnování knihovny stalo se na valné hromadě „Štítného“ v hostinci „U Šumavy“ ve Štěpánské ulici, které jsme se v zastoupení darů osobně zúčastnili Birnbaum, Lexa a já. Bylo nám, zejména mně jako intelektuálnímu původci věnování, starostou Kiminichem vřele děkováno, což však přítomní komisaři policejní z místodržitelství ve svých zprávách o schůzi konané za jejich dozoru za výjmečného stavu, neopomněli zaznamenati a oznámiti „veleslavné zemské školní radě“ a politickým úřadům. „Velezrádná činnost gymnasistů, jejich účast na veřejné schůzi v hostinci“ - vše bez dovolení ředitelství ústavu, a to za výjmečného stavu, to byl přece ne nerozum, ale zločin ohrožující rakousko-uherskou monarchii! Musila proto přijíti krutá Nemesis. Velké vyšetřování, kdo všechno na sbírku knih čím přispěl, kdo se schůze „Štítného“ zúčastnil, velká konference sboru profesorského, 28 hodin káznice, z nichž na mne připadlo 8, na Lexu 6 a Birebauma 4. U mne ještě „zakázané“ mravy a dostatečná z náboženství od mravně rozhořčeného káti Hlavatého a proto ztráta osvobození od školného, ředitelská důtka celé třídě před celým profesorským sborem, který po straně s „trestanci“ otevřeně sympatizoval - to vše šlo ráz na ráz s velkým uspišením. Nevzpomínám, kterých pět jiných druhů s námi „kápy“ zasedlo ve středu po konferenci a přečtení rozsudku na tři hodiny k vypracování chrie⁴⁹ na citát z Shakespeara: „Zvolna, chvatný

⁴⁹ Chrie - slohové školní cvičení, odůvodňující podle přesně stanoveného rozvrhu nějaký mravní výrok, větu obecné platnosti a podobně

klopýtá". Jen to mám dobře v paměti, že matematik dr. B. Mašek s úsměvem našemu triu schůzujících pomáhal luštití předložené rovnice, Alois Jirásek dal nám podle atlasu obkreslit mapu Francie a vypravoval mi o francouzské revoluci, když prošla lhůta i Lexovi, a z posledních dvou hodin, na které jsem zůstal již sám mi prof. Vojtěch Hanačík, když si zjistil, že ředitel Grešl odešel z ústavu na procházku, hodinu odpustil. Tož Rakousko bylo zachráněno...

Profesor Hanačík měl mne rád, klasifikoval mne v latině a řečtině nejméně chvalitebně, ne-li výborně, snad i protože jsem vedl náš pěvecký kroužek, který mu od svého založení v sextě každoročně v předvečer sv. Vojtěcha přišel zazpívat vhodné zastaveníčko do bytu, za což nás pohostil jednou či dvakrát ve zvláštní místnosti v té době chvalně známé restaurace p. Brejškově ve Spálené ulici. Vedle pěveckého kroužku sehnal jsem i malý orchestr smyčcový z hudebníků naší třídy i tříd nižších. Houslisty byli Ota Jelínek a mladší Herold, později advokát v Mnichově Hradišti, Kouba a Brdička. Tohoto posledního zůstala ne neznámou kniha partitur skladeb klavírních mnou instrumentovaných, violistou Dynybyl, violoncelisty jsme měli K. Čermáka a Václavka, klarinet pískal Richard Maxa, flét[n]oval i Čermák. Později doplnili soubor houslistů Chocholka, později známý urolog a Kaplan, později státní prezident zemského soudu.

Takové byly moje zábavy mimoškolské. Byly mi radostí, ale i prací, poněvadž jako dirigent zpěvu i hudby musil jsem se starati o výběr skladeb, jejich úpravu, nastudování i provedení. Opisování a rozpisování not vyžádalo si hodně času, leč ten jsem tehdy mimo kondice a vlastní učení měl s dostatek, poněvadž ani Bacchu ani Veneře jsem neholdoval. Také ze sportů jen bruslení v zimě na matičním kluzišti u vinohradské vodárenské věže patřilo něco málo hodin ve středu a v sobotu odpoledne. Do tanečních hodin jsem přes výslovné

přání matčino nikdy nechodil a také nikdy si v tanci (baletu) neliboval.

Za to jsem si zamiloval turistiku a horlivě se jí věnoval, jak vycházkami po Praze tak jejím okolí za školního roku a dlouhými cestami po horách a krajích českých o prázdninách. Od Vánoc jsem se rok co rok na tyto cesty připravoval studiem Řivnáčova „Průvodce po království Českém“, to byla tehdy jediná cestovní příručka. Kafkovy objevily se až za mých univerzitních studií - a doplňoval si četbou a výpisy z Ottových „Čech“ a Sedláčkových „Hradů a zámků“. Vždy jsem si z kondic včas opatřil příslušné potřebné mapy, rozvrhl podrobně program zamýšlených cest, zastávek, noclehů i oddechů po dlouhých túrách. Vše jsem měl vždy ve svých cestovních programech vypsáno: historii míst, která jsem minil obhlédnouti, jejich památky a památnosti, vynikající průmysl, krásy umělecké i přírodní. Vždy jsem při tom litoval, že nevládnou kresbou a malbou, abych si mnohé, jedinečné památky v svém cestovním deníku zvěčnil.

Tož cestujeme znovu ve vzpomínkách na prázdninové cesty a doby gymnazijní! Prázdniny z kvinty do sexty patřily Šumavě. Vyjeli jsme drahou z Prahy přes Beroun, Zdice, Příbram do Mirovic, odkudž jsme zamířili na Orlík. Byli jsme čtyři Filipovič, kvartáni Antoš, syn sokolníka z pražské sokolovny, Urban, syn obchodníka z Tylova náměstí na Vinohradech a já. Prohlédli si zámek, pyšně usazený nad Vltavou, prochodili překrásný anglický park se vzácnými jehličnany obklopující rodinou hrobku Schwarzenberské sekundogenitury a dloho se kochali z vyhlídky na tiché údolí vltavské. Nocleh ve Starém Sedle ještě nyní po 58 letech tane jasně na mysli: Filipovič opomenul z večera navštívit „vilu nádvoří“ a musil použítí noční vázy, kterou při rozbřesku pod havelokem musil vynášeti na pavlač. Naturalia non sunt turpia, ale olent! Po Orlíku musí přijítí přece Zvíkov, se svou Markomankou, gotickými arkádami, freskami pozdně gotickými a důkladným

výkladem o historii hradu. Také nejvyšší tehdy železniční most u Červené nad Vltavou musil býti shlédnut na cestě do starodávného střediska někdejšího kraje prácheňského, Písku. Z Písku je vlakem skok na Hlubokou, jejíž barokní lovecký zámek Ohrada s bohatými sbírkami fauny schwanzenberských panství a obrazy Hamiltonovými více mne zaujal, než v tudorské pseudogotice vystavený vlastní zámek Hluboká. V jihočeské kapitále Českých Budějovicích dostalo se nám názorného příkladu německého osídlení městského ve velkém čtvercovém náměstí, roubeném na všech stranách domy s podsíněmi. Zde jsme se poprvé setkali s němectvím, které správou veřejnou i obecnou dusilo češství, statečně se hlásící o své právo. Krumlov, třeba, že se jmenoval Český Krumlov, až na zámek kde jsme dobře pochodili i s češtinou, byl jako Krummou - tak jej jmonovali Němci - vnějšně ještě němečtější než Budějovice. Výstavností zámek i město ukázaly nám všechny stavební slohy od gotiky až po biedermaier, dali nám pcítiti čím městu i kraji byli Rožmberkové, Egenbergové a Schwarzenbergové, vévodové krumlovští i s jejich hradní gardou.

A už jsme byli v Němcích, kráčejíci údolím Vltavy proti proudu na Rožmberk a Vyšší Brod s cisterciáckým klášteřem, hnízdem germanizace Pošumaví. Co nám to sem páni Rožmberkové nasadili! Za klášteřem na cestě k Horní Plané jsme tehdy ještě očitě mohli viděti i slyšeti slapy vltavské pod Čertovou stěnou, jak je zvěčnil v tónech Vltavy a Čertovy stěny Bedřich Smetana. Nezapomenutelný zážitek!

Na Horní Planou mám podivnou vzpomínku. Přišli jsme tam v den nějaké bujně taneční zábavy. Nespali jsme celou noc pro hluk, hudbu a jódlování. Brzo ráno za svítání odcházeli na Plešivec a Třístoličnick. Zde stalo se poprvé a naposledy (dosud v mém životě), že při placení snídaně mi p. vrchní, patrně unavený celodenní a celovečerní únavou, přeplatil a já spěchaje přehlédl přeplatek 10 (deseti) zlatých, na což jsem přišel až po několika dnech na Špičáku, když jsem kontroloval své účty a

svou hotovost. Snad nebyl p. vrchní při hojné útratě jódlujících tuze škoden, mně přeplatek mé studentské kapse přišel k duhu.

Plešivec a Třístoličnický byly po Krkonoších zase skutečné české hory svou výškou. Zmohly nás přes naše mládí, že jsme na Třístoličnicku dosti dlouho odpočívali, kochajíce se při pěkném počasí nádhernou vyhlídkou na všechny strany. Ač jsem později za dobu schwarzenberské služby několikrát ještě Třístoličnick navštívil, nikdy jsem již Dachstein v Alpách nespatriil.

Na noc jsme přes Volary, zajímavé dřevěnými stavbami, dorazili do první tehdy opravdu slušné turistické stanice v Lenoře. Tu jsem také prohlédli světoznámé sklárny lenorské s jejich malírnami a brusírnami. Z rána vykročili jsme přes Zátanky k boubínskému pralesu, v němž jsme si znamenitě pobloudili tak, že jsme místo na Kubově Hutě nad Horní Vltavicí ocitli ve Včelné. Válečná porada. Tři druhové rozhodli se pro Vimperk a návrat do Prahy, já setrval ve svém původním programu Kunžvart, Bučina, Kvilda, Modrá, Rohlan, Prášíly, Železná Ruda, Špičák, Praha. S druhy jsem se rozloučil ve Vimperku a sám a sám stoupal po státní silnici přes Brloh, Kostelec na Kubovu Huť, odkud jsem zahlédl přes Horní Vltavici cíl své dlouhé denní cesty Kunžvart. Tato denní túra více než 40 km se zacházkou na Vimperk, kterou jsem ušel za 11 hodin, byla při cestě Šumavou mým nejdelším pochodem. Z cesty lesy z Kunžvartu do Bučiny a k pramenům Vltavy, kdy sám jsem hodiny kráčel, ještě dnes vzpomínám na jediného člověka, kterého jsem v těch pustinách potkal, němého pasáka krav, s nímž ovšem nebylo možné se domluvit o správnosti směru cesty a bylo nutno se jen svěřiti kompasu a mapě. Na Bučině setkal jsem se s MUDr. Prokopem, synem pana hoteliéra na Špičáku (otce Prokopa), a jeho bratrancem Reinsbergem, synem univerzitního profesora z Prahy. Dobře jsme se již tehdy shodli a i dále po léta stýkali, zvláště s profesorem Prokopem, když dojížděl na léto do Třeboně. S těmito novými druhy cesty jsem vystoupil do

Roklan a přes Prášilské pleso a Prášily dorazil na Železnou Rudu na Špičák do penzionátu „otce Prokopa“ Zde má klavírní hra a tehdy dosti vzácný zjev studenta - turisty získaly mi přízeň prof. Smolíka, známého numizmatika, ředitele numizmatických sbírek zemského muzea, p. vrchního železničního inspektora inž. Ročta a paní doktorové Pikové ze Smíchova. Jak mi ukazuje zachovalý zápisník o tomto výletě na Šumavu, byl jsem na cestě od 18. července do 1. srpna 1892 a čítal-li jsem dobře, stál mne ten výlet kolem 20 zlatých, přičemž velkými položkami jest jen jízdné drahou (ku příkladu Praha - Zdice 1,19 zl., Zdice - Mirovice 65 xr.), nocležné bylo 20 - 30 xr., spropitné 3 xr., snídaně 10 - 20 xr., oběd, nocleh, snídaně 75 xr.! Kde jsou ty blažené laciné časy, kde jsme byli živi mlékem, chlebem, houskami, ovocem a masem jen o večerech za 15 - 30 xr. Dnes na volném trhu se za 30 Kčs příliš nenasytím. Fueramus Pergama quondam!

V témž zápisníku čtu tento seznam své cestovní výzbroje: Brašna - byla v tvaru vojenské z hrubého plátna hnědé barvy - do ní jsem složil 15 map, 2 turistické košile, 2 spodky, 10 párů ponožek, 14 kapesníků, pléd, šicí náčiní, vatu, kartáč na šaty, vázanky, střevíce, ručník, mýdlo, mazadlo na boty, kartáček na zuby. V kapsách uložil jsem zápisník, tužky, kompas, nůž, legitimace, pišťalku a hodinky. Na řemíncích visely čutora a dalekohled, do ruky byla hůl.

Celkový dojem z cesty byl silný, ba mohutný. V tichu moře lesů šumavských, zvláště od chvíle, kdy šel jsem sám a sám, našel jsem svou lásku k Šumavě, s níž jen po letech dovedlo soupeřiti okouzlení z Orlických Hor. Jak povím častěji později, vracel jsem se na Šumavu v mužném věku častěji a vždy tam nalézal žádoucí klid, osvěžení a potěšení. Jinak vzpomínám na téměř dvouměsíční putování po severozápadních Čechách v roce 1893. Byly to jen dva měsíce, nikoli dva roky prázdnin, prožité kdysi s románem Jules Vernnovým, ale i tak se vydařily. Putování jsem počal zájezdem do Mladé Boleslavě, kde

jsem byl hostem u Šámalů a Schorschů - Slavíků. Odtud jsem navštívil nejen místa svého dětství a chlapectví na potoce Strenickém, nýbrž i své rodiště pod Chlumem a zámek vinařickým Dobrovici. Z dochovaného cestovního zápisníku mohu doložit, že již tehdy pilně jsem si všímal svědectví historických památek, poznamenáváje si nápisy starých pomníků a zvonů, sepisuje farní knihy pamětní a prohlížeje staré matriky.

Vlastní putování začalo cestou na Kost, Sobotku a Jičín, v jehož okolí věnoval značně času a pozornosti památníkům pruské války r. 1866. Tehdy jsem také důkladně shlédl Prachovské skály, jejichž kouzlo po letech těšovalo několikrát z jara, v létě i podzimu mne i zvěčnělou mou ženu. Delší dobu pobyl jsem v Turnově, v rodině kolegy Černovického, jehož otec měl chvalně známou brusírnu granátu a kozákovských polodrahokamů. Bratři Černovičtí (brusiči) si mne oblíbili a mnoho mi ukázali ze svého umění. Býti v Turnově a neproblouditi Hruboskalsko, bylo by jistě neodpustitelným hříchem, před nímž mne ochránili druhové turnovští, Černovický a Honsův, kteří mne všude povodili. Rozumí se, že jsme shlédli také Kozákov, Rotštýn, Kalich, Malou Skálu a Frýdštejn. Neklame-li mne paměť, na Roštýn, Kalich a Zbirohy, vedl nás a dějepisně poučoval příští turnovský historiograf J. V. Šimák. Měsíc červenec uplynul „v hostech“ v Boleslavi a Turnově. V podvečer 31. července 1893 odjel jsem z Turnova na další cestu do Jilemnice drahou do Libštátu. V svém deníku z 20. února 1895 jsem si zapsal svěží vzpomínku na tuto jízdu slovy: „Post nubila Phoebus!“

Po zachmuřeném dnu jasný večer. Cesta (z Libštátu) mírně stoupá, stáčí se hned vlevo, hned vpravo, hned se ubírá přímo ku předu. V dostavníku plno, hovor nevázne. Ten čarovný pohled na zapadající slunce a červánky, jež se po západě rozložily! Rád opět a opět zjevu toho vzpomínám... Příjezd do Jilemnice: po hrubém dláždění vůz drkotá jen což. Radost pro turistiku i

pro kluky, kteří si mohou sednouti na nápravu, poněvadž se vůz jen pomalu pohybuje! A pán Ročko nijak jich nezahání.

Dostavník stanul před „Hotel Boukal“, stanicí Klubu českých turistů. Vůz obklopilo několik zvědavců, pomáhajících nám všem jen očima z dostavníku ven. Skočil jsem bystře dolů, chopil tašku, učinil pořádek s p. Ročkem a několika zmizel v podloubí hotelu. V restauraci představil se denním hostům jako člen Klubu, radostně přijat, posazen za stůl a obsloužen. Jen na jedno si stěžuji v mnohých hostincích: na posluhu ženskou. Ta se mi nelíbí naprosto, zavdává lidem různého kalibru podnět k řečem, jichž mé ucho nerado slýchá. Tak dělo se též zde. Musil jsem slyšet a do větru pustit mnohé slovo, jež nerad slyším a jemuž se vždy na několik kroků vyhýbám. Páni se bavili takovým způsobem dobře, a já, nechtěje jim kazit „zábavu“, k níž jsem byl přátelsky přijat, vzdálil jsem se, vylouvaje se, že jsa unaven potřebuji oddechu. Ale s únavou to nebylo tak zlé. Při vší únavě napsal jsem ještě na čtyři stránky psaní mamince.

Z Jilemnice zaskočil jsem si přes Štěpanice na Žalý, odkud z nově postavené rozhledny jsem se pokochal pohledem na celé Krkonoše a dalekou vyhlídkou do kraje, kterým jsem chtěl v příštích dnech projíti. Tak hned nazítří putval jsem k zříceninám hradu Pecky, kde někdy pan Harant z Polžic a Bezdruzic psal a skládal svá díla literární a hudební, zamířil do Šporkova Kuksu, kde dlouho jsem obdivoval přechetná sochařská díla Braunova a vzpomínal na Šporkovy spory s žíreckými pátery Societatis Jesu. Přes Dvůr Králové a dlouhé německé vesnice před ním zapadl jsem na několik dní hostem v rodině advokáta dra Baštáře, jehož synek Karel byl mým milým spolužákem. Karlíček prvedl mne nejen Jaroměří ale i pevností Jose[fo]vem a doprovodil, vlastně vyprovodil na další stanici mých cest do České Skalice, kde jsem měl zajištěno další a delší pohostinství u strýce a tety přítele Oty Jelínka, hostinských Rintů.

Hostinec Rintů stál nad splavem řeky Úpy, která nám skýtala příjemné koupele a hukotem své vody, přes splav padající, nás uspávala k milým snům, zvláště když jsme se proloudali v překrásném údolí řeky Úpy za Ratibořocemi až k Rýzmburku nebo po českoskalickém bojišti z r. 1866. Můj cestovní zápisník z té doby obsahuje značný počet náhrobních nápisů jimiž se hemží tamní válečné památníky. Více než bojiště lákaly mne vycházky na všechna místa známá z „Babičky“ Boženy Němcové, která jsem všechna ne jednou, ale několikrát navštívil. Výslovně jsem si v zápisníčku zapsal dne 15. srpna svou čtvrtou návštěvu Babiččina údolí - šel jsem tehdy za líbezného podvečera sám a sám a mnoho přemýšlel o svých plánech o budoucnosti, o výchově svých budoucích žáků, které jsem si umiňoval vychovávat v pevné Čechy, znalé slavné paměti předků a slibné pracovníky svobodné vlasti. S jakým nadšením jsem si tehdy zazpíval naši národní hymnu „Kde domov můj“! Poklid večera, uspokojení myslí, rozhodnutí cesty životní - to vše znělo mým nitrem a vylilo se vroucí písní. Nezapometulný podvečer, který ještě teď žije v mysli mé... Při vzpomínkách na Českou Skalici není možno nevzpomenouti laskavého pohostinství manželů Rintových, staříčkému otce páně Rintova, osmdesátníka, vytrvalého chodce, který každoročně navštěvoval svého bratra v Insbruku, často na den si „odskočil“ do Prahy, nebo bratra paní Rintové, výslužníka mistra kuchaře, který nám vyvářel lukulské hody v Studenicích. Ale bylo na čase jíti dále, neboť čekaly nás za Červeným Kostelcem Adršpašské a Teplické skály, v nichž jsme s Otou Jelínkem obdivovali roztodivné útvary pískovcové. Přes Hronov a Polici došli jsme do Náchoda, kde jsme dlouho prohlíželi zámek a památkami Piccolominskými a v městě nepřehlédli ani památnou ztracenou podkovou koně prchajícího Zimního krále. Z Dobrošova a Václavic znovu jsme obhlíželi jinou část bojiště z r. 1866 a sestoupili do Pekla a zadumaného údolí Metuje,

abychom došli do Nového Města. Tu jsem se rozžehnal s druhem Jelínkem a sám pokračoval podle svého programu přes Rychnov nad Kněžnou, Dobrušku, Opočno - (Collaredo Mansfeldský zámek s bohatou obrazárnou) - Kunvald k strýci Františkovi na samotu hradlo na rozcestí za Lichkovem, kde se dělí tratě na Mezilesí a Hanušovice. Za tohoto pobytu, kdy jsem strýce Františka viděl naposled odskočil jsem si do Králík a na Kralický Sněžník, abych seznal rozmezí Čech, Moravy a Slezska. Byl již měsíc září a ranní mrazíky, když jsem nastoupil zpětnou cestu k Praze. Zastávky platily Žamberku, Liticím a Potštejnu, kde jsem našel pohostinství u rodičů druha Františka Lexy, který mne doprovodil na Kunětickou Horu a do Pardubic. Tak přešel jsem z hor do Labské roviny, jíž mne jednotvárné silnice přes Přelouč a Kolín dovedly do Peček, kde jsem našel krátké pohostinství u rodičů druhů Jana a Bedřicha Grossových. Otec Grossů byl tehdy ředitelem pečské rafinerie cukru, kterou jsem byl důkladně proveden. S posledním dvacetníkem v kapse pochodoval jsem přes Český Brod a Lipanské bojiště do Vysočan, kde jsem u Kučerů zastihl maminku a hojnou svačinu, která mi po chudé stravě tohoto posledního dne cesty znamenitě chutnala.

Třetí má prázdninová cesta za studií na vyšším gymnáziu věnována byla Posázaví, západní Moravě a Táborsku. Vyrazil jsem na ni 11. července 1894 s milým králem Alfou - kolegou B. Gregorem - z bytu v Korunní třídě na Vinohradech přes Olšany, Strašnice k Štěrboholům k pomníku Schwerinovu. V Dubečku a Uhříněvsi jsme shlédli tamní barokní kostely, zapsal jsem si nápisy starých pomníků a zvonů podle svého zvyku. Za deště zpočátku mírného, pak však silného došli jsme do Říčan (zřícenina hradu). Za Všestarami vešli jsme do milého údolí, vedoucímu k Mnichovicům, kde nám p. děkan ukázal pěný kostel s velmi zajímavou kazatelnou, sochařské práce (motiv velryba vyvrhuje Jonáše). Údolí mnichovického potoka dovedlo nás k Senohrabům, kde jsme opustili od původního plánu přenocovati

v tamním hotelu, když jsme viděli jeho osazenstvo židovské a německé. Rozhodli jsme se pro další cestu na zříceninu hradu Hlásky a přes Starou Dubou do Kocerad. Pod Hláskou vstoupili jsme již na hlavní trať naší cesty do údolí řeky Sázavy, již jsme v dalším až na malé odbočky sledovali až k pramenům pod Žákovou Horou.

Po prohlídce zámku Komorního Hrádku spěli jsme podle břehu řeky cestou a pěšinami, často po kamenech v řece, kde pěšina mizela do městečka Sázavy se zříceninami svatoprokopského kláštera a se známou sklárnou p. Kavaliera. Provoz v této sklárně nám ochotně dovlil a podrobně vysvětlil sám přelaskavý majitel. (V útulné restauraci sázavské seznámil jsem se při obědě - jak mám v zápisníku cestovním poznamenáno s pí. Hergeselovou, chotí sochaře z Prahy, meškající zde na letním bytě „Velmi živě jsem se s ní bavil až do jedné hodiny“ odpoledne.) Sledující dále tok Sázavy cestou na Rataje, shlédl jsem odbočkou zříceninu původního sídla pánů z Talmberku, které mi vyvolalo vzpomínky na kresby Zvěřinovy, jež jsem rád vidal v Šimáčkově Světozoru Liechtensteinský zámek v Ratajích utkvěl v mé paměti jen arkádovým sloupovým svého patra. Mohutně za to na mne zapůsobily zbytky starého sídla pana Ptáčka z Pirkštejan v ratajském děkannství. Tam jsem také poprvé uviděl později častěji shledaný portrét Herodesa krále, jehož obličej složen byl z početných tělíček novorozeňátek. Zde jsme se ještě právem podívovali tloušťce zdi děkanské budovy.

Mnoho zajímavých obrazů, zejména rodinných portrétů uviděli jsme v malebně položeném zámku v Českém Štemberku. Za to jen půdorysem a vnitřními arkádami shlédli jsme zámek - úřední budovu panství v Kácově. Také někdejší zámek v Ledči slouží za správní budovu a byty úředníků někdejšího tereziánského ústavu šlechticů. Zajímavou stavbou jest gotický kostel ledečský s mnohými znaky a náhrobníky šlechtickými. V zámku Světlá zabavily mne na dlouho šlechtické znaky, zdobící velký zámecký

sál, malované Jaroslavem Čermákem a četná sbírka obrazů. Německý kdysi, nyní Havlíčkův Brod oživil vzpomínky na Karla Havlíčka Borovského, Přibyslav pak připomněla blízkým pomníkem Žižkovým dobu husitskou.

Z Přibyslavě jsem již mířil na Moravu přes Herálec a Žďár spěchajíce přes Bystřici a Pernštýn, Kunštát a Skalici do Adamova, kde byli Alfovi rodiče na letním bytě. Tam jsem pobyl několik dnů, podnikaje s Gregorovými chlapci vycházky po krasovém údolí (Macoše, Sloupu) a známých moravských poutních místech (Vranově a Křtinách). Dobře si pamatuji na návštěvu adamovských a blanenských železáren, kde jsem byl seznámen s postupnou prací slévárenských. Posledního července skončil se můj pobyt v Adamově, odkudž jsem odjel vlakem přes Brno a Jihlavu (bez zastávky!) do Tábora na návštěvu ke kolegovi Freslovi. Již 1.srpna počaly vycházky cestou do poutního místa Klokot, druhý den zabrala vnější prohlídka města, v pátek 3. srpna putováno za Husovskými vzpomínkami na Kozí Hrádek ráno a odpoledne byl konec cestování odjezdem do Prahy.

Po návratu z cest nastaly denní návštěvy knihovny musejní a pilná příprava na chystanou Národopisnou výstavu československou v r. 1895. Mé zápisníky z té doby ukazují, jak jsem se obhlížel v kulturní historii (-vliv doc.dr.Č.Zíbrta) a jak jsem studoval náš národopis, poznamenáváje si pilně příslušnou literaturu, z níž jsem si činil bohaté výpisky. Jak jsem tehdy studoval kroje, výšivky, lidový průmysl, lidové stavitelství, domácí průmysl, hrnčířství! Jakou roztodivnou historickou bibliografii jsem si (podle svědectví dochovaných zápisníků) již tehdy zaznamenával od prehistorie a archeologie až po nejnovější dějiny politické! Již tehdy nejen do zápisníků, ale i na lístky jsem si vypisoval krátké i dlouhé citáty z přečtených knih a článků časopiseckých. Při tom jsem nezanedbával ani četby krásné literatury a mohu ze svých zápisníků doložiti, jak kupř. 1895 jsem téměř systematicky

četl dramatická díla Klicperova, J. J. Kolárova, Vrchlického, Adámkova, Zeyerova, nedorostl jsem tehdy ještě na Shakespeara, kterého úsilně četl Fr. Lexa. V té době pilně jsem četl verše Hálkovy a mám snad ze všech jeho sbírek výpisky. Nepomíjel jsem však ani básnických sbírek Sv. Čecha (zejména Jitřní písně, Písně otroka,) Jos. Vrchlického a Julia Zeyera. Blízké mi byly Nerudovy Zpěvy páteční, nejbliže však J. S. Macharovy Tristium Vindobona, Sonety a Magdalena. Studia gymnaziální spěly rychle k svému závěru maturitou, která počala v květnu 1895 písemkami a skončila ústní zkouškou dne 8. července 1895, jíž jsem „předpisům zákonným s vyznamenáním dosti učinil“. Říkává se, že abiturienti myslí, že jim po maturitě patří svět. Dobře si vzpomínám, že jsem s takovým pocitem a vědomím nekrácel k večeru toho dne „dospělosti“ Žitnou ulicí k Vinohradům a po Vinohradech domů do Korunní třídy. Naopak, šel jsem převážně s těžkými myšlenkami sám a sám, těše se na práci, kterou jsem si zvolil pro další studie historie na univerzitě. Maminka i sestry mne vesele uvítaly, leč já sám zvláštní radosti jsem necítil. Byl jsem již tehdy „starý Krejčík“, jak si mne brzo oblíbily sestry nazývati? Vždyť jsem ani do tanečních hodin nechodil a tanečním zábavám nehověl, ani tehdy, ani později tak, že mi maminka říkávala, že se ani neožením, a přece si mne zamilovala a za mne se vdala, jak povím později, vášnivá tanečnice.

Národopisná výstava československá zaujala mne na celé pomaturitní prázdniny. Nejméně tři dny v týdnu – někdy i častěji – strávil jsem na výstavišti a podle podrobného katalogu studoval vystavené předměty, pavilony, statky, obrazy a mapy, doplňuje si spatřené studiem literatury v muzejní knihovně.

Tak přeplul jsem z gymnázia na universitu do poslucháren filozofické fakulty v Klementinu.

Na univerzitě.

Qui studet optatam cursu kontingere malam,
multa tulit fuitque puer: sudavit et alsit.

Akademickým životem nastala nejrušnější perioda mého života. Nové známosti, nové práce, nové radosti i starosti! Do let univerzitních studií nejraději se vracím ve svých vzpomínkách, poněvadž o nich se mi zdá, že tehdy žil jsem nejbohatším životem duchovním a duševním. V těch letech prožil jsem svou krizi náboženskou, v níž jsem se navždy rozešel s katolictvím, osvojil jsem si pro život zásadu dělné lásky a masarykovské humanity, prožil první hlubokou, čistou lásku k ženě, zahloubal se v studium dějin a svého životního povolání archiváře. Tehdy jsem si kladl základy k své práci veřejné, pilně studoval odborně, bohatě okoušel krás hudby i krásné literatury, sám začal tvořit literárně, učil se cizím jazykům, mnoho četl, mnoho přemýšlel a mnoho poznával.

Jest mou pýchou, že jsem byl nadšeným posluchačem velkého člověka T. G. Masaryka, jehož dodnes mám v hluboké úctě a lásce. Jak mohutně zasáhl svými slovy a činy do mého života! Ještě dnes s rozechvěním vzpomínám na jeho vřelá slova mravních zásad, hlásaných nám v přeplněné čtyřce poslucháren klementinských v přednáškách o praktické filozofii. Nikdy nezapomenu s jakou laskavostí schválil můj výběr bibliografie literatury k sebevzdělání, již jsem připojil k svému článku v kalendáři Slavie (1897/98). Jak ochotně mne podporoval po letech v mé žádosti o místo v zemském archivu moravském a jak se zájmem poslouchal mé zprávy o životě na srbské frontě a v r. 1914, když mne po svém návratu skoro hodinu vyslýchal na vinohradském korzu! Krásné chvíle, krásné a teplé vzpomínky... Z odborných profesorů historie na pražské univerzitě rád se hlásím k žákům Gollovým, Kalouskovým, Emlerovým a Rezkovým. Jaroslav Goll byl za mé doby studijní vůdcem a jeho seminář vchoval velkou školu, z níž pošli Josef Pekař, Ladislav

Klicman, Bohumil Navrátil, J. B. Novák, Václav Novotný, Jaroslav Bidlo, Josef Šusta, J. V. Šimák, Gustav Friedrich, Kamil Krofta, Rudolf Urbánek, Julius Glücklich, Zd. V. Tobolka, starší mne a moji vrstevníci jakož i naši nástupci Vlastimil Kybal, Jos. Borovička, Bedřich Jenšovský a František Hrubý, Miloš Vystyd, Václav Chaloupecký, Václav Vojtíšek a Karel Stloukal atd.

Začal jsem se historicky školiti v semináři Gollově, byl jsem jím i jistě značně ceněn, když se rozhodl doporučiti mne za žáka vídeňského ústavu pro rakouský dějezpyt, leč sám se ke škole Gollově nepočítám, kdyžtě mne pomocné vědy historické, archivářství a knihovnictví, odvedly od dějepisectví v užším slova smyslu. Profesor Jaroslav Goll byl za mé doby vedle T. G. Masaryka jediný, který vybrané své žáky zval na večere do své rodiny a pěstoval tak styky společenské. Rád vzpomínám dvou takových večerů, kdy jsem s paní profesorovou hrál čtyřručně na klavír - bylo to v druhém roce mých univerzitních studií. Jinak jsme se mimo univerzitu společensky setkali se svými profesory jen na večírcích Historického klubu - bývaly v chvalně známé restauraci „U Choděřů“ na Ferdinandově dnes Národní třídě. Vedle profesora Golla zasedal s námi a hlavní slovo vedl prof. Ant. Rezek, který ani ve Vídni, jak povím na mne nezapomněl a byl mi přímluvčím při římských stipendiích. Klubovních večerů rád se účastnil též prof. Jaroslav Vrchlický, který rozmarně vyprávěl anekdoty k pohoršení Gollovu někdy dosti „košilaté“. Profesoři Kalousek a Emler neúčastnili se pro nemoce klubovních večerů.

Slovem tištěným uvedl mne do akademického života „Průvodce akademickým životem“ vydaný akademickým odborem Národopisné výstavy československé (v Praze 1895), slovem živým pak živelný, dravý v životě o tři roky starší posluchač historie Zd. V. Tobolka a klidný, rozvážný, miloučkový, kulaťoučký též o tři léta starší posluchač práv Gusta Žalud, mezi druhy zvaný významným přizviskem „Boubelka“. Tobolka s přizviskem

„Postmoné“ byl povahy výbojné, štvál sebe i nás mladší druhy do spolkového života v krajinských i odborných spolcích studentských. Byl to pohotový řečník, často jízlivý, historik zaujatý pro politiku a život veřejný, v němž v pozdějších letech, počátkem XX. století hrál značnou úlohu. „Boubelka“ byl milý, tichý druh, přítel vzácného ražení, pilný sledovatel literárního i veřejného života, obratný žurnalista a přesvědčením socialista - humanista, který často v debatách utkal se a usadil macheiavelistického liberála Tobolku. Teroru Tobolkova Boubelka nikdy neužíval nad námi mladšími, vedl nás k drobné práci veřejné, nabádal k odbornému studiu a uváděl nás v umění žurnalistické. On připoutal mne záhy k redakčním pracím v Studentském Sborníku, uvedl mne do styku s nymburskými Občanskými listy a Novinami a s bydžovskými Ohlasy nad Cidlinou, kam jsem byl v l. 1896 - 97 psával pražské dopisy. V Občanských listech otiskl jsem v této době překlad Gumpłowiczových politických dějin rakouských let 1848 - 1867.

Spolkový studentský život za výjmečného stavu r. 1895 zahájen byl velkou důvěrnou schůzí „U Doušů“ na Václavském náměstí (dnešní hotel Julišův). Tehdy poprvé jsem bylve shromáždění mnoha set mladých lidí, poprvé pocítil „duši davu“ poprvé slyšel Františka Soukupa, pozdějšího sociálně demokratického předáka, velkého řečníka demagogických sklonů. Pokud se pamatuji, hovořil tehdy také anarchistický Ladislav Kostka Neumann, kterého doprovázela pozdější jeho choť, paní Kamila, známá jako vydavatelka „Knih dobrých autorů“. Za pokrokové studenty hlavní slovo vedl dr. Albert Dutka, za abiturienty královéhradecké hovořil Karel Šviha, pozdější sabinovskému omylu propadlý poslanec strany národně socialistické. Jiná velká důvěrná schůze studentská byla brzo na to „U Helmů“ v Lazarské ulici, mimo fakta, že byla, ničeho z ní nepamatuji. Ač jsem již na gymnáziu odbíral Časopis českého studentstva, vedený dr. Ant. Hajnem a později i časopis pokrokového

studentstva, nepřidal jsem se v akademickém životě k pokrokářům, nýbrž podle rady a příkladu Boubelkova přiklonil jsem se k onomu křídlu strany neodvislého studentstva, které se blížilo Masarykovu realismu a socialismu a vydávalo redakcí Žaludovou „Sborník neodvislého studentstva!“

Brzo jsem byl Boubelkou připoután ke Sborníku a společně s Otíčkem Krouským, za republiky senátorem národně socialistické strany, účastnil se expedice, psal adresy odběratelů, odnášel zásilky na hlavní poštu dodával knihkupcům do komise. V expedici sblížil jsem se s nominelním vydavatelem právníkem Janem Vaníčkem, jehož otec, právní zástupce krumlovského vévody, knížete Schwarzenberga, vykoupil z německých rukou panství Navarov, o němž ještě svým časem vzpomenu.

Do spolkového života studentského jsem záhy po immatrikulaci vstoupil do krajinského spolku „Jungmann“ a do odborného „Historického Klubu“. „Jungmann“ měl své spolkové místnosti v tereziánských kasárnách v Lazarské ulici (dnešní Domácnost) a „Historický klub“ v Klementinu. V obou jsem jako knihovník a později jednatel „úřadoval“ 2 - 3 hodiny týdně po oba roky na pražské univerzitě.

Na radu Tobolkovu jsem se připravil na státní učitelskou zkoušku z těsnopisu a po dosažené aprobaci (Vysvědčení způsobilosti k vyučování těsnopisu českému, vydané c. k. zkušební komisí pro učitelství těsnopisu na středních školách v Praze dne 9. prosince 1896.) přijal učitelské místo na obchodní škole Ad. Eckerta na Václavském náměstí a v školním roce 1896/7 po odchodu Tobolkově do Chrudimě převzal jsem po něm vyučování těsnopisu též na obchodní škole „Výrobního ženského spolku“ v Resslově ulici. Z dochovaných katagolizačních notýsků sečetl jsem si počet svých žáků a žákyň v denních kurzech obchodní školy Eckertovy číslem 31 dívek a 22 chlapců, ve večerních kurzech dvou dívek (jednou z nich byla dcerka žurnalistky, někdy aktivního důstojníka

Patrika Blažka) a 18 chlapců (z nich výborným žákem byl Adolf Král, tehdy zaměstnanec bankovního závodu „Merkur“ v Jindřišské ulici, později vynikající úředník Živnostenské banky).

Na obchodní škole Výrobního spolku měl jsem ve dvou odděleních 86 žaček většinou svého stáří. Nepokojným temperementem mnoho mne zlobily Marie Angerová dcera kapelníka Národního divadla Mořice Angera, a smnohými náramky ověšená Malvína Veverková, sestra zpěvačky Národního divadla. Pilnými a úspěšnými žačkami byly Anička Knechtlová, dcerka venkovského obchodníka, útlá, často nemocná Józa Štefanová, láska a později choť Jindry Racka (za první republiky odborného přednosty ministerstva školství). Matylida Marková, později administrativní úřednice Času a konečně žena redaktora a překladatele J.V.Junga. Pro nezvyklou barvu vlasů uvízla v mé paměti Irena Jelínková, dcera domácích v Konviktské ulici. Bez vzpomínky nelze zapomenouti na pěknou sestřičku mé první lásky Anuše Máru Sychrovou.

Platem za vyučování získal jsem dostatečné kapesné, čímž jsem, tuším podstatně ulehčil mamčiným nákladům a pro sebe nabyl peněz na koupi knih a vstupné do divadel a koncertů i k návštěvám kaváren, v nichž se scházela tehdejší naše společnost.

Z kaváren aspoň třikrát týdně hostila nás Eisenkolbova kavárna u Karla IV. na rohu Žitné ulice a Karlova náměstí, kde jsme pilně četli domácí i cizí deníky politické, venkovské týdeníky z krajů českých i moravských, literární a umělecké revue (vděčně vzpomínám zvláště Hardenovy „Zukunft“, „Beilage zur Münchenr Allgemeiner Zeitung“, francouzské „Revue bleue“ a Meseuere de France“) a po četbě dlouho debatovali do pozdních hodin večerních. Často jsme své sedánky končili nočními procházkami za krásou Prahy třeba až přes Hradčany neb Královskou oboru. Boubelkova a Tobolkova společnost vývojem studentských událostí, zejména po obnovení „Literárního a

řečnického spolku Slavie“, který se stal střediskem pokrokového studentstva, značně se rozrostla a brzo soustředila vedoucí zástupce menších skupin stojících odbojně proti radikálně pokrokářské většině ve Slavii. Pravidelnými účastníky sedánek byli neodvislí Žalud, Tobolka, Otíček Krouský, Jan Vaníček, Karel Nováček, pokrokoví Jan Náhlovský (hubený, jízlivý Cassius), Karel Šviha, Jaroslav Macák, František Hýbler, sociální demokraté bratři Václav a Jarka Houserové, Leo Sachr a dr. Miláček, bezpartijní Julius Glücklich a Ladislav K. Hofmann, k nimž mimo náš užší kruh přisedali později básníci Hanuš Jelínek a Viktor Dyk. Někdy mezi nás zavítali Slováci dr. Blaho aj. Smetanay, několikrátě přišel mezi nás i relegovaný⁵⁰ tehdy Hrvat⁵¹ Radič, často v době, kdy Mladočeši vydupávali proti sociálním demokratům národní dělníky, vyhledával nás několikrátě původce tohoto hnutí, tehdejší redaktor Národních listů a příští národně sociální papež Václav Klofáč.

Jak z uvedených příjmení patrně, povolil úplně svazek s druhy gymnaziálními a navázány styky s kolegy zcela jinými. Mimo již jmenované známosti objevili se noví lidé na fakultě filozofické, kde jsem si vybral obor historicko-filologický. Jak si vzpomínám, bylo nás posluchačů tohoto oboru v roce 1895/6 nemnoho - celých čtrnáct, jež nevím, dovedu-li ještě vyjmenovati. Stařešiny sedmého a osmého semestru byli Roth, Tobolka, v třetím roce tuším Florián Honet[?] a František Hýbl, v druhém roce Kamil Krofta, Pavel Roubík a Řečinský, se mnou v prvním roce Hubert Doležel, František Machát a Vilém Skinmann, Moravané, Julius Glücklich, Ladislav K. Hoffmann, Jan Pospíšil a já.

S těmito novými druhy poslouchal jsem v zimním semestru 1895/6 čtení prof. dr. Jaroslava Golla „Dějiny římské“ (úvod i historický vývoj státního zřízení od roku 300 před Kristem)

⁵⁰ Relegace - vyhoštění

⁵¹ Hrvat - Chorvat

(2 hodiny) a „Dějiny 15. století“ (3 hodiny), prof.dr. Josefa Kalouska „Dějiny české za krále Václava IV (3 hodiny) a „ O sporných kusích ve starších dějinách českých“ (2 hodiny), prof. Dr. Josefa Emlera „ O chronologii římské a křesťanské“ (3 hodiny), a účastnil se zvláštním zájmem „Cvičení paleografických a diplomatických“(2 hodiny). Dále jsem si zapsal u prof.dr. Hostinského „Dějiny hudby dramatické“ (2 hodiny) a „Dějiny italského umění 15. a 16. století“ (3 hodiny), u docenta dr. Čeňka Zírta „Úvod do všeobecné historie kulturní“ (2 hodiny), z filologie prof. Dr. Jana Gebauera „Soustavnou mluvnicí jazyka českého II.: Nauku o slově“ (4 hodiny), a „Českou literaturu jazykovědnou“ (1 hodinu), ze zeměpisu zvolil jsem u prof.dr. Jana Palackého přednášku - byla to skutečně pak přednáška nikoli čtení, jak u ostatních profesorů pražských až na prof. Rezka „O oceánografii“ (1 hodinu). Bylo to celkem 28 hodin týdně, které jsem opravdu poslouchal, pilně zapisoval, doma studoval a z většiny kolokvoval.

V letním semestru jsem si v prvním roce ještě počet přednášek zvětšil na 34 hodin. Tentokrát jsem vyslechl čtení Gollovo „Anglické dějiny ve středověku“ (4 hodiny) a „Z dějin 15. století“ (1 hodina), Kalouskovy „Dějiny české za bouře husitské“ (3 hodiny) a „O ústavě české v dobách starších“ (2 hodiny), Zírtovo „Význam středověkých řádů poenitenciálních pro studium národopisné“ (2 hodiny), Gebauerovo „Česká literatura do Husa“ (5 hodin), prof. Dr. Bohuše Riegra „Ústavní dějiny Rakouska od roku 1848“ (2 hodiny), J. Palackého „Fyzikální zeměpis“ (3 hodiny), a skutečné přednášky prof.dr. Ant. Rezka „Dějiny francouzské revoluce, konsulátu a císařství“ (3 hodiny) a „Slezsko, jeho zřízení a státoprávní poměr k Čechám až do roku 1740“ (2 hodiny). Tehdy jsem se také účastnil semináře pedagogického prof. Dr. Josefa Durdíka (2 hodiny) a semináře geografického prof.dr. Jana Palackého (5 hodin).

Na zimní semestr 1896/7 zapsal jsem si a skutečně odposlouchal, a pokud se semináře týče, též odpracoval 28 týdně. Byly to přednášky prof. Dr. Jaroslava Golla „Dějiny 16. století“ (5 hodin), Kalouskovy „Dějiny české za věku Poděbradského a Jagellonského“ (3 hodiny), a „Dějiny ústavy české“ Zíbrtova čtení „ O studiu dějin agrárních“ (2 hodiny), T.G.Masarykovy „Praktickou filosofii“ a „Úryvky z filosofie 19. století“ (4 a 1 hodina), doc. Dr. Františka Drtiny „Úvod do filosofie“ (2 hodiny), Mourkovu „Historii německé literatury 19. století“ (2 hodiny). Návodů k odbornému školení v práci vědecké dostalo se mi v historickém semináři prof. Golla, kde jsme probírali václavské legendy, o nichž později podrobně psali Jos. Pekař, V. Chaloupecký a Rudolf Urbánek. Do prací zeměpisných nás v geografickém semináři prof. Jana Palackého uváděl vlastně tehdejší jeho asistent, pozdější docent a profesor Václav Švambera. V historickém semináři Gollově (2 hodiny) přiděleno mi za vlastní úkol dílo Zachariáše Theobalda, historika 17. století, „Hussitenkrieg“ a jeho kritický rozbor, jakož i životopis tohoto dějepisce. Za tuto domácí práci byl jsem po jejím odevzdání koncem letního semestru odměněn značnou finanční odměnou. Vedle profesora Golla vedl v letním semestru za prof. dr. Ant. Rezka, tehdy povoláného do vídeňského ministerstva školství a vyučování, historický seminář suplující docent dr. Josef Pekař. Předmětem našeho cvičení byly prameny valdštýnského spiknutí, o němž vydal před svou habilitací výbornou knihu Pekař v Rozpravách české akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. Nemohu nevzpomenouti, že uvedl jsem na konci našich cvičení, v nichž jsme právě dokazovali mylnost zpráv Rašínových, vedoucího doc. Pekaře do rozpaků trochu všetečným dotazem, proč jsme tuto práci vlastně podnikali, když pan vedoucí na závěrku nás překvapil tvrzením, že Rašín přece jen mluvil pravdu.

Vedle historického semináře (4 hodiny) účastnil jsem se v letním semestru r. 1897 též filozofického semináře prof. T.G.Masaryka. Čeho se cvičení tohoto dvousemestrálního semináře týkala, opravdu již nevzpomínám. Za to, mohu svým indexem lectionum přesně udati témata přednášek tohoto posledního semestru na pražského univerzitě. Vyposlouchal jsem tehdy Masarykovy přednášky „Sociální otázka“ (5 hod.), Drtinův „Úvod do filosofie, část II. soustavnou“ (2 hod.), Gollovy „Římské dějiny v posledním století republiky“ (2 hod.) a „Anglické dějiny v novém věku“ (3 hod.), Kalouskův „Výklad na kroniku Kosmovu“ (2 hod.) a J. Palackého „Obchodní zeměpis“ (1 hod.).

Na konci letního semestru r. 1897 bylo prof. Gollem rozhodnuto, o mém dalším studiu, když jsem se rozhodl pro povolání archivářské. Po prázdninách měl jsem odejít na vídeňskou univerzitu, abych se stal členem ústavu pro rakouský dějezpyt a věnoval se studiu pomocných věd historických, jejichž stolice nemocí a potom smrtí prof. dr. Josefa Emlera na pražské univerzitě osiřela a až do jmenování dr. Gustava Friedricha suplementem a pak nástupcem Emlerovým.

Rozhodnutí mé věnovati se povolání středoškolského profesora, kterým mne viděla v svých myšlenkách maminka, nebylo v rodině bez trpkých nesnází. Matka ve svém mínění byla podporována též mým poručníkem, svakem Jeníkem (Kučerou), který také viděl v profesuře středoškolské, finančně zajištěnější mou budoucnost než v archivářství, kde bylo tehdy málo vyhlídek. Oba mi hrozili odnětím pomoci peněžní, hrozíce se nákladů, spojených se studiem v cizině. Jen má pohrůžka, k níž mi poradil Otíček Krouský, že se obrátím na poručenský soud, který mi jistě dovolí studovati na účet otcovského podílu, změnila jejich původní zamítavé stanovisko.

Pro mne znamenalo mé rozhodnutí mnoho práce a studia po celé nastávající prázdniny. Bylo nutno soukromým studiem nahraditi vědomosti, které získávali řádní členové ústavu pro rakouský

dějezpyt v přípravném kurzu a který právě v letním semestru r. 1897 končil, jak mi oznámil jeho účastník kolega Kamil Krofta, kterého prof. Goll před rokem vypravil s prof. Rezkem do Vídně a který byl po zkoušce z přípravného kurzu přijat za řádného člena ústavu se státním stipendiem. Já se mohl státi jen mimořádným členem na svůj náklad.

V případě pro dvouletý kurz ústavní, neboť jsem měl vstoupiti bez přípravy hned do prvního roku ústavu, podporoval mne obětavě bývalý člen ústavu, adjunkt archivu hlavního města Prahy, zvěčnělý později archiváři Ph[dr.] a JUDr. Josef Teige, jehož ochotné podpory a pomoci vděčně vzpomínám. Byl mi roztomilým učitelem a dal mi k volnému použití „svých bohatých pomůcek paleografických a diplomatických“ a také celého aparátu těchto pomůcek stolice pražské univerzity pro pomocné vědy historické prof. dra Josefa Emlera, uložených tehdy v městském archivu pražském. Denně studoval jsem v kanceláři páně Teigově dopoledne i odpoledne fotografie a reprodukce listin a rukopisů ze Sickelových „Monumenta graphica mediaevali [ex archivis et bibliothecis imperii Austriaci collecta]“, Arndtových „Schrifttafeln [zur Erlernung der lateinischen Paleographie]“, Proucova „Album paléographique“ Pflugh-Harttungových „Chartarum pontificum romanorum specimina“. Zde jsem se seznámil se základními pomůckami chronologickými, (Emlerova „Rukověť křesťanské chronologie“, Grotefend „Handbuch der historischen Chronologie [deut. Mittelalters und der Neuzeit]“ a „Zeitrechnung [des deut. Mittelalters und der Neuzeit]“) a paleografickými (Wattenbach „Anleitung zur lateinischen Paleographie“, Paoli „Programma scholastico di paleografia latina e di diplomatica“, Prou Manuel de paléographie [latine et française du VIe au XVIIe siècle], Wattenbachovo [Das]schriftwesen im Mittelalter a Walterovo Lexicon [diplomaticum] abbreviaciones [syllabarum et vocum]). Pro další studia diplomatiky, nauky o listinnách a kancelářích získal jsem koupí od dra Teigeho A.Giryho Manuel

de diplomatie, na jehož podrobné studium došlo však až za studí ve Vídni.

Vybaven získanými vědomostmi rozžehnal jsem se s pražskou alma mater a provázen požehnáním mamčiným, která se již smířila s mým rozhodnutím, nastoupil jsem cestu do Vídně, drahou zvanou tehdy císaře Františka Josefa. Nepamatuji, jakou cestou mi maminka opatřila ve Vídni byt v rodině Horových - paní Horová byla sestrou loučeňské porodní babičky Hamerníkové - v IX. Okrese, Wasagasse 22 tak, že jsem neměl nijak daleko do ústavu pro rakouský dějezpyt, umístěný v universitě naproti univerzitní knihovny.

Přijetí ředitelem ústavu prof. dr. Engelbertem Mühlbacherem, jemuž jsem byl písemně doporučen profesory Gollem a Rezkem bylo velmi srdečné. Tento plnovousem, divoce zježeným zarostlý učenec střední postavy, výrazných očí, trochu sarkastického způsobu mluvy, utečenec z kláštera svatofloriánského za vyvolenou vědou diplomatikou, přijal mne otcovsky a velmi si mne brzo oblíbil. Byl jsem mu pro svůj dlouhý vlas, v němž jsem si tehdy liboval, „unser Dróth-binder“, jak mne rád jmenoval, když běželo v rozluštění nějakého obtížného textu paleografického.

Zcela jiného rázu byl další člen našeho sboru profesorského Oswald Redlich, odborník v dějinách rakouských Habsburků. Zjevem byl to venkovský pan řídící, vždy dbalý vnější pečlivé formy, pomalé řeči a častého pomlaskávání. Ten vždy „četl“ a, založil-li si někdy příslušný list svého čtení, ocitl se v rozpacích kašle, až list nalezl. Pravým seladonem byl zakladatel vídeňské školy dějepisců umění, třetí náš profesor Franz Wickhoff. Vždy po módě ustrojený milovník krásných umění a krásných sametových kvítkováných vest a hedvábných kravat přednášel nám dějiny umění, které doprovázel bohatými reprodukcemi ve fotografiích. Přednášet zaučoval se tehdy do sboru našeho ústavu povoláný docent rakouských dějin, lovosický „Deutschböhme“ Alphons Dopsch, češtiny neznalý.

Ostatně to platilo o všech našich profesorech ústavu pro rakouský dějezpyt.

Ředitel Mühlbacher hned při svém představení se, vykázal mi pracovní stůl na chodbě naší ústavní knihovny, kde jsem denně trávil své pracovní hodiny. Již o 7 $\frac{1}{4}$, nejdéle 7 $\frac{1}{2}$ ráno býval jsem u svého stolu, kde jsem po půl osmé vítal přicházejícího ředitele Mülbachera, dokuřujícího svého ranního „čvaňháčka“ - krátké. (Ředitel Mülbacher byl vášnivý kuřák, snad jsem to, jak později pravím, od něho odkoukal.)

Čemu jsme se na našem ústavě učili? Pová za mne předpisy mého indexu lectionum, přivezeného do Vídně z Prahy, a vídeňský „Meldunsbuch Nro.10 735“ V zimním semestru r. 1897/8 přednášel prof. Mülbacher „Nauku o listinách I. Královská listina německá do počátku Štaufovců“ a „O padělání listin, s cvičeními“ (celkem 5 hodin), doc. Dopsch četl „Vybrané kapitoly z dějin rakouské ústavy“ (s cvičeními 3 hodiny), přednášky Wickhoffovy zvaly se „Dějiny italského malířství od počátku 15. století“ (2 hodiny), „Albrecht Dürer“ (1 hodina). U Wickhoffa měli jsme seminární cvičení v dějinách umění (2 hodiny). Prof. Redlich četl „O pramenech k dějinám kultury“ (2 hodiny), a v „Přechodu ze středního do nového věku“ (3 hodiny). Mimo předepsané přednášky ústavní poslouchal jsem doc. K. Uhlirze „Nauku o knihovnách a úvod do bibliografie“ (1 hodina) a s několika málo posluchači účastnil se cvičení ve čtení rukopisů 16. - 18. století prof. A. F. Příbrama (1 hodina), na originálech archivu společného ministerstva financí.

Jak viděti z počtu týdenních hodin (21) přednášek, slevil jsem ve Vídni, kde bylo třeba platiti kolejně, od něhož jsem byl v Praze osvobozen. Jiným důvodem k tomu bylo, že jsem chtěl získati čas nejen k studiím osobním v ústavě, nýbrž i na opisy pro muzejní diplomatář pražský listin doby lucemburské, kteroužto dobře odměňovanou práci získal mi laskavý příznivec

dr. Teige u správce muzejního diplomatáře prof. dr. Jar. Čelakovského, archiváře hlavního města Prahy.

V letním semestru r. 1898 přednášeny tyto nauky: prof. Mühlbacher pokračoval v „Nauce o německé královské listině os Štaufovců do konce středověku“ (4 hodiny) a připojil „Dějiny a vývoj císařské pečeti německé“ (1 hodina), profesor Redlich poučil nás „O sfragistice a základech heraldiky“ (2 hodiny), a „O nauce o archivech“ (2 hodiny) a podal „Dějepisectví německé v 19. století“ (1 hodina). Také profesor Wickhoff pokračoval v „Dějínách italského malířství“ (3 hodiny) a ve cvičení z dějin umění (2 hodiny), kdežto doc. Dopsch četl „Dějiny ústavní a správní Rakouska od konce středověku až do přítomnosti“ (3 hodiny) a „O hospodářském vývoji Německa“ (2 hodiny).

Z hospodářských dějin jsem se též účastnil „Čtení zajímavých listin“ vedením doc. Ludo. M. Hartmannna (1 hodina).

Školní rok 1898 - 1899 byl pro mne jako mimořádného člena ústavu vlastně dvojrokem, neboť k přednáškám povinným pro druhý rok kurzu bylo vyslechnouti též přednášky a účastniti se cvičení pro běh přípravný, měl-li jsem být připuštěn k závěrečné státní zkoušce.

Zde jest seznam přednášek a cvičení r. 1898 - 1899, a to 1. v semestru zimním : Ředitel prof. Mühlbacher znamenité čtení a praktikum „Paleografie latinská I. od časů římských až do 12 století“ (4 hodiny) a „Středověké sbírky listů, cvičení v kritice pramenů“ (1 hodina), prof. O. Redlich „Německé dějiny ústavní“ (3 hodiny), „Nauka o listinách papežských“ (3 hodiny), nově jmenovaný prof. Alphons Dopsch „Prameny dějin rakouských“ (2 hodiny) a čtení a kritika pramenů rakouských dějin (2 hodiny), prof. Fr. Wickhoff „Úvod do dějin umění“ (3 hodiny) a dvouhodinové cvičení u prof. Alf. Pribrama prakticky jsem se cvičil v čtení rukopisů 16. - 18. století na originálech archivu financí (2 hodiny).

Na letní semestr bylo vyslechnouti a cvičiti se u prof. Mühlbachera v „Latinské paleografii II. od 13. století do

novověku" (4 hodiny), u prof. Redlicha v „Nauce o soukromých listinách středověkých" (3 hodiny), u prof. Dopsche „Prameny rakouských dějin II." (2 hodiny), u prof. Wiskhofa „Dějiny benátského umění" (3 hodiny), a cvičení o dějinách umění (2 hodiny).

Ústav pro rakouský dějezpyt jako část vídeňské univerzity umístěn byl v severozápadním křídle univerzity s vyhlídkou na Reichenatstrasse a votivní kostel. Celým ústavem procházela široká chodba, jež sloužila za příruční knihovnu a pracovnu mimořádných členů s vyhlídkou do dvora. Směrem na ulici říšské rady umístěny byly v délce chodby menší posluchárna, pracovna doc. Dopše a asistentů dr. Maxe Dvořáka, dr. Kutschwayera a dr. Technera, dále pracovna řádných členů Bittnera, Hökmela, Komatara, Krofty, Prankla, Steinackera, Vibersbergera a Wierelgärtnera - vesměs přístupné z hlavní chodby uzavřené vchodem proti univerzitní knihovně. Na konci chodby s vyhlídkou na votivní kostel byla ústavní kancelář, v níž vládl p. oficiál Kurz a od druhého roku p. Bräutigem, volaný jménem Josef od členů profesorského sboru. Z kanceláře se vcházelo vlevo do pracovny ředitele Mühlbachera, vpravo do pracovny profesorů Redlicha a Wickhoffa, kteří mohli vycházeti též pobočnou chodbou, ústící do ústavní chodby.

Vyjmenoval jsem právě svých osm kolegů, řádných t. j. stipendiem nadaných členů ústavu, s nimiž jsem strávil dvě léta v denním styku o nichž třeba pověděti několik slov. Byli to až na dva, Slovince Komatara a Čecha Kamila Kroftu, vesměs Němci, většinou vídeňáci. Seniozem byl hřmotný huhňavý „Barbarossa Hans Bittner, bojovný nacionál německý rázu Wolf - Schönererova. Veselým Vídeňanem byl dlouhý Höhnel, v němž jsem za pozdějšího společného pobytu v Mnichově poznal výborného klavíristu a nadšence pro hudbu Wagnerovu. Pro politiku Höhnel zájmu zvláštního nejevil. Alpským klerikálem byl celkem tichý, nevýbojný Praskl, často nacionály vysmívaný člen burschenschaftu „Austria". Úsměvným nacionálem byl z Budapeště

pocházející Steinacker Herold, duševně velmi bystrý debatér malé postavy. V politických názorech s Bittnerem a Steinackerem plně se srovnával Hans Viberberger, studující dějiny umění, který se však v budoucnosti odcizil, když přešel do služeb komise pro dějiny rakousko-ruských styků diplomatických. Arpád Weialgärtner byl outsider, vtipný žák prof. Wickhoffa, oddaný studiu krásy a umění.

Toto bylo společenské ovzduší ústavní, německé, jemuž se bylo přizpůsobiti. Stejně německé bylo prostředí domácího, dvorského a státního archivu ve dvorním hradě, kde jsem pracoval na spisech lucemburských listin pro muzejní diplomatář. S ředitelem archivu dr. G. Wintrem setkal jsem se pouze při svém příchodu a odchodu a při závěrečné zkoušce státní - byl tehdy předsedou zkušební komise. Denně jsem se za to těšil pozornosti odborného archivního rady Schrmufa, papežského monsignora, který docházel poměrně pozdě dopoledne k 11. hodině, zasedal k připravené přesnídávce, pohodlně snídal, při tom přijímal četné návštěvy, v poledne pilně sledoval výměnu stráží na hradním dvoře ze svého okna a po jedné hodině odcházel. Marně jsem si lámal hlavu otázkou a odpovědí, kdy tento hodnostář vlastně pro archiv pracoval.

Lucemburské listiny mi připravovali a k opisům vydávali čeští úředníci archivní Václav Kratochvíl a Moravan Paukert, kteří měli své kanceláře v 3. poschodí hradu. (Badatelka byla v mezipatří). Kratochvíl, rodák podřípský, byl muž pěkné postavy, milého, přátelského chování a brzo mne pozval do své mladé domácnosti, kde mne seznámil se svou chotí Lidmilou, rozenou Formánkovou z Roudnice, a s roztomilou malou dceruškou Aglajou. V této rodince strávil jsem mnoho nedělních odpolední za svého vídeňského pobytu.

Mimo ústav a státní archiv brzo jsem zdomácněl v Akademickém čtenářském spolku v Laudově ulici v VIII. okresu, kde jsem záhy byl členem výboru a v druhém zase starostou, tedy v stejné hodnosti jako před svým odchodem z Prahy v

„Literárním a řečnickém spolku Slavii“. V Akademickém spolku jsem našel nové druhy v MUDr. Břetislavovi Kalandrovi, v mediku Stanislavu Kostlivém, filozofu a houslistovi Tepličanu Černém, medikovi - violoncellistovi Berkovi a právníkovi Dolečkovi. Zde jsem se sešel s bratry Mildschuhovými, právníkem a zemědělcem, sociálním demokratem-centralistou Viktorem Steinem, a posluchači vysoké školy zemědělské Václavem Špitálským a Poustkou. Břetislav Kalendra, později lékař vsetínský, uvedl mne do kavární společnosti v Centrálu v Panské ulici, kam chodíval někdy i básník J. S. Machar, parlamentní dopisovatel Národních Listů císař. rada Penížek a kam v druhém roce vídeňského pobytu přibyli kolegové Julius Glühlich a Vojta Birnbaum, budoucí univerzitní profesoři. Ke kavárnímu stolu přisedli občas i bratři Kroftové, Kamil a Otakar.

Nevzpomínám již, - tuším, že to byl Kamil Krofta-kdo mne uvedl do Slovanského zpěváckého spolku, v jehož koncertech ve velkém sále „Hudebního spolku“ řízením slovinského skladatele Hubada jsme s velkým úspěchem provedli mimo jiné Chopinův mužský sbor „Walija“ a Dvořákovo „Te Deum“ pro smíšený sbor, sola a orchestr.

Kamil Krofta, náš pozdější ministr zahraničních věcí, rodák plzenský, byl mi ochotným závodčím v institutě i v městě a jeho okolí. Na vycházkách v podzimních nedělích na Kahlenberg, Klosterneuburg, Schönbrunn a do Pratru připojovali se Kamilův bratr Otakar, tehdy schovanec Theresiana a Hertík Jarník, románský filolog, s kterým jsem se později natrvalo sešel v zemských službách moravských, kde se stal po smrti L.K.Hofmanna úředníkem zemské knihovny v Brně.

Sám jsem po příchodu do Vídně, kterou jsem si nikdy nezamíloval, hleděl se seznámiti s „císařskou rezidencí“. Starý „Burg“ měl pro mne půvab jen dvorní knihovnou, kde nás české studenty rádi viděli a ochotně podporovali kustodové Menčík a Vondrák. Nová křídla hradu svítila sice novotou svých

zdí, ale neměla svou polohou v rovině monumentality pražských Hradčan. Vnitřní stará Vídeň byla spleť malých a krátkých ulic a několika náměstíček, nikoli náměstí, které jen široká okružní třída s monumentálními budovami musejními, parlamentem, dvorní operou a činohrou, jakož i universitou a radnicí uvolňovala v rozlehlé okresy venkovské k okružnímu pásu městské dráhy a zaň. Velká vodní plocha Dunaje ležela daleko za vnitřním městem a dunajský kanál s Vídeňkou byly pro mne slabými obměnami Čertovky a Botiče. S prohlídkou vídeňských kostelů byl jsem poměrně brzo hotov: Votivní chrám u university, císařská hrobka u minoritů, sv. Štěpán, barokní sv. Karel Fischera z Erlachu. Rozlehlých sadů městských mimo palácových (Liechtensteinský, Schwarzenberský, Belvedere), malinko, Augarten, Schönbrunn a Prater daleko od vnitřního města.

Zato k častým návštěvám lákala dvorní muzea, zejména sbírky historicko umělecké, do jejichž tajů nás uváděl přesný jejich znalec, profesor F. Wickhoff. Také dvorní opera a filharmonie často nás s Kroftou přivábily. S radostí ještě dnes vzpomínám na Pognera z Wagnerových „Mistrů pěvců [norimberských]“ v podání Vilíka Heše, který se mi již v Praze stal nezapomenutelným svým Beckmessrem v téže opeře. Jinak mi dnes ještě tane na mysli „Manon Lescot“ pí. Renardové. Nadšení nás českých studentů ovšem zachvátilo Mahlerovo dirigování Smetanova „Dalibora“, tehdy poprvé hraného na vídeňské dvorní scéně. Ač jeho provedení 4. 10. 1897 nedalo se srovnati s pražským. V činohře dvorní jen matně vzpomínám několika představení dramát Ibsenových. Z koncertů filharmonických odnesl jsem si do života lásku a obdiv pro symfonie Mahlerovy a zejména Brucknerovy. Vídeňany obdivovaný a milovaný Brahms přes jeho zájem o našeho Dvořáka mne nikdy nestrhl. Jak jinak na mne působily symfonie Mozartovy a Beethovenovy, kteréžto poslední jsem plně vychutnal v Löweově reprodukci Keimova orchestru v Mnichově!

A když mluvím o umění, kolikrát jsem se zanícením postál před pomníkem W.A.Mozarta od Tilgnera a L. v. Beethovana od Klinera! V druhém roce institucionálním (16. 10. 1898 - 7. 1899) bydlil jsem v IX. okrese, Leichtensteinstrasse 30/III, dv. 9 u židovky paní Moritzové s Julkou Glücklichem. Hned po najmutí bytu přestěhoval jsem si od Horů fotografie rodičů a na fotografii Anuščinu si koupil černožlatý rámeček, v němž ještě dnes zdobí stěnu nad mým psacím stolem v mé pracovně. Kolikrát jsem si před tímto obrázkem přeříkával v duchu H.Heineovu báseň „Ihr Bild“ a kolikrát za svého života, zejména nyní ve své osamělosti jsem si zahrál a často i zanotoval prostou píseň Fr. Schuberta na Heineův text? V tomto druhém vídeňském bytě mohl jsem používat pianina naší paní bytné, což vedlo vedle vlastní hry k časté čtyřruční hře s kolegy Kroftou a Höhnelem a ke komorní hudbě s jindřichohradeckým rodákem, právníkem Josefem Novákem, teplečanem J.Černým houslisty a violoncellistou medikem Moravanem Berkou. Jako první rok i nyní docházel jsem na čtyřruční hru klavírní za synem policejního rady Němečka v VIII. okrese.

Leč třeba jíti dále životem! Končil školní rok 1898/9 končilo se studium na ústavě pro rakouský dějezpyt a z Vídně odjížděl jsem s vysvědčením o státní archivářské zkoušce s „rechtgutem Erfolge“. Kam dále?

Zatím s jistotou, zaručenou mými příznivci dr. Jos. Teigem a prof.dr. Jar. Čelakovským, že budu jako kopista muzejního diplomatáře poslán do Mnichova jako jsem o prázdninách roku minulého (1897/8) pracoval v státním saském archivu v Drážďanech, a také se slibem prof. E. Mühlbachera, že budu obmyšlen ústavním stipendiem institučním, abych sledoval životní osudy Zachariáše Theobalda od zrodu v českém Slavkově až do jeho smrti v Kraftshofe u Norimberka.

Když jsem roku 1898 jel do Drážďan, vybaven značnou částkou peněžní - bylo mi na den zaplaceno 5 zlatých ve zlatě! -

posedla mne touha aspoň na den či noc poznati život v hotelu prvního řádu v rezidenčním městě. V Bedeckeru jsem našel pro Drážďany nejlepší hotel Sendigův blíže anglické čtvrtě, kde jsem se ubytoval. Přijel jsem před večeří, k níž jsem oblékl frak, zasedl k table d'hotel, pojedl as 5 jídel, mezi nimi výborný anglický rosbeaf a popil bílého , skvěle chlazeného vína. Spal jsem výborně v přepychové ložnici s koupelnou, jíž jsem ráno použil. Po snídani jsem si vyšel vyhledati a najmouti na měsíc byt ve čtvrti u zoologické zahrady v tiché ulici. Nájemné měsíční smluveno na 60 marek, méně než jsem za chvíli po návratu zaplatil v hotelu Sendig za jednu noc, večeří a snídani. Ale bydlil jsem jednou v životě v hotelu první třídy světové!!

A ještě jedna vzpomínka z prvního dne v Drážďanech. Státní saský archiv jest v blízkosti Bedeckerem vyhledávané Brückliche terasy. Tam jsem si zašel do vychválené restaurace na první a tamtéž poslední oběd v Drážďanech nejen pro drahotu oběda, nýbrž i pro překvapující pozornost, jíž se dostalo mému předloženému růžovému lososu s majonézou od kolem jedoucího parníku, jež mi přikryl mého lososa nevonnými sazemi svého dýmu. Vícekrát jsem na Brühlische terase neobědval.

Při vzpomínkách na Drážďany a Mnichov třeba vzpomenouti na osoby, s nimiž jsem se tam setkal. Z Němců jest to především státní archivář Posse, autor „Lehre von den Privaturkunden“, z Čechů hudební skladatel k.Trägler, tehdy dvorní saský varhaník, s nímž jsme po letech v Brně strávili mnohou veselou chvíli při hudbě a kratochvíli v naší domácnosti a u ředitele Svobody. Dva mladé české muže našel jsem v synu pražského velkoobchodníka s rybami Podhorského a Karlu Halířovi, synu houslisty v Rusku, kteří tu byli na učení němčiny.

Vedle archivu mnoho mne ve volném čase zabavila proslulá galerie v Zwingeru a parkově vybavená zoologická zahrada. Mnohé večery strávil jsem v dvorní opeře, kde pod taktovkou výborného dirigenta Schucha slyšel jsem wagnerovský odvaz

Kretschmerův „Folkangerů“, mnohé dobré představení Wagnerových oper „Tannhäusera“, „Lohengrina“ a „Mistrů pěvců [norimberských]“ s českým Beckmesserem Nebuškou. Zde slyšel jsem také Rubinsteinova „Démona“, jinak na nic významnějšího nevzpomínám.

Živější vzpomínky mám na Mnichov. Tam jsem pracoval jednak ve všeobecném archivu bavorském na třídě Ludvíkové a ve státním tajném archivu bavorském. Mimo archiv ukojovaly mé touhy po krásnu tamní pinakotéka, glyptotéka Obě operní scény, komorní a velká opera, a časté koncerty Keimova orchestru. Zde jsem slyšel a viděl Mozartovy opery „Dona Juana“, „Kouzelnou flétnu“, „Cosi fan tutte“, „Figarovu svatbu“ a z Wagnera „Rienzi“, „Tannhäusera“, „Lohengrina“, „Mistry pěvce [norimberské]“, „Tristana a Isoldu“ a celý „Prsten Nibelungův“. Obdivovoval jsem zejména výkony starého již Wagnerovského pěvce, tenoristy Vogla, který v jednom týdnu zazpíval všechny tenorové partie „Prstenu [Nibelungovu]“, když byl v 14 dnech odzpíval „Rienziho“, „Tannhäusera“, „Lohengrina“ Waltra ze Stolzingru. Na pěvce, tehdy téměř šedesátníka, jen po stránce fyzické - a byly to při tom výkony umělecké - námaha jistě úctyhodná!

Na Wolframa z Eschinbachu krajana p. Kroupy také nikdy nezapomenu.

V koncertech Keimova orchestru jsem tehdy vyslechl s radostí a plným uspokojením všech devět symfonií Beethonovenových, některé symfonie Mozartovy, C-dur a Nedokončenou Fr. Schuberta, asi dvakráte Brucknera a přemilé překvapení - Smetanovu „Vltavu“.

Vedle práce v archivech a duševních požitků měl jsem v Mnichově také mnoho příležitostí k tělesným požitkům v procházkách po anglickém parku, po zámku a sadech v Nymphenburku a po jedinečném koupání v zelených vodách Isary ve Schwabingu. Milými druhy na těchto vycházkách byli mi moji spolubydlíci, kandidát profesury Sláma, později profesor

v Třebíči, a mladý synek pražského obuvníka - umělce p. V. Brandeise, tehdy studující obchodní akademie. Tuto mužskou společnost zjasnila svou kratší přítomností kolegyně z filozofických studií pražských, Božena Jiránková, s kterou jsem se po letech sešel v Brně, kde učila na lyceu Vesny. Na konci druhých prázdnin institučních (1899) bylo mi vykonati ještě studijní cestu za Zachariášem Theobaldem a to do Slavkova v Podrudohoří, do Mostu, pak do Wittenberku a Halle nad Sálou, abych skončil v Norimberce, Aldorfu a Kraftshově v Bavorsku. Bylo mi již spěchatí, neboť blížil se konec měsíce září a bylo nastoupiti novou a další i delší pouť - do Itálie, do Říma.

Řím

Urbs aeterna Centrum orbis! Cíl cesty milionů cizinců v minulosti, tisíců, ba statisíců v době naší. Od hlav států, turistů všech stavů a národů po nadšence umění a vědecké badatele minulosti - jaká to stupnice lidí nadšených, zvědavých i zvědavých! Jaká směsice typů, řečí a chování se v rušném prostředí živých, temperamentních obyvatelů města, téměř v každém rodě, ne-li rodině, rozdělených mezi Vatikán a Quirinál, papežství a království. Řím v roce 1899, kdy jsem dne [!] října přibyl, byl sice velkým městem s něco přes 400 000 obyvatel, nikoli však velkoměsto, ač se královská vláda všemožně starala o příjemný vzhled města a upřímně si vážila svých hostů z celého světa. O tom, jak poměrně málo přerostl tehdejší Řím město antické, spatřil jsem hned, jakmile po moderní Via nazionale z hlavního nádraží Termini u Villa Aldobrandini sjel najatý vetturino do starých částí města, aby mne zavezl po Corso Vittorio Emanuele, přes Piazza Navona na Piazza di Pace 36 do Casa Muñoz od pobytu Klicmannova v Římě v letech devadesátých oblíbeného bydliště českých stipendistů historiků.

První cesta - hned po obědě - vedla mne do Istituto austriaco di studi de storici ve Via della Croce 26 t. j. do ústavu pro rakouský dějezpyt v Římě, abych se ohlásil a představil řediteli „dem Almeister der Diplomatik“, dr. Theodorovi von Sickel. Velebný stařec bílých vlasů a vousů, vysoké trochu stářím sehnuté postavy, milých očí, živé řeči a plný zájmů o mé pracovní plány. Pro téma, mnou zvolené (poměr papežské listiny k listině lucemburské) pronesl vážné námitky nedostatků pramenů ve Vatikáně a doporučil mi jiné podle něho vhodnější a zájmu papežské diplomatiky důležité stránky vzniku sekretariátu v kanceláři papežské, a to v době Pia II. (1458 - 1464), při čemž byla možnost sbírat i též bohemica té doby, důležitá pro české dějiny doby Jiřího z Poděbrad. Návštěva učinila na mne nejpříjemnější dojem a také - jak jsem se z dalšího chování a jednání tohoto vědce světového jména ve svém oboru - u mého nového představeného získala mi vřelou přízeň a náklonost.

Do několika dnů slíbil mi dr. Sickel představit mne rakouskému vyslanci u Vatikánu, hraběti Reverterovi, a přednostovi vatikánského archivu P. donu Wenzlovi a knihovníku vatikánské knihovny P. Ehrlemu. K těmto návštěvám došlo, tuším, do týdne, když se dostavili do Říma další členové ústavu, dr. Harold Steinacker, známý z Vídně, P. Luksch, dr. Pogatscher, rodák pražský, dr. P. Dengl z Innomostí a dr. Egger ze Štýrského Hradce, jakož i Polák, milý později druh, dr. Kętrzyński a starý druh pražsko-vídeňský a můj římský spolubydlící dr. Kamil Krofta.

Až do návštěv na vyslanectví a v Vatikáně uvolnil mne ředitel Sickel od trvalé práce v ústavě, abych se seznámil s Římem. S Gsell Felsovým průvodcem „Italián in 60 Tagen“ a plány antického i moderního Říma prohlížel jsem cizí mi město nejprve jen z vnějšku. Seznámil se nejprve s nejkratší přímou cestou do ústavu na Via della Croce přes Pizza Navona, Pizza Nadama k Pantheonu, odtud k sněmovně na Pizza Monte Citorio,

přes Pizzu Colonna na Corso Umberto a po něm do Via della Croce. Z ústavu lákalo mne vystoupiti na Piazza di Spagna po schodišti na Trinila di Monti a odtud zamířiti do sadů na Monte Pincio, kde bylo možno vyslechnouti koncert buď městské neb vojenské hudby, hrající celé akty oblíbených oper italských, přihlížeti pěší i vozové promenádě římských vyšších tříd - často sem přijížděla velmi oblíbená královna Margheritta - a kochati se širou vyhlídkou na Monte Mario, Trastevere, Vatikán s jeho paláci a zahradami, na vrch Gianicolo s pomníkem Garibaldiho a Aqua Paola. Jiná vycházka platila Corso Vittorio Emanuele k Palazco Venezia a za ním k rozestavenému pomníku krále Viktora Emanuela, Kapitolu a antickému Forum Romanum s Koloseem. Krásná pěší túra byla přes Piazza del Popolo do Villa Borghese, kde bylo možno v překrásném parku hodiny se procházeti. V těchto prvních dnech římského pobytu jen zvenčí jsem obhlédl Andělský hrad, někdy mauzoleum Hadriánovo, prošel kolonádou svatopetrskou a zběžně nahlédl do chrámu sv. Petra. Na další hlavní chrámy sv. Jana v Lateránu, Santa Maria Maggiore, San Paolo a San Lorenzo fuori di Mura došlo až později.

Volno uběhlo, nastala práce. V archivu vatikánském začal jsem s Libri officiorum a pilně vypisoval a opisoval jmenování kancelářského personálu papežského, seznamoval se tak s osobnostmi římské kurie, její organizací, normami, předpisy kancelářskými, formuláři, opravnými návrhy kanceláře papežské, činností finanční i soudní správy atd. Hojné doplňky reformací, formulářů a kancelářských řádů poskytovaly rukopisy vatikánské knihovny. Co tu bylo výpisků, opisů, poznámek! Vatikánské sbírky za chvíli nezůstaly samy býti pramenem studia. Došlo na rukopisy knihoven Vallicelliany, Barberini, kam se chodilo ve čtvrtek, kdy byl ve Vatikáně feriální⁵² den, a knihovny Vitorio Emanuele, kde bylo možno pracovati odpoledne a i večer. Došlo však i na studium v státním archivu

⁵² feriální – den kdy se nevyučuje, volný den

italském, kde byly bohaté archivní fondy papežské finanční správy.

Pilné práce musily však také míti chvíle oddechu a osvěžení. O těch povím summárně: V ústavě seznámili jsme brzo velmi důvěrně s Kętrzyńskim a dr. Pogatscherem, jehož již několikileté známosti v Římě velmi nám byly prospěšné v knihovnách i archivech. Kętrzyński zachoval mne na léta ve věrné vzpomínce a ještě po letech, dávno po převratu z r. 1918, kdy stanul na vůdčím postavení polského archivnictví všech českých badatelů, zajíždějících do Polska, na mne srdečně vzpomínal a vždy dával pozdravovati.

Jestli styk můj a Kroftův s německými členy rakouského ústavu byl více méně jen formální, utěšeně se naopak rozvinul s členy pruského ústavu historického, jehož ředitelem byl dr. P. Kehr a tajemníkem neobyčejně pohostinný, starý mládenec, nahluchlý prof. dr. Karel Schellhaass, nadšený ctitel hudby a dosti sběhlý pianista. Schellhaass si nás oba Čechy zvláště zamiloval, a byli jsme téměř týdně jeho večerními hosty a obstarávali mu pilně svou čtyřruční hrou na klavír programy jeho častých hudebních večírků, k nimž zval vědecké pracovníky z Vatikánu, Němce (Kaufmann, Dobschütz, Klingerberg), Francouze (Deprez), Belgičany (Berliere) i některé své známé Italy, jichž jména již vypadla z mé paměti. Hudební večery se po měsíci opakovaly i u nás ve Via della Pace, kde jsme (Kro[f]ta, Schellhaass a já) přednášeli za zbožné už nálady posluchačům hudbu klasickou i moderní, zejména německou a slovanskou. Jak pozorně poslouchali tito vědci, nadšení hudebníci, našeho Smetanu, Dvořáka, Fibicha i tehdejší naše mladé Vítězslava Nováka a Jos. Suka! Že jsme v své propagaci slovanské hudby neopomínali předváděti ani Rusy (Čajkovski, Glazunov) a Poláky (Chopin), netajím.

Mimo domácí hudební večery shromažďoval nás neúnavný porýnský znatel římských vináren (osterií) P. Sauerland aspoň v období 4 - 6 neděl většinou v „útulně zaplivaných“ osteriích a la

Malmasia, kde toho času objevil nejlepší víno, které vynášel svým obvyklým dotazem : „Wer lacht denn über Italien“. A sám si odpovídal slovy „ Der ewig blaue Himmel“.

Leč nebe italské nebylo r. 1899 - 1900 věčně modré, naopak ta zima při nedostatku kamen v bytech a soukromých knihovnách (Vallicelliana, Barberini) byla za téměř trvalých dešťů a k vánocím i mrazíků hodně nepříjemná. Jak bylo zato milo poseděti v pracovnách vatikánských a ústřední knihovny státní (Vittorio Emanuele), kde bylo již ústřední topení.

Za volných dnů slunečních podnikali jsme s Kętrzyńskim, Kroftou a Schellhaassem vycházky k Ponte Mulvio, do kláštera Tre fontane, do vil Borghese, Pamfili, na Mons Sacer, z jara pak vyjížděli buď povozy na Via Appia a místními drahami do Tivoli, Albana a San Galdolfo k jezeru Nemi. V Albanu byl jsem k létu ještě s lékařem dr. Riccimim a jeho synky. Tehdy jsme se vraceli z Ciceronova Tuscula posledním večerním vlakem a měl jsem příležitost poznati co je to „il treno degli ubriachi“ (vlak opilců, lépe ožralců). Tak ostatně uměli se vraceti i „bratři“ Mnichované ze Starhemberského jezera.

Zima římská přinesla symfonické koncerty v Academi della Santa Cecilia, kde jsem měl vzácný požitek z Joachimovi Hry Beethovenova koncertu D-dur a Safonovova dirigování Čajkovského „Pathetické synfonie“ a „Solonelle“. Stagiona v „Teatro Costanzi“ předvedla Wagnerova „Tannhäusera“ s Vignasem a skvělou italskou reprodukcí Rossiniho „Lazebníka [sevillského]“ s výtečnou koloraturou Tetrzzini. V činohře mohl jsem oceniti tehdejší italské koryfeje⁵³ Zacconiho a pí. Grammaticu v Ibsenových „Příšerách“ (syn a matka Alvingovi).

Pro požitky historisko-umělecké z Říma byli jsme z vídeňského ústavu pro dobu středověku a renesance výborně připraveni profesorem Fr. Wickhofem. Bylo se třeba jen připraviti aspoň v přehledu o umění antickém. Toho jsem hleděl nabýti z Goetheovy „Italienische Reise“, Springerova „Handbuchu“,

⁵³ koryfej – vynikající představitel, přední osobnost

Petersena „das antike Rom“ a Gsell-Felse. Nejkrásnější sochy antické jsem z počátku téměř týdně obdivoval ve sbírkách vatikánských a kapitolských (měli jsme jako členové ústavu volný vstup do všech muzeí papežských i státních). Mnohou chvíli jsem tak prostál neb proseděl před všemi ohvězdičkovanými díly v Gsell-Felsovi, ale přechásto se potěšil krásou i děl méně vyznamenávaných. Za to vděčím v své paměti dr. Eggerovi, žákovi Wickhoffovu, který mne několikrát provedl zejména spoustou antických portálů v muzeu kapitolském. Z architektonických památek antických nezapomenutelně mi zůstal v paměti „Pantheon“, nejprostší a proto snad nejnádhernější chrám, božstvu věnovaný. Nevyniká rozsahem a velikostí vnější stavby nad baziliku římskou (Sv. Petr, S. Maria Maggiore, San Giovanni in Laterano atd.), ale jaká mohutná prostota! Desítky, snad sto kostelů římských jsem navštívil a prošel od skrovného „Domine, quo vadis“ až po San Pietro, ale nikde jsem se necítil tak v „chrámě“ jako v Pantheonu. Ty bazil[i]ky na mne působily rozsáhlostí svých rozměrů jako Colosseum, leč nevyvolaly onoho jedinečného dojmu chrámu - Pantheonu. A jejich dojmu ještě více jsem byl zbaven, když zažil jsem divadlo papežské mše a úplné „corso“ při velkopátečním „Miserere“ v kostele svatopetrském...

Jak jsem si tehdy uvědomil rozdíl mezi pohanem Pantheonu a katolíkem svatopetrským!

Vychutnal jsem mnoho malířských krás v kostelích a palácích římských, leč díla ta dodnes neutlačila vzpomínky na obrazy galerií vídeňské, drážďanské a zejména mnichovské. Neuměl jsem se lépe dívat?

Leč nepřišel jsem do Říma vychutnávat krásy umělecké, mým úkolem bylo studovat dějiny. Co jsem tu pracoval a vyzískal, povím souhrně v kapitole o mých pracích vědeckých a literárních.

Jiná rozhodná chvíle nadešla v mém životě za pobytu v Římě: moje příští dráha životní, archivářství a vzdání se snů o stolici univerzitní.

Třeboň

Toto místní jméno, Třeboň, častěji se za mých chlapeckých let objevovalo, jak dobře vzpomínám, ve veselém vypravování mého staršího bratra Karla, když se vrátil z nepříliš dlouhého pobytu v pivovarské praxi ve schwarzenberském pivovaře třeboňském. Mnohem častěji, když začal jsem za studentských let čítati historické povídky, učil se zeměpisu a dějepisu, setkal jsem se s tímto místním jmenem, jež vždy provázela jiná místní jména jihočeská. (Krumlov, Rožmberk, Vyšší Brod, Nové Hrady, České Budějovice, Prachatice, Husinec, Trocnov a Tábor), ale též příjmi Vítkovců, Rožmberků, Husa, Žižky, Husitů a Táborů.

O význačné znamenitosti Třeboně tamního archivu, zvěděl jsem mnohem později při dějinách českého písemnictví při životopisu rožmberského archiváře Václava Březana. Tehdy splanul jsem romantickým snem státi se jednou jeho pozdním nástupcem. Tenkráté již jsem čítal Fr. Palackého „Dějiny“ a přechoasto si povšiml, co důležitých zpráv o našich dějinách minulých chová archiv třeboňský. Této studnici minula sám jsem se přiblížil, když jsem za svých institutních studií vídeňských zkoušel cesty, jimiž před dvěma stoletími bral se Theobald Hock z Zweibrucku, význačný tehdejší německočeský básník a německý sekretář posledního pana z Rožmberka Petra Voka.

Bylo před vánocemi (18/12) r. 1898, když jsem nočním vlakem vídeňským za sychravého rána dojížděl tehdejšího cíle své studijní cesty. Příroda zahalila celý rovinný kraj, lesy, pole a nepřehledné louky bělostným sněhem, který jiskřil v záři zacházejících hvězd.

Z nevýstavné zastávky kolem několika stodol po pravici došel jsem za poštou stojící proti Čapkově pile k hotelu „U hroznu“ k městské jindřichohradecké bráně nad Zlatou stokou, kde mne uvítala jedinečná reklamní tabule místního mydláře p. Barthella s nápisem „ Co jest radost? Radost je práti Barthellovým mýdlem“. „Radostně“ takto uvítán vstoupil jsem na třeboňské náměstí s ubohými zbytky asi tří neb čtyř domovních loubí za to však s ohavnou budovou „Spořitelny“, sídla městské nové radnice. Starou renesanční radnici s pěknou ochozovou věží, jak jsem brzo zvěděl, zaujaly soud a okresní hejtmanství. Na většině domů bylo na první pohled patrné, že se v minulosti honosily loubími, která však „praktická“ druhá polovice XIX. století zastavěla hlubokými temnými krámy. Jak jsem si později procházkou zjistil, domy v Palackého ulici, vedoucí z náměstí ke kostelu a k bráně budějovické, zachovaly si loubí a tím i starobylý ráz, jakým se do dnes honosí města někdejších pánů z Hradce Telč, Slavonice, Staré Město. Pohostinného přijetí dostalo se mi v tehdejší nejlepším třeboňském hostinci „U Brabců“ vedle okresního hejtmanství kde jsem měl při obědích a večerích příležitost od pohledu poznati výkvět místních notáblů ve společnosti zvané „Špitál“ a „Olymp“.

Před hostincem u Brabců byla kolem osmé hodiny ranní společná procházka úředníků státních i vrchnostenských, jejichž rozchod byl mi znamením, že jest již čas k návštěvě v archivu.

Z „Lipovky“ kolem desky na domě schwarzenberské lékárny, Březanově památce věnované, vstoupil jsem na „Dlouhou chodbu“ a došel do kanceláře archivní. Přivítal mne v jasném, dvěma okny osvětleném pokoji vysoký, prošedivělý, spíše hubený téměř padesátník (*28. XII. 1850), archivář František Mareš, sedící za velkým, bíle lakovaným psacím stolem z měkkého dřeva, plném spisů v roztodivném pořádku. Doporučení institučního ředitele, profesora Dr. Engelberta Mühlbachera, které jsem jako svou legitimaci mu odevzdal, získalo mi milé přivítání. A již jsme

byli v živém hovoru, k němuž můj hostitel brzy přizval adjunkta Theodora Antla z vedlejšího pokoje, stejně jako místnost archivářova zařízeného bíle lakovaným, měkkým nábytkem, jistě sto let starým. Světnice byly prosté, jednoduše malované s podlahami z prostých prken s „cukrovými“ kamny, v nichž vesele praskalo dříví, jímž se topilo. Archiválie mnou písemně vyžádané byly již pro mne připraveny ve vedlejším (adjunktském) pokoji na stole, u něhož jsem za několik let sám „práškoval“. Ihned jsem se dal do práce a pilně četl a opisoval poslední vůli páně Vokovu, s dodatky Hockovými. Látka mi pod rukama kypěla tak, že jsem se až překvapil jak uběhl čas až do chvíle, kdy archivář Mareš skončil penzum dopolední práce větou, kterou jsem později po léta slýchal v jeho dobrácké promluvě „Tak půjdem, pánové!“. Dvuhodinová přestávka pracovní věnována byla obědu u Brabců a krátké procházce po světské hrázi a Zlaté stoce, na níž mne doprovodil adjunkt Antl. Svěží zimní vzduch naladil k další odpolední práci, která se skončila před šestou hodinou večerní. Před večeří jsme ještě s panem archivářem užili procházky na třeboňském korzu na náměstí. Večer mi zpříjemnili svou besedou u Brabců pánové adjunkt Antl a městský lékař MUDr. Roždál. S jinými třeboňskými pány jsem se, tuším, za tohoto pobytu v Třeboni neseznámil. Byla to návštěva pracovní, při níž jsem hleděl využití každé hodiny. Mimo archivní pracovnu prohlédl jsem v průvodu p. Antlově hned druhé dopoledne rozsáhlá skladiště archivní pod Dlouhou chodbou, kde jsem spatřil staré dřevěné police plné písemného materiálu, jimiž naplněno bylo 22 světnic dobře klenutých, v nichž uloženy rožmberské, schwarzenberské „Arma contra impuqnantes iura et testes temporum“ Z nich užil jsem na ten čas jen co souviselo s činností Hockovou. V archivní výstavce, uložené na vitrínách pokochal jsem se jen pohledem na vyložené pergamenové listiny, na překrásný kodex iluminované litoměřické bible a četných rukopisů z doby husitské.

Adjunkt Antl byl by býval rád se pochlubil svou znalostí všech archivních fondů, leč pro mne tentokrát bylo heslem „Hora ruit“ i spěchal jsem raději do archivní pracovny, kde na mne čekaly předložené archiválie. Za tři dny pilné práce, viděl jsem, že není možno omeziti se jen na čistě paleograficko-diplomatické otázky, že by bylo třeba jíti do hloubky i šířky politické činnosti pana Petra Voka a jeho důvěrníka Theodora Hocka - čili pro institutní práci, jak jsem původně zamýšlel, látka nevhodná svou zdlouhavostí a množstvím archivní i literární látky. O opuštění tohoto tématu rozhodla další obsáhlá látka v deskách zemských v místodržitelenském archivu v Praze, kam jsem, tuším již třetí den svého pobytu v Třeboní zamířil.

Přes to, že Hockovina musila býti jako instituční klauzúrka⁵⁴ opuštěna, paměť a vzpomínka na třeboňský archiv neutuchly. Nové pevné formy nabyly po dvou letech, r. 1900 za mého pobytu v Římě a rozhodly o mé dráze životní. Věc připravil prof. dr. Jaroslav Goll, jež třeboňský archivář Fr. Mareš požádal o kandidáta asistentství v archivu třeboňském, když adjunkt Antl nevyčísitelně onemocněl, a bylo zaň třeba náhrady. Goll oznámil vše nejprve společným dopisem Kamilu Kroftovi začátkem ledna 1900 a pak 19. 1. 1900 zvláštním dopisem mně.

Zaznamenávám tuto korespondenci doslovně:

„19. 1. (1900). Milý pane Adolfe! Psaní se potkala. Dnes již jste lépe informován. Co mne se týče, přál bych si, abyste se mezi sebou dohodli, ale aby jeden z Vás místo přijal. Půjde-li o Vás, radil bych rozhodně, abyste místo přijal. O nějakém místě v Praze nevím, ani teď, ani pro nejbližší dobu. V Brně místo bylo z několika stran slíbeno Navrátilovi (což píši jen pro Vás). Co se týče moravské university, jsem velký skeptik a neradil bych na tu kartu mnoho sázet. Než dejme tomu, by nejbližší situace přinesla moravskou universitu, přišlo by to pro Vás příliš brzy. V budoucnosti mohou nastati okolnosti,

⁵⁴ klauzúrka – studenský sleng, klauzurní písemná práce

jež Vás povolají jinam. Místo v Třeboni má však lecos lákavého. Podotýkám ještě, že, pokud Mareše znám, je to člověk velmi dobrých vlastností, a myslím, že je dobrým schefem. Dle posledního psaní Marešova místo se letos obsadí. Pak se hned tak nic podobného nenajde. Také psal Mareš, že by, kdyby to byl jeden z Vás, čekal do konce pracovní sezóny v Římě. Jináče by asi obsadili je dříve. Do jisté míry člověk také má dát na náhodu a osud. S pozdravem Goll. "

Přímé vážné jednání s třeboňským archivem počalo se počátkem února 1900, kdy mi napsal sám archivář Mareš. Jeho dopis zněl: „Ctěný pane! Vážným onemocněním p. adjunkta Antla přijde u nás místo asistentské k obsazení. S tímto místem jest spojené služné per 800 zl., byt, diety po čas pobytu na venkovských archivech asi 3 měsíce à 1,80 zl denně (k tomu arci byt v dotyčném zámku a cestu 2. třídou neb kočár) a tantiéma 60 - 120 zl. Asi za 3 léta stal by se adjunktem per 1000 zl., diety 2 zl. a přiměřenou tantiému. Ježto já za 13 let mám vyslouženo, mohl byste se, maje jako institutista odborné vzdělání, státi mým nástupcem. Že knížecí úřednictvo má nároky na pensi po 40 letech rovnou služnému, bude Vám bez toho známo. Ta velká kancelářská freqence (t. j. 8 hodin denně) nepadá tak na váhu, protože zbývá v kanceláři dosti času k studiu a k soukromým pracím. Co se nastoupení dotýče, byl bych rád viděl, kdyby se to mohlo státi na jaře aneb aspoň v říjnu, kdy rok náš počíná. Ježto však Vy máte sloužiti jako jednoroční dobrovolník, počkal bych (arci reflektujete-li na toto místo) s obsazením třeba i ten příští rok. Ještě lépe by asi bylo, kdyby, jak pan prof. Goll píše, se Vám poštěstilo, se vojenčiny vůbec se sprostiti. Pište mi tedy, jak se k našemu návrhu stavíte, abych já, kdybyste odmítl, jinde se poohlédl. Přejeteli si nějaká vysvětlení ještě, stojím vždy k službám. Odpověď má zdržela se poněkud korespondencí s p. prof. Gollem. Srdečně Vás pozdravuje Váš v úctě oddaný František Mareš. V Třeboni 5. února 1900“.

Nabídky Marešovy byly pro zajištění hmotné budoucnosti dosti slibné a lákavé. Znamenaly pro mne ovšem také jistá úskalí. V tehdejších poměrech ve službách veřejných bylo pravidlem začínati buď bezplatnou praxí, neb malým adjutem. Zde byla služba sice na venkově, - možnost kariéry univerzitní, s níž jsem tehdy vážně počítal a pro níž jsem se připravoval, byla ovšem více než pochybná - jednu velmi závažnou možnost však služba třeboňská skýtala: téměř bezpečnost, že za tři léta po nastoupení budu moci pomýšleti na založení vlastní rodiny a domácnosti s milovanou Anuší. Bylo třeba jednati s Marešem dále a pak se rozhodnouti. O tomto jednání svědčí další dopis Marešův z 24. března 1900:

„Velectěný pane! Krom Vašeho listu ze dne 16. ledna b. r., na nějž jsem 5. února odpověděl, nedostal jsem od Vás žádné zprávy, neměl jsem tudíž nač odpovídati. Nejspíš se Váš list ztratil, a nemám ani tušni co tam stálo. Co se pak podmínek dotýče, pod nimiž byste k nám vstoupiti chtěl, nemohu nyní na ně závazně odpověděti, protože J. J. kníže pán tu právě není. A také tj. pořád na závalu, že ještě nemůžete říci, kdy byste mohl nastoupiti, 1. října 1900 či 1901. Zpředu pak konstatuji, že archivní personál nepodléhá správě hospodářské, nýbrž přímo knížeti pánu. Narážce na pana Sal(abu) dobře nerozumím, máli se však tím rozuměti malý snad postup jeho, tu třeba říci, že jest tím vinen sám. Podmínky 2 - 3 jsou jenom ohlasem toho, ce jsem Vám už dříve psal, a proto by nebylo žádných překážek. Arci jsou to hlavní. První bod, počítati Vám dobrovolnický rok do pense, není podstatný, protože se jedná puze o jeden rok, jenž přece tolik na váhu nepadá. Ale prostě nepřijatelný jest Váš 4. bod pro své konsegnense na ostatní personál. U nás má šéf právo dáti svým orgánům 8 denní dovolenou, která, je-li třeba, opět o 8 dní se prodlouží. Delší dovolenou na odůvodněné žádosti uděluje kníže pán sám. My jsme živi na venkově, nemáme potřebí jezdit na venek. Kdyby pak kníže pán jen jednomu to právo dal, přišli by

všichni ostatní. Tak dalece mohu tedy já jako referent jíti. Jak vidíte, nejsme tak daleko od sebe, jen kdyby s tou vojančinou bylo jasno. Až se budete vraceti z Říma, mohl byste se tu u mne stavěti, objasnil bych Vám vše ústně. Přeji Vám brzkého uzdravení" - byl jsem v Římě po operaci - „pozdravuji Vás srdečně a jsem Váš v úctě oddaný Frant. Mareš m. p.”

Služební má budoucnost se i další korespondencí zvolna vytvářela. Viděti to u dalšího listu Marešova dd. 7.dubna 1900, jež tuto přepisuji: „Velectěný pane! List Váš ze dne 28. března jsem obdržel a jsem rád, že jste od podmínek ustoupil, jež jsouce pouze formální, jinak se dají nahraditi. Budu tedy v tom smyslu jednati s knížetem pánem, který sem pravidelně o druhém svátku (velikonoční pondělí 16. 4. 1900) přijíždívá. Jenom bych prosil, abyste tu vojenčinu na rok 1901/2 neodkládal (měl jsem na rok 1900/1 v plánu studium na rigoróza a doktorát, což jsem pak odložil na další léta), nýbrž hleděl si to letos odbyti, a já Vám přislibuji, že na Vás buď do 1. října 1901, budeteli muset sloužiti, počkám aneb, podařili se Vám toho sprostiti, Vás vezmeme hned, jak Vás propustí, lhostejno, staneli se to za měsíc, či kdykoli jindy. Tak by se mi to aspoň služebně zamlouvalo a přes to jedno léto již bychom si nějak vypomohli. Na nějakého náhradníka na ten rok za Vás nereflektujeme. Ostatně uvidíme, jaký náhled bude mít v tomto kníže pán; myslím však, že podobný jako já, protože u jiných oborů se také tak držívá. Potom Vám hned dám zprávu, abyste věděl, čím se řídití - mátelí sloužiti jako jednoroční dobrovolník aneb mátelí u nás hned nastoupiti. V tomto pádu budu Vás potom o zaslání maturitního a institučního vysvědčení a kvůli pensí křestního listu prosoti. Do těch časů mějte tedy strpení. Šťastné a veselé svátky! Pozdravuje Vás Váš v úctě oddaný Frant. Mareš m. p.”

Podle dalšího listu Marešova ze dne 23. dubna 1900 bylo v Třeboni o mně rozhodnuto. List zněl: „Velectěný pane! Pro špatné počasí opozdil se příjezd knížete pána o týden; mohu

tedy teprve nyní Vám podati zprávu. J. J. kníže pán akceptuje Váš návrh přijmouti Vás do služby s 800 zl. a příslušenstvím a jmenovati Vás po 3 letech adjunktem s 1000 zl. a příslušenstvím, ale přeje si, abyste si napřed, tj. letos odbyl vojančinu. Abyste však již nyní byl beze všech obav, jest kníže pán ochoten dáti Vám to písemně, račte tedy k tomu konci poslati mi vysvědčení maturitní a instituční a já další zařídím. Za poslední lístek děkuji. Srdečně Vás pozdravije Váš v úctě oddaný Frant. Mareš m. p.”

Konečné rozhodnutí ze strany knížecí zaslal mi v den sv. Aloise (21. 6. 1900) archivář Mareš do Říma v opisu reskriptu: „Archiv Witingau! Protivín den 19. Juni 1900. In Folge der sehr empfehlenden Zeugnisse des Candidaten der Philosophie Adolf L. Krejčík finde ich mich bewogen, demselben sobald er der Dienstpflicht als Einjährigfreiwilliger Genüge gathan hat, die Aufnahme als Assistenten beine Wittingauer Archive mit einem Jahresgehalt vom 1600 Kr, (20 Rm Schmitholz, à 5 Kr inbegriffen), und einem Zimmer als Naturalwohnung und nach 3 jähriger entsprechender, tadellaser Dienstzeit, dir Ernennung zum Archivsadjunkter in Aussicht zu stellen. In Vertzetung Johann Fürst zu Schwarzenberg m.p.”

Tak bylo uvedenou rezolucí neb reskriptem knížete Adolfa Josefa ze Schwarzenbergu a podepsanou v jeho zastoupení princem Janem rozhodnuto o mé archivářské budoucnosti. Tak se stalo, že jsem po skončení studií římských a prázdninových pracích v archivech mnichovských v zájmu českého diplomatáře a konečně po otravném roce dobrovolnické služby vojenské ve Vídni, Mostu nad Litavou a Krakově počátkem měsíce října 1901 nastoupil svou službu v archivu třeboňském.

Podle návodu páně archivářova představil jsem se v kanceláři nejprve vedoucím úředníkům knížecím (ústřednímu účetnímu Ehrndorferovi, řediteli panství Pavlu Kottasovi, lesmistru Hamplovi, inženýru Mockerovi, bratru budovatele svatovítského chrámu pražského, inženýrům Janu Bezpalcovi, geometrům

Malíkovi a Železnému - s pány inženýry bylo potom mnoho styků úředních, neboť pilně užívali k svým pracím map, plánů a spisů archivních. Právnímu Jirkovskému, panskému lékaři MUDr. Františku Khunovi a lékárníku Miltenbergerovi, správci pivovaru Klimečkovi a sládku Marxovi. Potom úředníkům státním (okresnímu hejtmanovi J. Soukupovi, soudnímu radovi Pauknerovi, notáři Vlasákovi, bernímu Dorotkovi, řediteli gymnázia PhDr. Deckerovi a profesorům Ing. Charvátovi, Rynešovi a Jindřichovi Taškeovi (to byl bratr svaka mého Bernarda). Pokud jmenovaní páni byli ženatí, vykonal jsem u jejich manželek příslušné návštěvy v nedělních dopoledních během další doby.

S mladšími úředníky svobodnými seznámil jsem se v knížecí menáži (u budějovické brány), kam jsem chodil na obědy a večere. Seniozem menážní společnosti byl stavitel (tlouštík) Markl, důchodní asistent Fr. Kavan, lev místního korza, a někteří jiní, většinou Němci, z nichž pamatuji dnes jen jména Picka a Klofetz, urgermáni! To německé ovzduší brzo mne z menáže vyhnalo tak, že jsem si dával raději jídlo donášeti posluhovačkou paní Judlovou do svého pokoje na Dlouhé chodbě. V archivu mé práce počaly studiem důkladné archivní příručky K. Metzeovy, která mne seznámila s rozdělením všech schwarzenberských archivů a registratur. Soubor písemností, schovaný v archivech schwarzenberských, rozdělen jest v archiv listinný, registraturu důležitých a méně důležitých spisů, v archiv map a plánů a archiv účetních knih. Ve všech těchto skupinách dělí se látka v osm hlavních tříd s četnými oddíly a pododdíly, jimiž zachycena správa celého panství po všech stránkách: právní, majetkové, politické, soudní, církevní, náboženské, hospodářské, sociální, správní aj.

V Metzeově zrcadle archivním poznal jsem jak veliký statek vznikl, rostl, jaký mu dán právní základ, jak se měnil jeho rozsah, jak hájena jeho práva a jak se utvářel jeho poměr k státu a sousedním vrchnostem. Zde jsem se seznámil

s někdejšími poměry manskými aktivními i pasivními. Uviděl jsem, co znamenal patronát církevní nejen se svými právy, nýbrž i povinnostmi panství k církvi, jejím duchovním, k školám, učitelům a jiným zřízencům kostelním. Třída „Eclesiastica et politica“ ukázala mi postavení panství ve správě státní od panovníka přes sněmy a úřady zeměpanské až ke zřízení samosprávnému. Zde poznal jsem, jak spoutáno bylo panství se státním životem hospodářským, bernictvím, obchodem, dopravou, silnicemi, železnicemi, poštou, telegrafem a telefonem, plavbou atd. Pátá třída objevila mi v podrobnostech život a správu poddaných ve městech, městečkách a vsích s jejich hospodářským a sociálním životem, poddanským soudnictvím i bernictvím. Vlastní hospodářství vrchnostenského velikého statku ukázalo se mi v VI. třídě do podrobnosti velké obory hospodářství polního, lesního, rybního, správu budov, průmyslové podniky jako cihelny, cukrovary, pivovary, sladovny, pily atd. Sedmá třída obsáhla vše, co se týkalo osobních poměrů veškerého zaměstnanectva panství od dělníků, služebníků, úředníků hospodářských, zemědělských i lesnických, archivních i archivů a registratur panských. Závěrečná třída osmá věnována rodopisu šlechtickému, rodu vlastních držitelů panství i jiných rodů šlechtických.

Výpisy rozdělení tříd, jejich rubrik i podrubrik plnily moje poznámky přehojnou látkou, kterou bylo třeba zmocí nejen systematickými rozpisy, nýbrž i pevnou pamětí, aby očekávaná práce pořádací rychle a správně mohla býti provedena. Za měsíc říjen cítil jsem se pěkně připraven, abych mohl z příručních spisoven jednotlivých správních jednotek převzít pro archivní zpracování a roztřídění spisy, knihy (úřední), plány, mapy a listiny starší desíti let. Tak počátkem listopadu vybíral jsem postupně z příručních spisoven určenou látku, dal ji převážeti do své archivní kanceláře a pouštěl se do jejího studia, rozhoduje z hledisek správy a historické ceny látky o tom, co třeba archivně uspořádati a co třeba skartací ze zpracování

vyloučiti. Při rozsáhlosti území panství třeboňského, rozděleného v četné správy místní (Lomnice nad Lužnicí, Borovany, Bzí atd.) bylo třeba seznámiti se dobře s místopisem – tedy studovat příslušnou literaturu i starší materiál v archivu uložený. Kde byl jsem na pochybách při třídění neb skartaci ochotně mi poradil řed. Mareš. Veškeré spisy, určené po skartaci k archivnímu uložení, jsem si tužkou označoval značkami tříd, spisy látkově související spojoval a stručně regestoval. Velkým ulehčením bylo při archivním zpracování, že spisovna ředitelství byla kancelistou p. Haladou správně vedena podle předepsané registraturní normy, souhlasné s tříděním archivním. Registraturní spisy byly p. Haladou dobře roztrženy, rubrikovány, priorovány tak, že po skartaci často mohly býti zařadovány přímo v příslušná místa archivní. Oč namáhavější byly práce na venkovských panstvích, kde jak správní úředníci, tak kancelářští pomocníci nedbali spisovných předpisů, oblibovali si ne věcné třídění, nýbrž prosté číslování spisů podle podacích protokolů. Jak úmorné tu bylo spojování spisů a zase jejich rozdělování a rozpisování, odkazy atd., našel-li se např. „der pickende Direktor“ neb referent, který prioroval pomocí arabské gummy!

Do jara 1902 prokousal jsem se tou spoustou převzatých spisů, věcně je roztržil a zase naopak spojil, označil podle tříd, rubrik a podrubrik, chronologicky urovnal, nově zapsal do repertářů a rejstříků věcných, osobních a místních a ukládal do fasciكلů archivních. Jak jsem si spokojeně oddýchl, když před Velikonocemi můj úkol splněn!

Po úřední práci brzo jsem se zapojil, jak na jiných místech uvedu, do místní činnosti spolkové a seznámil se s třeboňskou společností, zpíval v „Pěslavu“, hrál divadlo, seznamoval se s okolím města, toulal se v loukách a lesích, bruslil na „Světě“, a přišel čas, jara a sním zájezdy po venkovských archivech schwarzenberských. O těch a zážitcích na těch místech různých panství v jiné kapitole.

V archivech venkovských panství schwanzenberských

Česká panství schwarzenberská tvořila správně dvě skupiny: horní panství (Krumlov, Hluboká, Třeboň, Protivín, Netolice, Libějovice, Vimperk, Dlouhá Ves a Chýnov) a dolní panství (Praha, Jinonice, Mšec, Citoliby, Postoloprty a Lovosice). Krumlov byl sídlem rodinného archivu a archivu tamnímu přidělena péče o archiv panství krumlovského v Čechách a o archivy panství v Rakousích (Vídeň), ve Štýrsku (Muzava) a v Bavorsku (Schwarzenberg). Archivy českých panství mimo Krumlov spravovány archivem třeboňským, podléhajícím přímo knížeti.

Svým jmenovacím dekretem byl jsem přidělen archivu třeboňskému a svěřeny mi pořádací práce archivní panství Chýnova, Hluboké, Netolic, Libějovic, Dlohé Vsi a Vimperka v jižních Čechách a ve Mšeci a Lovosicích v Čechách severních. Tak rozhodl archivní ředitel Fr. Mareš, když jsem se v zimních měsících roku 1901/2 seznámil podle Metzeho se způsobem zakládání registraturních spisů ředitelství panství v Třeboni. Putování moje po archivech venkovských panství schwarzenberských počalo se v r. 1902 po Velikonocích Chýnovem u Tábora. Sídlem panství a jeho správy, administrace, nikoli ředitelství, jak jmenovány správy rozsáhlých panství, byl nevelký zámek ve městě Chýnově, které bylo spíše velkou vesnicí, ač se honosilo jménem města do konce s chvalnými dobytčími trhy. V několika minutách dovezl mne u nádraží čekající kočár přes náměstí spadající do úvozu táborsko jihlavské silnice a zase stoupající na zámecký ostroh, k cíli mého nového působiště.

Náměstí chýnovské obklopené málo výstavnými domy a domky většinou přízemními, překvapilo mne dosti rozsáhlým a upraveným sadem - parkem. Jen dvě budovy, starých a nových škol tyčily se svými dvěma patry nad střechy přízemních a několika patrových obydlí. A již jsme podle děkanství a pivovaru vjížděli do předzámčí a projeli branou kancelářské

budovy na dvůr nevýstavného a nepříliš rozsáhlého zámku, jehož jedinou ozdobou bylo bočné křídlo s vyhlídkovou terasou na východ a jih.

Ve vlastním zámku byly byty lesmistra Honzika a důlního inženýra Kloudy, dvou či třípokojevý byt pro řídké návštěvy knížete s východem na vyhlídkovou terasu. V křídle brány byly správní kanceláře a to v prvním patře lesního úřadu a důchodu, v přízemí správy dvorů, stavitelství a geometrovská kancelář. V lesním úřadě (vlevo od schodů) v první místnosti trůnil faktorům správy kancelista, patronátní komisař a správce místní registratury a archivu p. Kropatsch, který mne první přivítal a uvedl k dalším úředníkům. Hlavou správy panství byl lesmistr Honzík, droboučkový starší myslivec, velmi příjemných způsobů. Jeho pravou rukou ve věcech lesních byl kontrolor Ambrož - psal se Ambrosch a špatně mluvil česky, mládkem lesního úřadu byl lesní adjunkt Jan Bezpalec, veselá kopa, který si v další budoucnosti vysloužil v Chýnově hodnost lesmistra a nyní (1954), tráví zasloužený odpočinek po dvojitým záchvatu mrtvicí ve vlastní vilce za starým „jägerhausem“ na kladrubske silnici.

V důchodě vládl upřímný Čech Kubata s mohutným knírem a vedle něho melancholický asistent Švestka. V přízemních kancelářích poznal jsem samé mládence, dva staré mládence, hospodářského správce Frice Nedobitého, zvaného „Friz der Faule“ poněvadž pozdě chodil do kanceláře, v níž vysedával však dlouho do noci, a geometra Vorla, rodáka rožďalovického, a třetího stavitele Františka Pudila, jehož jméno se ještě často vrátí v těchto vzpomínkách, neboť jsme k sobě přilnuli trvalým přátelstvím. Také jméno hospodářského správce Nedobitého nezapadne v mých vzpomínkách beze stopy: byl to člověk velmi vzdělaný, mnoho četl a „bílá vrána“ mezi schwarzenberskými úředníky - měl krásnou knihovnu.

Naše podvečerní táčky, čaje a společnosti domácí

Z domova jsem byl zvyklý na kratší i delší návštěvy pokrevných a příbuzných i přátel. Již za studentských let zval jsem s dovolením mamčiným své kolegy na podvečerní táčky, kdy se vesele i vážně hovořilo a často pěstovala hudba. Dávny přítel Augustin Čermák, za první republiky ředitel státních drah v Hradci Králové, který nezapomínal poctívati našeho bývalého profesora, mistra historického románu Aloise Jiráska dopravovati salonním vozem ve svém okrsku na mistrových zájezdech do Hronova, ještě po letech vzpomínal, jak jej maminka vítávala obvyklými „Pěkně vítám a co Vám dám“ a již sháněla čaj či kávu a nějaké ty [v]dolky, placky či vánočku neb mazanec. Stejnou hudl můj přítel houslista Ota Jelínek, který v dobách opětného shledání v Brně-(tehdy byl úředníkem tamní filiálky c. k. tiskové kanceláře) - společnému známému Hanákovi redaktoru Lukešovi, když nám velebil přednosti „lokšové“ polévky, které se často Otovi od maminky dostalo k večeři.

Domácí společnosti a zábavy vždy jsem měl rád a bylo mým přáním, abych jednou ve své domácnosti mohl shromažďovati vyšší život společenský než skýtaly v míře více méně příjemné zábavy veřejné. Proto, když jsem se oženil a získal v své choti stejně dobré, vtipné společnosti chtivou družku, nemeškali jsme otevřítí svůj dům známým a dosud neznámým návštěvníkům.

Tak vítali jsme často, někdy denně za vysokoškolských prázdnin třeboňské akademiky Antonína Beera, nedávno zemřelého profesora Masarykovy university v Brně, právníka Tomáše Buriana, také již dávno zesnulého finančního radu, medika Karla Vaňka, později obvodního lékaře v Dolním Bousově a právníka R. Anthona, dnes tuším plukovníka justiční služby v. v. a dosud neúnavného režiséra třeboňského spolku ochotníků. Ze sboru profesorů třeboňského gymnázia nejpilnějším návštěvníkem býval klasický filolog Jan Kuchař, pilný sběratel

třeboňských „novinek“ které uměl pikantně zaostřovati. Řídšími hosty bývali manželé František a Květa Kocourkovi, kteří nás obveselovali svými chlapci Frantou (ten se jako smělý, bystrý hlasatel rádia stal obětí německé okupace), Rostou a Mílou, kteří se všichni pěkně později zapsali do dějin naší žurnalistiky. V posledních letech třeboňského našeho pobytu často s profesorem Kuchařem docházel kulaťoučkový historik Jaroš, kdysi oblíbený žák Gollův a slibný církevní historik, který však ke škodě naší vědy utonul v kantořině.

K milým přátelům třeboňským brzo jsme započítali dvojí manžele: notářů Svobodů a okresních hejtmanů Dostrašilů. Notář dr. Václav Svoboda byl člověk velmi vzdělaný, výborný právník a získal si dobré jméno i ve věcech obecních a spořitelních jak v Třeboni, tak v Semilech a na Smíchově, kde později léta působil. V jeho choti rodem Halířové získala moje Lola dobrou duši, skutečnou přítelkyní stala se jí pí. Růžena Dostrašilová, milá, veselá osoba, jejíž životní tragédii jejího druhého manželství jsme s ní prožili pak za našeho pobytu v Praze. Okresní hejtman Dostrašil, mnohem starší manželky paní Růženky, byl typ rakouského politického úředníka a proto není divu, že zasedl do oktrojovaného zemského výboru českého. Byl to bonviván a skončil mrtvicí.

Z badatelů, kteří za mého pobytu v Třeboni, pracovali v archivu, jsme v naší domácnosti uvítali a společně s domácím lékařem MUDr. Aug. Šaršokem, později městským lékařem v Praze - Strašnicích, pohostili profesora PhDr. Václava Flajšhansse, který od té doby zůstal mi po léta nakloněným příznivcem. Rád jsem se mu za svého ředitelství v knihovně zemědělské odvděčil umístěním jeho syna PhDr. Jana, u nás obecně zvaného Johannes. Nemohu nevpomenouti při milé vzpomínce na veselý a obsažný večer s dr. Flajšhanssem na podivné chování jiného badatele archivního, tehdy mladičkého Vlastimila Kybala, potomního vyslance, který na mé písemné pozvání, aby nás navštívil, dal mi poslu - byl jsem tehdy revmatismem vázán na byt - jen ústní

odpověď: „Nepřijdu, vždyť ho ani neznám“. Odpovídal tak i jako vyslanec?

Nezapomenutelné chvíle připravili nám v tišině třeboňské světové cestovatelé p. Alois Svojsík a zejména básnický vypravovatel mistr E. St. Vráz, který ještě po letech rád si vzpomínal na naše kocoury zrzavého Čičila a černého Nováče, kteří nás podle svého zvyku vyprovázeli po střeších, když jsme svého hosta provázeli na procházku po světské hrázi. Milým hostem z Prahy byl nám i Karel Horký, který nám přijel přednáseti na vzpomínkový večer na paměť zvěčnělé Hany Kvapilové, když jsme hráli Kvapilova „Oblaka“. Z tábořských realistů jsme několikrát mohli uvítati evangelického faráře Kamila Nagye a profesora Karla Velemínského, překladatele děl L.N.Tolstého. Zvláště teplé chvílky nám často připravili houslisté - učitelé Hronek a Volf, s nimiž jsme si mohli zahráti sonáty Mozartovy a Beethovenovy a Smetanova dueta „Z domoviny“ a jiné. Že našimi častými hosty byli členové Spolku ochotníků, pověděl jsem již v kapitole „Hrajeme divadlo“. Z Třeboně, jak na jiném místě o úředních pracích povím jsem zajížděl v letech 1906 - 1908 i se svou věrnou průvodkyní Lolou na několika měsíční pobyt do Chýnova, kde jsme brzo vítali ve svých přechodných bytech v domku pode dvorem neb později ve vilce p. Františka Strakatého pod hřbitovem nové spolčníky z nichž Maruška Vorlová s pozdějším svým manželem inženýrem Františkem Pudilem stali se našimi doživotními přátely, i když se později přestěhovali do Třeboně, Prahy a konečně na penzi do jihočeské penziopole Písku.

V Chýnově brzičko našli k nám cestu tamní akademici Pavel a Jan Strakatí - Martinusové a filosof Věženský. Jana Strakatého zanesl osud v pozdějších letech za republiky do Egypta a Indie, odkudž z Bombaye, kde stal se naším konsulem nás dvakrát navštívil s bohatými dary v našem přepychovém bytě v Domě zemědělské osvěty. Překrásné chvíle strávili jsme v Chýnově s akademickým sochařem Milanem Havlíčkem, který

ozdobil naši domácnost převkusnou žardiniérou z černé pálené hlíny chýnovské, vznosným modelem postavy M. Jana Husa a intimní skupinou „Milenců“, které jsou dosud ozdobou naší, vlastně nyní mé domácnosti. V chýnovské vile jsme také uvítali a pohostili hudební skladatele Otakara Nebušku, Romana Veselého a Karla Moora s chotí, rozenou Lauterbachovou. Z dočasných obyvatelů chýnovských poctili nás často svou návštěvou profesor J. Nehut s chotí a dcerou učitelkou, z jejichž přízně jsme se těšili ještě v Praze, kdy jsme se jim i rodině klatovského dějepisce dr. Jindřicha Vančury, překladatele děl A. Denise, stali bližšími sousedy na Smíchově na Hřebenkách. Konečně i usedlíci chýnovští ředitel měšťanky, neúnavný turista Jan Fousek, někdy chemik, hospodářský správce Fritz Neboditý, známý příjím „Fritz der Faule“ mezi schwarzenberskými úředníky, poněvadž nejraději pracoval v noci v kanceláři - ti dva „staří mládenci“ a myslivecký mládenec Honza Bezpalec rádi k nám zacházeli na besedu. Oba „staří mládenci“ mnoho světa znalí, mnoho knih kupovali a četli - byli to příjemní vzdělaní lidé a taktní společníci. Nový kruh známých a přátel našli jsme brzo po svém příchodu do Brna. Byla to především rodina staříčka Františka Bakeše, zemského poslance, bývalého řídícího učitele a majitele statku ořechovického, jeho milé, lidumilné choti paní Lucinky a švakrové Madlenky Wanklové, která zejména stala se téměř denní navštěvovatelkou našich podvečerních táček. Skutečné přátelství našli jsme v Brně u manželů Višových, advokáta Járy, rodáka Holického a pí Kamily rodem Procházkové z Prahy, někdy zpěvačky lublaňské opery a výborné pianistky, s níž ještě nyní občas hrávám. V Brně žila u nás mnoho hudba. S Hertvíkem Jarníkem zemským knihovníkem a Járrou Helfertem, ředitelem zemského muzea až do první světové války často jsme hrávali komorně tria Haydnova, Schubertova a Beethovenova. Na čtyřruční hru klavírní přicházel advokát dr. Václav Javůrek, kterého provázivali jako posluchači setník Tošner a architekt

Mráček a finanční komisař Wurm. Nemoce seznámily nás s manžely Klímovými, kteří se dělili o naši péči zdravotní - dr. Klíma pečoval o můj „vojenský revmatismus“, dr. Klímová-Líčková o chrup Cvrčkův.

Vedle dra Javůrka klavírním partnerem byl mi až do války příbuzný Bakešův Bíby Kyselka, posluchač filosofie, který padl v bojích haličských. Zastoupil jej za války žák profesora Adolfa Mikeše Albín Šíma, nyní také již zesnulý nástupce Mikešův na mistrovské škole pražské múzické akademie. Méně často nás navštěvovali manželé Svobodovi - Svoboda byl za války ředitelem obilního ústavu brněnského - kteří nás často zvali k lukulským hodům, jimiž oplývala jejich domácnost. Zdomácněla u nás Fanyňka Plháková, úřednice Národní Jednoty pro jihozápadní Moravu, která v době válečné střídavě s Madlenkou Wanklovou opatrovala náš brněnský byt, když jsme meškali na vojně v Praze. Naše pohostinství brněnské oplatila nám Fanyňka za okupace, tehdy již vdaná za četnického plukovníka Františka Řezáče, letním pobytem na samotě valečovské u Mnichova Hradiště.

Válečný pobyt pražský uvedl do naší tamní domácnosti nové známé hudebníky virtuosa Františka Veselského, kapelníka Pavla Dědečka, za republiky pražské konzervatoře, malíře Františka Kyselu a Oťasa Nejedlého, zpěvačku pí Vilmi Winklerovou, táboračku rozenou Dobšovou a pozdější naše pražské domácí a do smrti věrné a milované přátele Josefa a Magdalenu Matouškovy. K nim se brzo přidružili bratři paní Magdaleny Josef, Jan - vulgo Hozínek a Váša Jínovi s milou Hozínkovou Aša Vančurovou, známou nám už z pobytů chýnovských. Hozínek, později vyslanec a poslední přednosta politického oddělení kanceláře prezidenta Beneše, uvedl k nám své přátele dr. Otu Plachta, později ministerského radu ministerstva školství a národohospodářského odborníka dr. J. Fouska. Vždy vítaným hostem byl nám až do své smrti hudební pedagog a za republiky mistrovské školy

konzervatoře profesor Adolf Mikeš, který k nám uvedl i svou pozdější choť rozenou Svobodovou.

Roku 1918 skončila se „idylická“ první válka světová a my zaměnily jsme pobyt v Brně za pobyt v Praze nejprve za další „studentské“ bydlení u mých sester Berty a Týny v Myslíkově ulici a od dubna r. 1919 v domě Matouškových ve Švédské ulici č. 32 na Smíchově na Hřebenkách. Zde navštěvovali nás vedle pokrevných a příbuzných přátel pražští z doby válečné a brzo se přihlásili i noví návštěvníci. Byli to především manželé Alois a Jula Chytilovi, kteří si jako nakladatelé Místopisného slovníku republiky Československé brzo postavili vilu na Hřebenkách a mne získali jako spolupracovníka tohoto podniku. Mnoho krásných chvil jsme strávili i navzájem u nich zejména v letních měsících na zahradě u jejich vily a ve velkém koupališti jejich zahrady.

Pavel Dědeček, když se vrátil z Paříže a stal se profesorem pražské konzervatoře přivedl k nám svou milou maminku a sestřičku, s nimiž jsme zejména strávili veselé Vánoce s nezapomenutelným pro Pavla třeboňským candátem. Na Silvestra toho roku 1919 byla u nás velká sešlost mládeže národně demokratické: Hozínek a Váša Jínovi, Aša Vančurová, manželé Chytilovi, advokáti, manželé Čapkovi, on architekt, paní Běla rozená Schwarzová, vnučka B.Smetany, manželé Ježkovi (pozdější ministr obchodu a prezident penzijního ústavu), dr. Ota Placht se svou snoubenkou sl. Procházkovou, dr. J.Fousek, manželé Jan a Růženka Thonovi (městský knihovník pražský) a naši milí domácí Matouškovi. Bylo u nás veselo a bujno do pozdních ranních hodin novoročních...

Velké čaje a večere mohli jsme pořádati, když jsem se stal vedle ředitelství Čsl. státního archivu zemědělského též ředitelem Ústřední slovanské zemědělské knihovny a čítárny Československé akademie zemědělské a přesídlili z Hřebenek do Domu zemědělské osvěty na Král. Vinohradech (Slezská 7).

Brno

Když píšete tuto kapitolu svého života, proč mne napadá průpověď „Duplicatae casuum“, podvojnost příběhů životních: dvou let na veřejné škole obecní, léta na dvou gymnáziích, na dvou univerzitách, dvě opravdové lásky, dva pobyty v Římě a v Mnichově, dvoje zakládání archivů v Chýnově, Netolicích, Třeboni, Vimperku, Dlouhé Vsi, Lovosicích, Mšeci a Slavkově, dvě léta trvající pobyty v Praze a dvojí ředitelování knihovny a archivní? Jak divně hraje Osud životem člověka...

I o Brno jsem se pokoušel dvakrát, až po druhé s úspěchem. Důvodem touhy po změně působiště byla touha po literární práci vědecké i osvětové, k níž nebylo v Třeboni, bohaté na prameny historické, leč chudičké pomocnou literaturou – knihovna archivní měla celých 250 děl – mimo rozhovory s ředitelem Marešem toho okolí, na něž jsem uvykl v Praze, Vídni a Římě. A do temna kmitl jistý paprsek naděje. Byla spojena s lidským smutkem nad úmrtím kolegy dr. L. K. Hofmana, amanuensise zemské knihovny v Brně. Nejnadanější z vrstevníků, pravý žák Gollův, velká naděje svého učitele a pýcha mladé školy historické, L. K. Hofman podlehl 4. listopadu 1903 dědičné rodinné chorobě, tuberkulóze v 28. roce svého života. Svůj nekrolog napsal jsem mu v svém listě Lolušce (6. 11. [1]903) slovy: „Nadaný mladý historik, neobyčejně širokého obzoru duševního, jejž rodinná tuberkulóza schvátla v 28. roce jeho věku. Smrt jeho, již pro rozkvět naší vědy srdečně želim, ani mne nepřekvapila. Čekal jsem ji již léta. Div, že se tak dlouho udržel. Na léta s ním prožitá rád vzpomenu.“ S radostí vzpomínám, že jsem svou úctu jeho památce mohl projevit po letech za svého pobytu v Brně v péči o jeho hrob.

Mé myšlenky na útěk z Třeboně do Brna posílil svým listem (11. 11. [1]903) přítel Boubelka – Žalud, který mi psal: „Tobolka mi říkal, že je dosti pravděpodobno, že místo ve Francisceu v Brně (po Hofmanovi) nemá žádného predestinovaného uchazeče. Místo je v X. hodnostní třídě a je jistý brzký postup do IX.

Konkurs dosud ovšem nebyl vypsán. Kdybys chtěl do Brna žádat, napiš dr. Tobolkovi nebo mně, abychom se ti o bližším informovali. Upozorňuji tě - řečeno bez obalu - protože myslíme, že je tě škoda, abys shnil v Třeboni, kde pro vědeckou práci nemáš půdy a prostředků a pro politicky osvětnou asi ani dosti volnosti." Jak dobře moji milí rozuměli mé situaci a jaký o mne měli zájem! Nadchl mne dopis Boubelkúv, jak viděti z mého listu Lolušce (13. 11. [1]903), v němž se ji „tajemně“ svěřuji: „Mám skvělou náladu dnes: unáší mne daleko od dneška, líčí novou, lepší budoucnost, plnou nového života, nové práce! Mám snivou náladu, buduji zámek za zámekem a zapomínám svého okolí... Nevím, proč mne napadla tato náladu, ale jest mi, jako by mého pobytu v Třeboni bylo na mále. Kéž by to bylo pravda, a nikoliv jen sen! Malé poměry společenské doléhají na mne stále tíživěji. Nevím, nerozhodnu-li se k úplnému oddálení se všeho společenského života. Začínám míti zdejší společnosti, čím více jsem nucen se s ní stýkati, tím více dost. Není zde opravdu člověka, s nímž by bylo možno upřímně pohovořiti. Tíží mne to, tíží... Práce mám plné ruce, vůle a chuti k práci mnoho, leč zbytečně jsem se zavázal v jisté společenské povinnosti, jež mne dnes neobyčejně tíží. Do roka se na tom mnoho, ne-li vše, změní."

Mé naděje na Brno velmi zchladil dopis Tobolkúv z 18. 11. 1903, kde jsem četl: „Milý, zadej do Brna, až bude vypsáno, ale netěš se, že místo obdržíš. Goll z Prahy tě nebude fedrovat, v Brně, jak mám určité zprávy, se o tvé kandidatuře mluvilo, ale Češi jsou proti tobě, a Němci, jak víš, chtějí prorazit německého kandidáta. Čechům vadí tvé „vlažné“ národnostní stanovisko a bojí se, že bys úplně podlehl německému chefovi. Tedy situace zlá... Kdybys mohl nějak získat pro sebe dr. Kameníčka!"

Přes to psal jsem Lolušce (20. 11. 1903): „Již jest rozhodnuto: Budu žádati o místo amanuensise knihovny

Franciscea do Brna. Není tím ovšem nijak ještě řečeno, že místo to již mám neb dostanu. Než rozhodl jsem se učiniti kroky k tomu, a to byly ty touhy a nejistoty, o nichž jsem v poslední době několikráte psal. Ovšem o jedno tě musím prositi: O tomto mém rozhodnutí víte toliko ředitel Mareš a ty. Mé matce ani tvým pánům rodičům o tom se nezmiňuj, dostanu-li to místo, jest času dosti pověděti jim o tom. Tímto rozhodnutím spadlo ze mne mnoho tíže. Dostanu-li to místo, otvírají se mi zase nové perspektivy, možnost daleko intensivnějšího duševního života, zcela nová atmosféra a do jisté míry návrat k starým snům."

Tak začla má korespondence s Brnem (dr. Kameníčkem dr. Boh. Navrátilem, dr. B. Bretholzem, ředitelem zemského archivu moravského) a s Prahou (prof. dr. Jaroslavem Gollem) dne 20. 11. 1903. Nejdříve mi odpověděl (22. 11. 1903) dr. Kameníček: „Na místo po dr. Hofmanovi není posud konkurs vypsán. Zadal jsem o to teprve k zemskému výboru. V konkursu se praví, že se žádá státní zkouška nebo doktorát. Vy nemáte dle listu ani to, ani ono, ale máte za to studia ve vědeckých ústavech tak, že se za kompetenta hodíte. Račte tedy, až bude konkurs vypsán, podati žádost. Budu ji míti v evidenci. Upozorňuji vás, že žadatelů bude velmi mnoho, mnozí výteční, a že německá kurie bude se snažiti, aby prorazila kandidátem německým, který by uměl česky. Toho se však nelekejte. Při dr. Hofmanovi byl ten zápas také."

Pro možnou soutěž jsem si ovšem připravoval svá vysvědčení a doklady. Obrátil jsem se proto (24. 11. [1]903) na svého učitele někdejšího „Istituto austriaco di studi storici" odborového přednostu Theodora von Sickela a na prof. dr. Jaromíra Čelakovského o jejich svědectví mých prací v Římě, Drážďanech a Mnichově, též ředitele Fr. Mareše jsem požádal o jeho vysvědčení o mých pracích archivních. Vše to v naději, že nebude mnoho žadatelů s mou kvalifikací a s útěchou, že „až

přiložím všechna svá vysvědčení, bude toho pěkný balík“, jak jsem napsal Lole.

Po dr. Kameníčkově odpověděl mi (26. 11. [1]903) z Říma dr. Boh. Navrátil dlouhým srdečným dopisem: „Milý pane kolego! Váš list došel mne oklikou přes Brno. Dlím zde za studiem svými v archivu vatikánském. Co se nyní děje, respektive bude dít v Brně po skonu Hofmanově, o tom nemám ani tušení. S pány brněnskými si nedopisují, nebo takových přátel tam nemám, abych cítil potřeby myšlenkové výměny. V té příčině - vedle jiných - lituji zvláště Hofmanova skonu. Zbývá mi tam teď jediný kolega Kalina, také vám nepochybně známý. Ale co vím z doby předchozí snad pro první informaci také něco prospěje. Místo amanuensa bylo v X. třídě diétní, t. j. 1.300 zl., ale není vyloučeno tuším, že by mohlo tentokrátě býti vypsáno v IX. třídě hodnostní, t. j. 1.700 zl. Musil byste ale prozatím počítati s X. Způsob obsazování jest tento: Místo vypisuje zemský výbor. O došlých žádostech vyslovuje se zemskému výboru nejprve kuratorium zemského musea (Francisceae), které se skládá ze stejného počtu kurátorů českých a německých a má střídavě předsedu českého a zase německého na tři léta. Ze žádostí pošle se terno k zemskému výboru, ale může také býti, že - jako v případě Hofmanově - bude návrh zníti na: loco primo et unico. Zemský výbor řídí se dle předchozího případu návrhem kuratoria, ale není jím přece vázán. Rozhodujícími číteli[!] jsou v kuratoriu z Čechů Kameníček, z Němců Bretholz a advokát Fischel. Bibliothekář dr. Schrom podává své dobrozdání mimo kuratorium, ale jde v této otázce s Čechy, poněvadž si přeje míti k ruce Čecha, který by za něj obstarával českou agendu. Češi budou pro Čecha a Němci v kuratoriu pro svého člověka, obě politické strany rozhodnou se pro svého nejlepšího žadatele. Podpory Bretholzovy se nadíti nemůžete, nebo ten i v případě Hofmanově byl pro jeho německého konkurenta praktikanta studijní knihovny olomoucké dr. Wagnera, ač ten nemá žádné kvalifikace

vědecké. Boj bude ostrý. Češi asi nemají vhodného žadatele: bude jistě v podmínkách soutěže nějaká podmínka o praxi biblioteční. Kameníček bude jako nynější předseda kuratoria hledati kandidáta v Praze, nebo v Brně ho není. (Kalina se ucházet nebude) a tuším, že Goll zde bude hráti nějakou roli. Má-li kandidáta vhodného, doporučí jej Kameníčkovvi a ten bude se pak o jeho uznání zasazovati. Já nestojím v takovém poměru ke Kameníčkovvi abych mu někoho mohl doporučovati, nechci totiž býti zde někomu něčím zavázán, a proto bylo by dobře, kdybyste se ucházel u Kameníčka prostřednictvím Golla, a pak byste byl kandidátem Čechů moravských. Ale ani to nevyhrává ještě konkurs. Ostatně myslím, že jsou Češi v kuratoriu v ouzkých o kandidáta vhodného, totiž s praxí biblioteční, z Prahy nevím, odhodlá-li se někdo ucházeti se o toto místo. Vy byste jim byl - tak soudím - potud nejlepším kandidátem, že máte institut, v jehož vysvědčení je tuším závěrečná formule, že ministerstvo doporučuje absolventy ústavu pro službu archivní a bibliothecní. Místo, ač je počátkem skrovně dotováno, bude místem v budoucnosti velmi lákavým. Bibliothekář je přes 50 let stár a hodně nervosní a nejbližší úředník, který jde direktně za ním, bude jeho nástupcem - totiž rozumějte dřív ku př. než já - nach menschlicher Berechnung. A vésti ústav, který začíná se rozvíjeti a jemuž v budoucím kulturním vývoji případně stejná, ne-li - v případě moravské university - větší ještě úloha, než bibliotéce musejní v Praze, to je velice lákavé. Kdy konkurs bude vypsán, to zde stopovat nemohu, ale to vám by včas pověděl Kameníček, kdybyste byl jeho kandidátem. A na konec ještě malou poznámku: Nebudou-li Češi míti kandidáta s praxí biblioteční, budou velice povděčni asi, když vy byste se ucházel, a z toho je pro vás, smím-li na to upozorniti, jeden závěr, že nemusil byste tolik s tou protekcí žebrot, aby vám to nebylo potom v Brně nepohodlné. Taková odvislost na místě těžce se nese, vadí volnému projevu,

tlumí samostatnost. Prose na závěr o to, abyste považoval list za přísně důvěrný, poroučím se vám a prosím, abyste mi dal věděti o svých krocích. Snad bych vám mohl ještě něčím posloužiti. Váš Navrátil."

Téhož dne jako Navrátil z Říma odpověděl mi vážený odborový předseda Theodor von Sickel z Meranu: „Ihrer vorgestern an mich gerichteten. Bitte bin ich zu meinem Bedauern nicht in der Lage nachzukommen. Ich erinnere mich sehr wohl, dass sie als Stipendist des Instituto in Rom in Jahren 1899 - 1900 ihre Pflicht gethan und sich meine Zufriedenheit erworben haben. Aber um ein in die Details eingehendes Zeugnis ausstellen zu können" müsste ich in die damals von mir nach Wien erstatteten und den Akten des Istituto einverleibten Berichte Einblick nehmen, was mir nicht möglich ist. Dazu kommt das andere und Ausschlag gebende Moment, dass ich gar nicht mehr befugt bin, eine Neusserung wie Sie sie wünschen abzugeben. Ob aber mein Nachfolger in Rom bereit sein wird, Ihnen auf Grund der Akten ein amtliches Zeugnis über ihre dortige Verwendung auszustellen, vermag ich nicht zu ermessen. Den ihrem Brief beigefügten Stempel sende ich zurück ergebenst Sickel."

S odvoláním se na tento list Sickelův požádal jsem (27. 11.) jeho nástupce, dvorního radu Ludwiga von Pastora, slovuťného autora „Geschichte der Päpste seit dem Ausgange des Mittelalters" o žádané vysvědčení. Na zítřít došla mne z Prahy také odpověď na mou prosbu za podporu prof. dr. Golla. Začínala laskavým oslovením „Milý pane Adolfe" a zněla: „Věci se mají takto. Když jsem byl v Brně (tuším, na pohřbu Hofmanově), slíbil jsem tamnějším, že budu zde jednati s některými, aby se o místo - což nebude bez boje - ucházeli. Na prvním místě býti to měl Emler /:který byl právník a získal doktorát filosofie honoris causa teprve za první republiky v Bratislavě!:/, který však se rozhodl, že se nebude ucházeti. Za to jednání s dr. Jarníkem /:zase syn univerzitního profesora jako Emler - nu, esprit du corps:/, jenž je

úředníkem zdejší technické knihovny, mělo jiný konec, totiž on miní se ucházet. Tím je ovšem též můj úkol splněn a jsem výsledkem jednání sám vázán. S pozdravem Goll."

O postupu věci brněnské jsem psal (27. 11. 1903) Lolušce: „Dr. Jarník má doktorát, já státní zkoušku, on Paříž, já Řím a Německo, on rok, já již třetí rok praxe. Budeme se rváti, když třeba rváti se. Prof. Čelakovský zaslal mi vysvědčení, jímž dotvrzuje mou svědomitost a odbornou znalost při studiích historických. Jarníkovou kandidaturou brněnskou temní se moje vyhlídky, poněvadž za Jarníkem bude státi mocná protekce, jíž já se nebudu moci vykáhati. Než nevzdávám se té naděje. Chci se trochu hýbati a ne tak živořiti den ze dne!"

Když mi konečně počátkem prosince (2. 12. 1903) tehdejší tajemník Istituto austriaco di studii storici v Římě, Dr. Hermann Pogatscher, zaslal dvorním radou, profesorem dr. Ludwigem von Pastorem podepsané, úředně vydané vysvědčení o mých pracích v Římě, byl jsem plně připraven na očekávanou soutěž. Dr. Pogatscher doprovodil svou zasilku tímto dopisem „Rom 2/XII. 1903. Sehr geehrter Herr Doktor! In Erwiederung ihrer Zuschrift vom 28/XI. 1903 an Herren Hofrat Pastor erlaube ich mir ihnen in dessen Auftrag mitzutruilen[!], dass desselbe ihre Bitte gern gewährt hat und sende ihnen beiliegend das gewünschte Zeugnis. Hofrat Pastor lässt sie bestens grüssen. Ich benutze gerne die Gelegenheit ihren sehr geehrter Herr Doktor, auch meine besten Grösse zu übermitteln, womit ich verbleibe ihr ergebenster Hermann Pogatscher".

Z Brna zajistil jsem si oznámení doby vypsání očekávané soutěže od někdejších univerzitních kolegů Tomáše Kaliny, profesora I. Českého gymnázia, a Boženy Jiráňkové, profesorky lycea Vesny. B. Jiráňková odpověděla první listem (5. 12. 1903): „Milý Adolfe! Budete českým členům musea vítaným žadatelem. Konkurs byl nedávno uveřejněn, prý v Hlasu. Ale nečetla jsem ho, v jiných novinách též ne. Nemohu Vám tedy to číslo poslat. Nejlépe bude, abyste ihned zahájil korespondenci

s předsedou prof. Kameníčkem (I. České gymnásium) a co nejdříve mu poslal žádost. Máte si sehnat co nejvíce dokladů ku své žádosti (snad též od Golla - ?). Na zdar! A snad i nashledanou. Vaše Božena Jiránková."

O dva dny později došlo mne na úředním papíře oznámení Kameníčkovo „Konkurs zní: U moravské zemské knihovny obsadí se místo amanuensa se služným X. hodnostní třídy státních úředníků a vypisuje se tímto konkurs. Termín do 31. prosince u moravského zemského výboru. Žádá se průkaz: 1. že žadatel jest rakouským státním občanem, 2. že absolvoval některou rakouskou universitu, 3. že složil učitelskou zkoušku pro střední školy anebo dosáhl filosofického, po případě právnického doktorátu, 4. že jest obou zemských jazyků úplně mocen, 5. že jest úplně zdráv (lékařská vysvědčení). Při tom předpokládám, že Vaše zkouška pro archivy a knihovny bude uznána za rovnocennou se zkouškou pro střední školy. Rozhodnutí bude záviseti na kuratoriu. V dokonalé účtě Kameníček. Pozdrav panu řediteli Marešovi! V Brně 7. prosince 1903."

Pro paměť zapíši si podle dochovaného, tužkou psaného konceptu své žádosti o místo brněnské z 9. prosince 1903: „Slavný zemský výbore markrabství moravského. V dokonalé účtě podepsaný dovoluje si podati svou uctivou žádost za udělení místa amanuense při moravské zemské knihovně (Franciscea), vypsaného veřejným konkursem dne 2. prosince 1903 a provází svou žádost těmito doklady: V dokonalé účtě podepsaný rakouský státní občan /:příloha A:/, narodil se 14. června 1877 v Dobrovici okresu mladoboleslavském v Čechách. Svá studia gymnasiální vykonal na c. k. vyšších gymnásiích v Mladé Boleslavi a v Praze (v Žitné ulici), kdež podrobil se též 8. července 1895 zkoušce maturitní s vyznamenáním /:příloha C:/. První čtyry semestry universitní absolvoval na filosofické fakultě c. k. university Karlo Ferdinandovy v Praze /:příloha B:/, cvičení seminárních profesorů Golla a Pekaře, jakož i koloquií u profesorů Golla, Pekaře, Emlera a Zírta účastnil

se vždy s prospěchem výborným /:příloha D a další:/ . Druhé čtyři semestry studoval na filosofické fakultě university vídeňské, kdež zároveň byl členem Ústavu pro rakouský dějezpyt. Po absolutoriu university /:příloha [není označeno]:/ i „Ústavu pro rakouský dějezpyt“ podrobil se nížeapsaný dne 11. července 1899 státní zkoušce, předepsané pro členy „Ústavu“ /:příloha [není označeno]:/ a dosáhl tím vědecko-odborné kvalifikace, požadované pro státní úředníky archivů, knihoven a museí /:příloha[není označeno]:/. Na základě této státní zkoušky bylo nížeapsanému uděleno c. k. ministerstvem kultu a vyučování cestovní stipendium pro archivní studia v Německu /:příloha [není označeno]:/ a výnosem téhož c. k. ministerstva uděleno mu stipendium římské pro rok 1899–1900 /:příloha:[není označeno]/. Již v době univerzitních studií vídeňských i později zúčastnil se nížeapodepsaný na výzkumu zahraničních archivů pro diplomatův království Českého a zvláště všechny listiny c. k. státního archivu vídeňského pro týž podnik znovu opsal a diplomatickými poznámkami doprovodil, jak svědčí práce ony, uložené v archivu Musea království Českého v Praze a /:příloha:[není označeno]/. Roku 1901 dne 1. října byl nížeapsaný vzhledem k své odborné i vědecké kvalifikaci přijat za zcela mimořádných služebních podmínek do služeb Jeho Jasnosti Adolfa Josefa knížete ze Schwarzenbergu jako asistent archivu třeboňského, kdež dosud působí /:příloha:[není označeno]/. Z přiloženého vysvědčení lékařského /:příloha:[není označeno]/ a z ostatních vysvědčení vysvítá, že v dokonalé účtě podepsaný odpovídá 4. a 5. podmínce veřejného konkursu v otázce zdraví a znalosti obou zemských jazyků. Mimo jazyky klasické může se nížeapsaný vykáhati ještě znalostí jazyků francouzského, italského a polského. Podmínce 3. vypsání konkursu, v níž se žádá státní zkouška učitelství pro střední školu neb doktorát filosofický, po případě právnícký, v dokonalé účtě podepsaný zdánlivě neodpovídá. Leč tu dovoluji si slušně poukázati na

výnos c. k. ministerstva kultu a vyučování uvedený v závěrku mého vysvědčení z „Ústavu pro rakouský dějezpyt ve Vídni“, v němž absolventům tohoto ústavu, podrobivším se předepsané státní zkoušce před komisí, stanovenou c. k. ministerstva kultu a vyučování nejen se zaručuje rovnost s veškerými, jinak akademicky kvalifikovanými kompetenty o místa úředníků archivních, knihovních a musejních, nýbrž jim všude jako zvláště kvalifikovaným se přednost dává. Opíraje se o uvedené průkazy své kvalifikace vědecké i odborně praktické, dovoluji si přednésti tímto svou uctivou prosbu o udělení místa amanuensa v zemské moravské knihovně, slibuje, že bude vždy mou snahou povinností mi uloženým přesně dostáti. V dokonalé úctě Adolf Lud. Krejčík asistent knížecího schwarzenberského archivu v Třeboni.“

Poněvadž z výše uvedeného dopisu Navrátilova jsem zvěděl o významném postavení Bretholzově v německé kurii musejního kuratoria, nepokládal jsem za sebe nedůstojné požádati tohoto také bývalého člena Ústavu pro rakouský dějezpyt o pro mne příznivý výklad významu státní zkoušky institutní. Stalo se tak tímto mým dopisem z 10. prosince 1903: „Euer Hochwolgeboren, hochverehrter Herr Landesarchivar! Zuerst bitte ich Euer Hochwolgeboren mich gefölligst entschuldigen zu wollen, dass E. H. ein persönlich ganz unbekannter Mensch mit einer Bitte belästige. Ich habe am heutigen Tage mein Gesuch um Verleihung der Amanuensis Stelle bei der mährischen Landesbibliothek eingereicht. Der dritten Konkursbedingung über abgelegte Staatsprüfung für die Mittelschullehrer oder Doktorat der Philosophie oder der Rechte kann ich aber buchstäblich nicht entsprechen, weil ich nur ein Staatsprüfungszeugnis als gewesenes Mitglied des „Institutes für oesterreichische Geschichtsforschung in Wien“ besitze. Die Institutsprüfung habe ich am 11. Juli 1899 „mit recht gutem Erfolg“ gemacht und auf Grund dieser Staatsprüfung erhielt ich nicht nur ein Reisestipendium für Deutschland dessen Frucht

waren meine zwei Aufsätze über Zacharias Theobald in den Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen - sondern auch das römische Stipendium für die Jahre 1899-1900, sowie meine jetzige Stelle am Fürst Schwarzenbergischen Archive in Wittingau. Wie E. H. wol bekannt ist, sind die Absolventen des Wiener Institutes für oestereichische Geschichtsforschung auf Grund eines Erlasses des k. k. Ministeriums für Kultur und Unterricht vom Jahre 1897 bei Verleihung von Stellen an öffentlichen Archiven, Bibliotheken und Museen nicht nur den anderen Kompetenten gleich zustellen, sondern auch bei entsprechen Qualifikation vorzuziehen. Weil dieser Umstand bei der Konkursausschreibung ganz ausser Acht gelassen wurde, erlaube ich mir E. H., als ein ehemaliges Mitglied desselben Institutes höflichst zu bitten die Liebenswürdigkeit zu haben und im Museumskuratorium die Zulassung meines Gesuches zu diesem öffentlichen Konkurse gefälligst bewirken zu wollen. Ich glaube, dass E. H. mir diese meine Freiheit nicht für ungut nehmen wird, da es sich in diesem Falle um keine Protektion, sonder nur um eine Rechtswehrung handelt. Ich müsste mich schämen als gewesenes Mitglied des „Institutes für oesterreichische Geschichtsforschung in Wien“ und des „Istituto austriaco di studii storici in Rom“ bei E. H. um eine Protektion zu bitten, meine Zeugnisse und meine bisherige literarischwissenschaftliche Thätigkeit werden schon E. H. wol genügen um sich von mir die richtige Ansicht bilden zu können. Indem ich nochmals um gefällige Entschuldigung bitte, zeichne ich E. H. ergebenster Adolf Lud. Krejčák, Fürstl. Schwarzenbergischer Archivsassistent in Wittingau.“

Bretholz, který po letech stal se na deset let mým představeným za změněných poměrů politických po známém moravském paktu z r. 1906, jímž Čechové nabyli většiny v sněmovně a zemském výboru, obratem mi odpověděl takto:

„Brünn 11. 12. [1]903. Sehr geehrter Herr! Den Empfang ihrer Zeilen vom 10. d. bestätigend begrüße ich es, dass sich wieder um ein Institutsmitglied, das überdies die gute praktische Schule von Wittingau für sich anführen kann, für diese Stelle in der Landesbibliothek meldet. Ich brauche wol kaum zu versichern, dass ich ihre Anschauung betreffe der Anspruches der Institutsmitglieder auf derartige Stellen vollkommen theile, weshalb ich mit Vergnügen ihrem Wunsche um Zulassung ihrer Gesuches zum Konkurs Rechnung tragen werde, wenn s. Z. die Angelegenheit vor des Kuratorium gelangt. Bis nun hatte dieses sich mit der Sache noch in keiner Weise zu beschäftigen, die Ausschreibung erfolgt von der betreffenden Landesstelle, ich erfuhr ihren Wortlaut erst, als sie in Zeitungen gedruckt vorlag. Ich hoffe, dass sie mit dieser meines vorläufigen Mittheilung zufrieden sein werden und wünsche ihnen, dass ihre Bewerbung von Erfolg begleitet sei. In voller Hochachtung ergebenst Dr. B. Bretholz.“

Téhož dne (11. 12. 1903) hlásil jsem stav věcí Lolušce:

„Konkurs brněnský jest vypsán do 31. prosince, nečekám tedy rozhodnutí před 15. lednem (1904). Kdy bude místo nutno nastoupiti, též nevím, leč myslím, že to bude počítáno od 1. ledna či února 1904[!]. Třeba tedy rukou nedílnou a společnou čekati aspoň 4-5 neděl na výsledek konkursu.“ Na zítří ozval se se svou odpovědí i brněnský mladší kolega Tomáš Kalina, svými žáky později zvaný Kanimůra - měl trochu vzhled Japonce - slovy: „Dověděl jsem se, že jste již jednal s Dr. Kameníčkem“ a oznamuje podmínky soutěže, končí poznámkou: „Kromě vás žádá z české strany ještě kdosi.“

Více než po měsíci (19. 1. 1904) přišla z Brna zpráva Kameníčkova: „Milý pane! Ve včerejším sezení kuratoria moravské musejní společnosti, v níž jednáno o ternu k zemskému výboru na obsazení místa amanuensa, byl jste dán na druhé místo. Vaše kvalifikace jest taková, že kdyby byl při zemské knihovně naší také archiv, byl byste asi býval dán na místo

první. Kuratorium však uznalo, že pro knihovnu se hodí lépe Dr. Jarník, který asi bude jmenován. Ale Brno mějte v evidenci! Snad v nějakých dvou letech dojde k systemisování místa v zemském archivu moravském, takové místo by vám asi sotva mohlo uniknouti. Zemskému archiváři Bretholzovi se vaše kvalifikace velmi zamlouvala. Račte pozdraviti pana archiváře Mareše. Váš Dr. Kameníček."

Jak viděti, v Brně šlo do tuhého. Bylo třeba kouti železo, dokud je žhavé. Bylo třeba dovolávati se pomoci Ústavu pro rakouský dějezpyt. Jakmile jsem měl zprávu Kameníčkovu, obrátil jsem znovu na pomoc Bretholzovu dopisem: „ Euer Hochwolgeboren, hochverehrter Herr Landesarchivar! Da ich auf Grund einer Privatnachricht aus Brünn in der vorgestrigen Sitzung des Kuratoriums der mährischen Landesmuseums nur auf Fürsprache Euern Hochwolgeborens an zweiter Stelle im Kandidatenterno für den Amanuensisposten der mährischen Landesbibliothek in Antrag gebracht wurde, hatte ich es für meine Pflicht Eurem Hochwolgeboren für diese Liebenswürdigkeit eines alten Instituts mitglieder meinen herzlichsten Dank auszusprechen. Die liebenswürdige Teilnahme, die Euer Hochwolgeboren dem Schicksale meines Gesuches widmete, wird vielleicht auch meine heutige Bitte entschuldigen - (fames crescit edendo) - Ich wage es Euer Hochwolgeboren, wenn es nämlich möglich ist zu bitten, für mich und mein Gesuch gefälligst die Stimmen des Herren Landesbibliothekars und der Euren Hochwolgeboren wolbekanntem Herren Landesausschuss mitglieder gewinnen zu wollen. Trotzdem dass vom Kuratorium Dr. Jarník an erster Stelle im Kandidatenterno gesetzt wurde, halte ich es für möglich mit Hilfe und Unterstützung Eueren Hochwolgeborens in der Plenarsitzung des Landesausschusses meine Ernennung zum Amanuensis der mährischen Landesbibliothek zu gewinnen. Die mir erwiesene Liebens würdigkeit Euren Hochwolgeborens will ich nie vorgehen. Hochachtungswoll..."

Ve Vídni hledal jsem v nebytí Mühlbacherově (+ 17. a pohřben 19. 7. 1903) pomoci u prof. dr. Oswalda Redlicha, jemuž jsem psal týž den co Bretholzovi: „Euer Hochwolgeboren, hochverherter Herr Professor! In einer für mich sehr wichtigen Personalangelegenheit erlaube ich mir Euer Hochwolgeboren um gefällige Unterstützung zu bitten. Bei der mährischen Landesbibliothek in Brünn wird eine Amanuensisstelle besetzt. Ich habe um Verleihung dieser Stelle eingereicht und wurde laut einer Privatnachricht aus Brünn auf Grund persönlicher Intervention des mir persönlich ganz unbekannter Landesarchivars, Heren Dr. B. Bretholz, loco secundo für diese Stelle in Antrag gebracht. Der mährische Landesausschuss wird sich jetzt in seiner nächsten Sitzung mit der Besetzung dieser Amanuensisstelle zu befassen haben. Gelingt es mir in dieser kritischen Zeit den Landesarchivar Dr. B. Bretholz ganz für mich zu gewinnen, könnte ich mit Recht auf diese Stelle rechnen. Da ich weis, dass Euer Hochwolgeboren mit dem Dr. B. Bretholz wol bekannt sind, erlaube ich mir die höflichste Bitte an Euer Hochwolgeboren zu stellen, Euer Hochwolgeboren mögen mich gütigst dem Herrn Dr. Bretholz als gewesenes Mitglied des Institutes für oesterreichische Geschichtsforschung anempfehlen. Alle meine Zeugnisse liegen der Zeit in Brünn und nur auf Grund dieser Zeugnisse ist der Herr Landesarchivar im Kuratorium des Landesmuseums - wie ich vorben erfahren habe - für mich eingetreten. Wenn ich jetzt durch Fürsprache Euren Hochwolgeborens bei Dr. Bretholz Beistand finden werde, kann ich ruhig eine von mir gewünschte Erledigung dieser Frage abwarten. Bei vollkommener Unkenntniss der Brünner Verkältnisse habe ich bei Einreichung meines Gesuches gar keine Protektion gesucht. Da aber jetzt die Geschichte für mich so günstig steht und ich sobaldige Unterstützung beim Herren Dr. Bretholz brauche, wage ich es als gewesenes Mitglied des Institutes für oesterreichische Geschichtsforschung Euer Hochwolgeboren mit meiner Bitte um

Intervention beim Herren Landesarchivar Bretholz zu belästigen. In der Hoffnung, dass Euer Hochwolgeboren mich gütigst sofort, wenns möglich postwendend, beim Herren Dr. Bretholz zu empfehlen geruhen, zeichne ich Euren Hochwolgeboren hochachtungsvoll ergebenster..."

Bretholz vyložil mi situaci hned v krátku (22. 1. 1904)

„Sehr geehrter Herr! Ihr werthes Schreiben vom 20. Jänner dankend bestätigend möchte auch ich meinerseits meiner Freunde Ausdruck geben, dass es trotz der einlichen Ausschreibung gelungen ist sie secundo loco in Vorschlag zu bringen. Meine Absicht einen aequo loco Vorschlag durchzusetzen konnte ich leider nicht erreichen, und zwar aus folgenden zwei Hauptgründen. Erstlich sind sie hier persönlich unbekannt und es wurde von massgebender Seite darauf hingewiesen, dass bei Anstellungen in staatlichen Bibliotheken die persönliche Vorstellung als selbstverständlich angesehen werde. Zweitens wurde betont, dass wenn es sich um eine Archivanstellung handelte, ihnen der Vorrang eingeräumt werden müsste, dass für eine Bibliothek der primo loco Vorgeschlagene zufolge seiner eingesanten (?) Sprachkenntnisse und seiner Praxis in Bibliotheken vorzuziehen ist. Es ist meine Pflicht ihnen den Sachverhalt darzulegen, damit sie den Stand richtig beurteilen können. An meinem lebhaften Interesse für ihren Erfolg und an meiner weiteren Unterstützung bitte ich nicht zu zweifeln, aber ich glaube meinen Einfluss deshalb nicht zu unterschätzen, wenn ich offen sage, dass in diesem Falle der Herr Bibliothekar und der Herr Praesident noch gewichtigere Faktoren sind. Ich habe es nicht in Erfohrung bringen können, ob die Entscheidung schon in der heutigen Sitzung fällt oder erst in 14 Tagen oder noch später. Ob sie im letzten Falle die Kosten einer Fahrt hierher behufe persönlicher Vorstellung opfern wollen, muss ich ganz ihrem Urteil überlassen. Ich persönlich möchte nach meinen Informationen es nicht für unbedingt[!] notwendig erachten. Sollte sich bezüglich der

Erstvorgeschlagenen irgendwelche Schwierigkeiten ergeben, so zweifle ich nicht, dass auf sie Rücksicht genommen werden wird, legen aber die genannten Hauptfaktoren auf ihn besonderes Gewicht, dann ist m. A. wenig Aussicht. Ich will diese Zeilen nicht ohne die Bemerkung schliessen, dass mir Herr Professor Redlich gestern einen auf ihre Bewerbung bezüglichen Brief geschrieben hat und dass ich sie bitte versichert zu sein, dass mir ihr eventuelle Erfolg Freunde bereiten würde. Mit verbindlichsten Empfehlungen hochachtungsvoll ergebenerr Dr. B. Bretholz."

Nazítří (23. 1. 1904) psal pak Bretholz dopisnici „Sehr geehrter Herr, soeben beabsichtigend wieder in der Sache voransprachen, erfahre ich, dass J(arník) bereits ernannt ist. Das war beeilt! Mit besten Empfehlungen Dr. B. Bretholz". A touž poštou došlo rozhodnutí zemského výboru markrbství moravského: „Čís. 61 pers. K vašemu podání za propuštění místa amanuensa při zemské knihovně se vám sděluje, že místo toto jinému uchazeči uděleno bylo. Přílohy vaší žádosti se vracejí (20 kusů). V Brně dne 23. ledna 1904. Zemský hejtman Felix hr. Vetter. "

Tak skončil první útok na Brno, který jsem uzavřel pro léta svým dopisem Bretholzovi (25. 1. 1904): „Euer Hochwolgeboren, hochverehrter Herr Landesarchivar! Sei es mir gestattet, hochverehrter Herr Landesarchivar, Euren Hochwolgeboren für die mir liebenswürdigst erwiesenen Dienste in meiner Brünner Angelegenheit meinen aufrichtigsten und herzlichsten Dank auszusprechen. Das Lied von Brünn ist für mich also aus, aus ist es, weil ich bei gewissen Gessler's Hüten (Prof. Goll, Kameníček etc.) vorbeigegangen bin, ohne sie zu grüssen. Aber darüber will ich heute nicht reden, es wird sich hoffentlich bald ein anderes Philippi finden. Meinen Brief will ich mit einen Ausdrucke tiefster Hochachtung für Euer Hochwolgeboren schleissen: Meine willigsten Gegendienste stehen für die Zukunft Euren Hochwolgeboren immer zur Verfügung, es wird mich

aufrichtig freuen, wenn sie von Euren Hochwolgeboren bald in Anspruch genommen werden. Euren Hochwolgeboren hochachtungsvoll ergebenster ..."

Rodopisné práce pro vídeňského rodopisce Hanse von Bourcy

Po obsazení Rakouska Hitlerem mnoho jsem pracoval rodopisně ve prospěch rakouských příslušníků státních, rozených na našem státním území, pokud mne o to žádal vídeňský rodopisec z povolání Hans von Bourcy, kterého na mne odkázal známý vídeňský badatel rodopisu rytmistr Josef Pilnáček, autor díla „Staromoravští rodové (Ve Vídni 1903, 4 vydání, 639 str.)“. Běželo žadatelům o důkazy arijského původu, a Bourcy, který dovedl využít daného postavení svých klientů ze stránky obchodní, dal mi tehdy v letech 1938 a dalších hodně vydělati. Byla doba finančně zlá, a vedlejší příjmy na drahé zásobování tehdejší byly nám, zejména pečlivé hospodyně, mému drahému Cvrčkovi, velmi vítané. Bourcy měl mnoho přání, často velmi spěchal a naléhal na opatření žádaných dokladů. Původně omezoval svá šetření jen na snadno dostupné případy pražské, leč brzo, poněvadž mnou dodané doklady vždy plně vyhovovaly úředním požadavkům, rozšířil své objednávky na případy mimopražské, poněvadž při své neznalosti češtiny narážel v českých farách na značné obtíže. Proto vždy obracel se se svými těžkostmi na mne. Rád jsem mu vyhovoval, poněvadž jsem chápal starosti životní jeho mandantů a poněvadž Bourcy dobře platil.

Zaznamenávám tuto případy, které jsem pro Bourcyho vyšetřoval a poznamenávám částky, které jsem za to účtoval, a Bourcy ochotně zaplatil. Jistě svým klientům moje odměny příslušně započítal v částkách zvýšených.

Za věc Attems zapláceno 248,80 Kč, za Beniese 116 Kč, Beránek 37,50 Kč, Bleibtreu 52,20 Kč, Bregha - Brejcha 158,80 Kč, Friedmann - Winkler 97,40 Kč, Haertl 252,90 Kč, Hübner 75 Kč, Iglér - Sturany 164,80 Kč, Jezer - Geržábek 27,40 Kč, Kaspar -

von Hochenegg 84,80 Kč, Dr. Kaufmann 526,90 Kč, Kuntzberg 1012,70 Kč, Kulich 402,20 Kč, Kupka 560 Kč, Theo Lingen 756,00 Kč, Luxardo 544,90 Kč, N. 186,60 Kč, Moser 60 Kč, František Miller 966,60 Kč, Oesterreicher - Ploppert 215,40 Kč, Röhms 560 Kč, Rosenberg 247 Kč, Schindler 247 Kč, Schindler 247 Kč Schoeller 50 Kč, hr. Schönborn 544,80 Kč, Schütz 1543 Kč, Dr. Strasser 727,30 Kč, Dr. Tuppa 112,40 Kč, Urban - Eissler 405 Kč a Zenker 377 Kč, celkem 11 357,20 Kč.

Cvrček stůně a umírá

Tetička Lola, jak ji nazývali četní synovci a neteře (Kučerů, Hrdličků, Tašků, Hanzálků, Radošů), i někteří a některé z přátel nepokrevních (Marta a Míla Šafařovičů, Máňa Kučerová, Vlasta Vrázová), za svého života často stonala. Již ve svém dětství stížena byla křivicí nožek, že dlouho nechodila a neběhala. Také dlouho nemluvila, což musila, jak později říkávala, vynahraditi ve věku dospělém. Při svém živém a bystrém duchu po léta byla výbornou vypravovatelkou a proto hledanou společnicí, utěšitelkou a bavitelkou až do posledních let svého života.

V šestnácti letech vyzkoušela tvrdost a délku schodů v otcovském dmě - spadla do sklepa, jehož padací dveře nedbalé služebnictvo „zapomnělo“ sklopiti. Těžké poranění lebky, proražené za levým uchem, po léta ji způsobovalo těžké chvíle a často ohrožovalo nervovou soustavu. Mdloby, hrůzné jeky bývaly průvodci při těžkých záchvatech, vyvolaných zvláště nezdolnou lítostí. Nedomykavost srdeční chlopně od dívčích let zvyšovala úzkostné stavy duševní, jež hraničily až na pokusy sebevražedné. Jak často v klidných dobách se vyznávala „Já jsem rozený sebevrah“. A bylo na tom něco pravdy.

Brzo potom, co jsme se nastěhovali do Třeboně, chtěla mi skočit do rybníka Světa při jeho nejhlubší výpusti na předměstí. Jen s velikou tělesnou námahou jsem jí v tom zabránil. Na několik let ustaly sebevražedné pokusy, leč

vrátily se při jejím poměru k panu F. v Brně, byl to pokus o otravu veronalem, v Plzni, když jsem pro ni přijel, v skok z okna v druhém či třetím patře hotelu. Stálým lákadlem k pokusu o sebevraždu z neznámých mi důvodů byl svítiplyn. Ještě v září 1948 přiznala se mi v důvěrném rozhovoru k takovým úmyslům. Jen stálá moje přítomnost v domě nedala jí možnost provedení.

Po úrazu hlavy, při němž ztratila mnoho krve, trpěla dlouhou dobu chudokrevností a bělotokem, provázeným nepravidelnou polohou matky, jež opravil odborným zákrokem profesor Eiselt, každoroční letní host v Jindřichově Hradci. O vyhojení poraněné lebky zasloužili se hradečtí lékaři MUDr. Khek a František Hrudička. (Dr. Khek byl starší pán mužného zjevu i při své pomenší postavě, vždy čistounký a elegantně přístrojený. Pravým jeho opakem ve vnějším zjevu byl jeho asistent a pozdější městský lékař hradecký MUDr. František Hrudička, místní rodák z rodiny vozkařské v Palackého ulici). Dr. Hrudička stal se domácím lékařem v rodině Šilhových a pilně se staral o zdraví často churavějící Loly, vymáhaje na tvrdém otci Šilhovi potřebný ohled na ohrožené zdraví své pacientky. František Hrudička byl též dobrým zubním lékařem a včasnými zákroky zachránil své pacientce mnohý chorý zub. Po operativním zákroku prof. Eiselta podrobila se Lola, tehdy již nevěsta moje, důkladné zdravotní prohlídce prof.dr. Rubeškou, a přivezla sobě i mně pevnou naději na potomstvo v budoucím manželství. Bohužel, naděje se nesplnily, neboť již v Římě bylo třeba nové pomoci chirurga dra Pietra Ricciho a pečlivé péče naší domácí, paní Angeliny Muñozové, která byla v římských předních rodinách hledanou a váženou porodní pomocnicí. Drem Riccim z počátku slibovaného Itala jsme si do Čech nepřivezli...

Ani v Třeboni jsme přes všechna přání nebyli šťastnější a po opětovém potratu, ošetřeném milým domácím lékařem MUDr. Augustinem Šaršokem, museli jsme se vzdáti nadějí na

potomstvo, zejména když za dalšího pobytu v Brně znamenitý gynekolog MUDr. Rozséval, holohlavý elegán Hanák, zjistil těžký zánět vaječníků. Nastalo zdlouhavé léčení lázeňské v Teplicích nad Bečvou pod vedením společenského primáře dra Roháče a v Luhačovicích a Bohdanči pod dozorem nezapomenutelného dobráka MUDr. Františka Veselého, manžela vzácné umělkyně, spisovatelky Marie Salmy.

Za našeho pobytu v Brně stal se naším domácím lékařem odborný lékař vnitřních nemocí, malý, svižný MUDr. Emil Chobola, který se u nás poprvé objevil při Cvrčkově pokusu o otravu veronalem. Já sám jsem vyhledával jeho pomoci při svých těžkých záchvatech žlučnickových, pro něž mi přes to, že byl internista, radil hned od počátku k chirurgickému zákroku. Cvrček v té době mnoho zkoušel bolestí hnisavým katarem cest nosních, které mu vyléčil náš domovní soused MUDr. Hejma, manžel jičínské Knotkovy paní Anny. O naše zuby v Brně pečovali lékaři MUDr. Valníček a manželé MUDři Klímovi. S Klímovými a Hejmovými jsme se mnoho a dbře stýkali také společensky.

Upřímné přátelství vázalo nás od příchodu do Prahy až do jeho smrti s novým domácím lékařem MUDr. Antonínem Zemanem „Toničkem“, a jeho chotí, milou paní Idou. V těch dvacátých letech trpěl Cvrček bolestivými otoky od zánětů nervů v tvářích. Mnoho se k nám Toniček nachodil a mnohou hodinu u nás v přátelském hovoru pseděl. Svým trochu huhňavým vypravováním dovedl uklidnití více nervové bolesti Cvrčkovy než prášky a „medicinami“, které na účet léčebného fondu i naše připisoval.

V té době začly už se u Cvrčka hlásiti cévy na lýtcích a nepravidelnosti v tlaku krevním. Hledali jsme pomoc v lázeňské léčbě a v poradách docenta MUDr. Morávka, který pomohl cévám přítelkyně Cvrčkovy, paní ministrové Štěpánky Kroftové, poněvadž ta podle lékařské rady dopřála nohám potřebný klid,

čehož Cvrček při své živé povaze a hospodyňské pečlivosti s dostatek nedovedl.

Se svými citlivými, značně pocuchanými nervy bolestně prožívala Lola - Cvrček truchlivá leta 1937 - 1945, tak katastrofální pro náš stát a národ. Bylo příliš smutku obecného a vedle toho těžký zármutek nad krutými osudovými ranami v přátelské rodině Matouškových: Náhlá, neočekávaná vražda „Pepička“ dne 17. listopadu 1939 a v nedlouhé době potom nemoc a smrt JUDr. Matouška, někdy poslance a ministra. Mohli-li jsme za letních pobytů v Třeboni, Chlumu, Jablonném nad Orlicí v letech 1920 - 1940 podnikati ještě dvou až tříhodinové procházky, nebylo na něco podobného od r. 1941 možno ani pomysleti. Chůze stávala se Cvrčkovi stále obtížnější, nožky nesložily. Do „města“ to je do Prahy již jen jezdila tramvají a v posledních dvou letech života jen stěží došla z našeho bytu v Třebízského ulici na Smíchově přes Jiráskův most do kavárny „Mánes“.

Ještě v Dejvicích „držela“ své odpolední čaje, dovedla bavit i hostiti větší společnosti, sama aspoň dvakrát týdně dojížděla do „Mánesa“ neb na Slovanský ostrov do kruhu pí. Št. Kroftové, leč ze Smíchova a na Smíchově omezila své společenské styky na nejužší kruh, neboť se cítila již zábavou hostí unavenou a duševně vyčerpanou. Často si mi stěžovala, že ví, že již „nevede“, že se těžko vyjadřuje, že myšlení se jí „staví“, často jí chybí nejen určitý výraz, nýbrž i celá myšlenka se jí ztrácí. Nepohotovost v rozhovoru bolestivě si uvědomovala a proto místo společnosti stále víc a více utíkala k četbě, při níž jí zase zrak začal vypovídati.

Od své šedesátky Loluška rychle stárla, zmizela nejprve čilost duševní a ztrácely i síly tělesné. Stále si vyčítala svou nemohoucnost v pracích domácích a strašně nerada se přiznávala k skutečné únavě a vyčerpanosti. Ale slova nepomáhala, nemohla zakrýti pravý tělesný stav, únavu a vyčerpanost. Vždyť i

v Jablonném, kde měla u milé a starostlivé Štěpánky Neškudlové veškeré pohodlí, bylo zavolati se lékařské rady dr. Hrdiny. Po roce 1945 dostavovalo se u Cvrčka v delších obdobích nechutenství k jídlu, které se stupňovalo, až za květnového pobytu v Lanškrouně (1948) a zejména v červnu na Loučeni vrcholilo až ve zvracení. Zkrátily jsme tehdy prázdninový pobyt a vyhledali hned po návratu do Prahy pomoc u odb. lékaře dra. Bradyho. Když jeho zákroky nepřinášely úlevy, doporučil nám léčbu nemocniční. Za dovolené doktora Bradyho volal jsem při obtížném záchvatu v krajině pravého boku Cvrčkova doktora J. Dědečka a, když týž vyslovil podezření ze zápalu slepého střeva, profesoru Boh. Niederleho, který ordinoval ledové obklady. Bolesti povolily as za tři dny, leč nechutenství k jídlu nepominulo. Na doporučení Růženky Hanouskové, k níž měla Lola zvláštní důvěru, vyprosil jsem prohlídku odborníkem gynekologie prof. Tománkem. Jeho nález zněl na zánět vaječníků.

V starostech a pochybách uplynuly prázdniny a vrátil se náš domácí lékař dr. Brady. Znovu naléhal na klinické vyšetření, a tak se stonavý Cvrček dostal v ošetření primáře dr.

Kreissingera v nemocnici milosrdných bratří na Františku. Každodenně ráno i odpoledne navštěvoval jsem sám i všichni naši přátelé útulný pokoj v polopatru nemocnice. Primář Kreissinger doporučoval operaci, leč Cvrček tehdy odmítl - neměla ke Kreissingerovi dosti důvěry. Tak jsme se vrátili v září zase domů. Tu však se zdravotní stav Loluščin rychle horšil. Dr. Brady také radil operaci a zajistil nám místo ve vinohradské nemocnici u primáře dra. Padovce, když primář motolské nemocnice dr. Šebek operaci odmítl. (Řekl mi výslovně, že se obává, že by pacientka operaci nepřestála). Tož z Motola přes domov na Vinohrady. Byli jsme tehdy v sanitním autu již jako doma.

Dne 4. října 1948 provedl dr. Padovec operaci, na níž jsem od rána v nemocnici čekal, a oznámil mi, že běželo o rakovinný

nádor, který vyňal, leč že celá dutina břišní jest poseta metastázemi, které pacientku udolají, nebudou-li včas zničeny rádiem. Poněvadž vinohradská nemocnice však až do Vánoc jest osazena dříve přihlášenými pacienty, doporučil mi, abych se obrátil na Bulovku s přihláškou. Operace dopadla dobře, ba skvěle, neboť za deset dní jsem mohl odvézti Cvrčka z vinohradské nemocnice se zahojeným řezem operačním. Operace se povedla, leč metastázy hrozily jistým smutným koncem, na nějž se bylo připravit. Tak vznikl adresář, který jsem ve večerních hodinách toho smutného 4. X. 1948 sestavil a do rodinnéh archivu uložil.

Laskavostí prof. MuDr. Václava Jedličky, kterého jsem telefonicky po návratu z vinohradské nemocnice poprosil o urychlenou pomoc v naší bídě, v dvaceti minutách jsem měl příslib z radiologického ústavu (doc. dr. Fořt) na Bulovce. Co se dalo pro zmírnění těžkého případu Loluščina učiniti bylo učiněno.

Na Bulovku jsem znovu denně dojížděl, získav mimořádná povolení k návštěvám od přednosta radiologického ústavu, výše jmenovaného doktora Fořta. Od 4. října jsem se denně loučil s věrným mým kamarádem, denně jsem pozoroval, jak statečně nese svůj osud, denně ubývalo duševní svěžesti, denně hlas slábl a oko mdlelo, stisk ruky byl stále slabší a kratší. V pátek dne 10. prosince 1948, když jsem se s rozlučným polibkem sklonil nad nemocniční lůžko, objala mne Loluška a zašeptala mi: „Dnes v noci umřu“. Neumřela, až za dva dny v neděli dne 12. prsince 1948, a to k 19. hodině.

Na telefonické hlášení ošetřovatelky jsem přispěchal k úmrtnímu lůžku, na němž leželo bezduché tělo mého „Druhého květu“. Ani za života nebylo tak krásné jako ve chvíli poslední...

Hrajeme divadlo

Již v dětství a chlapectví rád jsem napodobil pohyby osob, odlišných od sebe postavou, vzezřením a hlasem. Hrbatil jsem se po nádvorníku a řezáči Prokopovi, cupital jsem a vypínal bříško jako pantáta poklasný Rybář, vykračoval jsem si dlouhými kroky a pravicí přirážel si krouživým pohybem k boku motyčku jako šafář Lajner a vážně s rukama na kříži složenými jsem drobil kroky jako kantor Kasalický. Rád jsem si v řeči zašišlal jako Pepíček Kudláčků[!]. Velkým hereckým výkonem bylo sloužení mše a gesty a skřehotavým zpěvem po vzoru faráře Košťáka. I šňupnout jsem si při tom nenápadně dovedl. Vážně jsem v mamínčině zástěře sloužící za ornát poklekal před stolním neb okenním oltáříkem, ozdobeným svíčkami z vánočního stromku, rozpínal ramena k „Dominus vobiscum“ zkroušeně do stolní desky mumlal „Pater noster až po sedum liber masa málo“ a velmi si dal záležeti na mohutném rozpjetí ramen a ozdobné koloratuře „He -he - he - he missa rot!“. Zda jsem při tom povznášel ducha k Bohu, nijak se nepamatuji.

Za gymnazijních studií boleslavských jsme s hochy souseda, učitele Vilda, dramatizovali čtené povídky a předváděli je uznanému obecenstvu našich maminek. Vzpomínám, že jsem hrál nějakého mana, pasovaného na svatováclavského rytíře, dřevěným, pozlátkem polepeným, mečem. Také jsem „slavně“ přednášel Jaroslava ze Šternberka z rukopisu královského s velkou - dnes nevím zda pravu a zaslouženou pochvalou pí. učitelové Vildové.

K vážnější recitaci došlo až tuším v oktávě, kdy jsme jak jsem se jinde zmínil, návodem profesora Hanačíka předváděli Aischilova „Oidipa krále“. O hře při tom všem nebylo řeči, běželo jen o přednes textu, nemám aspoň na to toho času přesnější vzpomínky. Jen v T. Hrubého překladě Sofokleova „Oidipa krále“, který mám v své knihovně nacházím poznamenáno toto obsazení úloh: Oidip, král thébský - A.Krejčík, Jokasta, vdova po Laiovi, jeho choť - Otto Eisenstein, Kreón, její

bratr - Otakar Herold, Teiresias, slepý věštec - Jaroslav Neumann, kněz - Bedřich Gross, posel z Kvintha - Josef Černovický, pastýř - František Janoušek, sbor vznešených starců thébských: Gassmann, Gregor, Dolenský, Emler, Krčmář, Jindra, Augustin Čermák, Jirsík, Frypés, Kouba, Kořínek a Gärtner. Ah, kde jste všichni tito chlapci? Zda-li také vzpomínáte? V přednesu básní školou povinných míval jsem značné úspěchy, které mi zlepšovaly známky prospěchu. Na divadelní prkna vstoupil jsem poprvé až jako akademik ve vinohradské Besedě v divadelním sále Národního domu vinohradského. Hráli jsme V.Štechovy „ Maloměstské tradice“ a já se pokoušel hrát při úplném nedostatku milovnické praxe úlohu milvníka. Myslím, že moje partnerka - sl. Penížková - dlouho nezapomněla, s jakým žářem jsem jí při předepsaném objetí šlápl na její drobnou nožku. Prozradil mi to po letech její bratr ministerský rada. Více jsem se uplatnil jako divadelní inspicient v ochotnické družině Siener - Sittově, kam mne zatáhl kolega Ota Herold. Tam jsem se také dosti seznámil s technikou divadla a u vlásenkáře p. Bräuera jsem odkoukal umění maskérské, což mi bylo později s velkým prospěchem.

O samostatnou režii pokusil jsem se poprvé r. 1900 ke konci prázdnin na Loučení, kdy jsme se tamní studenti rozhodli sehrát Štolbovu veselohru „Na letním bytě“. Jeviště jsme měli v Dragounově či Pražákově hospodě postaveno na sudech. Kulisy byly vypůjčeny z Jablkynic, s princem Egonem Haide a filozofem Matějkou jsme je dovezli. Z herců a hereček tanou mi nyní po padesáti letech na mysli z mužů již oba jmenovaní, z dam sestra, tetička Berta, a Anda Podivínová, dcerka lesních ze Mcel. Obsazení úloh mi mimo pí Česalovou (Anda Podivínová) a poštovního radu Veselého, kterého jsem hrál já, opravdu vyšlo z mysli. Štolby neobetkal starší pár usedlé paní prezidentové Česalové a žoviálního postaršího pana poštovního rady Vostrého předivem „lásky, která kvete v každém věku“, leč mládí, dalo

představiteli a představitelce těchto osob kouzlo prázdninové lásky, na níž se i po letech čistě a rádo vzpomíná.

Mnoho jsem divadelničil v Třeboni. Pod vedením někdejšího učitele a operního tenora, redaktora Koudelky vytvořil jsem 17. 3. 1902 Karla IV. Ve Vrchlického „Noci na Karlštejně“. Eliškou v „Noci na Karlštejně“ byla paní Koudelková, někdejší členka operní divadelní společnosti, jistě o 15 let starší mne. Po stránce herecké jsem se mnohému od ní a jejího manžela naučil. Mladý párek Aleny a Peška vtipně hráli Anička Hanousková a důchodní úředník Kavan, krasavec treboňského korza. Po purkrabím, představovaným inženýrem Železným, který pyšnil se nezamaskovatelným nosem, uvízlo na Vrchlického veselohře tehdejšími ochotníky na dlouho přízvisko „Nos na Karlštejně“. Nezapomenutelným mi zůstal výborně zahráný arcibiskup Arnošt z Pardubic staršího knihaře Albrechta. Dloho vesele vzpomínáno tehdejšími diváky dvojice vévody bavorského (podsládek Pinter) a cyperského krále Petra (hospodářský asistent Vondrouš). Posledního nalíčil zvěčnělý holič Kozibrádek tak na temno, že vtipáلكové o něm podle písně tříkrálové pozpěvovali „Co ty černý, ty tam vzadu“. K tomuto představení, které bylo hráno na oslavu životního jubilea knížete Adolfa Schwarzenberga, napsala veršovaný proslov básnířka Ryčinka Baarová, která dnes jako paní Putíková, zdárně uvádí v Táboře na scénu staré lidové zvyky a obyčeje. Po idylické „Noci na Karlštejně“ sehrála hlavně akademická mládež scénické studium Jana Aug. Kisielowského „Karikatury“ trdnou tragédii mladistvé lásky studenta Antonína Relského a švadleny Zoši. Partnerkou mému Relskému byla opět pí. Koudelková. Dosud mám v živé paměti rušné scény studentské, o něž se zasloužili domácí akademikové, z nichž vzpomínám R. Anthona, Ant. Beera, Tomáška Buriana, J. Herdu, Karla Vaňka, medika a filozofa Weidmanna a medika (barytonistu) Štefla. Z dam, které tehdy s námi hrály, dovedu si jen vzpomenouti na zlomenou, zničenou Laury, zvěčnělé poštovní úřednice Luisy

Šrámkové, která skončila svůj mladý, nešťastnu láskou k poručíku Gobimu zatížený život sebevraždou v pražském hotelu „Viktorii“. Po letech, když jsem v témž hotelu, tehdy již ministerstvu zemědělství první naší republiky knihovničil, často jsem hádal, v kterém pokoji našla Inka svůj pokoj a klid...

Když jsme 26. října r. 1902 v Třeboni založili „Spolek divadelních ochotníků“, byl jsem zvolen vedle inž. Železného režisérem a střídali jsme se ve vedení her. Jako první vypravil jsem Vikové-Kunětické veselohru „Přítěž“, tehdy novinku Národního divadla a po ní 22. 2. 1903 vážnou hru B. Bjørnsona „Úpadek“, v níž jsem si zahrál konsula Berenta. Na konec divadelní první sezóny jsem uvedl 18. ledna 1903 F. X. Svobodovu „Lapeného Samsonka“, v němž skvělou hrou vynikl starý pan Vaněk. „Takováhle byla, takovouhle tlamu měla“ K. Pippichovu veselohru „Z české domácnosti“ jejichž obsazení nevzpomínám. Inž. Železný vypravoval jako režisér s oblibou starší výpravné kusy krojované, v nichž jsem vystoupil jen 23. listopadu 1902 v Bozděchově veselohře „Z doby Kotilionů“ Nezpomínám na jméno toho šlechtice, kterého jsem po celý večer jako „spiritus agens“ kusu proháněl hru po jevišti. Byl to snad hrabě Crois? V zimním období 1903/1904 zadovádl jsem si v „Charleyově tetě“ v úloze titulní, hrál jsem Farburyho v Haddon Chambersově Tyranství se sestrou Bertou 22. 11. 1903 a 13. 3. 1904. V létě 1903 ve Vimperku jsem hrál v německé aktovce Moserově „Nur keinem Lieutenant“ nějakého „Papa Teichmanna“ a kolportéra Šípa ve V. Štechových „Maloměstských tradicích“.

Mimo představení „Ochotnického spolku“ vzpomínám na F. X. Svobodovy „Čekanky“, které jsme hráli 14. a 15. 3. 1903 v režii inž. Železného ve prospěch „Spolku paní a dívek“ v pravovárečném divadle, než bylo z důvodů bezpečnostních uzavřeno. Herečky dodal „Spolek paní a dívek“ herce „Spolek ochotníků“. Ještě dnes vidím zametat vrchnostenskou kancelář

tehdejší krasavici Mařku Hamplovou, jako v kaleidoskopu mihají se mi obě lékárníkovíc dcerušky Miltenbergerovy, paní komisařová Nováčková, štěbetavá Anda Hanousková a flegmatická Anda Fridrichová, lasičkovitá, drobná Ryčinka Baarová. A ten tlum venkovských starých mládenců úředníků! Vedl jsem je jako pan vrchní Pilnáček, ke mne se družili, dobře-li se vzpomínám, pivovarský chemik Skřídla, výborný František Martínek, podsládek Pitner, hbitý Eda Hanousek, mladý knihkupec Fišer a mnozí již zapomenutí. Tehdy jsem si na plese uspořádaném ve hře p. baronem (inž. Železný) k velkému obveselení mé maminky „svižně“ zatančil, já neuměl. Kolikrát si na to maminka později vzpoměla!

Velké období ochotnické divadelní práce nastalo, když jsem si z římského pobytu přivezl více než rovncennou partnerku pro vedoucí role, toužící a tvárnou, citově hlubokou herečku v své novomanželce Lole. Nastala doba, kdy bylo možno odvážit se vedle obecenstvem požadovaných veseloher na hry vážnější a umělecky cennější. Vedle kmene starých ochotníků třeboňských výborného typu lidového a lidského realistického p. Vaňka starého, ostříleného herce ochotníka i pěvce p. Františka Pudíka, hostinského, který si ale při pochvalném potlesku rád „zařádl“ až z role vypadl, vedle pathetické sl. Brzotické, podařilo se mi vypěstiti velmi hodnotnou herečku starých matek v sl. Růženě Jůzkové a citového melancholického milovníka a pro roztřesený chraplavý hlas v Vikové-Kunětické hře „Neznámé pevnině“ nezapomenutelného dědečka Františka Martínka.

Mladistvé slečny a paní s vkusem a vtipem hrály pod mou režii slečny Julka a Ema Fišerovy - Ema tuze ráda postávala na podpatku místo celé noze. Výbornými herci nám byli „vojanovsky“ vzrostlý právník Anthon a pravý syn svého boдрého otce veselý a humorný medik Karel Vaněk. Kruh akademiků doplňoval flegmatický Tomášek Burian. Pro obor mužných charakterů dal se vždy ochotně užítí berní úředník Eda Hanousek, který i v milovníckých rolích, zvláště trochu

poťouchlých s úspěchem zaskočil. Komické dobromyslné otce i milovníky s radostí přijímal berní adjunkt Fr. Exner, který nikdy nezapomněl ohlásiti svůj vstup na scénu za dveřmi hlasitým odkašláním a zamručením hlaholného hm-hm. Bystré holčiny s ostrým jazýčkem a výraznými gesty dovedla bezpečně předváděti sl. Anna Hanousková, sestra Edova a stejně jako její bratr často zachranitelka obsazení úloh, které nenašly milosti u jiných hereček - ochotnic, kterým úlohy služek byly nepatrnými.

Všecky hry, které jsem k provozování určil, zahajoval jsem před čtenými zkouškami kratší neb delší přednáškou o autoru kusu, o hlavních myšlenkách díla, promlouval o charakterech jednajících osob a hleděl tak vybrané herce a herečky připravit pro studium úloh v duchu a obrazu, které jsem jako režisér mínil předvésti na scénu. Osobní tvořivosti jednotlivců ponechával jsem vždy vypracovati charaktery představovaných osob hledě jen k tomu, aby nebyl porušen celkový ráz a smysl kusu podle přání a úmyslu původců hry. Rozhovory hrajících prohloubily již při čtených zkouškách zájem o společnou práci a připravovaly zdárný průběh zkoušek na jevišti. Zkoušivali jsme pilně po výstupech a jednáních jednotlivě i ve skupinách, často na přeskáčku, aby všichni hrající byli dobře obeznámeni s celým obsahem připravované hry. Proto také dbal jsem toho, aby všichni hrající měli plné znění hraného kusu - úlohy se nerozpisovaly - a poznamenávaly si do svých úloh připomínky režisérovy.

Sám jsem dlouho před zkoušou měl každý kus připravený k studiu, zpracované náčrty pohybu osob, výpravy scény, předpisu rekvizit, upozorněními pro inspicienta, maskéra, garderobiéra a nápovědu. Hleděl jsem při své režii vždy býti práv přání a požadavků autorových, na předepsaném textu nikdy jsem neprováděl škrtnů a úprav, dávaje plně průchod slovům autorovým. Nikdy jsem nepočínal studovati kteroukoli hru,

nebyla-li předem zajištěna hmotná práva autorská a vymoženo úřední povolení hry.

Zkoušky čtené a při kusech s méně osobami také mnohé aranžované konávali jsme v našem bytě (v domě někdy regenta Krčina z Jelčan), než jsme přešli na scénu divadla pravovárečníků, Občanské besedy a hostince „Kocandy“, kde jsme postupem času hrávali. Že jsme hrávali téměř pravidelně v měsících zimních, užili jsme v studených místnostech, topených jen při představeních, zimy dost a dost. U nás v bytě bývalo ovšem mnohem útulněji, a také o čaj pro zahřátí bylo ruským samovarem postaráno.

Na generální zkoušky musila býti vždy scéna divadelní přesně vypravena. To znamenalo ovšem přestěhování některé známé domácnosti na divadlo. Kolikrát manželé Kuthanovi náš a byt okresního hejtmána p. Karla Dostrašila neb notáře JUDr. Václava Svobody stěhvali po Třeboni!

Rozumí se, že představení divadelní musila býti včas ohlášena T. T. obecnstvu. To provedly plakáty tištěné tiskárnou p. Karla Brandejse. Předprodej lístků obstarávali pp. Fr. Fišer a Semerád a knihaři Albrecht a Gätzner. V divadelní pokladně se uplatňovali pp. Šenold a Hanousek. O hasičskou hlídku se postaral velitel provazník p. Thier. Snad jsem si na všechny naše pomocníky vzpomněl. Jestli jsem někoho [ne]zpomenul, snad mi na hřbitově u sv. Alžběty prominou...

A nyní co a jak jsme hráli?

Uzavření velkého pravovárečného divadla přinutilo nás od roku 1906 hráti na malé scéně v Občanské besedě. S ustáleným souborem ochotníků jsme na tomto divadélku s maličkou garderobou, za jevištěm pod kruchtou hudebníků - meziaktní hudbu jsme odstranili - zahájili veselohrou „Cop“ od Boženy Vikové-Kunětické. Na manželé Krejčíkovy připadly staré úlohy domácí paní a celního oficiála Troufala. Rozmarnou divošku náruživě hrála Ema Fišerová. Výborně sehrál venkovského statkáře Hýbnera medik Vaněk, jehož domlouvavé „Hraj si

Nanyňko" (sl. Trnková) dodnes živě slyším. Smrtným klidem odbyla dřičská (Anda Friedrichová) Máninu moudrost: „Láska je trápení“, suchým gramatickým rozbořem „Láska je podmět a trápení výrok“.

V roce 1907 jsme počali studovaná představení hráti dvakrát – besední sál byl těsný pro získaný kruh obecnstva. V sobotu jsme hrávali při vyšších, v neděli při lidových cenách. Tak v mé režii hrány tři jednoaktovky, Ledův „Závěrek“, v níž jsem hrál Arnošta, Jiráskova „Zkouška“ a V. Krylovova „Vnučka“.

V Zkoušce jsem k velké radosti a nadšení notáře Dra Václava Svobody v malé epizodce do dveří strčenou hlavou sehrál [...] u Dr. Urbana. Krylov poskytl mi možnost dobráckého statkáře Bajdavskeho. Vrcholným představením sezóny byla 2. března 1907 J. Wilbertova „Vina“, v níž jsme s Lolou prožívali tragédii Míny a Hoška. Souhra, o níž se ze všech sil přičinili i Mařák Františka Martínka a Mařáková Růženy Jůzkové, neměla kazů. Kdo hrál Uhlíře nemohu si vzpomenouti. S úspěchem jsme tehdy provedli vážnou hru B. Vikové-Kunětické „Neznámá pevnina“ 24. a 25. března 1907, v níž mne překvapil svým výborným dědečkem Fr. Martínek. S radostí jsem sledoval také růst výkonů mojí Loly. Rostla citově od úlohy k úloze, vážila si krásy slova, ovládala vždy přesně text své úlohy a prožívala svou postavu vnitřně i vnějším gestem. Příklad její působil útěšně na mladé ochotníky a ochotnice.

Rok 1908 jsme s pomocí akademiků zahájili O. Wildeovým „Ideálním manželem“ (5. a 6. ledna). Na malé naše jeviště vyrukovaly ten večer fraky a vysoké dámské toalety, lordská společnost. S Lolou jsme hráli manžele Chilternovy, sestry Julča a Ema Fišerovy byly miss Cheveley a Mabel, medik K. Vaněk žoviální starý [lord Caversham] a R. Anthon mladý lord Goring. Martínek a Jůzková doplňovali subor hlavních osob. Po vážné hře Wildeově bylo nutno na přání obecnstva sáhnuti k lehčí veselohře, bližší obecnstvu svým prostředím. Volba kusů padla na tehdejší novinku V. Štechův „Deskový statek“ (7.

a 8. března 1908) a na starší domácí veselohru „Na letním bytě“ od Josefa Štolby (21. a 22. března 1908). Co jsme s Lolou hráli za úlohy v „Deskovém statku“ opravdu nepamatuji, v Štolbově veselohře jsme byli manželským párem Havelkových. Dolézavého ministerského tajemníka Česala hrál nový ochotník Lole velmi nesympatický, kulhavý pán, jehož nástrahy a úklady odbila s rozhořčeným extempore „Ničemo“, jímž se jí podstatně - jak mi prohlásila - ulevilo.

Vrcholem našich manželských ochotnických vystoupení byla Jar. Kvapilova „Oblaka“, která jsme dávali 8. dubna 1908 k uctění památky Hany Kvapilové. Obsazení jsem stanovil takto: P. Jan Matouš, farář - František Martínek, Mája Zemanová, herečka - Lola Krejčíková, Petr Kocián, bohoslvec - moje maličkost, jeho matka, sestra farářova - Růžena Jůzková, Dr. Votava, lékař - tuším Tomášek Burian. K úvodnímu slovu o Haně Kvapilové jsem si vyprosil spisovatele Karla Horkého, který byl naším hostem. Zkoušky u nás v bytě byly četné, úlohy nastudovány přesně, pilně dbáno krásy slova i přiměřené hry. Zvláště Mája Lolina byla bezvadná. Všichni jsme se o představení činili co nejvíce a co nejlépe. Nejen obecenstvo bylo spokojeno, ale zejména náš host Horký neskřblil chválou a uznáním, ba ubezpečoval náš manželský pár, že ani v Praze by lépe nebyly naše úlohy sehrány. Výkon Loly byl skutečně mimořádný hloubkou citu i každým pohybem. V mých vzpomínkách srovnávám její výkon jen s výkonem Hany Kvapilové, kterou chtěla uctít a vzpomínku na ni oživit. Byla to pravda a krása...

O Silvestra sehráli jsme v Besedě Jar. Vrchlického veselohru „Závěť Lukavického pána“. I tu jsem měl režii a pochutnal jsem si na šamberskovské úloze Oskara sv[obodného] p[ána].

z Humprechtic i jeho přesnídávce humrů a šampaňského. Rozumí se, že ženskou roli hraběnky Rozy Zářecké hrála moje Lola, která s Františkem Martínkem plně vyplnila závěť Lukavického pána. S Třeboní před naším odchodem do Brna rozloučili jsme se herecky veselohrou Brtnické-Dvorské „Zlaté časy“. Hráli jsme

tehdy v Melicharově sále na Kocandě, dnes v lázních. „Zlaté časy“ jsou kostýmovaná hříčka z ovzduší menší německé šlechty se značným počtem šarží lidových. S Lolou jsme hráli milovnický pár Jiřího sv[obodného] p[ána] Ludolf-Buchoteina a jeho dcery Hedy. Na podrobné obsazení třeboňského se opravdu dobře nepamatuji. Zato mám v lepší paměti obsazení této veselohry, které jsme hráli rok před tím s ochotníky v Chýnově na jevišti, postavené nám přítelem inž. Františkem Pudilem v sále chýnovské radnice. Rád vzpomínám příprav i provedení této hry v Chýnově, kde jsem v své režii měl v ruce nováčky i zkušené ochotníky. Velký debut měla tu choť prof. dr. Jindřicha Vančury, historika Klatov, paní Jiřina, která s velkou trémou začátečnice hrála při svém přirozeném humoru Agátu ze Stiblicků, vdovu po tajném radovi. Statečně se milovali jako Hugo sv[obodný] p[án] Ludolf-Warteneck právník Jan Strakatý – Martinus a Aša Vančurová jako Krista. Kabinetním kouskem byla souhra pí. kadeřnice Boukalové (Markéta Boubergová, hospodyně) a filozofa Věřanského (Erazím, komorník). Zapomenutí nesmí propadnouti vychovatel Josef Höller důchodního asistenta Gentnera, kterého jsem naposled viděl jako samoporaněného po letech za první světové války v Brčce, a komoří hrabě Benda krejčího, obtloustlého p. Vaňka. Oslavou úspěšného provedení bylo společné pečení bramborů v rozkošném lužním a lesním zátiší u Pacovy Hory. A když již vzpomínám Chýnova, nesmím zapomenouti ještě na dvě představení, která jsme hráli před „Zlatými časy“. Po třeboňském úspěch Kvapilových „Oblaků“ dávali jsme je i v Chýnově, kde faráře Matouše hrál až do sufit⁵⁵ sahající Jan Strakatý–Martinus a sestru farářovu později v „Zlatých časech“ zase osvědčená pí. Boukalová. Jak naše vystoupení bylo očekáváno, svědčí mi vzpomínka na příslib staříčkého děkana P. Fischmeistera, daný Lole na pozvání: „Ano, ano, milostenko,

⁵⁵ Sufia – souvislá plochá dekorace nebo závěs kryjící horní část jeviště

přijdu, přijdu, ač je to proti nám kněžím". Druhým představením byla Krylovova „Divoška“ s Lolou v hlavní úlze. I dnes vzpomínám na zvláštní mazlivou výřečnost své tehdejší paní matky, sestry mistra Františka Bílka, sochaře, pí. učitelové Novákové: „Bóbi, příteli!“ Tehdy s námi Maláňu nadšeně sehrála zvěčnělá Maruška Pudilová s mnohokráte opakovaným: „A do té doby s Pánem Bohem!“

Ani v Brně jsme nezanechali ochotnictví, jen je jinak zaměřili ke hrám lidovým. Hráli jsme v Husovickém Sokole Al. Jiráskovu „Vojnarku“ a v Bosonohách Al. a V. Mrštíkovi „Maryšu“. V obou hrách Lola měla úlohy titulní. Na mne připadl ve „Vojnarce“ Antonín a v „Maryši“ mlynář Vávra. V „Maryši“ to vyhrál proti mně Francek, p. Hugo Filla.

Post nubila Phocbus! V pohodě let první republiky zakotvilo naše ochotnictví na pohostinné Trubě Manželů Šafařovičových. Velká jídelna byla jevištěm pro Štolbovy „Staré závazky“ a B. Vikové-Kunětické „Cop“. Prvně jsme hráli v jídelním velkém arkýři a přizvaní hosté přihlíželi z hlediště vlastní jídelny, po druhé provedena záměna, že arkýř byl hlediště a jídelna jevištěm. Byl jsem tu zase režisérem i hercem, Lola hrála tehdy již usedlé dámy, já staré pány. V dámských rolích uplatnily se Marta Šafařovičová, Vlasta Vrázová, Máňa Kučerová, Milka Radošová, pánský soubor doplnili min[isterský] rada Dr. Janáček, Dr. Jan Flajšhans a Fančík Radošů. Diváků, hostů turbovských, bylo podvkrátě jistě na třicet, kteří po duševních požitcích z naší hry mohli se plně oddati tělesným požitkům, jimiž nás hojně obmyslila, jak jinak obvykle, turbovská paní domu, pí. Sláva.

Ano, ano, „fueramus Pergama quondam“...

Divadelní vzpomínky

Divadlo jsem od mládí miloval a jsem tuto zálibu i časem provozoval, vypsals jsem v kapitole „Hrajeme divadlo“. Zde chci vzpomenouti, které divadelní kusy jsem za svého života viděl a

slyšel, které herce a herečky, zpěváky a zpěvačky, režiséry a dirigenty poznal, pokud ještě jsou v mé paměti, a jak viděné a slyšené na mne působilo a co ještě uvízlo v mé paměti.

Jen v mlhách mé paměti jsou dvě ochotnická představení na domácím rodinném představení na Cetně. V naší zlaté kapličky, Národním Divadle, viděl jsem jako osmiletý chlapec poprvé ve svém životě skutečné divadlo a byl přítomen velké hře J. J. Kolára „Pražský žid“. Výprava, spousta hrajících mne přirozeně překvapily. Z hrajících uvízla mi v paměti pouze jména: Sklenářová-Malá, Slukov, Mošna, ostatní upadla z tohoto představení v zapomenutí. Jen ještě dnes slyším zvuk umíráčku při staroměstské popravě a vidím proudy postupujícího vojska, pro mne tehdy nevidané. Jen z řeči maminky a tetičky Hofmeistrové vzpomínám, že lístky na toto představení opatřila pro nás paní Sklenářová-Malá, která tehdy byla nájemnicí bytu u Hofmeistrů. Pevně utkvělo mi za to představení mladoboleslavského ochotnického spolku „Kolár“, kterému jsem byl přítomen jako gymnaziální student v starém divadle v budově tehdejší radnice a spořitelny.

Další divadelní představení čekala na mne až v Boleslavi. Nemýlí-li mne paměť, byla to především představení místního spolku divadelních ochotníků „Kolár“, v němž vedl městský tajemník p. Rudolf. Milovníky hrával manžel naší známé Hermíny Schorschové, p. Jan Slavík, úředník městské spořitelny, který si jako místní dandy potrpěl na těsně přiléhající kalhoty, boty s dlouhými úzkými nosy a na předlouhý nehet na malíčku své levice. Ani rukavicí tuto svou pýchu nezakrýval.

Prvním viděným představením v Boleslavi byla Raupachova dušičková hra „Mlynářovo dítě“, v níž chrchlavého mlynáře hrál p. Rudolf a na flétnu pískal p. Slavík, o nich již byla řeč. Nám pp. klukům z nižšího gymnázia se líbili zvláště duchové, zahalení v prostěradlech, z nichž mnohému vykukovaly kalhoty. Místo hrůzy ovšem smích!

Na jiná představení boleslavských ochotníků nevzpomínám, asi mi je v paměti zacloňují divadla, jež nám po těch letech (1887 - 1891) předvedli herci z povolání, a to společnosti Budilovy a Pištěkovy. První byla tuším čistě činoherní. Z jejích představení vzpomínám J. V. Jeřábkovu „Syna člověka“ a Jaroslava Vrchlického „Rabínskou moudrost“ Pištěkově společnosti vděčím za první poslechnutí B. Smetanovy „Prodané nevěsty“, tuším i „Hubičky“ a Vil. Blodkovy „V studnici“. Ze zpěváků poznal jsem tehdy a pamatuji Pištěka (Vašek), Roberta Poláka (Kecal), který se nám mládeži však více zapsal jako host v Sullivanově operetě „Mikádo“. Z dam vzpomínám jen jména Mařenky, sl. Součkovy, která byla spolužačkou sester v době jejich pobytu v soukromém učilišti tety Berty Taškové. Hereckému personálu obou hereckých společností jsme věnovali studenti plnou pozornost, zejména na ulici, ukazující si oba ředitele (Budila a Pištěka) a přední členy, manžele Steinsbergovy, manžele Jiříkovských, manžele Hálovy, Kaňkovského, Wilhelma atd.

V ansámblu Pištěkově jsem poznal ještě manžele Steinsbergovy v Suppéově operetě „Donna Juanita“ a velmi se pokochal katem p. Polákovým v Sullivanově operetě „Mikádo“ V činohře Pištěka skutečně vynikali heroína Slánská (pozdější druhá choť Pištěkova a matka dnešního známého filmového herce Theodora Pištěka), manželé Jiříkovští, jež jsem po etech rád vídal, ovšem ne již jako milovníka a milovnici na Vinohradském divadle, soubor Budilův stál činohrou výše V. Černým, Kaňkovským, Wilhelmem. Také repertoár Budilovy činohry byl cennější: v paměti z té doby mám zejména provedení Vrchlického. Rabínské moudrosti, které jsem později již nikdy nespatriil.

Vzpomenouti si všech divadelních představení, která jsem zažil v Národním Divadle, opravdu nedovedu. Bylo jich mnoho, přemnoho, neboť jsem byl nadšencem pro divadlo, jeho herce a pěvce. Úcta má patřila ředitelům Ad. F. Šubertovi,

Schmoranzovi a Šafařovičovi. U dirigentského pultu v orchestru zastihl jsem ještě Smetanovy odchovance A. Čecha a Mořice Angra, zažil celou skvělou dráhu K. Kovařovice i Studeného a O. Ostrčila, přesného Brzoboatého, nebo méně pečlivé rutinéry kapelníky Charváta a Winklera. Ještě v úle tvořivosti zastihl jsem vrchního režiséra Frant. Kolára, poznal režisérské práce Jos. Šmahy, zažili jsme slavnou dobu režií a výprav Jaroslava Kvapila i někdy pochybných úspěchů V. Hilarových. Měl jsem příležitost poznati ještě starou gardu herců, hereček, pěvců a pěvkyní Národního Divadla, jejichž práci a umění národ nedovedl jinak oceniti než divadelním potleskem. Zač sloužili národnímu umění a jaký jim byl často vděk - nevděk!?

V těch šesti letech (1891-1897) a náhodných pobytech v Praze později až do trvalého pobytu za první světové války, poznal jsem celou naši slavnou „starou gardu“: Františka Kolára (nezapomenutelný Klubko v Shakespearově „Snu noci svatojánské“). K Šimonovského deklamací „Julia Caesara“, syčivého intrikána Jiřího Bittnera (Jago v Othelu), až fraškářského Ferd. Šamberka, skvělého deklamátora Jakuba Seiferta (Cyrano z Bergeraku), Vojtu Slukova (Antonína v Shakespearově „Cesaru“ a Othelo), mladší Jos. Šmahu (jedinečný Výrava, král Lear), a menší Řadu, Sedláčka, Muška a příští hvězdu první velikosti Eduarda Vojana (Stáňa v Hilbertově „Vině“). Velmi lituji, že jsem nezažil staršího J. J. Kolára, a prý výborného Puldu, jehož malé stopy mohl jsem za svého pobytu v Brně sledovati v jeho synu Jaroslavovi. Též Frankovský ušel mé pozornosti. Z dam pro vždy mne zaujala primadona pí. Sklenářová-Malá od své Magelony (J. J. Kolára) až po svou Hermionu, s níž se rozloučila v Shakespearově „Pohádce zimního večera“ se scénou Národního Divadla. Na scéně nepoznal jsem ani ušlechtilé paní Mařenky Bittnerové, ani pí. Šamberkové, také Mařenka Pospíšilová (Pospischill!) ušla mé pozornosti. Za to mnoho mé lásky záhy získala pí. Hana Kvapilová-Kubešová od své Míny ve Vině Hilbertově přes Máju

v Kvapilových Oblacích až po Ibsenovu „Paní z Námoří“. Vždy vážnou a cennou umělkyní byla mi pí. Danzerová (matka v Hilbertově Vině, Alringová v Ibsenově „Příšerách“), za to nikdy jsem nemohl přijít na chuť pí Haně Benoniové-Dumkové zejména pro její Maryšu (Mrštíkové). Z mladších ocenil jsem si sl. Welsovou pro její Rozáru v Maryši a krejčíkovu dcerku ve Stroupežnického „Našich furiantech“. Také některých městských figur pí. Pštrosové rád vzpomínám.

A nyní k opeře Národního Divadla. Vedoucím činitelem byl tu první kapelník, odchovanec Smetanův, p. Ad. Čech, který řídil všechny Smetanovy opery od „Braniborů v Čechách“ až po „Čertovu stěnu“, on vládl taktovkou při operách R. Wagnerových, z nichž jsem slyšel v Národním „Lohengrina, Tannhäusera a Mistry pěvce norimberské“.

Druhým kapelníkem Národního Divadla byl p. Anger, který vládl repertoárem italským a francouzským. Jím jsem poznal Gounodova „Fausta [a Markétku]“, Bizetovu „Carmen“, Leoncavallovy „Komedianty“ a „Medici“ (slavné propadnutí!) a Mascagniho „Cavalleria rusticana“ a z paměti mi úplně vypadlého „Kmotra Fricka“.

Kdo z jmenovaných kapelníků řídil Mozartovy opery „Dona Juana“, „Kouzelnou flétnu“, „Figarovu svatbu“, nevzpomínám. Také u Meyerbeerových „Hugenotů“ a Halévyho „Židovky“ kapelníka nepamatuji. Scénickou hudbu Mendelssohnovou k shakespearovskému „Snu noci svatojánské“ řídil třetí kapelník a sbormistr p. Vyskočil, otec později slavného pěvce Ludikara.

Počet zpěváků a zpěvaček devadasátých let předešlého století nebyl tak četný jako nyní, leč byl vynikající a se svými kapelníky přepilný. Naši tehdejší pěvci dovedli zpívat nejen Mozarta, ale i Smetanu a Wagnera i velkou operu francouzskou. Při našich skrovných domácích poměrech jsme mohli slyšet mnoho dobré hudby domácí, slovanské i cizí. Zastihl jsem

šťastně ještě mnohé pěvce, zaučené Smetanou tak že tradice Smetanovská byla živá i pevná.

Mezi pěvkyněmi byla tu primadonna Petzoldová-Sittová, která byla nejen vysoce dramatickou v Smetanově „Libuši“, nýbrž i výbornou koloraturkou v Mozartově „Kouzelné flétně“ jako královna noci nebo donnou Annou v Mozartově „Donu Juanu“. Ve Smetanových operách skvěle se tužila mladší dramatická pěvkyně Anna Veselá, která zejména svou Mařenkou v „Prodané navěště“ získala českému umění hudebnému palmu vítězství na vídeňské divadelní výstavě r. 1891. Vedle ní jásala zvonivými trilkami „subreta“ pí Kavalárová. Blížila se doba nové hvězdy primadony pí. Maturové, vedle starší, osvědčené již pí Klanové-Panzerové začínající se mihati menší hvězdy a hvězdičky koloraturka Pivodová, dramatické Kettnerová, Koldovská, Bobková až po pozdější primadonnu Annu Slavíkovou-Jordánovou (Libuše, zejména Luisa).

Hrdinným tenorem této doby byl polský, tuším židovský původem, pěvec Florijanský, s oblibou zabarvující tóny polskými nasály a shlížeující v civilu s milostivým zrakem na své přečetné ctitelky za skly svého skřipce s mohutnou černou stuhou. Úlohy basové zpíval starší p. Hynek, pěvec hlubokého hlasu, často při své slabé znalosti italštiny špatně vokalizující. Jemu velkým soupeřem rychle se stával mladý, vzhledný Vilík Heš, který po svém velkém úspěchu Beckmesserem ve Wagnerových „Mistrech pěvcích [norimberských]“ brzo byl odvolán k dvorní opeře vídeňské. Mladým dramatickým tenorem podával své české milovníky ve všech Smetanových operách p. Veselý, jež často střídal p. Hanuš Lašek, pěvec sice menšího hlasu, leč lépe školeného. Tenorem buffo⁵⁶ byl již tehdy jedinečný Vašek p. Krössing, který touto smetanovskou rolí vládl až do své výslužby. Baritonisty zažil jsem tou dobou na Národním Divadle tři: Benoniho, Viktorina a Šíra. Šír byl benjamínem, neměl velkého hlasu, ale byl mi milým svou povahou a zjevem od odby,

⁵⁶ buffa – hudební druh komické opery

kdy jsem ho poznal jako skromného beneficianta společnosti Pištěkovy v Mladé Boleslavi, kdy zpíval krále Vladislava v „Daliboru“. V této roli se na Národním střídali Benoni s Viktorinem a na Šíra zbyl jen Budivoj.

Výčtem herců a pěvců uvedl jsem též jména či tituly která mi utkvěla v dobré paměti. Leč třeba ještě dodati: Tylovo „Jiříkovo vidění“, „Paličova dcera“, „Fidlovačka“, „Strakonického dudáka“ (s hudbou Angrovou), K. V. Klicperova „Rohovina“, „Hrobčického z Hrobčic“, „Drama čtyř chudých stěn“, Em. Bozděcha „Z doby cotillonů“, „Světa pána v Županu“, „Barona Görze“, Vrchlického „Hipodamii“ (s melodramatickou hudbou Zd. Fibichovou), „Soud lásky“, „Svědka“, „Závěť Lukavického pána“, „Bratři“, „Pomsta Catullova“, „Noc na Karlštejně“, Stroupežnického „Zvíkovského raráška“ a „Mikuláše Dačického z Heslova“ i „Zkaženou krev“ a „Naše furianty“. Zažil jsem premiéry Jiráskovy „Kolébky“, „M. D. Retigové“, „Otce“, „Vojnarky“ a velkých historických her „Jana Žižku“, „M. Jana Husa“, „Jana Roháče z Dubé“, „Emigranta“, „Pana Johanesa“ i „Lucerny“, Jul. Zeyera „Neklan“, „Radúz a Mahulena“.

Z her starých vzpomínám klasických Sofokleových „Antigony“ a „Krále Oidipa“ z francouzských Molierova „Lakomce“ a z obrovitého Shakespeara „C. J. Caesar“, „Jindřich VI.“, „Othela“, „Kupce Benátského“, „Krále Leara“ a „Snu noci svatojánské“, „Dvou šlechticů veronských“, „Mnoho povyku pro nic“, „Večer tříkrálový“, „Hamleta“, z ruských Gogolova „Revizora“.

Koncem let devadesátých nastupuje období Kamila [správně Jaroslav, Kamil byl jeho bratr architekt] Hilberta s „Vinou“, „O boha“, „Falkenštejnem“, Jar. Kvapila „Oblaka“, „Princezna Pampeliška“, dorůstá Dvořák „Králem Václavem IV.“ a „Husity“. Přicházejí s režisérským uměním Jaroslava Kvapila počátkem nového století nové výpravy Frie. Schillera „Valdštýna“, královských dramát Shakespeareových „Macbeth“, „Krále

Jindřicha" a „Hamleta“, dochází k soustavnému kultu Henrika Ibsena v „Divoké kachně“, „Příšerách“, „Staviteli Solmessovi“, „Podporách společnosti“, „Hedě Gablerové“ a „Paní z námoří“. Z domácích hlásí se o slovo legionáři Medek „Plukovníkem Ševcem“ a Fr. Langer „Milliony“ a „Anděli mezi námi“, zjevuje se Stanislav Löm „Převratem“ a na léta republiky ovládne divadlo Karel Čapek „RUR“, „Ze světa hmyzu“, „Loupežníkem“, „Bílou nemocí“, „Věcí Makropulos“ a „Adamem Stvořitelem“. Byl bych špatným historikem své paměti, kdybych nevzpoměl dramatické tvorby F. X. Svobody s jeho „Směry života“, „Olgou Rubešovou“, „Démonem“, „Čekankami“, „Poupětem“ a „Muži nestárnou“.

Naše byty

Nikdy za mého života mimo dobu vojákování nebydlil jsem špatně a nepohodlně. Od dětství zůstával jsem v bytech čistých, prostorných, zdravých, vždy v pohodlí a ve vkusném zařízení. Již za života rodičů žili jsme na Cetně v rozměrném bytě, jakými obmýšleli vrchnosti úředníky, kteří mívali vždy četné rodiny. V panských službách býval byt součástí služební odměny mimo služebního platu a početných naturálií. Nutné opravy a úpravy bytů daly se vždy nákladem panství, a panští stavitelé, jak jsem se přesvědčil z vlastní zkušenosti, i když na stavbách a opravách rádi šetřili, přece podle možnosti vyplňovali ochotně nároky bydlitelů a zejména jejich manželek. Správcovské byty na thurn-taxiských dvořích mívaly čtyři i více prostorných pokojů, velké kuchyně a bohaté příslušenství komor, spíží, sklepů a půd.

Není proto divu, že naši rodiče, když si pro otcovu výslužbu kupovali dům v Mladé Boleslavi, zabrali pro báš byt celé první poschodí o šesti pokojích s příslušenstvím. Po smrti tatínkově, kdy bylo třeba mamince po přestěhování do Prahy třeba značně se omeziti, přece vyhledala pro nás - byly jsme tehdy vedle matky ještě čtyři dospívající děti - byt o třech

pokojích a teprve, když zbyla pouze s Julou a Bertou, nastěhovala se do bytu dvoupokojového, který ovšem podle svého zvyku dosti často měnila. Měnití byt, jakmile jej vyčistila od obvyklého pražského hmyzu (štěnic, švábů), bylo po léta maminčinou radostí a zvláštní potřebou. Od konce let devadesátých minulého století až do své smrti v roce 1916, proměnila maminka řadu bytů v různých částech Prahy (na Vinohradech, Žižkově, Libni) v Třeboni a na Loučeni, aby zase zakotvila na Vinohradech v Puchmajerově ulici, kde skončila svou životní pouť. To žila již sama se sestrou Bertou, leč slušného bytu o pokoji s kuchyní s příslušenstvím si stále dopřávala.

Vídeňské studie odvedly mne z lůna rodinného, nastalo studentské moje bytování. První rok u Horů va Wasagasse 22 a druhý rok v Lichtensteingasse u pí Moritzové. U Horů měl jsem tichý, čistý kabinet a byl jeho jediným obyvatelem, u pí Moritzové měli jsme velký pokoj s Julkou Glücklichem, který si často naříkal na příživníky (štěnice), často nás pronásledující, mně však míjející. V Drážďanech a Mnichově jsem bydlil po studentsku ve vilových čtvrtích v pohodlných, čistých pokojích u pečlivých německých hospodyň. V obou městech bydlil jsem v bezprostřední blízkosti velkých parků v Drážďanech u zoologické zahrady, v Mnichově u anglického parku, téměř za městem.

Jiný byl náš byt v Římě ve staré části města, ve starém domě, ve starém, omšelém leč čistém nábytku. Byt zdědili jsme po léta trvající české expedici, jejímž několikaletým členem byl dr. Ladislav Klicman a po něm dr. Václav Novotný s Gustavem Friedrichem. Casa Muñoz Via della Pace 36 s pečlivou pronajímatelkou, paní Angehnou hostila mne za svobodna (1899-1900) i jako novomanžela (1904-1905). Měli jsme tu s Kamilem Kroftou a později s novomanželkou Lolou dva prostorné pokoje s malým společným salonkem pro přijímání hostí. První rok jsme se též stravovali u Muñozů, kde vařila a hospodařila stará

„Maria“, která jen o malinko vynikala nad domovní správkyní, která byla zjevem učiněná čarodejnice. V rodině Muňozových jsme se my, mladí badatelé cítili celkem dobře. Změna nastala při mém druhém pobytu, kdy Lola, správná hospodyně a dobrá kuchařka, za krátko objevila tolik stinných stránek domácí kuchyně, že jsme se již v listopadu trhli a našli útulnou, čistou osterii „dal Pozzetto“ u hlavní pošty za kavárnou Aragno. Tam jsme pevně zakotvili s kolegou Vojtou Birmbaumem, dr. Ed. Reichem a dr. Zakurewskim, o nichž jistě povím v jiné souvislosti.

Za své služby schwarzenberské trvale jsem bydlil v Třeboni v měsících zimních, kdežto od jara do podzima „hospitoval“ na panstvích venkovských. Z počátku, než jsem pro maminku a Bertu našel a najal byt nad Deckerovou vinárnou v Panské ulici hned vedle domů s podloubím v blízkosti děkanského kostela, byl mi přidělen pokoj mezi svobodnými úředníky na „Dlouhé chodbě“, kde se jednou též mi zjevila „bílá paní“ marně v mých dveřích hledající mně tehdy ještě úplně neznámého p. E. v němž jsem později doslechl mnoho nechvalného.

Byt u Deckrů byl v prvním poschodí o třech pokojích a polotemné nádvorní kuchyni. Do ulice panské byl trojokenní, rozsáhlý velký a menší jednookenní pokoj. Na pavlači proti těmto pokojům byla menší moje poustka. Bohužel užil jsem si jí jen rok, neboť při návratu ze zakládání archivu v Netolicích jsem jí již nenašel. Domáci potřebovali tento pokojík pro své dospívající dcerky, a maminka se ho po slevení činže ráda vzdala a přestěhovala mou „poustku“ do malého předního pokoje. Ve venkovských panstvích schwarzenberských jsem bydlil v tzv. hostinských pokojích, z nichž v mé paměti trudně jest zapsána dírka nad šafářským bytem v Petrově Dvoře, kterou jsem za svého druhého pobytu v Netolicích (již po svatbě) raději zaměnil za pokoj v hostinci „na Jägerhause“ odkudž jsem si přinesl ohavný revmatismus, protože k stavbě těchto pokojů bylo užito cihel ze starých koníren, promočených a řádně

vlhkých. Příjemné bydlení bylo v Chýnově ať, v zámeckém předdvoří, ať v domečku pode dvorem, nebo konečně ve vilce p. Františka Strakatého u železničního viaduktu. Opravdu zámecké bydlení bylo v zámku vimperském, mšeckém, lovosickém a na Hluboké. Tam všude byly hostinské pokoje rozlehlé, 4 - 5 m vysoké, světlé a téměř vždy s pěknou vyhlídkou. Všude bylo postaráno o řádnou posluhu, prádlo zářilo bělostí, lůžka pohodlná, nábytek vesměs vkusný.

Když jsem se oženil, bydlili jsme v Třeboni na předměstí v nástavbě, kterou provedl hostinský pan Böhm. Měli jsme tři pokoje, světlé s vyhlídkou na předměstská tržiště. Rozměrný byl prostřední pokoj, který nám sloužil za obývací a mně za knihovnu a pracovnu. Menší pokoj vlevo byl jídelnou, lichoběžníkový pravý ložnicí. Kuchyňka byla malinká, jen stěží pojala nejnutenější kuchyňské zařízení. Ostatně bydlili jsme tam jen krátce, poněvadž mi byl ještě na podzim roku 1905 přikázán naturální byt v domě někdy Krčina z Jelčan, kde jsme setrvali do odchodu z Třeboně.

Naše třeboňské hnízdo bylo milé hnízdečko o třech pokojích, z nichž dva byly manší - sloužily za jídelnu a ložnici - třetí rozsáhlejší za pokoj obývací. Jídelna a obývací pokoj byly přístupny z kuchyně, do níž se vcházelo přímo ze schodů. Obývací pokoj byl dvouokenní a hleděl jako jednookenní ložnice na židovskou modlitebnu. Okna kuchyně a jídelny se otvírala do sousedního dvora. Malíře p. Heřmánka jsme „ukrutně“ překvapili, že jsme si v jídelně s černým nábytkem - nový nábytek byl dílem umělého[!] truhláře hlubockého p. Rudolfa Meškána - použili na hladkou světležlutou stěnu geometrický vlis sytě černý, provázející slunečnicovými květy. Po celé Třeboni se dlouho holedbal, že také jednou maloval „na černo“. Malba ložnice byla k javorovému nábytku světlozlatá a v pkoji obývacím tónu jahodového k rodinnému nábytku, potaženému anglickým kretonem. Osvětlovací tělesa byly petrolejové lampy a svíčky s průhlednými stínítky (Třeboň neměla tehdy ještě

elektrického osvětlení mimo zámek, kam dodáván proud z pivovaru).

Schodiště vyzdobili jsme si reprodukcemi z Kočího „Obrazárny“, byt pak lepty Švabinského a Šimona a plastikami sochaře Milana Havlíčka. Knihovna vyplnila celou stěnu.

O našem stěhování z Třeboně r. 1909 do Brna opiši Lolinu vzpomínku, jak si ve formě povídkové črty ji napsala pod názvem „Černé piano“, . Čtěte!

„Hola a Dolfy se stěhovali z městečka N. do B. Byl pošmourný den, když najatí lidé vynášeli z jejich dosavadního bytu bedny a nábytek. Ale pro Dolfu a Helu byl ten den jedním z nejjasnějších, nejteplejších a nejmilejších, jaké za dobu svého čtyřletého manželsví byli prožili. Stěhovali se tak rádi z toho ošklivého N., kde jim pro jejich přímé povahy bylo stále křivděno a kde se na jejich lásku hledělo s takovou závistí, která páše jen samé zlo. Na Dolfu usmálo se štěstí. Byl jmenován pro nový úřad do B., pro úřad, který mu nejen po finanční stránce sliboval mnohem více nežli dosavadní místo v N., ale který mu dával záruku, že jej povznese duševně tak vysoko, jak sám bude chtět.

Nu a tak jim nadešel den stěhování. Hela celý den nemohla se už dočkati, až ponesou poslední kousek. To sice tušila, že jí bude na chvíli nějak divně, rozhodně jinak než veselo - ale přece se těšila. A ta chvíle se blížila...

Nežli však nadešla, sešlo se několik dobrých přátel Dolfových před stěhovacím vozem. Přišli ještě jednou stisknouti ruce svým přátelům. A jak to tak bývá při stěhování v malém místě, že se zastaví různí „čumilové“, aby obhlédli „co všecko tam ti lidé měli“, tak i tu se zastavilo několik neznámých osob.

Hela byla v tak veselé náladě, že se jí zpívat a tančit chtělo. Jak malý uličník táhla kamarády svého muže nahoru do prvního poschodí a volala: „Pojďte, budeme tancovat, já budu zpívat a všecky vás provedu dokola těch holých zdí našeho prázdného bytu“.

Už, už to byl prázdný byt, jen ve velkém pokoji mezi okny stálo krásné černé piano. Čekalo naposled, neboť mu ponecháno poslední místo ve voze, aby bylo co možná ve volné prostoře a aby na ně netlačily nohy neb rohy ostatního nábytku.

A tak mezitím, co Hela skotačivě táhla pány vzhůru, protlačili se na schodech mezi nimi čtyři spocení muži, plivající si už do rukou, aby je porosili na novou sílu. Věděli, že piano je pořádný „kus nábytku“.

Hela zvažněla. Cítila, že se jí pojednou tají dech, že je jí úzko. „Už jdou pro něj, už ho nesou“, chvělo se jí na rtech. Společníci mladé paní ihned postřehli změnu její nálady a zvažněli také. Hela je opustila již v kuchyni a běžela k oknu do velkého pokoje. Zatoužila vidět svého Dolfu dole na ulici, který převzal starost o to dohlížeti na dělníky, aby opatrně se vším zacházeli. Zavolala naň. Dolfa přišel. Jen byl jaksi vzrušen. Stiskli si ruce a pohlédli si vděčně do očí.

A slyš! Tu již vrzala první noha piana, jak jí odšroubovávali ...druhá...třetí - a piano stálo na dvou taburetkách. Muži do sebe strkali, jeden radil druhému, pomáhali si navzájem obepnouti popruhy, na které měli piano zachytiti. Až už je podkládali pod ně. Hela právě sbírala podstavce (nohy piana). Zdálo se jí, že mají podoby náhrobních luceren...

V tom vzhlédla a spatřila, jak mužové kladou piano na popruhy a jedním dechem vyklouzlo jí z úst: „Ale to je jako když rakev vynášejí z domu“!

Ano, jako rakev! A všem snad se to zdálo...

Byloť v pokoji mezi hosty, kteří stáli opodál v rohu takové dusné ticho, zraky všech upřeny na piano a sledována práce mužů, kteří už už se hnuli.

„Taburetky odstrčit!“, zněl rozkaz jednoho z mužů a „Hop!“ ozvalo se z hrdla druhého. Popruhy zatnuly se do ramen a rukou mužů, obličej je jim zrudly, jak se podlily krví a šouravé kroky čtyř párů noh šramotily po podlaze.

Dolfa stiskl znovu ruku Hele a předběhl dvěma kroky před piano, aby mužům, kteří musili jít s hlavami sehnutými, radil, kde a jak je třeba se točit, sklonit či vyzdvihnout. Vyšli z prvních dveří, když první z přítomných promluvil milý, zavalitý profesor p. Jánoš: „Opravdu milostpaní, jako když nebožtíka vynášejí. Pohleďte tak nějak smutné to jest. Pojdte půjdeme za nimi.“

A vyšli všichni s Helou a kráčeli pomalu krok co krok za pianem, které těžce dopadalo na ramena mužů.

Konečně byli před vozem. Zas těžká procedura: taburetky, pomáhání, hlučení, tu a tam nějaké zaklení a piano ocitlo se ve voze. Černá plocha hoření desky leskla se zrovna slavnostně, tak nějak pyšně piano tam na boku stálo. Všem při tom padl nějaký kámen ze srdce, soudíc dle toho, jak se jim tváře vyjasnily, a všichni promluvili: „Poslední kus!“

Vůz byl uzavřen.

Hela s Dolfou si něco pošeptali a po té poprosili společnost pánů, aby je na chvíli omluvila a počkala na ně před domem.

Šli spolu naposled po schodech prvního poschodí do bytu, kde spolu strávili čtyři roky svého, lásky plného manželství.

Vedli se jak děti za ruce a tiskli se k sobě. Prošli všemi těmi pokoji, kuchyní, chodbou, pohladili všechny stěny, polaskali se pohledem po všech oknech, stropech, kamnech a říkali stále: „Pá, pá, s bohem kamínka, vzpomeňte si na nás, že jsme se u vás hrávali, pá, obývací pokojíčku, bývalo v tobě hezky, na zdar jídelničko, dobře nám v tobě chutnalo, na zdar ložničko, sladce se v tobě spinkalo“...

A za takového dětského štěbetání došli na práh bytu, Dolfa objal Helu a dojatým, slzami zvlhlým hlasem zašeptal: „Děkuji ti, miluško, za celý krásný život, který jsme tu prožili, za všecinko, i za to, co třeba někdy bolelo, a prosím tě, vezmi přes tento práh zas všechnu lásku s sebou, v moji zas důvěřuj a na ni se spoléhej!“

Na to políbil dlouze Helu, již se chvěly slzy v oku, slzy, z nichž sálala oddanost a sliby, které však jí nedaly promluvit. Pohládila svého hochu, ještě jednou se k němu přimkla, políbila a jen jako dechem zašeptala: „Pá broučku!“ A tak usazení seběhli mezi svou společností, která zatím přešla do veselé nálady a brzy svým vtipem nakazila milé manžele. Večer se se všemi na nádraží N-ském rozloučili a odjížděli do nového domova.

Cvrčkova vzpomínková povídka pokračuje a končí: „O čtyři dny později stáli naši milenci – manželé v B. v Nové ulici před domem č.13 a čekali přijíždějící vůz, už známý z N. Nebudeme líčiti nové dojmy tohoto stěhování, přeneseme se hned do bytu Máčkových k pianu, které ovšem tentokráte bylo „prvním kusem“, který se octnul v novém domově. Hela s Dolfou přivítali vesele svůj oblíbený nástroj, pokročili kol něho, několikrát se pitvorně poklonili a už spěchali po jiné práci...“

Náš nový byt byl v domě českého domáčího, zámečnicka p. Hudce na Falkensteinerově ulici v Brně v přízemí málo zvýšeném. Byl zase třípokojový, a to dva větší pokoje, dvouokenní, do ulice k severu a postranní menší do dvora k jihu. Kuchyň dosti prostorná směrem do dvora, spojena byla s předními pokoji asi osmimetrovou chodbou, po jejíž levé straně byl pokojík pro služku a koupelna. Novinkou nám byl bytový vodovod a plynové osvětlení.

V tomto bytě jsme se ani řádně nezabysleli, poněvadž nás do roka zlákala novostavba na protější, jižní straně ulice, stavitele Pavlů, kde jsme si v prvním poschodí najali mnohem prostornější byt o třech pokojích s příslušenstvím za měsíční nájem 120 korun. Zde jsme pobýli devět let až do našeho přestěhování se do Prahy, kde nás za tehdejší bytové nouze přijala pod hostinnou střechu nezapomenutelná, později až do hrobu věrná přítelkyně, paní Magda Matoušková, rozená Jínová, tehdy (1919) manželka okresního soudce JUDr. Josefa

Matououška, pozdějšího poslance a ministra obchodu, o nichž ještě bude častěji řeč v mých pamětech.

U Matoušků na Smíchově ve Švédské ulici č. 32 v třípokojovém bytě ve zvýšeném přízemí prožili jsme krásných dob. Uliční pokoje, obrácené k severu a nad sklepem byly sice hodně studené, leč americká kamna dostatečně zásobeným koksem hřála neméně než přátelství, jemuž jsme se u mnohých a mnohých těšili. Byla-li uliční strana skoupá na vyhlídku jen do zahrad Kleteschkovy a Valečkovy vily, z nádvorní strany, kde jsme měli ložnici, kuchyň a pokojíček pro služku mou knihovnu, užili jsme daleké vyhlídky na Mrázovku, Smíchov, Vyšehrad a Podolí a mohli se vyhřívati na sluníčku, které od rána osvětlovalo tuto jižní stranu bytovou. K plynu na vaření a zahřívání koupelny přistoupila v tomto bytě nová pohodlí: elektrické světlo a telefon, jimiž až do dnes se těšímě.

Vrcholu bydlení nanejvýš pohodlného, ba přepychového dostoupili jsme r. 1926, kdy nám byl upraven podle našich přání byt v novostavbě Gočárova „Domu zemědělské osvěty“ na Král. Vinohradech, Slezská ul. 7. Byl to rozměrný byt o čtyřech pokojích, hale, lodžii, kuchyni, pokojíku pro služku a dlouhé chodbě s bohatým příslušenstvím. Když jsme se sem nastěhovali, měli jsme ještě pod okny do Brandlovy (nyní Římská) ulice starou zahradu usedlosti Eichmanky, která však brzo musila ustoupiti novostavbě „Hasičského domu“.

Do tohoto nového bytu, který mi byl slibován na celé léta aktivní služby, bylo ovšem třeba dosavadní zařízení dokonale spraviti a doplniti. Veškerý čalouněný nábytek opatřen novými potahy, zakoupeny nové koberce, osvětlovací tělesa, pro halu a lodžii koupen proutěný nábytek, bělští Juránkovi vybavili nám lodžii vkusným bíle lakovaným nábytkem, u truhláře Ot. Salače objednáno rozšíření knihovny a doplněk kuchyňského nábytku.

Vše to bylo možno hotově zaplatiti z úspor, které z mých příjmů včas ukládala hospodyňsky pečlivá Loluška. Jak ten byt, když bylo vše zařízeno, vypadal, svědčí dnes jen umně

fotografie, neboť vše změněno, přestaveno, zničeno, když za pět let přestal jsem být ředitelem „Ústřední slovanské knihovny Čsl. akademie zemědělské“.

Nastalo nové stěhování, tentokráte do novostavby architekta Goldreicha v Korunní třídě na Vinohradech proti Orionce. Rozměrný mobiliář vyžádal si zase čtyřpokojový byt, nyní ve čtvrtém, místo druhého poschodí. Ta výška nevadila, byla tu zdviž, za to měli jsme z bytového balkonu překrásnou vyhlídku na jihovýchodní okolí pražské až po lesy nad Sázavou a Vltavou.

Oba vinohradské byty měly nové pohodlí - ústřední topení, které však, jak jsme se přesvědčili, nehovělo zdraví Lolině. Vyvolalo svým ovzduším, naplněným molekulárním prachem, u Loly těžký zánět průdušek, který ji pak po léta soužil. To bylo vedle nákladnosti nájemného důvodem k dalšímu stěhování, tentokráte zase na jiný konec Prahy, do družstevního domu úředníků státních lesů a statků ve Studentské ulici v Dejvicích.

Tento byt byl sice jen třípokojový, ale s prostornou halou o příjemném světle a s velkou obývací kuchyní. Ústředního topení zde nebylo, zato skvěle topící kachlová kamna, která mile hřála. Studentská ulice byla tichá až po protějšek studentského konviktu, za to do dvora měli jsme pěkné blokové zahrady. Celkem velmi dobře jsme tu bydleli až do konce mé služby. Na výslužbu vyhledali jsme si byt zase v jiné části Prahy, na Smíchově v Třebízské ulici čís. 10 v domě p. stavitele Šimka, který nám dal byt po profesoru Cyrillovi Purkyni, pečlivě upravit, že jsme se stěhovali znovu jak do novostavby.

Deset let jsme obývali tento čtyřpokojový byt s vyhlídkou na Vltavu v sousedství Dienzenhoferových sadů a mostů Palackého a Jiráskova sami až do r.1948 z jara byli jsme novým registrem přinuceni vzdáti se svého pohodlí a postoupiti nádvorní pokoj (ložnici) podnájemníci, paní Františce Sojkové s dcerkou

Jarmilou, a postoupiti jí právo spoluužívání kuchyně a koupelny. V roce 1949 dostalo se mi ne již pdnájemníkú, nýbrž spoluobytel v nádvorní polovici bytu (kuchyni a pokoji s polovicí bytového příslušenství v novomanželích „údernících“ Františku a Nadě Bartuňkových. Sám jsem touž dobou poskytl útulek ve své polovici bytu Jožkovi a Vláďovi Pospíšilovým, choti a synu neteře Mily, z nichž Jožka dosud (1952) u mne přechodně přebývá.

Nebude snad nezajímavým, co jsem platil za svůj život nájemného. U Horů ve Vídni to bylo 15, u paní Moritzové 20 korun, v Drážďanech a Mnichově 30 marek, o římském nájemném nemám záznamů. V Brně, jak jsem již poznamenal, platili jsme 120 korun měsíčně, v Praze u Matoušků tuším, 1200 korun ročně. V „Domě zemědělské osvěty“ první dva roky 4000 korun, od r. 1928 - 31 pak 8000 korun, u architekta Goldreicha zaplatil jsem za pět čtvrti roku za byt a ústřední topení 21 000 korun. Laciněji jsme bydleli za 8 000 - 9 000 korun v Dejvicích a pak na Smíchově za 10 200 korun s menšími příplatky na zvýšené vodné, popeláře a kominíka. Od rozdělení bytu činí nájemné a povinný poplatek domovnici přes 2 000 Kč čtvrtletně. Jak zhruba čítám probydlil jsem do konce roku 1952 na 250 000 Kč.

Služky, pomocnice v domácnosti, psluhovačky

Ze služek které pamatuji v naší rodině, první místo zaujímá „stará Barča“, pocházející buď z Charvátce či Kosořic, která u nás sloužila osmnáct let a vdala se za našeho někdejšího kočího Václava Čecha, syna domkáře z Hořeniho Cetna, a stala se šafářkou v Charvátcích. Byla to vysoká osoba nesličná, ale žena předobrá, výborná pomocnice v domácnosti, kdy tohoto titulu ještě nebylo užíváno, žena poctivá a přepilná, první ráno na nohou a poslední na lůžko. Neměla pro sebe zvláštního pokojíku, spala v kuchyni na posteli, přikrývané velkým víkem, které nám malým dětem bylo častým jevištěm našich her. Barča byla pravou rukou maminčinou v kuchyni, v prádelně,

v drůbežnici, u pece i v dětském pokoji - a to za 5 zl. služby a příležitostné dary. Nepamatuji, že by Barča byla chodila k muzikám. Jen na pozvání jezdívala k sestře do Kosořic, a to vždy za mé paměti brávala Julu a mne s sebou. Vzpomínám, jak nás Václav Čech vezl na košatině údolím Strenického potoka, jak jsme za Zámostí vyjeli do kopce na černavskou rovinu a zamířil na Loučeňsko. V Kosořicích viděl jsem tehdy první rybník a celou soustavu rybníční.

Barča byla nejen děvčetem pro všecko, byla věrnou pomocnicí a tuším i důvěrníci mamčinou, chovala drůbež, pekla chléb, opatrovala malé děti. Vždy jsme na ni s radostí vzpomínali. Z následujících služek pamatuji jen bystrou Mařku Ledvinovou z baráku návesního kálku ve vsi Hořením Cetně, která nás provázela i do Mladé Boleslavě. Jak v pracích polních - jak jsem jinde už zmínil - tak v domácích získala si přízeň v naší rodině. Nástupkyně její z doby boleslavské vypadly úplně z mé paměti.

V Praze a vůbec za svého vdovství již maminka služek neměla, jen posluhovačky a pradleny.

Do manželské mé domácnosti opatřila nám matka Šilhová venkovanku z Jindřichohradecka, které jsme říkali Maryša. Ještě dnes vidím její malou postavu v krátkých šedivých sukních a kartounové jupce, v podělávkách, klepajících po domě i ulici, ve vlňáku za chladna a deštivého počasí. Doma i v zimě chodila buď bosa, neb v punčochách. Nebylo to děvče pro pokoje.

Za to panskou našla si (1907) Lola v Chýnově ve Fanči, dcerce tamního ponocného Šafáře, když propustila ze svých služeb svou sestřenicí Pavlu Šilhovou z Třeboně. Fanča byla parádnice, obletovaná staršími gymnazisty třeboňskými.

V Brně nastala doba posluhovaček, z nichž první, bydlící na Starém Brně, často do posluhy „nespíchala“ a přicházela pozdě. Tak objevila Lola brněnské názvy „šufánek“ a „skřídla“ pro naše české sběračka a poklička. Po ní zjednána špinu milující

mlékařka Mína, kterou Lola těžce urazila výrokem „Jste vy, Míno šmudla“, což v Brně neznačilo naši špinavou, nýbrž lehkou pouliční holku. Tu už do první světové války vystřídala pro naše pobyty brněnské domovnice, hubená německo-česká Brňanka vdova Bannertová.

Období pomocnic v domácnosti nastalo za našeho bydlení u Matoušků, ač i tu z počátku spokojila se Lola posluhou domovnicí od Krhounků, paní Štausovou. První pomocnicí byla Běta, venkovský sirotek, ouřezek, malá postavou, nedožitý spratek, leč pracovitá, pilná a nešťastná milovnice holičského pomocníka Jarky Rosenberka, který dnes jest majitelem značného a výnosného kadeřnictví ve Václavské pasáži na Karlově náměstí. Zda Běta vzpomíná, jak v době nedostatku paliva nosila do kopce na Hřebenky z plynárny smíchovské koks, zda vzpomíná jak piplala a ošetřovala malého psíka Pétu, až se mu zlomenina zadního běhu úplně vyhojila. Vzpomíná dnešní velkokadeřnice, že měla u nás měsíčního služného 150 Kč? Bětu vystřídala vysoká, zručná blondýna Tonča Siblíková z Kročehlav, která svou lásku k budoucímu manželovi, krejčovskému tovaryši, prokázala zdravým děťátkem. Jen podle Cvrčkových hospodyňských účtů mohu jmenovati Tončiny nástupkyně Božku, Lídu a Mařenku Hantákovou, vesměs s měsíční mzdou 120 Kč, kterážto poslední přešla s námi na Vinohrady, kde jí přálo štěstí v podobě častých a značných odměn z kapes našich četných hostů. Také mzda Mařence zvýšena na 150 Kč. Nová Mařenka, tentokrát Krhounková z Mostu, Lole ze všech nejmilejší, se stejným platem, pobyla u nás v letech 1926 - 1927, kdy ji vystřídala Aloisie Kozdovská, námi jmenovaná Inka (1927-1928).

Již v březnu 1928 objevuje se v Cvrčkových účtech nové jméno Mína Čapková za mzdu 150 Kč. Na tuto Mínu se vůbec nepamatuji, i Justýna je mi jen jménem.

Do Dejvic nás již doprovázela Lolina neteř Karla Hyklová ze Štramberka, která i později, když se vdala za závozníka

městských sentinelů, nějaký čas u nás posluhovala, než ji konečně vystřídala „pravá posluhovačka“ Podzimková, zlolajná osoba.

Na Smíchově jsme ani posluhovačky trvale neměli. Na velký úklid bytu objednávali se lidé z „Čistoty“ a menší práce obstarávala za života Cvrčkova někdejší hospdyně plukovníka Brusáka, která i nyní občas u mne uklízí. To je Štěpánka Makaloušová, velká milovnice a opatrovatelka psů v celém našem okolí.

Text projevu napsaný u příležitosti oslavy narozenin⁵⁷

13. 10. 1937

Napsal jsem si několik vět o zásadách a zkušenostech dosavadní své práce životní, jimiž bych rád ze svého hlediska doložil a osvětlil to, co bylo o mně a mé práci řečeno.

Mé odborné přípravné studium bylo především věnováno archivnictví, jež bylo mým snem od sexty, kdy jsem poprvé uviděl schwarzenberský archiv třeboňský. Pomocné vědy historické, jak se jim učilo na vídeňském ústavu pro rakouský dějezpyt, s dějinami umění naučily mne nejen technice vydavatelské historických pramenů vypravujících a listin, nýbrž seznámily mne též s rukopisy a bibliografií, které převádějí archiváře na společné pole pracovní s knihovníkem, který vedle písemných památek rukopisných opatruje a spravuje díla tištěná. V nauku o knihách a knihovnách uvedl mne prof. Uhlirz, jenž sám archivář přednášel na vídeňské univerzitě též knihovědu. Účast na pracích pro diplomatův muzejní v archivech drážďanských, mnichovských, jakož i ve dvorském, domácím a státním archivu vídeňském připravily mne k samostatným badatelským a vydavatelským pracím v archivech italských, zejména vatikánském. S těmito zkušenostmi přišel jsem do archivu třeboňského, kde jsem v praxi poznal a vyzkoušel, jak z dnešní registratury tvoří se vědecky a historicky právně a správně uspořádaný archiv. Schwarzenberské panské archivy, uschovávající v odborném archivářském výběru potřebné písemné doklady pro příslušná panství od středověku až do posledního uplynulého desetiletí, ukázaly mi důležitost plynulosti správy velkých správních celků a jejich význam pro dějiny nejen úzké oblasti těchto panství, nýbrž celé země a státu. Význam těchto písemností historických pro dějiny širokých oblastí byl mi ještě patrnějším, když jsem přišel do služeb zemského archivu moravského v Brně a poznal písemné fondy veřejné správy celé

⁵⁷ Na tento text byly uplatněny stejné ediční zásady podle připojených edičních poznámek

země. Na konec měl jsem nejen možnost, nýbrž povinnost seznámiti se - třeba jen v jednom oboru státní správy - s významem úředních písemností dob minulých pro právo, správu a obecné dějiny celého státu v archivu, k jehož zřízení sám jsem dal podnět a jež jsem z úřední povinnosti organizoval a vybudoval.

Československý státní archiv zemědělský nebudoval jsem jen jako správní orgán, nýbrž též jako vědecký ústav pro bádání o dějinách zemědělství a zemědělského lidu v našem státě. Ve fondech archivních hleděl jsem zachrániti písemné památky minulého zemědělského života a v pomocné archivní knihovně soustřediti příslušnou odbornou literaturu, jež by vědeckým badatelům pomáhala při srovnávacím studiu zemědělských dějin. Výběr knih pro tuto pomocnou archivní knihovnu jsem činil po celou dobu 17 let sám, sám jsem knihy nejméně z 75% inventoval a z 90% katalogizoval při téměř trvalém nedostatku knihovnický kvalifikovaného personálního archivního. Kolik desetitisíců katalogizačních lístků jsem na stroji napsal pro katalog jmenný i věcný heslový při téměř 25 000 svazků, snadno si vypočítáte. Časopisů a periodik odebíral archiv za mé správy ke dvěma stům, jichž pročitáním řídil jsem nákup novinek i starších děl základních.

Od roku 1925 - 1931 zakládal, organizoval jsem a vedl Úřední slovanskou zemědělskou knihovnu a čítárnu ČAZ⁵⁸, kde byl jsem v práci vydatně podporován absolventy Státní knihovnické školy. Vypili tento kalich překotných prací inventarizačních a katalogizačních v přepilné práci za malý plat, jež se mi však přece podařilo, ač běželo o ústav soukromý, zvýšiti na platy státnězaměstnanecké. Zásadou mé správy knihovní byla kolektivní solidarita, řídili jsme věci odborné pravidelnými týdenními konferencemi a jen v případech, kde byla rovnost hlasů, rozhodoval jsem svým hlasem.

⁵⁸ ČAZ - Česká akademie zemědělská

Jestliže v pomocné knihovně archivní jsem hleděl především k literární tvorbě historické, ve správě knihovny ministerstva zemědělství, již jsem také založil a organizoval, a v Ústřední slovanské zemědělské knihovně snažil jsem se shromáždit nejen domácí, ale i slovanskou a světovou literaturu zemědělsky technickou. Když jsem se svými spolupracovníky odevzdával roku 1931 správu této knihovny svému nástupci, čítaly její sbírky na 50 000 svazků, periodik a časopisů docházelo na 400. Přes to, že archivnictví bylo mým předním povoláním, nezanedbal jsem ani své druhé lásky, knihovnictví. Víím, že oba tyto obory mohou žít a namnoze žijí zcela samostatně, leč neškodí, splynou-li v částech, jež jsou jim společná, v činnost společnou. Cítil jsem se i archivářem i knihovníkem a, tuším, na obou polích jsem se stejnou láskou pracoval.

Královské Vinohrady 27 prosince 1894

Psaní bez nadpisů!

Rozhodl jsem se psátí své paměti, jež tuto počínám. Kdo snad někdy bude čísti řádky tyto, posuzuj je s rozvahou a neřid' se vždy myšlenkami, jež v dopisech těchto buď bez nápisů neb s nápisem svědčícím na některého přítele mého budeš čísti. Najdeš snad tu mnohou myšlenku, jež platnost uznáš buď dříve nebo později v životě svém, a čím dříve pravdu poznáš a jí uvykneš, tím lépe pro tebe.

Však pravda je omračující a přijde-li na tebe neočekávaně, působí jako nahá žena na oko nezkušeného mladíka, jenž nikdy divadla takového neměl a jež stěží snese bez rozčilení činů, chtíčů smyslných. Jsi-li obrněn na pravdu, poznáš často její ostří i přes pevný pancíř svého brnění. V písmu mém snad poznáš i mnohé myšlenky špatné, jež by na scestí tě mohly svést, ty rozvaž pěkně, promysli a uznáš-li je přece dobrými, neřid' se jimi hned, nýbrž porad' se o nich se svým nejlepším přítelem, jenž není nikde leč - Bůh. To věz a to vždy na paměti měj, že bez Boha, byl bys prachem neužitečným v nějž i po smrti své se proměníš, bys ustoupil jiným členům společnosti lidské, kteří tebe zastoupí v tom věčném víru světovém. Nikdy neodvaž se, abys se prohlásil bezbožcem a jiné zvláště lid a to lid český k bezbožství též sváděl. Věř, že vždy to bylo náboženství a víra v Boha, jež udržely a proslavily národ náš ať v dobách slavných či strastných, vždy to byl Bůh, jenž varoval nám vaše velikány, kteří s pomocí Jeho byly sto, aby národ náš povznésti, zušlechtili a proslavili. Podívej se na naše mučedníky národní M. J. Husa, M. Jeronýma Praž[ského] a J. A. Komenského, co ti vykonali, vykonali vždy jen s pomocí Boží, v níž doufali, věřili, v níž žili, jak dosvědčují nejen ve svých spisech, ale hlavně při

smrti své hrdinné, kdy velebíce Boha a těšíce se na brzké s ním shledání, odevzdávali se v ruce katovy.

Paměti své tyto píši též proto, aby potomci moji, dostanou-li někdy do ruky písmo toto věděli, co všechno v srdci mém, v čem jsem žil, co bylo mým dechem, mým žitím. Víím, že mé paměti nebudou míti takové ceny, jako mají mužů vynikajících, ale přece myslím, že některé poznámky, které nalezne budoucí badatel v mých listech budou pro něho ceny tím, že v nich tu a tam, stane se v nich zmínka o věcech veřejných, že nejen zprávy mé osoby se týkající zde nalezne. Nýbrž i okolí mého se týkající, jež mu snad nějakou záhadou věc blíže vysvětlí. Že paměti různých osob, různých stavů nejsou bez důležitosti, každý pochopí. Co přivedlo mne k tomu, abych tyto řádky psal? Věř, že není to snad obyčejná příčina psaní denníků milosti plných milenců, nýbrž věc úplně vážná. Jako každý mladý člověk mám i já ve svých 17 letech myšlenky, jež vysoko letí ke světům ideálů, jež přinášejí mi okamžiky, v nichž zdá se mi, že bude velkým mužem, jemuž má svěřen býti z části aspoň osud našeho národu, jež tak miluji, že ani vyřknouti to nelze. Pro nějž srdce mé všemi svými údery bije a aby někdy, nevyplní-li se mi tento sen mládí, se mohl opět podívati na mladá svá léta, abych připamatovati si mohl doby ty, bych opět v mysli mé uviděl všechny druhy mého mládí. Bych představil si všechny ty slavné muže, s nimiž sem buď sám se setkal, neb je aspoň viděl - bych vše to na paměti si uvéstí mohl píši tyto paměti, v nichž složím některé své žití byť jen někdy v konturách. Přece tak, že po přečtení celých pamětí vyniknou i detaily čtenáři, jenž pozná, jaké byly mé tužby, jaké bylo jejich buď vyplnění neb zklamání.

Tím končím úvod ku pamětem svým a žádám čtenáře, by laskavě soudil žití mé a rozvážil vždy správně jednal-li jsem dobře, čili nic a po zralé úvaze teprve o mne vynesl soud. Co dobrého na mne, nechval, co zlého však také, prosím, nehaň, neb čin podej jak chceš, o mně si ale pamatuj, že zásadou mou bylo „De

mortuis milnisi bene". O živých pak „Uvažuj vždy okolnosti za jakých událostí ta neb ona se sběhla a vyšetří příčiny činu a pak teprve dobře uváživ, sud“!

?

Otazník! co značí? Snad bude příčinou dlouhé namáhavé práce, snad bude-li ihned rozluštěno, nevím.

Před několika [dny] ubytovala se v domě našem, č. 10 Korunní třídy, Královské Vinohrady v 2. poschodí, neznámá mi dáma, jež dosti neobvyklým u dam svým jednáním vzbudila moji pozornost. Byla postavy dosti vysoké, nepřiliš tlustá, což postavě její dodávalo vznešenosti, jež vymáhá u člověka úctu k slabšímu pohlaví. Tvář její byla dosti sličná, zakulacená, oči jiskrné, obočí černé, tváře načervenalé. Ač na nich zdála se býti stopa přelíčení. Slovem doplním-li, že šat její byl vkusný, možno říci, že nebyl odpuzující. Ale jaké chová skořepina tato, krásná na povrchu, jádro? Jest dobré? Možno je bez úrazu okusiti? Na tyto otázky, bohužel, neslyšel jsem dobrých odpovědí. Posluhovačka naše, jež jest též naší domovnicí vyložila matce mé as historii dosti obšírnou, z níž však jsem zvěděl pouze, že dáma tato není valné pověsti, ač vydává se za vdovu po lékárníkovi, že není ničím jiným, než pouhou - nevěstkou. Jak osudné to slovo, jak rád bych vzal jej zpět, ale nejde dokud se nepřesvědčím o jiném. Zda podaří se mi, naskytne-li se mi příležitost, ji napravit, pohnutky její uslyšeti, proč takový to život vede. Ach, jak rád bych uslyšel, že výrok můj o ní, jest nepravdou, lží tou nejskrovnější. Pokusím se o ní blíže seznámiti snad se mi plán můj zdaří. Jen opatrně abych se dostal brzo k cíli.

Dnes dopustil jsem se proti ní chyby, snad jsem ji urazil, odčiním to zítra, neb některý jiný den. Ať nemyslí o mně, že jsem nějaký uličník neb člověk bez citu, chce se přesvědčiti, zda skutečně ženy nynější jsou tak zkaženy, jak se o nich tvrdí. Kéž se mi podaří dokázati opak. A první důkaz budiž o

naší spolubydlitelce. Zajímá mne její osud, nevím proč, ale faktum jest zde a nelze to popřít.

Domů vrací se dáma o 11 - 12 hodině polední a k 7 večerní, ale odkud nevím, vyzkoumám to, mám nyní čas jsou prázdniny, snad se mi to podaří. Zeptám se též Fetrové, snad se něčeho dovím. Na její zprávě budu hlavně budovat, no uvidíme! Jdu si lehnout, ale ještě ve snu budu dlíti myšlenkami u předmětu tohoto článku prvního mého dopisu.

Dne 1. ledna 1895

A

Divné písmo! Čtenář se pozoruje, že stálá nejistota a neurčitost vane ze článků těchto. No, odpusť milý čtenáři, měj schovívavosti míru větší než obyčejně, ještě se dovíš, v čem tato neurčitost spočívá.

První leden, nový rok - co myšlenek v den tento prolétne hlavou každého jednotlivce. Chce ti zde milý příteli, někdo tak těchto myšlenek nejen mých, ale i osob jiných zachytiti. Leden ohlásil se několika menšími mrazy, jež připravily mladým i starým zábavu nového druhu. Led, led - jaké to slovo pro měšťáka neustáleným počasím rozmrzelého. Nyní přece bude moci zabítí několik těch dlouhých hodin klouzáním. Pilný člověk nemá nikdy dlouhé chvíle a k těmto lidem dovolím si také svoji maličkost čítati.

Jako jiní, též já strávil jsem většinu dne na kluzišti, přenechav starosti o učení jiným a sám věnovav se zábavě. Ale čtenář zajisté čeká něco zvláštního, ne takové myšlenky, téměř fráze. Ráno vstal jsem, o 7 ¼ hodině vykonal svoji toaletu, nasnídal, přečetl noviny a o 9 hodině hajdy na matiční kluziště. Byl jsem zpočátku úplně bez známých, až později dostavili se kol[egové] Kořínek, Dr. Emler, L. Hoffman atd. Zábava má počala teprve ve společnosti kol[egy] Emlera, jenž tázav se mne na zdraví započal vážný rozhovor z vědy historické. Tak bavili jsme se až do 11 ¼ hodiny, kdy bylo nám

jíti domů, poněvadž chtěli jsme býti přítomni službám božím u Františkánů o 11 ½ hod.

Dopoledne tedy takto skončeno službami božími a korunováno dobrým obědem, při němž koblihy neměly místa posledního. Po obědě, ke 2 hodině, jsem šel na Vinohradské nádraží vstříc Fíčkoví, svému milému synovci, jež přijet měl z Liblína. Na nádraží čekám, a kdo nepřijel jako - pan Fíček. „No když nechceš nech být“ myslil jsem si a šel pokojně na nádraží Františkovo, když opět jsem shledal, že má cesta jest marná a po svém návratu domů, jsem našel za stolem hodujícího - hádejte komu [!] - nu drahého Fíčka, jenž ze Smíchova k nám na Vinohrady do Korunní tř[ídy] č. 10, I. poschodí vpravo se donesl. Též já jsem neodolal libě vonícím kobližkám a snad vyřkl jsem krutý ortel smrti. Potom sebrav své brusle, odešel jsem na koncertní bruslení na matičním kluzišti. Led však, který ráno byl překrásný, byl zničen a já zůstal jsem jen proto, že jsem slíbil Dr. Emlerovi, že přijdu. Sedím tedy sám a sám, až tu náhle přede mnou stane muž, v černý svrchník oblečený se slovy: „Nazdar, pane archiváři, jak se vede“. „Děkuji, pane doktore, dost dobře, až na to, že ten led jest od rána celý zničen“ odpovídám milému příteli Emlerovi. „Pojďme tedy jezdit, ale moudře, ať nás davy nepohlí“. Uposlechl jsem jeho rady a při jízdě bavil se výtečně o předmětech nejrůznějších. Pozornost naši záhy upoutaly dvě dámy, z nichž zvláště jedna vynikala krásou. Mohu to říci upřímně, neboť soud můj není ukvapený, ale zároveň je tímto úsudkem o kráse tělesné, pak byl bych spojil soud o kráse duševní. Co po skořápce krásné, je-li jádro špatné. Příležitost k tomu brzo se mi naskytla. Kol[ega] Pokorný takto „sirka“ zvaný, jezdil se sl. Haunerovou, jež právě s oněmi dvěmi dámami na led přišla, a která mně umožnila pokusiti se seznámiti se slečnou A.

Nu tuto máme co znamená to písmeno na začátku. Zase dáma a jaká? Nyní počkej jen milý příteli, však ti to vypovím. Dámy

celé odpoledne s nikým nejezdily, a tu obával jsem se, že budu neznámou slečnou odmítnut. Ale bohudíky nestalo se tak, a já za několik okamžiků jízdy přesvědčil jsem se, že slečna zajisté jest přítelkyní mladší generace a že nepohrdne nikým, kdož skromně si vede. Skromnost jest počátkem všech ctností. Též kol[ega] Emler měl nemalé zásluhy o to, že odvážil jsem se ku činu tak smělému. Snad nezdá se zběhlému to dámování krok můj smělým činem mě však zdá se to býti smělým od člověka, jenž ničím není, jenž ničeho nezná, a jenž pouze ví, že ničeho neví. Jest to odvážně nabídnouti svou společnost to odvážně nabídnouti svou společnost dámě, již zajisté mnohý by se rád chopil. Když vrátil jsem se blahopřál mi Dr. Emler, že mohu býti pyšným, že slečna neodřekla, že každému se této pocty nedostalo. „Mne těší též, doktore, a to tím více, že slečna ač ví že jsem tak malým člověkem společnosti lidské, přece se mnou seznámiti neváhala“ ...

Doprovázel jsem slečny na cestě k domovu. Se slečnou A. oddělil jsem se na Palacké třídě od ostatní společnosti, již dále provázel kol[ega] Pokorný, abych dovedl slečnu domů. Povinnosti své jsem dostal snad dobře, nevím, jak slečna mne posoudila, ale myslím, že snad soud její nebude v můj neprospěch. Dejž Bůh! Na cestě bavili jsme se o ledačems. Kroj, život soukromý i veřejný dam našich byl předmětem našeho hovoru. Nezdálo se mi, že by slečna nerada hovořila v předmětech mnou zavedených a bylo všude doma. Soud o ní pronést dnes nemohu a také nechci. Práce kvapná, málo platná, staré přísloví a protože „Zvolna, moudře chytrý klopýtá“ „Nesud, abys nebyl souzen“ a soud svůj nech si pro sebe dosud. Napsal jsem ti toho milý příteli dnes dost. Nebudu více namáhati své ruky a pera a proto končím verši Catullovy: Žijme Lesbie, mějme se rádi, ať starci přísní s námi se rodí. Slunce ať hasne nebo se vrátí - kdys věčný sen též nám bude spáti. Tvůj Adolf

Ackermann, Richard	český politik, A. L. K. jej doučoval	56
Adalbertmann, Karel	spolužák z vyššího gymnázia	46
Adámek, Bohunil	(1848-1915), český dramatik	69
Adolf, Josef ze Schwarzenbergu	(1832-1914), majitel třeboňského panství	103, 140
Aischilos	(525-456) př. n. l., básník, dramatik	138
Albrecht	český tiskař	140, 144
Alfa	viz Gregor, Bohumír	
Alvingo	italský pěvec	94
Alvingo	italská pěvkyně	94
Alžběta, Habsburská-Wittelsbach	(1837-1898), rakouská císařovna	33
Ambrosch	lesní kontrolor na panství Chýnov	108
Ančičkovi	rodina vlastníci cukrářství v Mladé Boleslavi	4
Anger, Mořic	(1844-1905) hudební skladatel, dirigent	74, 152
Angererová, Marie	(1880-?), žačka A. L. K.	74
Anna	farní kuchařka na ř.k. faře ve Strenicích	21,
Anthon, R.	český právník, divadelní ochotník v Třeboni	109, 140, 142, 145
Antl, Theodor	(1860-1903), archivní adjunkt v Třeboni	98, 99, 100
Antoš	spolužák z vyššího gymnázia	59
Anuše	viz Sychrová, Anna	
Arndt, Wilhelm	(1838-1895) německý historik	79
Baarová, Ryčinka	viz Putíková-Baarová, Ryčinka	

Bach, Johann Sebastian	(1685-1750), německý skladatel	140, 142
Bakeš, František	(1833-1917), učitel a sběratel lidových písní, rodinný přítel	112, 113
Bakešová-Wankelová, Lucie	(1853-1935), rodinná přítelkyně	112
Barča	viz Čechová, Barbora	
Bareš, František	profesor dějepisu A. L. K. v Mladé Boleslavi	30, 40,
Bartuněk, František	spolumajitel bytu	165
Bartuňková, Naděžda	spolumajitel bytu	165
Baštář	český advokát	64
Baštář, Karel	spolužák z vyššího gymnázia, školní přítel	45, 64
Bayer, Jan	(1850-?), pokladník na panství Dobrovice-Loučeň	18,
Bednář, Josef	školník gymnázia v Mladé Boleslavi	28
Beethoven, Ludwig van	(1770-1827), německý hudební skladatel	31, 86, 87, 89, 94, 111
Beer, Antonín	(1881-1950), univerzitní profesor, divadelní ochotník	109, 140
Beneš, Edvard	(1884-1948), československý státník	113
Beneš, Václav Třebízský	(1849-1884), český kněz a spisovatel	55
Benoniiová-Dumková, Hana	(1886-1929), česká herečka	152
Berka, Arnošt	(1874-?), komerční a obchodní rada, přítel ze spolku Slávia	85,

Berka, Franišek	(1876-?) český lékař, přítel	87
Berla, Václav	spolužák z gymnázia	46
Berliére, Ursmer	belgický historik	93
Bertini, Bénéoit Auguste	(1780-?), pianista a hudební pedagog	31
Běta	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	167
Bezpalec, Josef	inženýr na panství Třeboň	103, 108, 112
Bidlo, Jaroslav	(1868-1937), český historik	71
Bílek, František	(1872-1941), český sochař	148
Birnbaum, Vojtěch	(1877-1934), český historik, univerzitní profesor, spolužák z vyššího gymnázia, školní přítel	45, 57, 58
Bittner, Jiří	(1846-1903), český herec	151
Bittner, Hans	profesor ústavu pro rakouský dějezpyt	83, 84
Bittnerová- Baubínová, Marie	(1854-1898), česká herečka	151
Bizet, Georges	(1838-1875), francouzský hudební skladatel	152
Bjørnson, B.	(1832-1910), norský dramatik	141
Blaho, Pavel	(1844-1927), slovenský spisovatel	75
Blažek, Patrik	(1851-1905), český spisovatel	74
Blodek, Vilém	(1834-1874), český dramatický autor	150
Blumauer, Antonín	spolužák z vyššího gymnázia	46
Bobková, Amálie	(1874-1956), česká operní pěvkyně	153
Böhm	majitel hostince	158

Borecký, Bohumil	(1875-?), spolužák u nižšího gymnázia, dětský kamarád	28
Borovička, Josef	(1885-1971), český archivář	71
Boubelka	viz Žalud, Gustav	
Boukalová	divadelní ochotnice v Chýnově	147
Bourcy, Hans von	rakouský genealog	131
Božka	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	167
Brady	domácí lékař	136
Brahms, Johannes	(1833-1897), německý hudební skladatel	86
Brandejs, Karel	český tiskař	144
Braun, Josef	(1864-1897), český spisovatel	55,
Braun, Matyáš Bernard	(1684-1738), rakouský sochař a řezbář	64
Bräutig	divadelní maskér	139
Brauting Josef	zaměstnanec Institutu pro rakouský dějezpyt	83
Brdička	hudební skladatel, amatérský muzikant,	58
Brejšek	majitel restaurace	58
Bretholz, Berthold	(1862-1936), archivář a historik	117, 118, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130
Breylová, Marie	žačka B. Smetany, majitel hudební školy	31, 34
Brtnická-Dvorská,	autorka divadelních her	146
Bruckner	(1824-1896), rakouský hudební skladatel	86, 89

Brusák	český plukovník, soused	168
Brzobohatý, Bohumír	(1869-1949), český hudební dirigent	151
Budil, Vendelín	(1847-1928), český divadelní ředitel, herec	150,
Bulíř, Josef	spolužák z nižšího gymnázia	28
Bureš, Josef	(1886-?), kočí ve dvoře Horní Cetno	4, 5, 6,
Burian, František	(1843-1888) třídní profesor na nižším gymnáziu, kmotr při biřmování	27, 30
Burian, Tomáš	divadelní ochotník v Třeboni	140, 142, 146
Ciampoli, Domenico	(1855-?), italský knihovník a romanopisec	57
Čajkovskij, Pjotr Iljič	(1840-1893), ruský skladatel	93, 94
Čapek	majitel pily	97
Čapek	architekt, rodinný přítel	167
Čapek, Karel	(1890-1938) český dramatik a prozaik	155
Čapková Mína	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	165
Čapková-Schwarzová, Běla	rodinná přítelkyně	167
Čech, Adolf vlastním jménem . Adolf Tausík	(1841-1903), český hudební dirigent	151, 152
Čech, Svatopluk	(1846-1908), český básník, prozaik	36, 54, 69
Čech, Václav	(1860-?), kočí ve dvoře Horní Cetno	4, 6, 165, 166
Čechová-Roubíčková,	(1842-?), služka ve dvoře	9, 10, 11,

Barbora	Horní Cetno u rodiny Krejčíkových	19, 165, 166
Čelakovský, Jaromír	(1846-1914), český univerzitní profesor, právní historik, archivář	82, 87, 117, 121
Čermák, Augustin	spolužák z vyššího gymnázia, amatérský muzikant	45, 49, 58, 109, 139
Čermák, František	spolužák z vyššího gymnázia	45, 58
Čermák, Jaroslav	(1830-1878), český malíř	68
Černovický	bratr Josefa, brusič granátů	63
Černovický, Josef	spolužák z vyššího gymnázia	46, 63
Černý, František	(1849-?) příručí na dvoře Dolní Cetno	18,
Černý, J.	přítel	87
Černý, V.	český herec	150
Čihula, Josef	(1871-?), historik, ředitel gymnázia, starší spolužák A. L. K.	39
Čiňovská	zaměstnankyně na dvoře Dolní Cetno	9, 16,
Danzerová-Dvořáková, Ludmila	(1859-1917), česká herečka	152
Davídek, Václav	(1867-1925), katolický duchovní, spisovatel, spolužák A. L. K.	39
Decker, Antonín	(1855-1915), ředitel gymnázia v Třeboni	104
Dědeček, J.	český lékař	135
Dědeček, Pavel	(1885-1954), český hudební dirigent	114
Dědina, František	(1861-?), úředník Škodových závodů	27

Dědinová	mlynářka z Podčejku	21,
Dědinová-Hessová, Anna	(1867-?), sestřenice, dcera Jana Hesse	8, 20, 21, 27
Denis, Ernest	(1849-1921), francouzský historik a slavista	112
Dengl	student	91, 164
Deprez	francouzský historik	93
Detlev, von Liliecron	(1844-1909), německý spisovatel a básník	56
Dienzenhofer, Krištof	(1655-1722), stavitel a architekt bavorského původu	52,
Dobrý, Antonín	mistr zámečnický, Dolní Cetno	16,
Dobrý, Antonín	spolumajitel továrny na hospodářské stroje	17, 31
Dobrý, Eduard	spolumajitel továrny na hospodářské stroje	17, 31
Dobschütz	německý historik	93
Doleček	právník, amatérský hudebník	85
Dolenský, Otakar	(1876-?), spolužák z vyššího gymnázia	45,
Doležel, Hubert	historik	75
Domalípovi	rodina vlastníci obchod s módním zbožím v Mladé Boleslavi	4
Dopsch, Alfons	(1868-1953), rakouský historik	80, 81, 82, 83
Dorotka	berní úředník v Třeboni	104
Dostrašil, Karel	okresní hejtman z Třeboně, rodinný přítel	144
Dostrašilová, Růžena	rodinná přítelkyně	113
Dragoun	majitel hostince na Loučeni	139
Dršina, František	(1861-1925), univerzitní	48, 49,

	učitel, gymnaziální profesor	77, 78
Durdík, Josef	(1837-1902), univerzitní profesor filozofie	76
Dürer, Albrecht	(1471-1528), německý malíř	81
Dutka, Albrecht	(1868-1924), lékař	72
Dvořák, Antonín	(1841-1904), český hudební skladatel	85, 86, 93, 154,
Dvořák, Max	(1874-1921), český historik	83
Dyk, Viktor	(1877-1931), český spisovatel a politik	75
Dynybyl, Josef	vrchní magistrátní rada z Prahy, spolužák z vyššího gymnázia, amatérský muzikant	46, 58
Eckert, Adolf	(1841-?), ředitel hospodářské školy	73
Egenbergové	jihoněmecký šlechtický rod	60
Egger, Joseph	německý historik	91, 95
Ehrle, Franz	(1845-?), německý historik, ředitel vatikánské knihovny	91
Ehrndorfer	ústřední účetní panství Třeboň	103
Eichler, Antonín	nábytkář	32
Eiselt, Jan Bohumil	(1831-1908?), český lékař	133
Eisenchimmelovi	rodina vlastníci obchod s koloniálním zbožím v Mladé Boleslavi	4
Eisenstein, Otto	(1877-?), odborný pracovník ministerstva zemědělství, spolužák z vyššího gymnázia	45,
Elbogenovi	rodina vlastníci obchod v Mladé Boleslavi	4,
Emler, Jan	(1877-1951), univerzitní knihovník, konzervátor,	45, 75, 78,

	spisovatel, spolužák z vyššího gymnázia	
Emler, Josef	(1836-1899), český historik, univerzitní profesor	70, 71, 79
Exner, František	berní adjunkt, divadelní ochotník v Třeboni	143
Fibich, Zdeněk	(1850-1900), český hudební skladatel	93, 154
Fiedler, Augustin	(1829-?) strojník v knížecí kovárně v Dobrovici	9,
Fiedlerová, Františka	rodinná přítelkyně	39
Filipovič, Měčislav	spolužák z vyššího gymnázia	46, 59
Filla, Hugo	divadelní ochotník v Brně	147
Fischel	český právník	118
Fišer, František	český knihkupec, divadelní ochotník v Třeboni	142,144
Fišerová, Ema	divadelní ochotnice v Třeboni	132, 144, 145
Fišerová, Julie	divadelní ochotnice v Třeboni	142, 145
Flajšhans, Jan	knihovník zemědělské knihovny, divadelní ochotník	148
Flajšhans, Václav	(1866-1950), český filolog a literární historik	110
Florijánský, Vladislav, vlastním jménem Florian Kohmann	pěvec	46, 153
Fořt	český lékař, radiolog	137
Fousek, Jaroslav	(1885-1954), český malíř	112, 114
Frankovský, Josef	(1840-1905), český herec	151
František Josef I.	(1830-1916), rakouský císař	33, 51,

		52, 54, 77, 80
Fressl, František	spolužák z vyššího gymnázia	45, 68
Frey, Bedřich	(1835–1901) majitel cukrovaru „Bedřicha Freye synové“ ve Vysočanech u Prahy	14
Frey, Karel	(1839–1889) majitel cukrovaru „Bedřicha Freye synové“ ve Vysočanech u Prahy	14
Fridricová, Anna	divadelní ochotnice v Třeboni	142, 145
Friedrich, Gustav	(1871–1943), český historik, univerzitní profesor	71, 78,
Frypés, Karel	(1876–1929), překladatel, spolužák z vyššího gymnázia	45,
Gärtner	katecheta, spolužák z vyššího gymnázia	47
Gassmann	spolužák z vyššího gymnázia	46,
Gätzner	český tiskař	144
Gentner	důchodní asistent, divadelní ochotník	147
Gebauer, Jan	(1884–1908), český historik	76,
Germář, Rudolf	(1873–?), ředitel Ringhoferových závodů, spolužák z nižšího gymnázia	39
Germářová-Tetřevová	spolužákova manželka, rodačka z Mladé Boleslavi	39
Ginzkey	majitel továrny	53
Giry, Jean M. J. Art	(1844–1899) francouzský historik	79
Giržikowsky	majitel firmy na výrobu	15

	hudebních nástrojů	
Glazunov, Alexandr Konstantinovič	(1865–1936), ruský hudební skladatel	93
Glücklich, Julius	(1876–1950), český historik, univerzitní profesor	71, 75
Gočár, Josef	(1880–1945), český architekt	163
Goethe, Johann Wolfgang	(1749–1832), německý básník, spisovatel	1, 94
Goldreich	architekt	164, 165
Goll, Jaroslav	(1846–1929), český historik, univerzitní profesor	39, 70, 71, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 99, 100, 110, 115, 116, 117, 119, 120, 121, 130
Götz, Jan	spolužák z vyššího gymnázia, školní přítel	45, 51
Gounod, Charles	(1813–1893), italský hudební skladatel	152
Gregor, Bohumír	(1876–?), ředitel vyšší průmyslové školy, spolužák z vyššího gymnázia, přítel	45, 66, 68, 82
Grešl, František	(1845–1911), ředitel gymnázia v Žitné ulici v Praze	47, 58
Gross	ředitel rafinerie cukru	66
Gross, Bedřich	spolužák z vyššího gymnázia	46, 66
Gross, Jan	spolužák z vyššího gymnázia	46, 66
Grossi, Tommaso	(1791–1853), italský spisovatel a básník	56

Grotefend, Hermann	(1775-1853), německý filolog	79
Gsell-Fels, Theodor	(1819-1898), autor turistického průvodce	91, 95
Gumplowicz, Ludwig	(1838-1909), rakouský právník a státopěvec	72
Guth-Jarkovský, Jiří	(1861-1943), gymnaziální profesor	48
Habertonová	česká spisovatelka	56
Habsburkové	panovnická dynastie	80
Hajn, Antonín	(1868-1949), český politik a novinář	72
Hajnovský, Norbert	ředitel gymnázia v Mladé Boleslavi, český historik	28, 29
Hála	český herec	150
Halada	kancelista spisovny panství Třeboň	106
Hálek, Vítězslav	(1853-1874) český básník, dramatik	68
Halévy, Jacques Fromental	(1799-1862), hudební skladatel	152
Halíř, Karel	student německého jazyka	88, 113
Hálová	česká herečka	150
Hamerníková	porodní babička na Loučeni	80
Hamilton, Philipp Ferdinand	(1664-1750), anglický malíř	60
Hampl	lesmistr na panství Třeboň	103
Hamplová, Marie	divadelní ochotnice	142
Hanačík, Vojtěch	profesor na gymnáziu v Mladé Boleslavi	30, 34, 47, 58
Hanousek, Eduard	divadelní ochotník v Třeboni	142, 143, 144
Hanousková, Anna	divadelní ochotnice v Třeboni	142, 143

Hanousková, Růžena	rodinná přítelkyně	136, 140
Hantáková, Marie	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	167
Hanuš	(konec XV. století) podle legendy strůjce staroměstského orloje	50
Hanuš, František	učitel ve Strenicích	22, 23
Hanzálková- Krejčíková, Albertina Josefa	(1872-1948) sestra	5, 9, 32, 38, 49
Harant, Kryštof z Polžic a Bezdrůžic	(1564-1621) český šlechtic, hudebník, spisovatel	64
Hartmann, Ludo (Ludowig) Moritz	(1865-1924), německý historik	82
Hauptmann, Adolf	spolužák z vyššího gymnázia	46
Havlíček Borovský, Karel	(1821-1856), český básník, novinář, politik	50, 68
Havlíček, Milan	(1873-1917), český akademický sochař	111, 159
Havlík, Karel	(1811-1884), český spisovatel	57
Hejma	český lékař, rodinný přítel	134
Hejmová-Knotková, Anna	rodinná přítelkyně	134
Helfert, Jaroslav	(1883-1972), ředitel moravského zemského muzea	112
Herda, J.	divadelní ochotník	140
Herfortová	manželka hospodářského správce na dvoře Horky	21
Hergesel, František mladší	(1857-1929) český sochař	67
Hergeslová	manželka Františka	67
Herodes	(73(4)-38 př.n.l.), judský	67

	král	
Herold, Otakar	český advokát, spolužák z vyššího gymnázia, amatérský muzikant a divadelní ochotník	45, 58, 139
Heřman, Jan	(1822-?) švec ze Spikal	17
Heřmánek	český řemeslník v Třeboni	158
Hess, Gustav	(1869-?), bratranec	8, 21, 26, 27, 43, 44
Hess, Jan	(1831-1891), notář v Mladé Boleslavi, strýc (matčin bratr)	4, 20, 25, 26, 27
Hessová, Anna	viz Dědinová-Hessová, Anna	
Hessová-Rosendorfová, Marie	manželka Jana Hesse, teta	26,
Hessová-Smutná, Vilemína	(1871-?), manželka bratrance Gustava	44,
Heš, Vilém	(1860-1908), český pěvec	86, 153
Hilar, Karel, vlastním jménem Bakule, Karel	(1885-1935) český divadelní režisér a dramatik	151
Hilbert, Jaroslav	(1871-1936), český spisovatel	151, 152, 154
Hilbert, Kamil	(1869-1933), český architekt	154
Hitler, Adolf	(1889-1945), německý nacistický vůdce	131
Hlaváček, František	(1876-1974), český novinář a politik, spolužák z vyššího gymnázia	46
Hlavatý, Václav	(1842-1910), teolog, gymnaziální profesor	47, 57
Hlávka, Josef	(1831-1908), český architekt	51
Hofman Ladislav	(1876-1903), český historik	75, 85,

Konstantin		115, 117
Hofmeister, František	(1850-1922), česko-německý lékař, strýc	19
Hofmeisterová, Anna	sestřenice	20,
Hofmeisterová- Hessová, Anna	(?-1912), teta (sestra matky)	20, 148
Hofmeisterová, Jolka	sestřenice, česká pěvkyně	8, 20,
Höhnel	spolužák ve Vídni, spoluhráč na klavír	83, 87
Homér	(8. st. př. n. l.), řecký spisovatel	56
Homolka Josef	soused v Mladé Boleslavi	29,
Homolková-Marková, Kateřina	sousedka v Mladé Boleslavi	29
Honek, Josef	matčin nájemník	49
Honet [?], Florián	historik, spoluhráč hry na klavír	75
Hons, Josef	spolužák z nižšího gymnázia	28, 63
Honzík, Václav	lesmistr na panství Chýnov	108
Horák, Václav	původní majitel domu rodičů v Mladé Boleslavi	31
Horáková, Marie	původní majitelka domu rodičů v Mladé Boleslavi	31
Horký, Karel	(1879-1965), český publicista	146
Horová	bytná ve Vídni	80, 87, 156, 165
Horynová	pěvkyně berlínské opery	20
Hostinský, Otakar	(1847-1910). univerzitní profesor	76
Houfer	správce vysočanského cukrovaru	49
Houser, Jaroslav	člen klubu Slavia	75
Houser, Václav	člen klubu Slavia	75

Houška, Dominik	(1876–1892) spolužák z nižšího gymnázia, dětský přítel	28
Houšková-Videmanová, Anna	matka spolužáka Dominika	28
Hradecký	ovčák na dvoře Horní Cetno	16, 24,
Hradilík, Josef Justýn	gymnaziální profesor	30
Hrbek	hrobař ve Strenicích	23,
Hrdlička, Rudolf	švagr, manžel sestry Anny	38
Hrdlička Rudolf	syn švagra Rudolfa Hrdličky z prvního manželství	49
Hrdličková- Krejčíková, Anna	(1861–1912) sestra A.L.K.	33, 38
Hrdina	český lékař	136
Hrubý, František	(1887–1943), český historik a archivář	71
Hrubý	truhlář ve Strenicích	17
Hrubý, Timothej	(1861–1898), český překladatel	138
Hrudička, František	český lékař	133
Hruška, František	(1847–1889), hudebník v Mladé Boleslavi	30
Hudec	majitel domu	162
Humm, Johan Nepomuk	(1778–1837) rakouský klavírista, autor skladeb pro klavír	31
Hus Jan	(1372–1415)	96
Hýbl, František	(1875–1929), český historik, gymnaziální profesor	75
Hýbler, František	(1878–?), člen klubu Slavia	21, 75
Hýbner, Antonín	mlynář ve Strenicích	22
Hýbner, Josef	(1839–1927), báňský inženýr	21

Hýbnerová	mlynářka ve Strenicích	21
Hyklová, Karla	neteř A. Krejčíkové a pomocnice v domácnosti	167
Hynek Ptáček z Pirkenštejna	(?-1444), člen Panské jednoty	67
Chaloupecký, Václav	(1883-1951), český historik, archivář	71, 77,
Charvát	středoškolský profesor	104
Charvát, Josef	(1884-1945), český dirigent	151
Chobol, Emil	český lékař	134
Chocholka	lékař, amatérský muzikant	58
Chopin, Fryderyk	(1810-1849), polský klavírista a skladatel	85, 93
Chum, František	gymnaziální profesor dějepisu	30,
Chytil, Alois	(1877-1949), český nakladatel	114
Chytilová, Julie	rodinná přítelkyně	114
Ibsen, Henrik	(1828-1906), norský dramatik	152, 155
Itz	manžel přítelkyně z dětství	18
Itzová-Janovská, Týna	přítelkyně z dětství	18
Jahodář	spolužák z vyššího gymnázia	45
Jan, ze Schwarzenbergu	syn majitele třeboňského panství	103
Janáček, Jan	(1880-?), ministerský rada, divadelní ochotník	148
Janoušek, František	spolužák z vyššího gymnázia	139
Janovská, Týna	viz Itzová	
Janovský, Antonín	(1829-?), revident na panství Dobrovice- Loučeň	17,
Janovský, Zdeněk	senátní prezident nejvyššího správního soudu	18

Jára	český advokát	112
Jarkovský, Jiří Guth	viz Guth, Jiří	
Jarník, Hertvík	(1877-1938), zemský knihovník	85, 112, 120, 121, 127,
Jarník, Jan Urban	(1848-1928), český filolog,	120
Jaroš, František	(1869-1937), český historik, středoškolský profesor	110
Járová-Procházková, Kamila	pěvkyně lublaňské opery, spoluhráčka na klavír	112
Jedlička, Otakar	(1845-1883), český spisovatel	56
Jedlička, Václav	(1893-?), český lékař	137
Jelínek, Hanuš	(1878-1944), český básník	45, 58, 64, 65, 66, 109
Jelínek, Otta	spolužák z vyššího gymnázia, amatérský muzikant	45, 58, 64
Jelínková, Irena	A. L. Krejčíkova žačka	74
Jeníková, Marie	učitelka hudby v Praze	41
Jenšovský, Bedřich	(1889-1943), český archivář	71
Jeřábek, František Věnceslav	(1836-1893), český dramatik	150
Ježek	pracovník ministerstva obchodu, rodinný přítel	114
Ježková	rodinná přítelkyně	114
Jína. Jan	(1890-1962) český diplomat a politik	113
Jína, Josef	rodinný přítel	113, 114
Jína, Václav	rodinný přítel	113, 114
Jindra, Vladimír	spolužák z vyššího gymnázia	46
Jínová-Vančurová, Aša	manželka Jana Jíny, dcera Jindřicha Vančury	113

Jíra, Josef	(1868–1930), český archeolog, spolužák	39
Jiránková, Božena	profesorka gymnázia	90, 121, 122
Jirásek, Alois	(1851–1930), český prozaik, dramatik, učitel A. L. K.	38, 47, 55, 58, 109, 145
Jirkovský, Jan	návladní na panství Třeboň	104
Jiří z Poděbrad	(1420–1471), český král	91
Jiříkovská, Vilma	česká herečka	150
Jiříkovský, Antonín	(1860–1930), český herec	150
Joachim, József	(1831–1907), maďarský skladatel	94
Jókai, Mór	(1825–1904), maďarský spisovatel	56
Judlová	zaměstnankyně na zámku Třeboň	104
Juliš	hoteliér	72
Jung, Václav, Alois	(1858–1927) český překladatel	74
Jungvirtová, Mína (Vilemína)	dětská láska	34
Juránkovi	výrobci nábytku z Bělé pod Bezdězem	163
Justýna	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	167
Jůzková, Růžena	divadelní ochotnice v Třeboni	142, 145, 146
Kafka	vydavatel	59
Kahn	městský hospodář v Mladé Boleslavi	33
Kalandra, Břetislav	(1872–1930), lékař	85
Kalina	kostelník ve Strenicích	24

Kalina, Ondrej (pseudonym)	viz Smetanay, Ján	
Kalina, Tomáš	(1874-1956), středoškolský profesor	119, 121, 126
Kalousek, Josef	(1838-1915), český historik	70, 71, 75, 76, 77, 78
Kamenický,	gymnaziální profesor	48
Kameníček, František	(1856-1930), český historik	116, 117, 118, 119, 122, 126, 127, 130
Kampert	krejčí v Mladé Boleslavi	17
Kämpf	domácí lékař ze Skalska	13,
Kaňkovský, Ferdinand	(1858-1926), český herec	150
Kánský	čalouník v Mladé Boleslavi	32
Kaplan	český právník	58
Karásek, ze Lvovic vlastním jménem Jiří Antonín Karásek	(1871-1951), český básník	54
Karel IV.	(1316-1378) římsko-německý císař, český král	51
Kasalický	český učitel	18, 138
Kašpar, Ludvík Bohumil	(1837-1901), český farář a spisovatel	46
Kašpar, Thimotej Blahoslav	spolužák z vyššího gymnázia	46
Kauffmann, Friedrich	(1863-?), německý germanista	132, 93
Kareschová-Šámalová, Božena	(1861-?) dcera Arnošta Šámala	32
Kavalárová, Johanna (provdaná Weissová)	(1863-1946), česká pěvkyně	153
Kavalier, Eduard	(1833-1909), majitel skláren	67

Kavan	důchodní asistent na panství Třeboň, divadelní ochotník	104, 140
Kehr, Paul Fridolín	(1860-?), pruský historik	93
Keim	německý sbormistr	86, 89
Kętrzyński, Wojciech	(1833-?), polský historik	91, 93, 94
Kettnerová Anna (provdaná Veverková)	(1869-1960), česká pěvkyně	153
Khek	český lékař	133
Khun	lékař na panství Třeboň	104
Kiminich	český právník, domácí učitel	57
Kisielowski, Jan Augustin	(1876-1918), polský dramatik	140
Klanová-Panzerová, Marie	(1865-1956), česká pěvkyně	153
Klenka, Josef	český gymnaziální profesor, činnovník Sokola	48
Klicman, Ladislav	(1867-1943), český historik, archivář	71, 90, 156
Klicpera, Václav Kliment	(1792-1859), český dramatik	69, 154
Klička, Josef	(1855-1937), český hudební skladatel, profesor konzervatoře	48
Klíma	český lékař, rodinný přítel	113, 134,
Klímová	česká lékařka, rodinná přítelkyně	113, 134
Klimeček	správce pivovaru v Třeboni	104
Klinger	majitel přádelny v Mladé Boleslavi	31
Klinger, Max	(1857-1920), německý sochař	87
Klingerberg	německý historik	93
Klofáč, Václav	(1868-1942), český politik	75,
Klofát Václav	(1849-?), řezník v Dolním	4

	Cetně	
Klofetz	obyvatel Třeboně	104
Klouda	důlní inženýr v Chýnově	108
Knechtlová, Anna	žačka A. L. K.	74
Kocourek, Franta (vlastním jménem K. František)	(1901–1942), český prozaik	110
Kocourek, Míla	český žurnalista	110
Kocourek, Rostislav	český žurnalista	110
Kocourková, Květa	rodinná přítelkyně	110
Kočí, Bedřich	(1869–?), český vydavatel a nakladatel	159
Kočvara, Vincenc	český gymnaziální profesor	48
Kohn	majitel papírnictví v Mladé Boleslavi	25, 27
Koch, Josef	český gymnaziální profesor	48
Kolár, František	(1829–1895), český herec	151
Kolár, Josef, Jiří	(1812–1896), český herec, básník	68, 149
Koldovská, Růžena	(1875–1943), česká pěvkyně	153
Kolínský, Antonín	(1876–?), spolužák z nižšího gymnázia	28, 36
Komatar	spolužák na studiích ve Vídni	83
Komenský, Jan Amos	(1592–1670), český filozof	56
Konvalinka, Hynek	gymnaziální profesor botaniky	26, 30, 42
Kořínek, Karel	český lékař, spolužák z vyššího gymnázia	47, 139
Kosmas	(1045–1125), děkan, kronikář	78
Kostlivý, Stanislav	(1877–1946), český lékař	85
Kostelecký, Oldřich vlastním jménem	(1857–1922), český spisovatel	56

Oldřich V. Seykora		
Kostmích	zemský školní inspektor	48
Košťák, Antonín	katolický farář ve Strenicích	14, 19, 21, 23, 138
Kotěšovec, František	spolužák z vyššího gymnázia	45,
Kottas, Pavel	ředitel panství Třeboň	103
Kouba, Josef	divadelní ochotník v Třeboni	140
Kouba, Ludvík	spolužák z vyššího gymnázia, amatérský muzikant	47, 58
Koudelka	redaktor, divadelní ochotník v Třeboni	140
Koudelková	divadelní ochotnice v Třeboni	140
Kovařovic, Karel	(1862–1920), český hudební dirigent a skladatel	151
Kozibrádek	divadelní ochotník v Třeboni	140
Kozdovská, Aloisie	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	167
Král, Adolf	žák A. L. K.	74
Král, Eduard	spolužák z nižšího gymnázia	28
Kratochvíl, Václav	(1861–1919), český archivář	84
Kratochvílová, Aglaja	dcera Václava Kratochvíla	84
Kratochvílová- Formánková, Ludmila	manželka Václava Kratochvíla	84
Krčín, z Jelčan Jakub	(1535–1600) český rybníkář	144
Krčmář, Jan	(1877–1950), český právník ministerstva školství, spolužák z vyššího gymnázia	45,
Kreibichovi	rodina vlastníci obchod s módním zbožím v Mladé	4

	Boleslavi	
Kreisinger	český lékař	136
Krejčík, František	(1837-?) strýc A. L. K., (otcův bratr)	35, 66
Krejčík, Josef	otec (1825-1891)	1,
Krejčík, Josef	bratranec, syn strýce Františka	35, 36
Krejčík, Karel Konstantin	(1864-1912), bratr	8, 12, 21, 38
Krejčíková, Anna	viz Hrdličková-Krejčíková, Anna	
Krejčíková, Berta Josefa	(1868-1964), sestra	17, 38, 44, 49, 56, 139, 141
Krejčíková, Gabriela	viz Taškeová-Krejčíková, Gabriela	
Krejčíková, Juliána	viz Mill-Krejčíková, Juliána	
Krejčíková-Hessová, Marie	(1839-1916), matka	1, 12, 33, 38, 55, 66, 69, 78, 80, 109, 142, 149, 155, 156, 157, 166
Krejčíková, Marie	viz Kučerová	
Krejčíková, Albertina Josefa (Týna)	viz Hanzálková-Krejčíková, Albertina	
Krhounková, Marie	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	167
Krhounkovi	sousedé	167
Krofta, Kamil	(1876-1954), český historik,	71, 75,

	diplomat	79, 83, 85, 86, 87, 91, 93, 94, 99, 156
Krofta, Otakar	Bratr Kamila	85
Kroftová, Štěpánka	manželka Krofty Kamila, rodinná přítelkyně	135
Kropatsch, Jan	kancelista panství Chýnov	108
Krouský, Otakar	(1873-?), český právník	73, 75, 78
Krška	kustod muzejní knihovny v Praze	55
Krylov, V.	autor	145, 148
Křížek	(1833-1881), pedagog, autor slovníku	34
Kuba, Ladislav	spolužák z nižšího gymnázia	39
Kubata	důchodní asistent na panství Chýnov	108
Kubovič, František	(1864-1884), hospodářský příručí	12, 13,
Kučera, Jan	(1854-1941), švagr (manžel sestry Marie)	14, 78
Kučera, Josef	starosta obce Niměřice-Cetno	19,
Kučera, Josef	bratr švagra Jana Kučery	14,
Kučerová, Marie	divadelní ochotnice	148
Kučerová-Krejčíková, Marie	(1861-1932), sestra	9, 14, 21, 38
Kudlánek, Josef	(1877-?), dětský přítel	5, 8, 22, 138
Kuhlau, Friedrich	(1786-1832) hudební skladatel	31
Kuchař, Jan	český filolog	109, 110
Kunětická-Viková	česká dramatička	142
Kupka	Zástupce předsedy MNV	12,

	Niměřice - Dolní Cetno	
Kurz	Zaměstnanec Institutu pro rakouský dějezpyt	83
Kutschová-Šámalová, Božena	přítelkyně z dětství	32
Kutschwaer	rakouský historik	83
Kvapil, Jaroslav	(1868-1950), český básník a divadelní ředitel	146, 147, 151
Kvapilová-Kubešová, Hana	(1860-1907), česká herečka	146
Kybal, Vlastimil	(1880-1958), český historik	71,
Kysela, František	(1881-1941), český malíř, architekt	113
Kyselka, Bíba	spoluhráč na klavír	113
Laštovičkovi	sousedé z Mladé Boleslavi	32
Leiner, Petr	(1840-?), šafář na dvoře Horní Cetno	9, 138,
Leinerová, Anna	(1879-?), dětská přítelkyně	5
Leda, vlastním jménem Eduard Lederer	(1859-?), český spisovatel a publicista	145
Ledvinka	lékař z Bezna	13,
Ledvinová, Marie	pomocnice v domácnosti Krejčíkových starších	9,
Legner	sedlák ve Strenicích	24
Leigert, Adolf	spolužák z vyššího gymnázia	46
Leoncavallo, Ruggiero	(1857-1919), italský skladatel	152
Lexa, Josef	majitel hotelu v Mladé Boleslavi	4
Lexa, František	spolužák z vyššího gymnázia	45, 48, 57, 58, 66, 69

Levý, Václav	(1820-1870), český sochař	14,
Lída	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	167
Linhart, Josef	(1829-1886) zahradník na dvoře Horní Cetno	6,
Lisková-Krejčíková, Antonie	(1832-?), teta (otcova sestra)	8,
Lukeš	český žurnalista	109
Luksch	rakouský historik	91
Lužická, Věnceslava vlastním jménem Anna Srbová	(1835-1920), česká spisovatelka	56, 57
Macák, Jaroslav	(1877-1903), český spisovatel	75,
Macek, Antonín	(1872-1923), český básník	32
Macoun, Alois	spolužák z nižšího gymnázia	28
Mahler, Gustav	(1860-1911), rakouský dirigent	86
Machar, Josef Svatopluk	(1864-1942), český historik, fejetonista, politik	49, 54, 69,
Machát, František	(1876-1935), český historik	75
Makaloušová, Štěpánka	pomocnice v domácnosti	168
Malík, Emanuel	geometr na panství Třeboň	104
Mareš, František	(1850-1939), český archivář	103
Margheritta	královna v Itálii	92
Maryša	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	166
Markl	stavitel v Třeboni	104
Marková, Matylda	žačka A. L. K.	74
Martínek, František	divadelní ochotník v Třeboni	142, 145, 146
Marx	sládek pivovaru v Třeboni	104

Masaryk, Tomáš Garrigue	(1850–1937), český politik, univerzitní profesor	70, 71, 73, 78,
Mascagni, Pietro	(1863–1945), italský skladatel	152
Mašek, Bohuslav	gymnaziální profesor	48, 58
Matějka	divadelní ochotník z Loučeně	139
Matouš, J	starosta obce Niměřice-Cetno	19
Matoušek, Josef	český právník, ministr, domácí přítel	135
Matoušek, Josef	(?–1939), syn rodinných přátel	135
Matoušková-Jínová, Magdalena	domácí přítelkyně	113, 162
Matouškovi	rodina přátel	113, 114, 135, 163, 165, 167
Mattuš, Břetislav	(1875–XXX), spolužák z nižšího gymnázia, dětský přítel	28
Mattuš, Karel	(1836–1919), český politik	28, 53
Maturová, Růžena	(1869–1938), česká pěvkyně	153
Mautner, Isidor	(1852–1930), český podnikatel v textilním průmyslu	53
Maxa, Richard	amatérský muzikant	58
May, Karl	(1842–1912), německý spisovatel	56
Mayer, Hugo	spolužák z vyššího gymnázia	46
Mazlitová, E.	spisovatelka	56
Mečíř, Karel	(1876–1947), český politik, novinář, spolužák z nižšího gymnázia	41,
Menčík, Ferdinand	(1853–1916), kustod knihovny ve Vídni	85

Mendelssohn- Bartholdy Felix	(1809-1847), německý skladatel	152
Metze, Franz	(1811-1875), archivní registrátor	104
Meyerbeer, Giacomo, vlastním jménem Jakob Liebmann Beer	(1791-1864), německý skladatel	152
Mickiewicz, Adam	(1798-1855), polský dramatik	48
Michl, František	(1850-1900), český lékař	13,
Mikeš, Adolf	(1864-1929), profesor konzervatoře, rodinný přítel	113, 114
Mikešová-Svobodová	rodinná přítelkyně	114
Mikoláš, Jan	odborný přednosta ministerstva pošt, spolužák z nižšího gymnázia	39
Miláček	člen klubu Slavia	75
Mill-Krejčíková, Juliána	sestra	3, 4, 5, 32, 38, 49
Mildschuha	člen klubu Slavia	85
Mildschuha, Vilibald	(1878-?), český právník, člen klubu Slavia	85
Miltenberger	lékárník v Třeboni	104
Miltenbergerová	divadelní ochotnice	142
Miler, Josef	vrchní ředitel Zemské banky, spolužák z nižšího gymnázia	42
Mína	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	167
Mocker, Adolf	stavební inženýr na panství Třeboň	103
Moser, Bedřich	(1821-1864), český dramaturg	141
Moser, Richard	spolužák z vyššího gymnázia	45,
Mošna, Jindřich	(1837-1911), český herec	149

Morávek	český lázeňský lékař	134
Mourek, Emanuel	(1846-1911), univerzitní profesor	77
Mozart, Wolfgang Amadeus	(1756-1791), rakouský hudební skladatel	31, 147
Mrštík, Alois	(1861-1925), český dramatik	147
Mrštík, Vilém	(1863-1912), český dramatik	148
Mülbacher, Engelbert	(1843-1903), rakouský historik, ředitel Ústavu pro rakouský dějezpyt	80, 81, 82
Muñozová, Angelina	bytná v Římě	133, 156, 157
Muška	člen klubu Slavia	151
Nabl, Franz	(1839-?),	17, 18,
Nagy, Kamil	evangelický farář	111
Náhlík, Václav	spolužák z vyššího gymnázia	46,
Náhlovský, Jan	Člen spolku Slavia	75
Navrátil, Bohumil	(1870-1936), historik, archivnictví?, spisovatel	71, 75
Nebuška	český pěvec	89
Nebuška, Otakar	(1875-?), hudební skladatel	112
Nedobitý,	Zaměstnanec statku Chýnov	108
Nejedlý, Roman	(1844-1920), český hudební skladatel	21,
Nekola, František	(1856-?), český pedagog, spisovatel	30, 34, 48
Němcová, Božena	(1820-1862), česká spisovatelka	65,
Němčík, Miloslav	spolužák z vyššího gymnázia	46
Němec, Alois	vicepresident státního patentního úřadu, rodinný přítel	40
Němeček	policejní rada ve Vídni	87

Neruda, Jan	(1834-1891), český prozaik	69
Neškudová, Štěpánka	rodinná přítelkyně	136
Nešner	knihkupec v Mladé Boleslavi	27,
Neumann, Jaroslav	spolužák z vyššího gymnázia	46
Neumann, Stanislav Kostka	(1875-1947), český básník, prozaik	72
Neumannová-Krémová, Kamila	(1874-1956), česká nakladatelka	72
Niederle, Bohuslav	(1873-?) český lékař	136
Nováček, Karel	(1874-?), český spisovatel	75
Nováčková	divadelní ochotnice	168
Novák, Jan Bedřich	(1872-1933), český archivář	71
Novák, Josef	(1849-1927), český historik umění	56
Novák, Josef	(1875-?) český právník, přítel	87
Novák, Václav	spolužák z vyššího gymnázia	46
Novák, Vítězslav	(1870-1849), český hudební skladatel	46
Nováková-Bílková,	česká učitelka, divadelní ochotnice v Chýnově	148
Novotný, Václav	(1869-1932), český archivář	71
Ostrčil, Otakar	(1879-1935), český dirigent	151
Otto, Jan	(1841-1916), český knihkupec a nakladatel	59
Padovec	český lékař	136
Palacký, Jan Křtitel Kašpar	(1830-1908), český zeměpisec a politik	76, 77, 78,
Paoli, Cesare	(1840-1902), italský historik a archivář	79
Papoušek, Cyril	(1863-1935), okresní starosta	19
Patera, Adolf	(1836-1912), filolog,	55

	knihovník	
Paukner	soudní rada v Třeboni	104
Paul, Alfréd	spolužák z vyššího gymnázia	46
Paulus, Vojtěch	český gymnaziální profesor	49
Pavlousek, Bohuslav	vicepresident státního patentního úřadu, spolužák z nižšího gymnázia	40
Pekař, Josef	(1870–1937), český historik	30, 70, 77, 39, 40
Pelcl, Josef	(1861–1916)	54
Pelikán, Karel	ředitel banky, spolužák z nižšího gymnázia	42
Penížek, Josef	(1858–1932), český novinář a spisovatel	85
Penížková	sestra Josefa Penížka, ochotnice	139
Petzoldová-Sittová, Marie	(1852–1907), česká pěvkyně	153
Pflugh-Harttung	(1848–1919), německý historik, archivář	79
Pícek	majitel koželužny v Dolním Cetně	22
Pícek	obyvatel Třeboně	104
Píč, Josef Ladislav	(1847–1911), historik, archeolog	47,
Píková	choť lékaře	62
Pilnáček, Josef	(1883–1952) historik	131
Pilnáček	divadelní ochotník v Třeboni	142
Pinter	podsládek v Třeboni, divadelní ochotník	140
Pištěk, Jan	(1847–1907), český divadelní ředitel, herec	150,
Pištěk, Theodor	(1895–1960), český herec	150

Pitner	podsládek, divadelní ochotník v Třeboni	141
Pius II., vlastním jménem Piccolomini Eneo Silvio	(1405-1464), papež	91
Pivodová, Marie	(1862-1940), česká pěvkyně	153
Placht, Otto	(1890-1959), středoškolský profesor, ministerský rada	113, 114
Plachtová-Procházková	rodinná přítelkyně	114
Plháková	viz Řezáčová-Plháková Františka	
Podhorský	student německého jazyka	88
Podivínová	divadelní ochotnice ze Mcel	139
Podpěra, Josef	(1878-1954), univerzitní profesor, spolužák z nižšího gymnázia	42
Podstatný, Josef	(1841-1904), ředitel gymnázia v Mladé Boleslavi	29
Podzimková	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	168
Pogatscher, Heinrich	(1864-1937), historik a knihovník	91, 93, 121
Polák, Robert	(1866-1926), český pěvec, režisér	150
Portheim	majitel továrny	53
Pospíšil, Jan	historik	75
Pospíšil, Josef	(1891-?), manžel neteře	165
Pospíšil, Vladimír	(narozen 1928) syn neteře	165
Pospíšilová, Marie vlastním jménem Marie Terezie Vondřichová	(1862-1943), česká herečka	151

Posse, Otto	(1847-1921), německý archivář	88
Poustka	Člen klubu Slavia	85
Prankl	rakouský historik	83
Prášek, Karel	(1868-1932), český politik	19
Prášek, Václav	(1834-?), ststkář v Řivně	19
Pražák	majitel hostince na Loučeni	139
Procházka, Arnošt Leopold	(1869-1925), český spisovatel	54
Proksch, Josef	(1794-1864), německý hudební pedagog	15,
Prokop	pracovník na dvoře v Horním Cetně	1,138,
Prokop	majitel hotelu	61, 62
Prokop, František	(1870-1959), český lékař, univerzitní profesor	61
Prou, Paoli	Německý historik	79
Příbram, Alfréd Francis	(1859-1942), rakouský historik	81, 82
Pštrosová	česká herečka	152
Pudík, František	hostinský, divadelní ochotník v Třeboni	142
Pudil, František	stavební elév v Chýnově, divadelní ochotník	147
Pudilová, Marie	divadelní ochotnice v Chýnově	148
Pulda, Antonín	(1848-1894), český herec	151
Pulda, Jaroslav	(1871-1926), český herec	151
Purkyně, Cyril	(1862-1934), český geolog	164
Putíková-Baarová, Ryčinka	divadelní ochotnice v Třeboni	140, 142
Racek, Jindřich	přednosta ministerstva školství	74

Racková-Štefanová, Josefa	žačka A. L. K.	74
Radič, Stjepan	(1871-1928), chorvatský politik a publicista	75
Radoš, Franišek	divadelní ochotník	148
Radošová, Milka	divadelní ochotnice	148
Rašín,	český historik	77
Redlich, Oswald	(1858-1944), německý historik	80, 81, 82, 83
Reissová, Malvína	dětská přítelkyně z Mladé Boleslavi	34
Reich, Eduard	(1885-1943), český historik	157
Renardová	česká pěvkyně	86
Repš	soustružník	32
Revertner	vyslanec Rakouska ve Vatikánu	91
Rezek, Antonín	(1853-1909), český historik a politik	70, 71, 77, 79, 80
Ricci, Pietro	italský gynekolog	94, 133
Rieger, Bohuslav (Bohuš)	(1857-1907), univerzitní profesor	76,
Ringhoffer, Franz	(1844-1909), pražský německý průmyslník	39, 53
Rintovi	majitelé hostince	64, 65
Robitstharovi	rodina vlastníci obchod s látkami v Mladé Boleslavi	4
Ročko	kočí	64
Ročt	železniční inspektor	62
Roth, Viktor	(1874-1936), historik	75
Rosenberk, Jaroslav	holič	167
Rosenberková, Běta	pomocnice v domácnosti	167
Rossini, Gioacchino	(1792-1868), italský skladatel	94

Roubík, Pavel	historik	75
Rovetta	(1854-1910), italský spisovatel	56
Rozséval	český gynekolog	134
Rožmberkové	šlechtický rod	96, 60
Rubeška	český lékař	133
Rudolf	městský tajemník v Mladé Boleslavi, divadelní ochotník	149
Rybář, Alois	(1839-?), poklasný ve dvoře Horní Cetno	8, 9, 16, 138
Ryneš	středoškolský profesor	104
Řada	český herec	151
Řečinský	historik	75
Řečnický, František	četnický plukovník	75
Řezáčová-Plháková, Františka	Rodinná přítelkyně	113
Řezníček, Václav	(1861-1924), český spisovatel	55, 56
Říha, Jan	(1842-1916), český filolog	34
Řivnáč, Antonín	(1843-1917), český nakladatel	59
Safonov	dirigent	94
Sachr, Leo	člen spolku Slavia	75
Salaba, Josef Ladislav	(1866-1945), asistent v archivu Třeboň	101
Salač	nájemce dvora v Podhradí	33
Salač	truhlář	163
Semerád	divadelní ochotník v Třeboni	144
Sauerland	německý historik	93
Sedláček, Alois	(1852-1922), český herec	151
Sedláček, August	(1843-1926) český historik	59
Seifert, Jakub	(1846-1919), český herec	151

Sezemský	perníkář v Mladé Boleslavi	11,
Shakespeare, William	(1564-1616), anglický dramatik	57, 69, 151
Scheller, Tadeáš	ředitel řemeslnické školy v Mladé Boleslavi	31
Schellhass, Karel	historik	93, 94
Schiller, Friedrich	(1759-1805), německý básník	154
Schmoranz, Gustav	(1858-1930), divadelní ředitel	151
Schnabel-Kalenský, Boleslav	(1867-1913), český hudební skladatel	55,
Schönerer, Wolf	německý radikál	83
Schorsch, Josef	(1839-?), zahradník na panství Dobrovice-Loučeň	33
Schorschová, Ernestýna Hermína (Erna)	(1869-?), přítelkyně z dětství	33
Schorschová Hermína	viz Slavíková-Schorschová Hermína	
Schorschovi	rodina přátel	63
Schrnaf ?	papežský monsignor	84
Schubert, Franz	(1797-1828, rakouský hudební skladatel	87, 89, 112
Schulz, Ferdinand	(1835-1905), český spisovatel	57
Schwarz	příručí na dvoře Horní Cetno	18,
Schwarzenberg, Jan	syn majitele třeboňského panství	103
Schwarzenbergové	šlechtický rod	60
Schwerin, Kurt Christoph	(1684-1757), pruský maršál	66
Siblíková, Antonie	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	167

Sickel, Theodor von	(1826–1907) rakouský historik	79,
Siner	divadelník	139
Sitta	divadelník	139
Skinmann, Viliam	historik	75
Sklenářová-Malá, Otýlie	(1844–1912), česká herečka	149
Skřídla	chemik, divadelní ochotník v Třeboně	142
Sládek, Josef	gymnaziální profesor	48,
Slánská (provdaná Pištěková)	česká herečka	150
Slavík Jan	úředník spořitelny	33, 63, 149
Slavíková-Schorschová, Hermínová	(1870–?), přítelkyně z dětství	33, 149
Slavíková-Jordánová, Anna	(1877–1943) česká pěvkyně	153
Slukov, Jakub Vojtěch vlastním jménem Jakub Vojta	(1847–?), český herec	149
Smetana, Bedřich	(1824–1884), český hudební skladatel	31, 43, 60, 150, 151
Smetanay, Ján	(1867–1953), slovenský prozaik	75
Smolík, Josef	(1832–1915) český numizmatik	62
Smutní	rodina mající cukrářství v Mladé Boleslavy	4
Sofokles z Kolonu	(496–406 př.n.l.), řecký básník	138, 154
Sojková, Františka	podnájemnice Krejčíkových	164

Sojková, Jarmila	podnájemnice Krejčíkových	164
Sokol, Vojtěch	(1885–1951), historik	54
Sosna, Jan	účetní cukrovaru v Dolním Cetně	21,
Sosna, Jaroslav	český lékař	21
Součková, Marie	česká pěvkyně	150
Soukup, František	(1871–1940), český politik	72
Soukup, J.	okresní úředník	104
Springer, Anton Heinrich	(1825–1891), německý historik	94
Srb, Václav	pracovník na dvoře Horní Cetno	5
Stagion	německý dramatik	94
Stein, Viktor	člen klubu Slavia	85
Steinacker, Herold	Maďarský historik	83, 84, 91
Steinsberg, Florentin vlastním jménem Florentin rytíř Guolfinger ze Steinsbergu	(1860–1929), český herec	150
Steinsbergová	česká herečka	150
Steyn, Robert von	revident úctárny panství schwarzenberského	19,
Stloukal, Karel	(1887–1957), český historik, archivář	71
Straka	evangelický farář	19,
Strakatý, František	obyvatel Chýnova	111
Strakatý, Jan	český právník, divadelní ochotník v Chýnově	147
Straková	manželka evangelického faráře	21,
Stoupežnický, Ladislav František	(1850–1992), český dramatik, publicista	152, 154

Studený	dirigent	151
Suk, Josef	(1874-1935), český hudební skladatel	93
Sullivan, sir arthur	(1842-1900)britský autor operet	150
Suppé, Franz von	(1819-1895), rakouský skladatel a dirigent	150
Svoboda, František Xaver	(1860-1943), český dramatik	141
Svoboda, Václav	notář v Třeboni, rodinný přítel	143, 145
Svojsík, Antonín	(187-1938), český pedagogický pracovník	111
Sychra, Josef Cyril	(1859-1935), český hudebník	30
Sychrová, Anna	první láska A. L. K.	74
Sychrová, Marie	žačka A. L. K.	74
Sýkora, Richard	doučoval jej A. L. K.	56
Syrový, Čeněk	úředník ministerstva školství, spolužák z nižšího gymnázia	42,
Šafařová, Františka	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	166
Šafařovič, Jaroslav	(1866-1937), divadelní ředitel	39, 151
Šafařovičová, Marta	divadelní ochotnice,	148
Šafařovičovi	manželé, rodinní přátelé	148
Šámal, Arnošt	ředitel hospodářské školy v Mladé Boleslavi	32
Šámal, Boleslav	majitel uzenářského závodu v Mladé Boleslavi	32
Šámal, Ivan	(1879-?), přítel z dětství	32
Šámal, Jaroslav	přítel z dětství	32
Šámal, Karel	přítel z dětství	32

Šámal, Ladislav Otakar	(1867-?), zahradník	32
Šámal Mirek		32
Šámal Otakar	(1876-?)	32, 36
Šámal, Václav	úředník ve spořitelně v Mladé Boleslavi	32
Šámal, Václav	syn Václava	32
Šámal Vratislav	(1873-?), syn Arnošta	32
Šámalová, Božena	viz Kareschová-Šámalová, Božena	
Šámalová, Ludmila Marie Vilemína (Lída)	(1873-?), dcera Václava	32
Šámalová, Zdenka	(1878-?) dcera Václava	32
Šámalovi	rodina přátel	63
Šamberk Ferdinand František	(1839-1904), český herec	151
Šamberková-Knorrová, Julie	(1846-1892), česká herečka	151
Šaršok, Augustin	český lékař	110, 133
Šebek	český lékař	136
Šenoa, August	(1838-1881), chorvatský prozaik	56
Šenold	divadelní ochotník v Třeboni	144
Šilhová, Marie	matka Aloisie Krejčkové- Šilhové	166
Šilhová, Pavla	sestřenice Aloisie Krejčkové, pomocnice v domácnosti	166
Šilhovi	rodina manželky	133
Šimáček, František	(1834-1885), český žurnalista a nakladatel	67
Šimák, Josef	(1870-1941) český historik,	30, 40,

Vítězslav,	spolužák z nižšího gymnázia a univerzity	63, 71
Šimon, Tomáš František	(1877-1942), český malíř a grafik	159
Šimonovský, Karel	český dramatik	151
Šír, Vladislav	(1830-1889), český lékař, redaktor Listy pro ochranu ptactva	56
Šmaha, Josef	(1848-1915), divadelní režisér	151
Špitálský, Václav	odborný přednosta Státního pozemkového úřadu, spolužák z nižšího gymnázia	42,
Špork, František Antonín	(1662-1738), český šlechtic	64
Šrámková, Luisa	divadelní ochotnice v Třeboni	141
Šťastní	rodina vlastníci obchod s módním zbožím v Mladé Boleslavi	4,
Šťastný	statkář Rokytoves	23
Šťastný	spolužák z obecné školy	23,
Štaufové	římsko-německá dynastie	81, 82
Štausová	pomocnice v domácnosti Krejčíkových	167
Štefanová, Josefa	viz Racková-Štefanová, Josefa	
Štefl	český lékař, divadelní ochotník	140
Štech, Václav	(1869-1947), publicista	141, 145
Štolba, Josef	(1839-1910), český dramatik a cestovatel	146, 148
Šubrt, František	(1849-?), divadelní ředitel	150

Adolf		
Šusta, Josef	(1874-1945), historik, univerzitní profesor	39, 71,
Švabinský, Max	(1873-1962), český malíř	159
Švambera, Václav	(1866-1939), univerzitní profesor	77,
Švanda, Pavel ze Semčic	(1825-1891), divadelní ředitel, režisér	53
Švestka	asistent na panství Chýnov	108
Šviha, Karel	(1877-1937), český politik, právník	72, 75
Taške, Bernard	švagr, manžel sestry Gabriely	37, 38, 44
Taške, Jindřich	středoškolský profesor, bratr švagra Bernarda	104
Tašková, Berta	teta	150
Taškeová-Krejčíková, Gabriela	(1870-1934) sestra	37, 38, 44
Taussigová	majitelka obchodu v Mladé Boleslavi	33
Techner	rakouský historik	83
Thier	provazník, divadelní ochotník v Třeboni	144
Teige, Josef	(1862-1921), český historik, archivář	79, 82
Theobald, Zachariáš	(1584-1627), historik	77,
Thon, Jan	(1886-1973) překladatel, knihovnick	140
Thonová-Jínová, Růžena	(1891-1971), rodinná přítelkyně	114
Thun-Hohenstein, František Antonín	(1847-1916) český místodržitel	54
Tiefrunk, Karel	(1829-1897), ředitel gymnázia	47

	v Žitné ulici v Praze	
Tichý	kovář Niměřice	23
Tichý	spolužák ze základní školy	23,
Tilgner, Viktor Oskár	(1844-1896), slovenský sochař	87
Tobolka, Zdeněk Václav	(1874-1951), český historik, politik	71, 72, 73,74, 75
Tolstoj, Lev Nikolajevič	(1828-1910), ruský spisovatel	111
Tománek	český lékař, gynekolog	136
Tomíček, Jan Slavomír	(1806-1866), český spisovatel	56
Trägler, Eduard	(1868-1932), český hudební skadatel	88
Treml	doučoval jej A. L. K.	55, 56
Trunečková, Marie	vychovatelka v rodině Krejčíkových	15,
Tůma, Karel	(1843-1917), český žurnalista a politik	49
Tůma, Ladislav	(1876-?), český žurnalista	49
Tyl, Josef Kajetán	(1808-1856) , český dramatik	55, 56
Týna	viz Hanzálková-Krejčíková, Albertina	
Uhlirz Karl	(1854-?)	81
Umlauft	inspektor na panství Dobrovice-Loučeň	18,
Urban	spolužák z vyššího gymnázia	59
Urbánek, Rudolf	(1877-1962), český historik, univerzitní profesor	71, 77,
Václav II.	(1271-1305), český a polský král	47,
Václav IV.	(1361-1419) římsko-německý císař	75

Václavek	amatérský muzikant	58
Vačlena	knihkupec z Mladé Boleslavi	33
Valášek, Václav	gymnaziální profesor v Mladé Boleslavi	30
Valšík Miloslav	ředitel záložny inženýrů, spolužák z nižšího gymnázia	43,
Vančura, Jindřich	český regionální historik	147
Vančurová, Jiřina	divadelní ochotnice v Chýnově	147
Vaněk, Karel	český lékař, divadelní ochotník v Třeboni	140, 142, 144, 145
Vaníček, Jan	český právník	73, 75
Velemínský, Karel	(1880-?), český pedagog	111
Verne, Jules	(1828-1905), francouzský dramatik	62
Věřanský	divadelní ochotník v Chýnově	147
Veselá-Kavalírová, Anna	(1860-1940), česká pěvkyně	153
Veselý	český pěvec	153
Veselý, František	český lékař	134
Veselý, Roman	rodinný přítel	112
Vetter, von der Lilie, Felix hrabě von	(1830-1913), moravský zemský hejtman	130
Veverková, Malvína	žačka A. L. K.	74
Věženský	rodinný přítel	111
Vibersberger	historik	83, 84
Viková-Kunětická, Božena	(1862-1934), česká prozaička, první česká poslankyně v rakouské říšské radě	141, 144, 145, 148
Vild	soused z Mladé Boleslavi, český učitel	32, 138

Vildová	manželka učitele	138
Vinš, Jan	doktor práv	41
Vinš, Josef	(1872-?), středoškolský profesor, autor učebnic, přítel, spoluhráč na klavír	41
Vergilius	(70 př.n.l.) antický básník	29
Višovi	manželé	112
Vlach, Václav	řídící učitel ve Strenicích	22, 23, 24
Vlasák	notář v Třeboni	104
Vohrl, Emil	spolužák z nižšího gymnázia	28
Vojan, Eduard	(1853-1920), český herec	151
Vojtíšek, Václav	(1883-1974) český archivář, univerzitní profesor	71,
Volf	učitel, spoluhráč na klavír	111
Vondrák, Václav	(1859-1925), český filolog	85
Vondrouš, Václav	důchodní na panství Chýnov, spolužák z nižšího gymnázia, divadelní ochotník	43, 140
Vrába	dětský přítel	36
Vraný	hospodář v Mladé Boleslavi	33
Vrás, Enrique Stanko	(1860-1932), český cestovatel	111
Vrászová-Geringerová, Vlasta	rodinná přítelkyně	148
Vrchlický, Jaroslav vlastním jménem Emil Frída	(1853-1912), český básník, dramatik	43, 54, 69, 71, 140, 146, 150
Vyskočil, Augustin	(1852-1906), český dirigent	152
Vyskočil, Ludikar	český pěvec	152
Vystyd, Miloš	(1885-1914), český historik, archivář	71
Wagner, Richard	(1813-1883) hudební skladatel	20,

Walter	historik	79
Wanklová, Magdalena	rodinná přítelkyně v Brně	112
Wattenbach, Wilhelm	(1819-1897), německý historik	79
Weger, Jan	gymnaziální profesor v Mladé Boleslavi	29
Wegner	kustod	34, 55
Weidmann	český lékař, divadelní ochotník	140
Welsová, Karla vlastním jménem Kornbauerová	(1862-1936), česká herečka	152
Wenzl	historik, archivář (ital?)	91
Wickhoff, Franz	(1853-1909), rakouský historik, profesor na ústavu pro rakouský dějezpyt	80, 81, 82, 83
Wiedemann, František	gymnaziální profesor	49
Wierelgärtner		83, 84
Wilbert, J	autor	145
Wild, Oscar Fingal O'Flahertie Wills	(1854-1900), anglický dramatik	145
Wilhelm	herec	150
Wilhelm, Jan	(1876-?) univerzitní profesor, spolužák z nižšího gymnázia	41
Winkler	(1885-1942), český dirigent	151
Winklerová-Dobšová, Vilma	česká pěvkyně	113
Winter, Zikmund	(1846-1912), český historik	55
Winter, George	(1856-1912), německý historik a archivář	151
Zahradník	truhlářský mistr v Mladé Boleslavi	32

Zakurewski	polský historik	157
Zeman	horolezec na Troskách	44
Zeman, Antonín	český lékař, rodinný přítel	134
Zemanová, Ida	rodinná přítelkyně	146
Zeyer, Julius	(1841-1901), český básník a dramatik	69
Zíbrt, Čeněk	(1864-1932), český kulturní historik	47, 55, 68, 76,
Zuman, František	(1870-1955), právník, historik, spolužák z nižšího gymnázia	41
Zvěřina, Bohumír	(1835-1908), český malíř	67
Žalud, Gustav	právník,	71, 72, 73, 74, 75
Ždánský, Gustav	(1875-?), spolužák ze základní školy	8
Železný, Emil	kancelista na panství Třeboň	104, 140, 141
Žižka Jan	(okolo 1360-1424), český vojevůdce	96

Adamov	město, okres Brno	68
Adršpašské skály	pískovcové skalní město, okres Trutnov	65
Alban	viz Sankt Alban	94
Aldorf	město ve Spolkové republice Německo	90
Alpy	evropské pohoří	61, 83
Babiččino údolí	údolní krajina při řece Úpě	65
Bavorsko	spolková země ve Spolkové republice Německo	89, 90, 107, 140
Bělá pod Bezdězem	město, okres Mladá Boleslav	32, 36, 41, 47
Bělohrad	viz Lázně Bělohrad	35, 36
Berlín	hlavní město Spolkové republiky Německo	20
Beroun	okresní město	59
Bezděz	vrch se zříceninou , okres Česká Lípa	36
Bezdrůžice	město, okres Tachov	64
Bezno	město, okres Mladá Boleslav	22
Bílý kříž	hora, okres Frýdek-Místek	36
Boleslav	viz Mladá Boleslav	
Bohdaneč	lázeňské město, okres Pardubice	134
Bombay	město v Indii	111
Bosonohy	obec, dnes městská část Brna	148
Botič	vodní tok, přítok Jizery	86
Boží voda	výletní místo v katastru obce Jemníky, okres Mladá Boleslav	25, 26
Brandýs nad Labem-	město, okres Praha-východ	41

Stará Boleslav		
Bratislava	hlavní město Slovenské republiky	120
Brčko	město v Bosně a Hercegovině	147
Brloh	obec, okres Český Krumlov	61
Brno	krajské město	42, 68, 85, 88, 90, 99, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 126, 127, 130, 133, 134, 146, 148, 151, 159, 162, 165, 166, 167,
Brůdek u Strenic	pomístní název v katastrálním území Strenice	7
Brünn	viz Brno	
Bubny	od roku 1884 městská část Prahy	52
Bučina	část obce Kvilda, okres Prachatice	61
Budapešť	hlavní město Maďarska	83
Bukovno	obec, okres Mladá Boleslav	39
Bystřice	město, okres Benešov	68
Cerhovice	městys, okres Beroun	56
Citoliby	obec, okres Louny	107

Čechy	historická země	40, 44, 50, 59, 62, 66, 76, 107, 133
Čertova stěna	žulový hřbet	60
Čertovka	tiché rameno Vltavy v Praze	86
Červená nad Vltavou	část obce Jetětice, okres Písek	60
Červený Kostelec	město, okres Náchod	65
Česká Skalice	město, okres Náchod	64, 65, 68
České Budějovice	krajské město	96
Český Brod	město, okres Kolín	66
Český Krumlov	okresní město a zámek	60, 73, 96, 107
Český Šternberk	obec, okres Benešov a český hrad	67
Dachstein	alpská oblast	61
Děčín	okresní město	54
Dejvice	obec, od roku 1922 městská část Prahy	39, 135, 164, 165, 167
Dlouhá Ves	obec, okres Sušice	107
Dobrošov	hora, okres Náchod	65
Dobrovice	město, okres Mladá Boleslav	1, 4, 5, 9, 17, 33, 41, 42, 63, 122
Dobruška	město, okres Rychnov nad Kněžnou	66
Dolní Bousov	město, okres Mladá Boleslav	109
Dolní Cetno	část obce Niměřice, okres Mladá Boleslav	4, 6, 16, 22
Drážďany	město ve Spolkové republice Německo	87, 88, 95, 117, 156,

		165
Dubeček	obec, od roku 1974 městská část Prahy	66
Dunaj	evropský říční tok	86
Dvůr Králové (nad Labem)	město, okres Trutnov	64
Egypt	africký stát	111
Francie	evropský stát	58
Frýdštejn	zřícenina hradu okres Semily	63
Halle nad Sálou	německé město, centrum kraje	90
Hanspaulka	část městské části Praha 6	39
Hanušovice	město, okres Šumperk	66
Harrachov	město, okres Semily	35, 52
Havlíčkův Brod	okresní město	68
Herálec	město, okres Havlíčkův Brod	68
Hláska	část obce Liberk, okres Rychnov nad Kněžnou	67
Hluboká (nad Vltavou)	město, okres České Budějovice	107, 158
Hodkov	část obce Jistebnice, okres Tábor	43
Holešovice	obec, od roku 1884 městská část Prahy	50, 52
Horky	část obce Tábor, okres Tábor	22
Horní Cetno	část obce Niměřice, okres Mladá Boleslav	1, 3, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 23, 24, 37, 149, 155, 165, 166

Horní Maršov	městys, okres Trutnov	
Horní Paseky	viz Hoření Paseky	
Horní Planá	město, okres Český Krumlov	60
Horní Slavkov	město, okres Sokolov	87, 90, 115
Horní Vltavice	obec, okres Prachatice	61
Hoření Paseky	část obce Světlá pod Ještědem, okres Liberec	28
Hořkovice	část obce Mnichovo Hradiště, okres Mladá Boleslav	28
Houska	část obce Blatce, okres Česká Lípa	36
Hradčany	městská část Prahy, český hrad, sídlo králů a presidentů	50, 51, 52, 74, 86
Hradec Králové	krajské město	109
Hronov	město, okres Náchod	65, 109
Hrubá Skála	zámek, okres Semily	43
Hrubý Rohozec	místní část města Turnov, okres Turnov	28, 39
Hrušov	obec, okres Mladá Boleslav	42
Hřivno	část obce Chotětov, okres Mladá Boleslav	
Humprecht	zámek v obci Sobotka, okres Jičín	44
Husinec	město, okres Prachatic	96
Husovice	městská část Brna	148
Charvátce (Charvatce)	obec, okres Mladá Boleslav	165
Chlum	vrch, okres Mladá Boleslav	25, 63
Chlum u Třeboně	město, okres Jindřichův Hradec	135
Chocerady	obec, lidový název Kocerady, okres Benešov	67

Chotětov	městys, okres Mladá Boleslav	13
Chrudim	okresní město	32, 73
Chýnov	město, okres Tábor	43, 107, 108, 111, 112, 113, 115, 147, 158
Indie	asijský stát	111
Innomostí	viz Insbruk	
Insbruk	spolkové město Rakouska	65, 91
Itálie	evropský stát	90
Jabkenice	obec, okres Mladá Boleslav, název od roku 1924	139
Jablkynice	viz Jabkenice	
Jablonné nad Orlicí	město, okres Ústí nad Orlicí	135
Jaroměř	město, okres Náchod	45, 64
Jemníky	obec, dnes městská část Mladé Boleslavi	26
Jičín	okresní město	39, 44, 63, 134
Jihlava	okresní město	68, 107
Jilemnice	město, okres Semily	63, 64
Jílové (u Prahy)	město okresu Praha-západ	42
Jindřichův Hradec	okresní město	57, 87, 133
Jinonice	obec, od roku 1922 městská část Prahy	107
Jizerní Vtelno	obec, okres Mladá Boleslav	42
Josefodol	viz Josefův Důl	36
Josefov	část obce Jaroměř, okres Náchod	52
Josefův Důl	obec, okres Mladá Boleslav	

Kácov	obec, okres Kutná Hora	67
Kalich	skalní bludiště v Besednických skalách, okres, okres Mladá Boleslav	63
Karlín	předměstí Prahy, od roku 1922 městská část	50, 52
Karlovy Vary	okresní město, lázeňské místo	18
Klatovy	okresní město	112, 147
Klokočka	část obce Bakov nad Jizerou, okres Mladá Boleslav	36
Klokoty	obec, městská část Tábora, okres Tábor	68
Kněžmost	obec, okres Mladá Boleslav	39
Kocerady	lidový název, viz Chocerady	
Kokořín	obec, okres Mělník, český hrad	36
Kolín	okresní město	66
Kosořice	obec, okres Mladá Boleslav	165, 166
Kost	obec, hrad, okres Jičín	63
Kostelec	část obce Líšnice, okres České Budějovice	61
Košíře	obec, od roku 1922 městská část Prahy	52
Kovánc (Kovanec)	obec, okres Mladá Boleslav	21
Kozákov	hora, okres Semily	63
Kozí Hrádek	zřícenina hradu, okres Tábor	68
Kraftshofe u Norimberka	město v Německu	87
Kralický Sněžník	hora a horský celek jesenické oblasti	66

Králíky	město, okres Ústí nad Orlicí	66
Královské Vinohrady	předměstí Prahy, od roku 1922 městská část Prahy	46, 49, 50, 52, 53, 58, 59, 66, 69, 70, 114, 136, 137, 139, 150, 156, 163, 164, 167
Krkonoše	pohoří	35, 61, 64
Kročehlavy	část obce Kladno, okres Kladno	167
Krummau	viz Český Krumlov	
Krummhübl	obec Křivá Hora v Polsku	35
Krumlov	viz Český Krumlov	
Křivoklát	obec, hrad, okres Rakovník	56
Křtiny	obec, okres Brno venkov	68
Kubova huť	obec, okres Prachatice	61
Kunětická hora	hora, zřícenina hradu, okres Pardubice	66
Kunštát	město, okres Prachatice	68
Kunvald	obec, okres Ústí nad Orlicí	66
Kuřívody	část obce Ralsko, okres Česká Lípa	32
Kutná Hora	okresní město	55
Kvilda	obec, okres Prachatice	61
Kyjev	hlavní město Ukrajiny	27
Labe	evropský vodní tok	35
Lanškroun	město, okres Ústí nad Orlicí	136
Lázně Bělohrad	lázeňské město, okres Jičín	
Ledeč (nad Sázavou)	město, okres Havlíčkův Brod	67

Lenora	obec, okres Prachatice	61
Letná	část Prahy	51, 52
Libějovice	obec, okres Strakonice	107
Libeň	město, od roku 1901 městská část Prahy	50, 52
Liberec	okresní město	41
Liblín	obec, okres Rakovník	38, 56
Libštát	městys, okres Semily	63
Lichkov	obec, okres Ústí nad Orlicí	66
Litice	část obce Záchlumí, okres Ústí nad Orlicí	66
Loučeň	městys, okres Nymburk	17, 42, 44, 80, 136, 139, 156, 166
Lovosice	město, okres Litoměřice	80, 107, 115, 158
Luhačovice	lázeňské město, okres Zlín	134
Macoča	propast v Moravském krasu	68
Malá Skála	obec, okres Semily	69
Malý Rohozec	část obce Turnov, okres Semily	39
Mannheim	město v Německu	33
Maršov	viz Horní Maršov	35
Mělník	okresní město	4, 37
Meran		120
Metuje	vodní tok, přítok Labe	65
Mezilesí	Obec, okres Náchod	66
Milovice	město, okres Nymburk	8
Mirovice	město, okres Písek	59, 62
Mladá Boleslav	okresní město	11, 12, 14, 17, 19, 20, 25, 29, 30,

		31, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 47, 48, 62, 63, 122, 138, 149, 150, 154, 155, 166
Mnichov	město ve Spolkové republice Německo	83, 86, 87, 88, 89, 95, 103, 115, 117, 156, 165
Mnichovice	obec, okres Benešov	66
Mnichovo Hradiště	město, okres Mladá Boleslav	38, 113
Modrá	viz Modrava	
Modrava	obec, okres Klatovy	61
Morava	historická země	42, 66, 68, 113
Most	okresní město	167
Motol	obec, od roku 1922 městská část Prahy	136
Mšec	obec, okres Rakovník	158
Mumlava	vodní tok, přítok Jizery	35
Muzava	město ve Štýrsku (Rakousko)	107
Náchod	okresní město	65
Navarov	část obce Zlatá Olešnice, okres Jablonec	73
Nemi		94
Nepřevázka	obec, okres Mladá Boleslav	3, 14
Netolice	město, okres Prachatice	107, 115, 157
Niměřice	obec, okres Mladá Boleslav	1, 3, 12,

		13, 14, 19, 20, 22, 23, 25
Norimberk	město ve Spolkové republice Německo	87
Nová Paka	město, okres Jičín	35
Nové Hrady	obec, okres České Budějovice	96
Nusle	obec, od roku 1922 městská část Prahy	52
Nymburk	okresní město	46, 72
Nyphenburk	zámek na okraji Mnichova, Spolková republika Německo	89
Odolena Voda	město okresu Praha-východ (nesprávně Odolená Voda)	12, 13
Ohrada	zámek, okres České Budějovice	60
Olomouc	okresní město	118
Opočno	město, okres Rychnov nad Kněžnou	66
Olšany	osada, od roku 1922 část Prahy	39, 44, 52, 66
Orlické hory	pohoří	62
Orlík	hrad, okres Písek	59
Ostrava	krajské město	21
Pacova hora	dolomitická hora a jeskyně, okres Tábor	147
Paka	viz Nová Paka	
Pardubice	okresní město	46, 66, 140
Paříž	hlavní město Francie	114, 121
Páterov	část obce Podolí, městská část Mnichova Hradiště, okres Mladá Boleslav	36

Pec pod Sněžkou	obec, okres Trutnov	35
Pecka	obec, hrad, okres Jičín	64
Pečky	město, okres Nymburk	66
Pernštýn	hrad, okres Žďár nad Sázavou	68
Pětikozly	obec, okres Mladá Boleslav	22
Písek	okresní město	60, 111
Plešivec		60, 61
Plzeň	krajské město	85
Podcetno	část obce Dolní Cetno, okres Mladá Boleslav	7, 21
Podčejk	obec, dnes městská část Mladé Boleslavi	21
Podhradí	místní část Mladé Boleslavi	4, 33
Podolec	obec, dnes městská část Mladé Boleslavi	34
Podolí	obec, od roku 1922 městská část Prahy	163
Police (nad Metují)	město, okres Náchod	65
Polsko	evropský stát	93
Postoloprty	město, okres Louny	107
Potštejn	město, okres Rychnov nad Kněžnou	66
Praha	hlavní město	6, 8, 12, 13, 14, 18, 37, 38, 41, 43, 44, 49, 50, 52, 59, 61, 62, 65, 67, 68, 74, 79, 81, 82, 84, 107, 111, 112,

		116, 117, 119, 120, 134, 135, 136, 155, 156. 162, 164
Prachatice	okresní město	96
Prachovské skály	skalní pískovcové město	43, 44, 63
Prášily	obec, okres Klatovy	61, 62
Protivín	město, okres Písek	103, 107
Přelouč	město, okres Pardubice	66
Příbram	okresní město	59
Přibyslav	část obce Nová Paka, o. Jičín	26, 68
Radouň	část obce Mělnické Vtelno, okres Mělník	36
Rakovník	okresní město	46
Rataje	obec, okres Benešov	67
Ratibořice	část obce Česká Skalice	65
Rohlan		62
Rokytovec	obec, okres Mladá Boleslav	22, 23
Rotštýn (Roštejn)	hrad, okres Jihlava	63
Roudnice (nad Labem)	město, okres Litoměřice	84
Rožďalovice	město, okres Nymburk	108
Rožmberk (nad Vltavou)	okresní město	60, 96
Rusko	evropská země	27
Rychnov nad Kněžnou	okresní město	66
Rýzmburk	hrad, okres Teplice	65
Říčany	město, okres Praha-východ	66
Řím	hlavní město Itálie	45, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 99,

		100, 102, 103, 115, 117, 118, 120, 121, 133, 156
Říp	hora, okres Litoměřice	36, 37
Řivno	viz Hřivno	19
San Galdolfo	město v Itálii	94
Sankt Alban	město ve Spolkové republice Německo	
Sázava	město, okres Benešov	67
Sázava	vodní tok, přítok Vltavy	26, 67, 164, 168
Semily	okresní město	110
Senohraby	město, okres Praha východ	66
Schwabing	městská část Mnichova, Spolková republika Německo	89
Schwarzenberg	obec v Bavorsku	107
Skalice	viz Česká Skalice	
Skalsko	městys, okres Mladá Boleslav	13
Slavkov	viz Horní Slavkov	
Slavonice	město, okres Jindřichův Hradec	97
Slezsko	historická země	66
Sloup	část obce Davle, okres Praha-západ	68
Smíchov	obec, od roku 1922 městská část Prahy	50, 52, 53, 62, 110, 112, 114, 135, 163, 164, 165, 167, 168

Sněžka	hora v Krkonoších	35
Sobotka	město, okres Jičín	43, 63
Spikaly	část obce Katusice, okres Mladá Boleslav	17
Stará Boleslav	viz Brandýs nad Labem-Stará Boleslav	
Stará Dubá	zřícenina hradu, okres Benešov	67
Staré Sedlo	část obce Orlík nad Vltavou, okres Písek	59
Starhemberské jezero	jezero v Bavorsku (Spolková republika Německo)	94
Stolzingr		89
Strašnice	obec, od roku 1922 městská část Prahy	66, 110
Strenice	obec, okres Mladá Boleslav	7, 12, 14, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 63
Strenický potok	vodní tok, přítok Jizery	63, 166
Studenice	část obce Lodněřov, okres Jindřichův Hradec	65
Světlá (nad Sázavou)	město, okres Havlíčkův Brod	67
Svoboda (nad Úpou)	město, okres Trutnov	35
Sýcina	část obce Dobrovice, okres Mladá Boleslav	3
Špičák	část obce Železná Ruda, okres Klatovy	60, 61, 62
Štěrboholý	obec, od roku 1974 městská část Prahy 10	66
Štěpanice	část obce Hartmanice, okres Klatovy	64
Šternberk	město, okres Nový Jičín	138

Štramberk	město, okres Nový Jičín	167
Štýrsko	spolková země Rakouska	107
Štýrský Hradec	město v Rakousku (Graz)	91
Šumava	pohoří	59, 61, 62
Tábor	okresní město	66, 68, 96, 107, 113
Talmberk	část obce Samopše, okres Kutná Hora	67
Tanvald	město, okres Jablonec nad Nisou	35
Telč	město, okres Jihlava	97
Teplice nad Bečvou	obec, okres Přerov	134
Teplické skály	část pískovcového skalního města Teplicko-Adršpašské skály, okres Náchod	65
Trocnov	část obce Borovany, okres České Budějovice	96
Trosky	vrch, zřícenina hradu, okres Jičín	43
Trutnov	okresní město	35
Třebíč	okresní město	90
Třeboň	město, okres Jindřichův Hradec	37, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 106, 107, 109, 110, 111, 114, 123, 125, 126, 140, 142, 147, 158, 166
Třístoličnick	hora, okres Prachatice	60, 61

Turnov	město, okres Semily	28, 35, 40, 43, 46, 63,
Uhříněves	městys, od roku 1974 městská část Prahy	66
Újkovice	obec, okres Mladá Boleslav	14
Úpa	vodní tok, přítok Labe	65
Václavice	obec, okres Benešov	65
Valdštýn (Valdštejn)	hrad, okres Semily	43,
Vatikán	evropský městský stát	90, 91, 92, 93, 94, 95, 118
Včelná	část obce Buk, okres Prachatice	61
Vídeň	hlavní město Rakouské republiky	71, 77, 78, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 91, 94, 95, 96, 107, 120, 123, 124, 125, 131, 153, 156,
Vimperk	město, okres Prachatice	61, 107, 115, 141
Vinohrady	viz Královské Vinohrady	
Vltava	vodní tok, přítok Labe	53, 59, 60, 61, 164, 168
Vokovice u Prahy	obec, od roku 1922 městská část Prahy	18
Volary	město, okres Prachatice	61
Vranov (nad Dyjí)	město, okres Znojmo	68
Vršovice	obec, od roku 1922 městská	52

	část Prahy	
Vsetín	okresní město	85
Všelisy	část obce Chotětov, okres Mladá Boleslav	19
Vysočany (u Prahy)	obec, od roku 1922 městská část Prahy	14
Vyšehrad	město, od roku 1884 městská část Prahy	44, 51, 52, 163
Vyšší Brod	město, okres Český Krumlov	60, 96
Wittingau	viz Třeboň	
Zámostí	část obce Písková Lhota, okres Mladá Boleslav	166
Zátaňky	viz Zátoň	61
Zátoň	část obce Lenora, okres Prachatice	
Zbiroh	město, okres Rokycany	63
Zdětín	obec, okres Mladá Boleslav	42
Zdice	město, okres Beroun	59, 62
Zvíkov	hrad, okres Písek	59
Zvířetice	část obce Bakov nad Jizerou, okres Mladá Boleslav	36
Žamberk	město, okres Ústí nad Orlicí	66
Žďár (nad Sázavou)	okresní město	68
Železná Ruda	město, okres Klatovy	61, 62
Železný Brod	město, okres Semily	35
Žižkov	předměstí Prahy, od roku 1922 městská část Prahy	50, 52, 156

b. r.	bežného roku
čís.	číslo
d.	dasselbst
dd.	datováno dne
E. H.	Eure Hochwolgebore
etc.	et cetera
hr.	hrabě
J. J.	Jeho Jasnost
k. k.	keiserlich und königlich
Kč	korun českolsovenských
m. p.	manu propria - vlastní rukou
p.	pán, paní
pp.	pánové
pres.	presentatis
r.	rok, roku
s.	strana
s. Z.	svého času
tj.	to je
ul.	ulice
x	krejcar (měnová jednotka)
zl.	zlatý (měnová jednotka)

Díla jsou řazena chronologicky.

Rok 1897

Pracovní program Palackého, *Rozhledy*, (ročník 7, 1897–1898, s. 817–829).

Rok 1898

Zacharias Theobald, *Mitteilungen des Institutes für österreichische Gesichtstforschung*, (ročník 19, 1898, s.847–850).

Františka Palackého život, působení a význam, Praha 1989 (Nákladem Studentského sborníku).

Rok 1900

Beiträge zur Biographie des M. Zacharias Theobald, *Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen*, (Ročník 38, 1900, s. 274–286).

Paleografie a paprsky Röntgenovy, *Český časopis historický*, (Ročník 6, 1900, s. 357–359).

Rok 1901

Zacharias Theobald. Eine biographische Skizze, *Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen*, (Ročník 39, 1901, s. 63–77).

Rok 1902

O zakládacích listinách kapituly Litoměřické, *Český časopis historický*, (Ročník 8, 1902, s. 158–166).

O falšování selských dějin jihočeských, *Rozhledy*, (Ročník 13, 1902–1903, č.23–24).

Rok 1906

Theobald Zachariáš. Spisovatel a duchovní německý, (Heslo do Ottova naučného slovníku), Ottův slovník naučný, (Svazek 25, 1906, s. 333).

Italský rukopis „Historia bohémica“ Eneáše Silvia, Časopis Musea království českého (Ročník 80, 1906, s. 76-92).

Rok 1907

Husovo museum v Táboře, Jiskra, Tábor 1907 (Ročník 5, 1907, č.1).

Ze švancenberského království, Jiskra, Tábor 1907 (Ročník 5, č. 4).

Knížecí švancenberské úřednictvo, jeho organizace a veřejnosti, Jiskra (Ročník 5, 1907, č.5).

Švancenberští úředníci a veřejnosti, Jiskra, Tábor 1907 (Ročník č.8, s. 5-6).

Úcta švancenberského úřednictva k jazyku českému, Jiskra, Tábor 1907 (Ročník 5, č.8).

Rok 1909

K dějinám rybářství a rybníkářství na panství Chýnovském v Tábořsku, Hospodářský časopis Kodým, 1909 (Ročník 5, s. 152-153, s. 163-164).

První české provedení oratoria „Stvoření“, Hudební revue, 1909 (Ročník 2, s. 313-314).

Schwarzenberg, Čas, Praha 1909, (Ročník 22, č. 151).

Schwarzenberg, Jiskra, Tábor 1909, (Ročník 7, č. 37).

Z království schwarzenberského, (Služební řád pro úředníky a zřízence schwarzenberské primogenitury), Čas, Praha 1909, (Ročník 22, č. 182).

Rok 1910

O povinnostech členů Národní jednoty, Věstník Národní jednoty pro jihozápadní Moravu, 1910, (Ročník 7, č. 6 a 7, s. 99-201).

První české provedení Haydnova oratoria „Stvoření“, Hudební revue, 1910 (Ročník 3, s. 77-79).

Series abbatum canoniae Lucenae a její spisovatel. Příspěvek k monasterologii moravské, Časopis Matice moravské, 1910, (Ročník 34, s. 112-128 a 261-270).

Rok 1911

Hospodářský stav panství chýnovského ke konci XIV. století, Časopis společnosti přátel starožitností, 1911, (Ročník 19, s. 129-138).

Leander Čech, Věstník Národní jednoty pro jihozápadní Moravu, 1911 (Ročník 8, č. 1 a 2, s. 2-3).

O zakládací listině kláštera Třebického. Příspěvek k monasterii moravské, Časopis Matice Moravské, 1911 (Ročník 35, s. 192-199).

Protireformace na panství Chýnov v letech 1624-1653, Věstník Královské české společnosti nauk, 1911 (Třída filosoficko-historicko-jazykovědná, č. 3, s. 1-11).

Rok 1913

Prolegomena k vydání II. dílu T.J.Pešinoва díla „Mars Moravicus“ - I. díl, Praha 1913, (Rozpravy České akademie pro vědy, slovesnost a umění, svazek 50).

Rok 1914

K reorganisaci zemského musea moravského, NAše doba 1914 (Ročník 21, s. 199 - 208).

Rok 1916

Konec táborského hejtmana a kněze Bedřicha ze Strážnice, Časopis Moravského musea zemského, 1916 (Ročník 40, s. 119-121).

Rok 1920

Archivář jubilant (František Mareš), Venkov 1920, (Ročník 1920, č. 304).

Z československého státního archivu zemědělského v Praze, Český časopis historický, Praha 1920 (Ročník 26, s. 51-53).

Rok 1921

Československý státní archiv zemědělský, Brázda 1921, s. 320-331.

K organisaci archivnictví v Československé republice, Venkov 1921, (č. 29).

Rok 1922

Několik slov o pramenech a pomůckách místopisu a místních jmen vůbec, in: A.Chytil, Místopis republiky Československé, Praha Zámecké knihovny, Národní listy, 1922, (č. 22).

Rok 1923

Za továrníkem Janem Jínou, Národní Listy 1923, (č. 248).

Za zesnulým MUDr. Františkem Veselým, obnovitelem Národní jednoty pro jihovýchodní Moravu, *Národní Listy*, 1923 (č. 6).

Rok 1924

Československý státní archiv zemědělský. *Zemědělské zprávy, Ústřední věstník české zemědělské rady v Praze*, 1924, (s. 85-89).

Československý státní archiv zemědělský v Praze, *Časopis pro dějiny venkova s přílohou Selský archiv*, 1924, (Ročník 11, s. 73-76).

Mrtvý ale přeci živý svět, Venkov, 1924 (Ročník 19, č. 95 s. 1-2).

Z Československého státního archivu zemědělského, *Časopis archivní školy*, 1924 (Ročník 2, str. 197-199).

Rok 1925

Ochrana památek archivních, Národopisný věstník československ, 1925 (Ročník 18, s. 18-24).

Rok 1926

Statut a řády Ústřední slovanské zemědělské knihovny a čítárny ČAZ v Praze, *Věstník Československé akademie zemědělství*, 1926 (Ročník 2, s. 511-525).

Mezinárodní sjezd knihovníků a přátel knihy, *Věstník Československé akademie zemědělské*, 1926 (Ročník 2, s. 728).

Padesáté narozeniny Ing. Jana Botto, *Věstník Československé akademie zemědělské*, 1926, (Ročník 2, s. 639).

Památce Bohdana Zahradníka, Věstník Československé akademie zemědělské, 1926, (Ročník 2, s. 196-200).

PhDr. Bohdan Zahradník, Věstník Československé akademie zemědělské, 1926, (Ročník 2, s. 174-175).

Železné vnitřní zařízení knihovních a archivních skladišť a kanceláří, Časopis Československých knihovníků, 1926, (Ročník 5, str. 79-84).

Rok 1927

III. dodatek k seznamu časopisu Ústřední slovanské zemědělské knihovny a čítárny ČAZ, Věstník Československé akademie zemědělské, 1927, (Ročník 3, s. 53-56).

Cyklus přednášek o agrárních poměrech v antice, Věstník Československé akademie zemědělské, 1927, (Ročník 3, s. 508-509).

Organisace Ústřední slovanské zemědělské knihovny a čítárny, Československé akademie zemědělské, Věstník Československé akademie zemědělské, 1927 (Ročník 3, s. 76-78).

Písemné památky zemědělské, jejich ochrana a význam pro zemědělské dějiny, Brázda, 1927 (Ročník 8, s. 43-46).

Ústřední slovanská zemědělská knihovna a čítárna Československé akademie zemědělské v Praze, Časopis československých knihovníků, 1927, (Ročník 6, s. 53-56).

Rok 1927

Z Československého státního archivu zemědělského v Praze, Časopis archivní školy, 1927, (Ročník 5, s. 209).

Rok 1928

Augustin Žalud, knihovník Ministerstva sociální péče, Časopis československých knihovníků, 1928, (Ročník 7, s. 247-249).

Diskuse I. odboru ČAZ o pojmu a definici zemědělství (konaná v členské schůzi I. odboru ČAZ v Praze dne 16. května 1928),
Doplňující referát Dra. A.L.Krejčíka : O jméně a pojmu zemědělství, Věstník Československé akademie zemědělské, 1928, (Ročník 1928, s. 694-695).

Příspěvky k soupisu archivů velikých statků, Věstník Československé akademie zemědělské, 1928, (Ročník 4, s. 458-460).

Z Československého státního archivu zemědělského, Časopis archivní školy, 1928, (Ročník 6, s. 197-198).

O duplikátech ve státních knihovnách vědeckých, Časopis Československých knihovníků, 1928, (Ročník 7, s. 26-27).

PhDr. Josef Volf, ředitel knihovny Národního musea pražského, Časopis Československých knihovníků, 1928. (Ročník 7, s. 28-29).

O stavu polských knihoven, Časopis Československých knihovníků, 1928, (Ročník 7, s. 29-30).

O italském knihovnictví, Časopis Československých knihovníků, 1928, (Ročník 7, s. 30).

Konservací písemností a tisků, poškozených vlhkem, hnilobou, přelámaním atd. pomocí pergamenového papíru předvedl účastníkům 19. sjezdu německých archivářů ve Špýru, státní

archiv špýrský, Časopis Československých knihovníků, 1928,
(Ročník 7, s. 110).

Hmotné poměry státních knihovníků a archivářů, Časopis
Československých knihovníků, 1928, (Ročník 7, s. 110-111).

V italském knihovnictví..., Časopis Československých
knihovníků, 1928, (Ročník 7, s. 116).

Knihovnictví v jednáních Mezinárodního ústavu pro duševní
spolupráci a Svaz národů, Časopis Československých knihovníků,
1928, (Ročník 7, s. 237-239).

Rok 1929

Prof. Dr. Václav Novotný šedesátníkem, Časopis Společnosti
přátel starožitností, 1929, (Ročník 37, s. 156-157).

Příspěvky k soupisu archivů velkých statků, Praha 1929.

Zpráva o VI. schůzi ÚSZKČ. ČAZ (Schůze konala se dne
21.1.1929), Věstník Československé akademie zemědělské, 1929,
(Ročník 5, s. 156 - 157).

Výborová správa Spolku československých knihovníků a jejich
přátel v Praze za období od 28. ledna 1928 do 4. května 1929.
Jednatelskou zprávu podává Karel Galla a pokladní Adolf L.
Krejčík, Časopis Československých knihovníků, 1929, (Ročník 8,
s. 163-167).

Rok 1930

Archivy velikých statků a vlastivěda, in: Přátelé
Československých starožitostí svému učiteli. K šedesátinám
univ. prof. Dr. J.V. Šimáka-sborník, Praha 1930.

Příspěvky ke korespondenci A. Vaška, Listy filologické, 1930, (Ročník 57, s. 296-297).

Rodopisné časopisy německé, Časopis Rodopisné společnosti československé, 1930, (Ročník 2, s. 34-36).

Rodopisné zprávy hořických urbářů z let 1628-1632, Časopis Rodopisné společnosti československé v Praze, Praha 1930.

Univ. prof. Dr. Josef Pekař šedesátníkem, Časopis Společnosti přátel starožitností československých v Praze, Praha 1930 (Ročník 38, s. 49 - 52).

Kde mají býti uchovány matriky? Časopis Rodopisné společnosti Československé v Praze, Praha 1930.

Rok 1931

Knihovník Ferdinand Němec, Věstník Československé akademie zemědělské, 1931, (Ročník 7, s. 113.)

Prof. PhDr. Jan Peisker, osmdesátníkem, Věstník Československé akademie zemědělské, 1931, (Ročník 7, s. 795-798).

Úchova papíru před škodlivými účinka světla, Slovanská knihověda, 1931, (Ročník 1, s. 124).

Rok 1932

Připomínky ku programu pro zemědělské dějiny, Věstník Československé akademie zemědělské, 1932, (Ročník 8, s. 295-296).

Rodopiscův latinsko - český slovníček a glosářích, Časopis Rodopisné společnosti československé v Praze, 1932, (Ročník 4, s. 87-90, a 133-152).

O nových pokusech jak vyčistiti zhnědlé papíry, Slovanská knihověda, 1932, (Ročník 2, s. 55-56).

Univer. profesor Čeněk Zíbrt + 14. února 1932, Věstník Československé akademie zemědělské, 1932, (Ročník 8, s. 318-319).

Rok 1933

K záhadám Hájkova polního měřičství, Časopis Společnosti přátel starožitností. 1933, (Ročník 41, s. 150-175).

Rok 1934

Zpráva o panství Bělském a Kuřivodském z doby frýdlantského vévody Albrechta, Václava Eusebia z Valdštejna, Bezděz, (Ročník 5, 1934, s. 39-51).

Rodopis u nás a u Němců, Časopis Rodopisné společnosti v Praze, Praha 1934, (Ročník 6, s. 81).

Rodopis v sociologickém výzkumu našeho pohraničí, Časopis Rodopisné společnosti Československé v Praze, 1934, (Ročník 6, s. 81-82) .

Rok 1935

O farní knihovně bavorovské ve XIV. století, Zlatá stezka, Ročník 8, 1934-1935, s. 1-3 a 115-116.

Poslání Československého archivu zemědělského, Zemědělský pokrok, 1935, Ročník 2, s. 109-111.

Rok 1936

O rodopisném názvosloví (Náměty k diskusi), Časopis rodopisné společnosti, Praha 1936, Ročník 7-8, s. 101-110.

Ochrana matrik v minulosti, Časopis rodopisné společnosti Československé, Praha 1936, Ročník 7-8, s. 92-93.

Rok 1937

K hisrorii vzniku Československého státního archivu zemědělského, Československý zemědělec, bezplatná hospodářská příloha Venkova, 1937.

Ochrana archivů a registratur velkých statků, Zprávy památkové péče, 1937, (Ročník 1, číslo 3, s. 19-20).

Pozemková reforma a archivy velikých statků, Pozemková reforma, 1937, (Ročník 18, č. 1, s. 1-4).

Rok 1938

Escherichův třeboň čber a jeho převod na sehnanou míru pražského korce a dnešní míru. (Trocha starého i nového počítání), Sborník Československé akademie zemědělské, 1938, (Ročník 13, s. 449-505).

Rok 1939

Karel Josef Kreutzberg a jeho rod. (Trochu rodopisné metodiky a praktických rad), Časopis Rodopisné společnosti Československé, 1939, (Ročník 11, s. 42-58 a 65-76).

Rok 1942

O biskupech Arpinech a Josefu Vronovi z Dorndorfu a Biskupova. I. Biskupové z Dorndorfu a Biskupova. II. Arpínové z Dorndorfu a Biskupova. III. Josef Vron z Dondorfu a Biskupova, opat benediktinského kláštera v Kladrubech, erbovní strýc Arpinů, Biskupů a Kamnicarů z Dorndorfu a Biskupova, Časopis Společnosti přátel starožitností v Praze, 1942, (Ročník 49-50, s. 226-258).

Rok 1945

Heřman Jenšík = Heřman Menšík = Heřman Záchodský = Heřman Jenšík z Ježova. (Kus rozrodu křešřovické větve rodu Jenšíků z Ježova), Časopis rodopisné společnosti československé v Praze, Praha 1945, (Ročník 17-18, 1945-1946, s. 19-34).

Rok 1946

Salaba Josef PhDr. 10.VI.1866-14.X.1945, Třeboň.
Schwarzemberský archivář, Naše věda, 1946.

Rok 1949

Urbář z roku 1378 a účty kláštera třeboňského z let 1367-1407, Praha 1949.

Přílohy :

1/ Ukázka rukopisu Pamětí Adolfa Ludvíka Krejčíka (Národní archiv, Fond Adolf Ludvík Krejčík, inventární číslo 893, karton č. 40).

2/ Ukázka z knihy platů na panství Dobrovice - Loučeň-Mcely, dokládající pracovní zařazení otce a jiných osob, na které A. L. Krejčík vzpomíná. (Státní oblastní archiv Praha, Velkostatek Dobrovice-Loučeň-Mcely, Kniha zaměstnanců a platů (roky 1881-1882), inv. č. 177

RESUMÉ

Edice vzpomínek PhDr. Adolfa Ludvíka Krejčíka

Cílem bakalářské práce je úplné zpřístupnění prvního dílu rukopisných vzpomínek významného archiváře a historika PhDr. Adolfa Ludvíka Krejčíka (1877–1958). Rukopis vzpomínek se dochoval v Krejčíkově osobním archivu uloženém dnes v Národním archivu v Praze. Ačkoli je první díl vzpomínek uveden podtitulem *Od narození do roku 1948*, podařilo se autorovi dovést své vzpomínky pouze do počátku 20. století. Na xx stránkách rukopisu je věnována pozornost dětství a mládí autora, jeho studiu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a prestižním Institutu für österreichische Geschichtsforschung ve Vídni, vědeckém pobytu v Rakouském historickém ústavu v Římě a pracovní činnosti ve Schwarzenberském archivu v Třeboni a Moravském zemském archivu v Brně. Krejčík se při psaní svých vzpomínek bohužel již nedostal do období, ve kterém jako zakladatel a první ředitel Československého státního archivu zemědělského zastával vrcholné postavení v českém archivnictví. Vzpomínky A. L. Krejčíka nejsou věnovány jen jeho odborným a vědeckým aktivitám, autor věnuje velkou pozornost rovněž okolnostem každodenního života, svým kulturním (zejm. hudebním a divadelním zájmům) a dalším tématům.

Edice byla vyhotovena podle pravidel pro ediční zpřístupnění historických pramenů, bylo přihlédnuto ke specifčnosti rukopisu, který byl podrobně charakterizován v ediční poznámce. Edici předchází krátký životopis A. L. Krejčíka. V závěru jsou pak publikovány některé další kratší autobiografické texty, práci doplňují rejstříky.

Vzpomínky A. L. Krejčíka jsou důležitým pramenem pro dějiny českého archivnictví a historiografie, ale i pro obecné otázky kulturního života na přelomu 19. a 20. století.

SUMMARY

Edition of Memoirs of PhDr Adolf Ludvík Krejčík

The aim of this bachelor thesis is to fully retrieve the first part of the manuscript memoirs of noted Czech archivist and historian PhDr. Adolf Ludvík Krejčík (1877 – 1958). The manuscript was preserved as a part of his personal papers, which is now located in the National Archive of Czech Republic in Prague. Even though the title of the first part is „*From the Birth until 1948*“ the author describes events only up to the beginning of the 20-th century. The author narrates his childhood and juvenile age, his study at the Faculty of Philosophy of the Charles University in Prague and at the prestigious Institut für österreichische Geschichtsforschung in Vienna, his scientific work at the Austrian Historical Institute in Rome and his activity in the Schwarzenberg Archive in Třeboň and Moravian Land Archive in Brno. While writing his memoirs, Krejčík regrettably did not cover the period during which he founded the Czechoslovak State Agricultural Archive, where he served as its first director. In this period was Krejčík counted amongst the most prominent Czech archivists. Far from being centered around his scientific activities, the memoirs cover broad area of authors cultural interests (especially music and theatre) and the circumstances of everyday life, as well as other subjects. The editorial work was created in accord with all the pertaining rules for the edition of historical sources. The manuscript specifics are characterized in the edition note. The edition is prefaced by authors short biography. Some of the other short autobiographic sketches can be found in the conclusion of the thesis. The main body is followed by the index.

The memoirs of A.L. Krejčík are important source for the history of Czech archival studies and historiography, as well as for the study of the history of cultural life at the turn of the 19-th century.